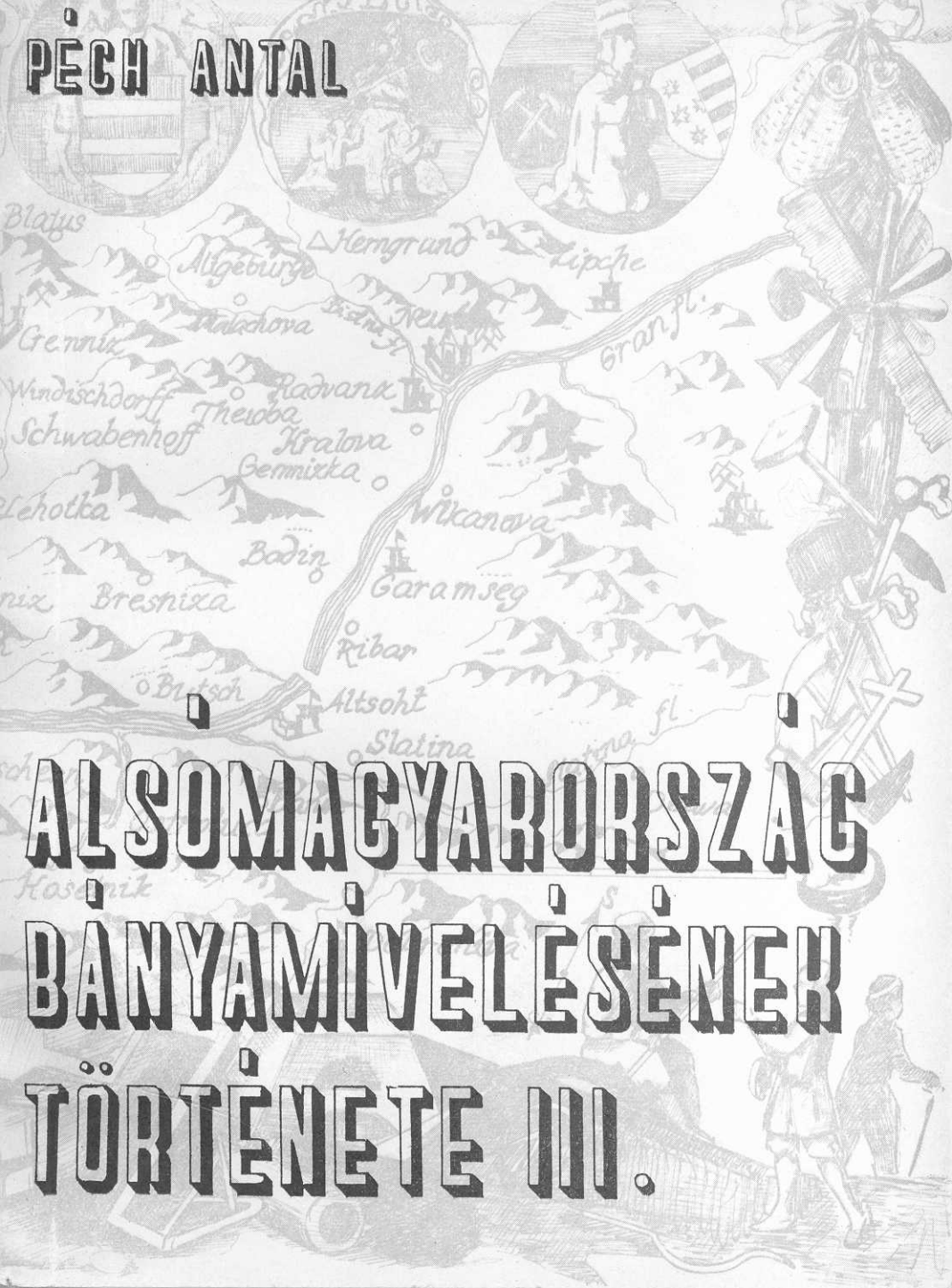

PECH ANTAL

ALSOMAGYARORSZAG BANYAMIVÉLÉSÉNEK TÖRTÉNETE III.

P é c h A n t a l

Alsó-Magyarország bányamivelésének
története

III. 1650 - 1750

III/1.

Sajtó alá rendezte
Kosáry Domokos

ERC- és ÁSVANYBANYÁSZATI IPARAGI MÚZEUM
Vasútiállomás és Irodahelyiség kezeletében
BUDAPEST

Budapest, 1967.

Az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület alapításának 75. és a Bányászati és Kohászati Lapok megindításának 100. évfordulóján Péch Antal, a legnagyobb magyar bányász emlékének áldoz azzal, hogy élete fő műve, az "Alsómagyarország bányamívelésének története" kéziratban maradt III. kötetét, 80 évvel a II. kötet megjelenése után, kiadja.

Kortársai még emlékeztek rá, hogy Péch Antal történeti munkájához az adatgyűjtésben nem állt meg a II. kötetet lezáró 1650-nél. Az OMBKE Selmec- és béalabányavidéki Osztályának 1909. április 28-i ülésén Farbaký István közölte, hogy tudomása szerint Péch Antal a befejező kötetéhez nagy, feldolgozásra váró anyagot gyűjtött és feltette a kérdést, fog-e ezzel valaki foglalkozni. Réz Géza válasza erre az volt, hogy Péch Antal adatai, feljegyzései nála vannak, ő vállalja a feldolgozást, a befejezéstől azonban távol áll, ehhez több év munkája szükséges. Terve azonban csak terv maradt és mihamar feledésbe merült.

Kosáry Domokosé az érdem, hogy fél évszázad múltán Péch Antal kéziratát a családi levéltárban feltárta és avatott kézzel sajtó alá rendezte.

Péch Antal már korosnak érezte magát, amikor nagy történeti munkájához hozzáfogott. "Terjedelmes és nagy feladat mely még előttem fekszik, és megoldása hosszú időt kíván, én pedig már öreg vagyok, kinek napjai megszámlálvák. De nem lennék bányász, ha a cél távolsága miatt lemondanék vállalatomról; a bányász ritkán érheti meg nagyobb vállalati eredményét, de azért lankadatlan szorgalommal folytatja munkáját, mert tudja, hogy a jó irányban kezdett vállalatot majd célhoz vezetik mások, ha ő már kidőlt" - írta 1884-ben műve I. kötetéhez előszavában.

Nem lennének bányászok, ha Péch Antal kéziratát nem tennők közkinccsé. Kettős jubileumunk esztendejében Péch Antal bányamécse az egykor híres alsómagyarországi ércbányászat 1650-től 1750-ig terjedő száz esztendejének tengernyi eseményére, tényére vet fényt és e posztumusz kötet hasznosan kiegészíti a határunkon belül és kívül ma is becses forrásként használt első két kötetet.

Bevezető:

Péché Antal munkájáról, kéziratairól

Péché Antal, Alsó-Magyarország bányamívelésének története c. munkája 1650-ig terjedő részét /I-II.Bp.1884-1887/ ezelőtt nyolc évtizeddel adta ki a Magyar Tudományos Akadémia II. és III. osztálya együtt. Most a Bányászati és Kohászati Egyesület, amely, különösen Gyulay Zoltán kezdeményezéséből, jelentős mértékben támogatja a hazai bányászattörténet ügyét, arra kért fel, hogy Péché Antal irathagyatékából állítsam össze és rendezzem sajtó alá azt, ami e munkának az 1650-1750 közti időszakot tárgyaló III. kötetéből elkészült, illetve megmaradt. Mint történész, és mint Péché Antal dédunokája és kéziratainak őrzője egyaránt kötelességemnek éreztem, hogy e megtisztelő felkérésnek eleget tegyek. De kötelességemnek érzem azt is, hogy előre megmondjam: amit az olvasó, a kutató így kézbe kap, az nem kész feldolgozás, még az 1880-as évek szakasos értelmezésében sem az. A jelen kiadvány olyan szövegrészeket tartalmaz, amelyekből jól felismerhetők a készülő kötet körvonalai, de amelyek végleges egésze sosem álltak össze. Közzétételüket az indokolja, hogy regeszta-formában igen bő, megbízható, forrásértékű, sokhelyt számszerű részletekig menő adatanyagot nyújtanak, olyat, amely jól felhasználható különösen a bányászattörténeszek, de általában a kor gazdasági, társadalmi, sőt politikai és művelődési viszonyaival foglalkozó történészek számára is. Aki a Garam vidéki, egykori nevén alsó-magyarországi, ma közép-szlovákiai bányavidék 1650-1750 közti történetének összefüggő feldolgozását keresi e kötetben, azt csalódás éri. Aki azonban egy fajta forrásközlésnek tekinti az alábbiakban kézhez kapott adatokat, az látni fogja, hogy ezek sok vonatkozásban mégis tovább, előre viszik egy századdal azt, amit e bányászatról eddig ismertünk. A jelen kötet tehát nem pótolni, hanem elősegíteni óhajtja ezen időszak történetének összefoglaló elemzését.

A munka első része, mint említettük, több, mint nyolcvan éve látott napvilágot. A szerző kéziratos hagyatékából halála /1895/ után több mint hetven évvel tesszük közzé a folytatást, vagy pontosabban azt, ami a ránkmaradt és az idők /így a 2. világháború/ során is megsérült anyagból annak minősül. Mindezt szükségessé teszi, hogy bevezetőül ismertessük egyrészt az eredeti munka keletkezését, fejlődési stádiumait, Péch Antal elképzeléseit és munkamódszerét, másrészt pedig kézirathagyatékának sorsát, szerkezetét, jellegét, és azt az eljárást, amelyet a jelen kötet összeállítása során követtünk. Valamennyire ez is megkönnyíti majd azok munkáját, akik a továbbiak során hasznosítani akarják a Péch Antal által annyi gonddal összegyűjtött adatokat.

1.

Péch Antal /1822-1895/ mint bányamérnök és a selmeci bányakerület igazgatója, a termelés gyakorlati problémáiból kiindulva, azok jobb megoldását keresve jutott el a bányászat történetéhez, amellyel élete két utolsó évtizedében egyre többet foglalkozott.^{1/} Péch a XIX. század új, polgári műszaki értelmiségét képviselte a feudalizmusból a kapitalizmusba átlépő Magyarországon. S ennek az értelmiségnek is azt a nem nagyszámú rétegét, amely úgy kezdte életpályáját a reformkorban, hogy nem állt bele a nemesi érdekek, a hazai feudalizmus szövetségébe. A jövő, a polgári-nemzeti átalakulás felé vezető úton együtt haladt a köznemesi liberalizmussal, de különbözött is tőle, nem feltétlenül ilyen vagy olyan radikalizmusban, hanem saját objektív adottságai, társadalmi feltételei következtében, egyszerűen abban, hogy hitelesebben polgári álláspontot képviselt. Péch Antal elszegényedő ácsmester fiaként, szülővárosában, Nagyváradon végezte iskoláit, rövid megszakítással, amelyet közben Temesváron töltött, hogy megtanuljon németül. 1838 őszén került a selmeci bányászati akadémiaára, ahol 1842-ben kitűnő eredménnyel fejezte be tanulmányait, és mindjárt kincstári, gyakoronoki alkalmazást is kapott. Őt esztendőit töltött itt Selmezen, főleg a zuzóműveknél, Rittinger Péter oldalán sajátítva el, kísérletezés közben, az ércelőkészítés új

módszereit. 1847-ben a kamara Csehországba küldte, hogy tapasztalatait felhasználva Joachimstalban és Schlackenwaldban rendezzen be új zuzóműveket. Huszonhat éves volt, midőn az 1848-1 polgári forradalom elhozta a nagy, történelmi fordulót, amelyben a fiatal polgári értelmiség saját új, jobb világának ígéretét pillantotta meg. Nem meglepő, ha az ifjú szakembert ott találjuk, mint a bányászati ügyek fogalmazóját, az első magyar felelős kormányzat apparátusában, Kossuth pénzügyminisztériumában, amelynek fő törekvései közé tartozott az önálló pénzügyek mellett az önálló magyarországi bányászat megteremtése, a több évszázados bécsi alárendeltségből való kiemelés is. S míg öccse, Péch József, utóbb neves vízépítő mérnök, akkor pesti diák, a Hunyady zászlóaljban, Perczel alatt, majd Erdélyben vette ki részét a szabadságharcból, Péch Antal a kormánytól kapott feladatoknak tett eleget, így 1849 elején a körmöci pénzverő gépeit menekítette, kalandos uton, Debrecenbe, majd a kormányt követte végig, Aradra is. Az abszolutizmus alatt, bár a fogságot elkerülte, elhelyezkedni sem tudott, igazolásért sem akarván folyamodni. Így előbb Csehországban, majd több éven át Poroszország Rajna melletti részén, a fejlett iparu Ruhr-vidéken, Bochumban lett szénbányagazgató. A hatvanas években hazatérve Mátra vidéki, majd Nógrád megyei vállalatokkal foglalkozott, míg végül 1867-ben az új pénzügyminisztériumban kapott beosztást, ahol az állami bányászat újjászervezésében tevékeny részt vett, a Felvidéktől a messzi Erdélyig személyesen, helyszínen tanulmányozva a víznyomokat és a legsürgősebb teendőket. Nagy része volt a diósgyőri vasgyár létrehozásában, a zsilvölgyi bányatelep felfedezésében és korszerű berendezésében, és a magyar bányászati szaknyelv megteremtésében; nem utolsósorban a célból alapította és indította meg 1868-ban a Bányászati és Kohászati Lapok című, két külön ágra válva ma is élő szakfolyóiratot. Az új helyzetben az volt a véleménye, hogy nem a politikai függetlenség kérdéseire kell az erőket összpontosítani, hanem a meglévő politikai keretet tudomásul véve, az adott - és nem is egészen megvetendő - lehetőségeket felhasználva kell modern technikai eljárások segítségével az ország gazdasági erősödéséért küzdeni, - az ő esetében a hazai bányászat technikai és

termelési színvonalának emeléséért. 1873-ban vette át új s végső hivatalát: a selmeci bányakerület vezetését, a feudális idők egykori főkamaragrófjai utódként és azok székhelyén, az ősi kamaraházban Selmecen, de azzal a polgári puritanizmussal, amely mindvégig, a századvég nyüzsgése közt is őszintén őrizte 1848 társadalmi eszményeit, pozitívumaikkal és korlátaikkal egyetemben. És egyuttal a technikai haladás, a korszerűsítés mindig modern igényével is, amelynek jegyében vezette be, a bányatérképezés terén, a "névtelen bánya" mintájának alkalmazását, törekedett az új kohászati eljárások meghonosítására és fejezte be, egyebek között, a selmeci II. József altárho nemzedékek óta huzódó munkálatait.

A tudomány, technika és termelés összefüggéseinek problémáját történeti perspektívában fejtegette már akadémiai székfoglaló értekezésében is: A tudományok haladásának befolyása a selmeczvidéki bányamívelésre /Bp. 1881/. De minél behatóbban foglalkozott a gondjaira bízott selmeci bányászat dolgaival, annál inkább szükségét érezte annak, hogy ezek történeti alakulásával, az ősrégi selmeci bányarendszer múltjával, fejlődésével, a vele kapcsolatos történeti tapasztalatokkal is részletekbe menően tisztában legyen. A jelen és jövő terveit, feladatait realisabbá tehetette, ha a múltat is ismeri. A múlt megismerésének útja pedig nyitva állt előtte: csak be kellett lépnie a selmeci főkamaragrófi levéltár raktáraiba, és elővennie a régi bányagazgatósági iratok és bányabírószági jegyzőkönyvek kötegeit. Péch Antal ezt tette, az őt jellemző pontossággal és szorgalommal, és szeme előtt fokról-fokra kibontakozott nemcsak a helyi, selmeci bányászat múltja, hanem az egész Garam környéki bányavidéké, amely Selmecen kívül Bélabánya, Bakabánya, Körmöcbánya, Besztercebánya stb. régi vállalatait is magában foglalta, és amelyet a török idők óta, midőn a hódító az ország középső vidékeit hatalmában tartotta, és az országnak csak az északi és nyugati peremvidégeit hagyta meg, "alsó" magyarországinak neveztek, bármily északon feküdt, megkülönböztetésül a még északabbra fekvő, szepességi bányavidéktől. Így alakult ki, Péch Antal jegyzeteiből, kutató munkája eredményeként, az "Alsó-Magyarország bányamívelésének története", amelynek a XVI. század végéig terjedő, első kötetét, kézirat-10632/NNé

ban, kiadás céljából, a szerző 1882 június 22-én küldte meg Selmechányáról a Magyar Tudományos Akadémia^{2/}nak. "Már régebb idő óta foglalkozom azzal - írta, - hogy az itteni levéltárak adataiból az alsómagyarországi bányamívelés történetét összeállítsam, de egyéb teendőim mellett munkám csak lassan haladhat. Azonban a XVI-ik század végéig terjedő adatok már rendezve vannak, és azt vélem, hogy közöltetésük által bányászatunknak jó szolgálatot tennék". Az I. kötet előszavában Péch Antal még [közelebbről meghatározta, hogy "nem a bányavárosok, de nem is a bányászat általános vagy jogi viszonyainak történetét óhajtja megírni, hozzátéve /Wenzel Gusztáv általános összefoglaló kísérletére^{3/} utalva/: "e célra az enyémnél avatottabb tollal bir irodalmunk". Az ő célja más: "a bányamívelés fejlődésének változatait, az egyes bányák mívelésének történetét akarom egybefüggően, áttekinthetően közölni, tehát különösen a bányász közönségnek kívánok szolgálni oly adatokkal, melyekre nagy szüksége van". E gyakorlati célkitűzés még fokozottabban kifejezésre jutott abban a másik, az előzővel párhuzamosan készülő munkában, amelyben Péch Antal a Selmecekre vonatkozó bányászat-történeti adatokat külön, részletesen, és - éppen gyakorlati megfontolásból - bányavállalatok szerint csoportosítva állította össze. E munka: A selmeczi bányavállalatok története I. kötete, a minisztérium támogatásával, ugyancsak 1884-ben, vagyis az előző munka I. kötetével egyidőben látott napvilágot Selmechányán. Ez az utóbbi, selmeci kötet azonban már egészen 1650-ig eljutott, annak jeléül, hogy Péch ekkor már a következő fél század adatainak összegyűjtésével is jelentős mértékben előre szaladt.

Az a részletes ismertetés, amely a két első kötetről együtt jelent meg, 1885-ben, a történeasz oldalról, a Századok hasábjain^{4/}, szintén azt hangsúlyozta, hogy Péch munkájának célja

"inkább a praktikus bányászat érdekeinek szolgálata, hol a történeti adatok s az azokból elvonható tanulság csupán csak arra valók, hogy a régi bányaművekben időnkint elért eredményeket számszerint feltárva, oly kiinduló pontokat nyujtsanak mai bányászatunknak, melyekre újabb javaslatokat és terveket bizton alapítani, újabb vállala-

toknál bizton támaszkodni lehessen. Mert az elődök szerencsés működésének vagy sikertelen küzdelmeinek ismerete mutatja meg egyfelől az utat és helyet, hol a föld mélyében rejlő ércz-kincseket keresni kell, s ez óvja meg másfelől a bányászt, hogy oly vállalatba ne fogjon, melylyel előtte már mások kevés eredménnyel vagy épen minden siker nélkül küzdöttek".

Ezért voltak és vannak - folytatja az ismertető - nagyobb bányaműveknél mindenütt kéziratos feljegyzések, bányakronikák. Ezek azonban hiányosak és pontatlanok. Most viszont "hazai bányászathunknak egyik legkiválóbb szaktekintélye és előljáró kitűnősége" határozta el magát arra, "hogy a bányamívelés történetére vonatkozó hiteles és lehető legrészletesebb adatokat, melyek eddig az irattárakban eltemetve heverték, összegyűjtse, s szigorú kritikával, egybefüggően, könnyen áttekinthető formában, a bányász közönség hasznára, nagyobb szabású munkában közre bocsássa". A Századok befejezésül azt kívánta, hogy a szerző "művét a tudomány és irodalom hasznára, rövid időn teljes sikerrel befejezhesse". Angyal Dávid, az Akadémia folyóiratában^{5/}, ugyancsak azt írta a munkáról, hogy "reméljük, folytatása nem fog elmaradni", mert arra "nemcsak a bányász-közönségnek lesz szüksége". A munka, nem utolsósorban a függelékben közölt okmányok miatt, mint forrásközlés is helyet kapott a hazai historiográfia történetében. Thallóczy Lajos, midőn az 1885-i történelmi kongresszus elé terjesztett referátumában mérleget próbált készíteni Magyarország történetének kiadatlan és kiadott forrásbázisáról, Péch munkáját is megemlítette a jelentősebb akadémiai kiadványok között^{6/}.

Az Alsó-Magyarország bányamívelésének története következő, második kötetét, amely az 1600-1650 közti időszakot tárgyalta, nem sokkal az első kötet megjelenése után benyújtotta Péch Antal az Akadémiához. Már ekkor is nyilvánvaló volt azonban, hogy az egykor mindössze két kötetre tervezett munka egyre nagyobbra nő, és befejezéséhez, a fejlődés végig kíséréséhez, egészen a XIX. század derekáig, még jónéhány esztendő nehéz munkájára volna szükség. Péch Antal ezzel kapcsolatos terveit legrészletesebben abban a levélben fejtette ki, ame-

lyet 1885 okt. 30-án /tehát a II. kötet elkészülte után, de még megjelenése előtt/ a Magyar Tudományos Akadémia érdeklődésére írt válaszul^{7/}. E levélben először is utal arra, amit az I. kötet előszavában már kifejtett:

"Munkám céljáról most sem mondhatok egyebet; megírásánál mindég azem előtt tartottam, hogy kinek írok, és igyekeztem a történeteket úgy adni elő, hogy a bányász az egyes események okait könnyen megtalálhassa, és teljesen tájékozva legyen, hogy elődeink mit dolgoztak, hol és milyen eredménnyel munkálkodtak, és miért kezdtek valamely vállalatba, vagy miért hagyták azt el?"

"A bányász nem elégedhetik meg azval, ha csak azt mondom neki, hogy bányájában ekkor és ekkor jó érczek termeltek; neki biztosan kell tudni, hogy hol és milyen módon folyt a mivélés, és mi volt az oka, hogy megszüntették? mert különben a régi dus jövedelem könnyen arra csábithatja, hogy nagy költséggel újra megnyissa a bányát, és megeshetik, hogy reményében csalatkozik, pedig ha a régi mivélés történetét ismerte volna, tudhatta volna, hogy ott az érczeknek csak üres helyét fogja találni."

"Ugy vélem tehát, hogy ha a bányamivélés történetét akarom megírni, azt csak a két első kötetben követett módon tehetem".

"A munka terjedelmét 4 kötetre terveztem,; az I. kötet már ki van adva, magában foglalja a bányamivélés változásait 1600-ig; e korszakra esik a Thurzók és Fuggerek működése, az urvölgyi rézbányák fénykora, hanyatlása és kincstári kezelésbe vétele, Selmeczen pedig a magánbányászatnak újra éledése".

"A II-ik kötet tárgyalja a selmeczi magánbányászat rövid tartamu virágzásán kívül az alsó-magyarországi bányászat általános hanyatlását is, és hogy miképen jutott a selmeczi bányászat a kincstár kezébe. E korszak 1650-ig terjed, midőn ismét kilátások nyíltak egy jövedelmezőbb mivélésre."

"A III-ik kötetbe kívánom befoglalni az 1650-től 1750-ig terjedő, nevezetes korszakot, melyben a régi mívelési mód egészen átalakult, a zuzóérczek értékesítése megkezdett, és a vízemelés nehézségeinek legyőzésére rendkívüli erőfeszítések tétettek".

"A IV-ik kötet tárgyalná azután az 1750-től 1850-ig terjedő korszakot, melynek első felében volt a selmeczi és körmöczi bányák fénykora, ez időszakra esik a selmeczi bányászati akadémia alapítása, és általjában bányászatunknak mintaszerű berendezése, melynek daczára a korszak vége felé ismét alább szállt a bányák fövedelmi képessége".

"A második kötetet, mely a legkisebb, gyorsan benyujthattam az első kötet megjelenése után, mert a hozzá való anyag már egybe volt gyűjtve, de legalább 3 évre lesz szükséges, míg a 3-ik kötethez való anyagot egybegyűjthetem, és azután még vagy 4-5 évre, míg a 4-ik kötettel is elkészülök, mert ezentul már mindég nagyobb és nagyobb irathalmazból kell kikeresnem a használható adatokat".

"Az okmányok között, melyeket úgy, mint az első kötetnél mellékelni szándékozom, ritka az országos érdekű, de bizonyára valamennyi érdekelni fogja a bányászokat".

Midőn a munka II.kötete 1887-ben napvilágot látott, ennek előszavában Péch Antal röviden a nyilvánosság előtt is utalt további terveire. A II. kötetben tárgyalt, viszonylag rövid időszakot - írja - kénytelen volt elég részletesen tárgyalni, mert másként érthetetlen maradt volna szaktársai előtt "ez ötven év bányászatának rendkívül változó aorsa". Ezidőben, a XVIII. század első felében "növekedett a kincstár bányabirtoka Selmeczen oly nagyra, hogy ezentul döntő befolyást gyakorolhatott a kincstár úgy a bányászat, mint a város ügyeire; miből később nem egy heves összeütközés és elkeseredett vita keletkezett a városi és kincstári tisztek között". Ugyanezen okokból látszott szükségesnek okmányokat is nagyobb számban /223 darabot/ csatolni a II. kötethez, "hogy az elbeszélte hihetetlen állapotokra nézve tanubizonyáságul szolgál-

janak". Ezeket előrebocsátva Péch Antal kifejezi reményét, hogy ily módon:

"Bevégezvén a kisebbszerű művelések korszakát" /vagyis a sok, kis vállalkozását/, "ha isten éltet és művemet tovább folytathatom, a legközelebbi kötetben hosszabb időszakot foglalhatok össze, és az élénkebb, jobban kifejlődött művelés kevésbé változó eredményei megengedik, hogy kellően tüzetes tárgyalás mellett is 1650-től 1750-ig haladhassak; úgy, hogy azután még csak egy kötetre lesz szükségem, hogy művemet befejezhessem, mely ekképen összesen négy kötetre fog terjedni".

"Terjedelmes és nagy feladat, mely még előttem fekszik, és megoldása hosszú időt kíván, én pedig már öreg vagyok, kinek napjai megszámlálvák. De nem lennék bányász, ha a cél távolsága miatt lemondanék vállalatomról; a bányász ritkán érheti meg nagyobb vállalatok eredményét, de azért lankadatlan szorgalommal folytatja munkáját, mert tudja, hogy a jó irányban kezdett vállalatot majd célhoz vezetik mások, ha ő már kidőlt!"

Az előszó egy kissé már bucsuszóznak is hangzik talán. Téglás Gábor, ugyanazon évben a Századok hasábjain^{8/} foglalkozva a II. kötetrel, még tanácsokkal szolgál a készülő további köteteket illetően; szerinte az "elaprózó részletezés" helyett jobb volna "az egyes bányatelepek fejlődési phasisait tömör, nagy vonásokban" adni, és befejezésül összefoglalni "a bányászat az időbeli általános állapotát". A tanácsokban van is helyes, ha a feldolgozás egykoru igénye felől nézzük a dolgot. Ma azonban, midőn e nyolcvan év előtti általános értékelés és összefoglaló felett mindenképen messze eljárt volna az idő, ma éppen talán az élet, a termelés, a társadalom sok apró mozzanatát megörökítő részleteket vesszük, megannyi, színes forrásadatként, több örömmel, és alighanem több haszonnal, kezünkbe. Természetesen Téglás is hangsúlyozza, hogy "nagy nyereség lesz irodalmunkra, ha a gondviselés szerző terveinek megvalósulását lehetővé teszi". S azt, hogy Péch már az 1650 utáni anyagban dolgozik, még ugyanazon 1887. évben a nyilvánosság előtt is jelezte egy 1664-es mozzanattal foglalkozó

kisebb közleménye^{9/}. A valóságban azonban már III. kötetét sem fejezhette be. Kezéből 1895 szeptemberében örökre kihullt a toll.

Pécs irathagyatéka halála után legidősebb lánya: Pécs Eleonóra, illetve annak férje: Ráz Géza, a selmeci akadémia bányaműveléstan-tanára birtokába jutott. Velük került a főiskola átköltözésekor Sopronba, utóbb meg Budapestre. Hagyatékuiból került lányuk: Kosáry Jánosné, tőle pedig e sorok írójának kezébe. Az anyagot 1945 elején, a háborús események során veszteségek érték. Egy része megrongálódott, illetve elpusztult, s eredeti rendje az egésznek felborult. Az iratok rendezésére és ismertető jegyzékbe foglalására 1962-ben került sor, Gyulay Zoltán felkérésére. Felállításuk nyolc csoportban /összesen 519 palliumban/ történt. Az I. csoport /1-8. pallium/ a Pécs életére vonatkozó megemlékezéseket tartalmazza. A II. /9-121/ az élete első részével kapcsolatos iratokat a selmeci diákevektől az emigráción át 1866-ig. A III. /112-240/ a pénzügyminisztériumi tevékenysége idejéből /1857-1873/, a IV. /241-357/ a selmeci időszakból fennmaradt iratokat időrendben. Az V. csoport tartalmazza /358-466/ a bányászattörténeti vonatkozású kéziratokat, amelyekre alább még visszatérünk. Az anyagot számos bányatérkép /VI.467-493/, műszaki tervrajz /VII.494-508/, illetve néhány családi vonatkozás /509-519/ egészíti ki.

A bányászattörténeti kéziratok között megvan az Alsó-Magyarország bányaművelésének története nyomtatásban már megjelent, első két kötetének kézírata: az első hiányos másolatban /az eredeti Selmecebányán, a Szlovák Központi Állami Levéltár Gazdasági Osztályán található/, a másodiké sajtókezű tiszta másolatban. A III. kötet kézírata, mint említettük, így, külön egészsként nem került elő, és ilyen formában minden bizonnyal nem is készült el soha. De a munka e része is nagyjából eljutott már a végső összeállítást és megfogalmazást közvetlen megelőző stádiumba. Alkotó elemei, nagyobb, összefüggő tömbökben /ha némi hiánnyal is/ megtalálhatók azokban a külön alcímeket viselő kéziratokban, téma-részekben, amelyekbe Pécs a gyűjtött adatokat munka közben csoportosította, azésoztotta.

Munkamódszere láthatólag az volt, hogy sorban végigolvasta a bányai igazgatósági iratokat és a bányabírósi jegyzőkönyveket, és az ezekből kifogyzott adatokat regesztá formájában azon témák egyikéhez illesztette hozzá, amelyeknek előre, külön alcimen, mondhatni külön rovatot nyitott, külön íveken. Ilyen téma volt pl. "Selmebánya", "Körmöcbánya", "Úrvölgy", vagy: "Gépészet", "Erdőkezelés". Akad olyan egykorú jelentés, amely nagyrészt az egyik témában található, bizonyos pontjai azonban /amint arra a megfelelő helyen Péch is utal/ már egy másik témába kerültek át. Az egyes témák kézíratainak borító lapjai közé helyezte el, de ismét külön, azt is, amit a szakirodalomból, Schmidt gyűjtmányéből^{10/}, Kachelmann^{11/} és mások munkáiból kifogyzott. Az így csoportosított anyaghoz név- és tárgymutatókat készített /461-466. pallium/, saját használatára, hogy a sok részletadatot összefogja és bármely pillanatban világosan áttekinthesse. A külön vezetett témák anyagából állította azután össze, egy-egy időszakon belül, munkája végleges szövegét, rendszerint nem sok változtatással. Az egyes témák kézíratain, mint ma is látható, kihúzta a már felhasznált, végső fogalmazásba illesztett részeket. Az ilyen kihuzott részek a témákon belül 1650-ig, vagyis a II. kötet időhatáráig, haladnak. Ezeket követik azután, 1650-1750 között, a még kihuzatlan, végső szövegezésbe be nem illesztett, felhasználatlan részek, éppen azok, amelyeket Péch élete utolsó évtizedében írt, és amelyeket most kiemelve és megfelelő sorrendbe állítva III. kötetként alább közreadunk.

A III. kötet, ha teljesen elkészül, nyilván ugyanezen részeket tartalmazta volna /más, elveszett részek: szakirodalmi és más elemek, egyéb kiegészítések kíséretében/, csak éppen más szerkezeti megoldásban, másként, főbb korszakok szerint tagolva. Ezt az átszerkesztést mi már természet szerint nem végezhetjük el Péch helyett. Nem vágtuk szét a témákat korszakok szerint, hanem meghagytuk mindegyiket /sőt az egyes témákon belül is külön a bányai igazgatósági, és ahol ilyenek voltak, külön a bányabírósi anyagot/ a maguk külön, összefüggő, időrendi adatsorában. Sajátos módon ez az anyag, éppen azért, mert még nem esett át végső szerkesztés és szövegezés

záró aktusán, éppen mert közelebb áll az eredeti forrásokhoz, és külön őrizte meg azt, ami bennünket is jobban érdekel, a mi célunk: a forrásközlés szempontjából, így használhatóbb, áttekinthetőbb.

Az nyilvánvalónak látszik tehát, hogy a III. kötet anyaggyűjtése, forrásbázisa legnagyobbreszt elkészült. A témák általában 1750-ig haladnak, addig bőveek, ott megszakadnak. Előrehaladott stádiumra vall az is, hogy a III. kötet függelékébe szánt okmányok külön letisztázva, időrendbe állítva /1649-1741/ már szintén készen álltak /427-432, 439. pállium/. Ebből a nagyjából kialakult, de még összeállítatlan anyagból kellett kiemelnünk azokat az összefüggő szövegrészeket, amelyek forrásként, regesztaként ma is értékesíthetők. A probléma az volt, hogy a külön alcímet viselő kéziratok, a külön témák közül melyekből, azoknak is milyen elemeiből, minő sorrendben állítsuk össze a III. kötet anyagát.

A továbbiakban azt az eljárást kell ismertetnünk és indokolnunk, amelyet e probléma megoldásánál követtünk.

Először is külön kellett választanunk azokat a tételeket /témákat/, amelyek bizonyosan a III. kötet számára készültek. A Selmecbányán kívüli mozzanatok /Körmöcöt, Urvölgyet stb./ vagy az általánosabb mozzanatokat /pl. a gépészet fejlődését/ tárgyaló tételek nyilvánvalóan ezek közé voltak sorolhatók. A Selmecbányával foglalkozó tételekből azonban el kellett döntnünk, hogy melyek számíthatók az Alsómagyarországi bányamivelés, és melyek a Selmeci bányavállalatok anyagába. Péché, mint említettük, a két munkán többé-kevésbé párhuzamosan dolgozott. Az 1650 előtti, megjelent részben úgy, hogy az alsómagyarországi keretben kivonatosabban, széttagoltan felhasznált selmeci adatokat kiegészítve és másként, vállalatok betürendje szerint csoportosítva beillesztette másik munkájába is. Az 1650 utáni, kiadatlan anyagban ennél jobban szétválaszthatók egymástól a szóba jövő tételek. Azokat, amelyek általában, összefoglalóan tárgyalták a selmeci viszonyokat /371, 411/, ide, az Alsómagyarországi bányamivelés III. kötetébe soroltuk. Azokat a tételeket viszont, amelyek címül egy-egy külön selmeci bányavállalat /akna, táró, stb./ nevét viselték, félre-

Vettük a Selmeci bányavállalatok folytatása, II. kötete számára. Ide kerültek, és így a jelen kötetben nem szerepelnek tehát olyan kéziratos tételek, mint Felsőbiebertárna 1747-ig terjedő, részletes története /384, 385/, vagy Pahentárna /386/, Ó-Mindszenttárna /394/ stb. stb. anyaga. Mivel a Bányászati és Kohászati Egyesület tudomásunk szerint a közel jövőben a Selmeci bányavállalatok II. kötetének kéziratból összeállítható részeit is meg óhajtja jelentetni, az eredeti, betűrendes felépítésben, nem kellett attól félnünk, hogy a különválasztás következtében értékes adatok kiadatlanul maradnak.

Az így kiválasztott anyagból ki kellett ezután emelnünk azt, ami a III. kötet időhatárán túl, az 1750 utáni időszakkal foglalkozott. Bár Péch Antal rendszeres anyaggyűjtése, mint említettük, zömmel 1750-ig terjedt, egy-két kisebb mozzanat a későbbi időkből is található kéziratai közt: így néhány, elég hézagos adat a körmöci Egyesült Olvasztó Társulat 1749-1759 közti működéséről /374/, a körmöci Nándor altárna /1841-1871/, Grund akna /1775-1779/, Lipót akna /1775-1834/ Mátyás akna /1767-1834/ stb. dolgairól /sorrendben: 383, 401, 402, 403/. Ezekből azonban már nem lehet összefüggő szövegrészeket összeállítani. Nincs nyoma annak, hogy Péch a IV. kötet /1750-1850/ anyagának gyűjtését is komolyan el tudta volna kezdeni.

Az így szelektált anyagból is ki kellett még vennünk a pusztán a történeti szakirodalomból kijegyzett adatokat. Ezeket a szerzőnek a végső összeállításakor nyilvánvalóan bele kellett volna szövegebe dolgoznia, de semmi értelme nem lett volna, hogy nyomtatásban már megjelent mozzanatokkal fölöslegesen terheljük az itt közreadásra kerülő anyagot. Mellőztük így azt az "Országos érdekű" címet viselő külön tételt /369/, amelynek adatait Péch Horváth Mihály, Magyarország történelme c. munkájából jegyezte ki, hogy szűkebb témáját segítségükkel jobban beilleszthesse Magyarország egykoru általános fejlődésébe. De ugyanígy mellőztük azokat a szakirodalomból származó kijegyzéseket is, amelyeket egy-egy tétel kéziratos anyagán belül, külön /nem a forrásadatok közé sorolva!/ találtunk. Kivételt csak néhány olyan, a Schmidt-féle régi, német szöveggyűjtemény nyomán készült, magyar regesztával tettünk, amelyek

oly szervesen illeszkedtek bele a körmöczi Goldkunsthdlgung és Selmesbánya stb. anyagába, hogy kiemelésük szegényebbé tette volna a szöveg tartalmi mondanivalóját. E néhány regesztánál is természet szerint mindenütt külön jeleztük, hogy Schmidt munkájából, és annak is pontosan melyik helyéről származik.

Mellőztünk továbbá néhány olyan kis kéziratrészt, mint amely pl. az ortuti higanybányáról /419/ néhány elszórt adatot tartalmaz, 2 lapos, 1636-1796 között. Nem használtuk fel azt a kéziratrészt /399/ sem, amely az Eperjes melletti Sóvár és Szomolnok viszonyainak fejlődését tekinti /részben Divald József kéziratai alapján/, valamint a Nógrád megyei Lovinabánya XVIII. századi helyzetét tárgyalja. Sóvár és Szomolnok kapcsolatban állt ugyan Besztercebányával, de azért mégis az ún. felső-magyarországi bányavidékhez tartozott.

Fel kellett vetnünk viszont azt a kérdést, hogy mi hiányzik ma már Péch eredeti anyagából. Megállapítható ugyanis, hogy nincs meg maradéktalanul minden, ami egykor a III. kötet elemeként elkészült. A kéziratanyagokon belül az egyes témák borítólapjai számokat viseltek. Litschauer Lajos már 1897-ben 38 ilyen számozott témát vett kölcsön elismervény ellenében. 1907. júl. 18-i levele szerint ezek nagy részét visszaadta, de úgy látszik nem mindegyiket. Ezidőből ránkmaradt, sajnos rongált, kissé hiányos állapotban, egy olyan jegyzék, amely a tételek /témák/ címeit számaik rendjében sorolja fel. Ennek alapján megállapítható, hogy ma már több tétel hiányzik. Ezek egy része a háború alatt pusztult el. Hiányzik, egyebek között, a 6.sz. /Ujbánya/, a 8.sz. /Libetbánya/, a 80.sz. /Bocabánya/, a 14.sz. /Rhónici vasgyár/ a más típusú témák közül a 10.sz. /Pénzverés/, a 11.sz. /Zuzók/, a 77.sz. /Tárpénztári ügyek/. Ezek szövegét természet szerint nem tudjuk közölni, közülök azonban többnek rekonstruálni tudjuk tartalmát, főbb tételeit azon mutató /PA 464/a/ segítségével, amelyet Péch Antal azért készített anyagáról, hogy azt témák és azokon belül időrend szerint mindig áttekinthesse. E mutatónak megmaradtak azon részei, amelyek az elveszett kéziratok közül a Zuzóművek, a Fémkohászat, a Pénzverés és különböző vasgyárak: Libetbánya és Pojnik, Rhónic, Tiszolc és más üzemek főbb adatainak kivonatok

jegyzékét tartalmazza időrendben. Hogy a munka elveszett részeinek tartalmáról is bizonyos fokig képet adjunk, a megfelelő szakaszokban, a hiányzó szöveg helyett, a kivonatos adatsorokat közöljük, amelyek, ha nem is mennek részletekbe, a főbb mozzanatokot illetően mégis nyújtanak a kutató számára támpontokat.

Mindezek után a III. kötet anyagát az alábbi kéziratos tételekből állítottuk össze:

I. Selmebánya:

371. "Selmecz" /ff. 3-318./. Benne az 1650 előtti rész kihuzva. Az 1650 utáni részből a bányagazgatósági "irattár" adatait /1650-1745; ff. 154-358/ használtuk fel az I/1. szakaszban. A valószínűleg elveszett, utolsó lapok pótlására meghagytunk néhány regesztát Schmidt id. gyűjteményéből /1746-1750; ff. 124-153/. A bányabírósi jegyzőkönyvekből kiírt adatokat /1651-1749; ff. 53-116/ használtuk fel az I/2. szakaszban.

II. Különféle selmeci vállalatok:

"Különfélék", 1538-1750 /ff. 1-86/. Benne az 1650 előtti rész kihuzva. Az 1650 utáni részből a bányagazgatósági adatokat /1661-1739; ff. 69-86/ használtuk fel a II/1. szakaszban, a bányabírósi jegyzőkönyvek adatait /1650-1750; ff. 37-69/ a II/2. szakaszban.

III. Bélabánya:

375. "Bélabánya" /ff. 1-28/. Az 1650 előtti rész kihuzva. Az 1650 utáni részből a bányagazgatósági adatokat /1651-1746; ff. 19-28/ használtuk fel a rövid III/1. szakaszban. Itt csak néhány elszórt bányabírósi adatot találtunk, ezeket mellőztük.

IV. Bakabánya:

376. "Bakabánya" /ff. 1-26/. Az 1650 utáni részből a bányagazgatósági adatokat /1651-1747; ff. 14-24/ használtuk fel a rövid IV/1. szakaszban, és a bányabírósi jegyzőkönyvi adatokat /1654-1742; ff. 11-13/ a még rövidebb IV/2. szakaszban.

V. Körömbánya, Goldkunsthendlung:

393. "Goldkunsthendlung Körömczön" /ff. 1-140/. Az 1650 előtti rész kihuzva. Az 1650 utáni részből a bányagazgatósági adatokat /1650-1749; ff. 52-138/ használtuk fel az elég részletes V/1. szakaszban.

VI. Kőrmöcbánya város:

373. "Kőrmöcz városára vonatkozó történelmi adatok" /ff. 1-92./. Az 1650 előtti rész külön szerepel, kihuzva. Az 1650 utáni részből a bányaigazgatósági adatokat /1650-1744; ff. 26-92/ a VI/1. szakaszban használtuk fel. A kézirat az 1744 febr. 23-ai tétel közben megszakad, vége ugyilátszik elveszett.

VII. Úrvölgy:

395. "Úrvölgy" /ff. 1-220./. Az 1650 előtti rész kihuzva. Az 1650 utáni részből a bányaigazgatósági adatokat /1650-1746; ff. 118-220/ használtuk fel a VII/1. szakaszban. A kézirat vége rongált, hiányos, az 1746 okt. 7-ai tétel közben megszakad. A VII/2. szakaszban hozott táblázatok /1793-1747/ szintén a bányaigazgatósági adatok közt találhatóak, de a könnyebb áttekinthetőség kedvéért külön függelékbe helyeztük őket.

VIII. Besztercebánya:

378. "Besztercebánya" /ff. 1-158, majd pár lap hiánnyal 163-169/. Az 1650 utáni részből a bányaigazgatósági adatokat /1650-1745; ff. 20-169/ használtuk fel a VIII/1. szakaszban. A kézirat vége, az 1745 utáni adatokkal, feltehetően hiányzik. Itt meghagytunk egy Schmidt, i.m. alapján készült regesztát /1747 jun.9; ff. 19-20/. A ff. 159-162. közötti hiány az 1729 szept. - 1734 aug. közötti időszakot érinti.

IX. Gépészet:

379. "Gépészet" /ff. 7-96/. Ebben csak 1650 utáni levéltári anyag található. A bányaigazgatósági adatokat /1684-1747; ff. 15-96/ a IX/1. szakaszban, a bányabírósági jegyzőkönyvek adatait /1651-1749; ff. 6-14/ a IX/2. szakaszban használtuk fel. A kézirat helyenként meglehetősen rongált, a vége /1747 után/ alighanem hiányzik.

X. Zuzmúvek:

Az a című rész hiányzik. Tartalmát, főbb tételeit azonban vázlatosa megismerhetjük Péch tematikai-Időrendi mutatójának /PA 364/a/ kivonatol adatsorából /1692-1749/, amelyet a X/1. szakaszban közlünk.

XI. Kohászat:

A Fénkohászat c. kézirat /PA 380; ff. 1-50/ legnagyobb-

részt az 1650 előtti időket tárgyalja; 1650 után mai állapotában csak 1658-ig nyújt néhány töredékes adatot, folytatása elveszett. Így a jelen kötetben nem használhattuk fel. A folytatás tartalmát, főbb tételeit azonban kivonatossan megtaláljuk Péch mutatójának /PA 464/a/ Fémkohászat címszáva alatt, abban az időrendi adatsorban, amelyet pótlásul közlünk a XI/1. szakaszban az eredeti helyett. A XI/2. szakasz egy másik, "Kohók" c. kézirat /PA 414; ff. 1-10/ 1650 utáni adatait tartalmazza /1657-1749; ff. 4-6/, amelyek a bányabírószági jegyzőkönyvekből származnak.

XII. Pénzverés:

Az e címet viselő kézirat elveszett. Hogy főbb tartalmi mozzanatairól képet adjunk, a XII/1. szakaszban közöljük Péch tematikai-időrendi mutatójának ezen cím alatt található /és e kézirat alapjain készült/, kivonatos adatsorát /1650-1747/.

XIII. Vasgyárak:

Az e témába vágó kéziratok elvesztek. Péch Antal azonban főbb tartalmi mozzanataikról kivonatos, időrendi adatsorokat állított össze fent már id. mutatójában /PA 464/a/. A kéziratok pótlására, némi tájékoztatásul, e kivonatos adatsorokat közöljük: a XIII/1. szakaszban Libetbánya és Pojnik /1650-1742/, a XIII/2. szakaszban Rhónic /1650-1745/, a XIII/3. szakaszban pedig Tiszolc és más, kisebb üzemek /1675-1744/ történeti fejlődéséről.

XIV. Erdőkezelés:

421. "Erdőkezelés" /ff. 1-32/. Az 1650 előtti rész kihúza. Az 1650 utáni részből a bányagazgatósági adatokat /1652-1746; ff. 9-30/ használtuk fel a XIV/1. szakaszban, és a bányabírószági jegyzőkönyvek adatait /1666-1728; ff. 6-9/ a XIV/2. szakaszban. A kézirat meglehetősen rongált állapotban maradt ránk. Utolsó lapjai hiányoznak: a bányagazgatósági adatok sora 1746 júniusában megszakad.

XV. Általános jegyzetek:

370. "A bányászatot általánosan illető történelmi jegyzetek" /ff. 1-172/. Az 1650 utáni, kisebb részből nem sok anyagot nyújtó, bányabírószági jegyzőkönyvi adatokat /1650-

1680; ff. 154-162/ a XV/1. szakaszban használtuk fel, köztük hagyva néhány, a Schmidt-féle gyűjteményből készült, magyar regesztát /1651-1749/. E tétel címe és különválasztása nem igen látszik indokoltnak: az itt található mozzanatok nem "általánosabbak" sok más olyannál, amely a fenti témák anyagában található.

XVI. Okmányok:

Ezeket az okmányokat Péch abból a célból másolta le és állította össze a bányagazgatóság iratai közül /1649-1741; 427-432. pallium/ illetve a bányabírósági jegyzőkönyvekből /1650-1709/; 439. pallium/, hogy a III. kötet függelékében közölje őket. A szerzőnek az I. és II. kötetben alkalmazott eljárását követve egyetlen időrendi sorozatban hozzuk őket. Sajnos nem mindet, mert mintegy 1/3 részük megrongálódott, szövegük hiányossá vált, úgy hogy ezek közreadásáról le kellett mondanunk. A legjelentősebb veszteség itt az újbányai bányaművek részletes leírása /Beschreibung des Königsberger Bergwerks/ 1728 elejéről /ff. 1-44/, amely sok részletében így is olvasható ugyan, de kiadásra mégsem alkalmas.

Eljárásunk tehát lényegében véve abból állt, hogy az Alsó-Magyarországi bányaművelés története előkészítéseként összeállított, kéziratos témákból kiemeltük és megfelelő sorrendbe állítottuk az idevágó, 1650-1750 közötti, használható formában ránkmaradt, összefüggő szövegrészeket. Természetesen változatlan formában. Nem vállalkozhattunk további szerkesztéssel, feldolgozó, vagy akár jegyzetelő munkára, arra, hogy utólag apparátust szereljünk a szövegre. Ez nemcsak túlhaladta volna feladatunkat, de át is alakította volna Péch Antal III. kötetének jellegét, holott e kötetnek törés nélkül kell az előzőkhöz illeszkednie, hogy a munka homogén maradjon. Jegyzetet csak ott és annyit adtunk, ahol és amennyi a szöveg azonosításához és használatához nélkülözhetetlen volt, úgy, ahogy azt Péch az előző kötetben /és kézirataiban is/ csinálta. Ugyanezért nem mehettünk bele abba sem, hogy a témába vágó régebbi /de Péch által nem idézett/, vagy újabb, az azóta eltelt nyolc évtized alatt megjelent közleményekre, szakirodalomra utaljunk. Ennek mozzanatait - s ilyen, főleg a Rákóczi-sa-

badshágharc időszakát illetően, bőven akad^{12/} - a kutatónak a szakbibliográfiákban kell keresnie, hogy adataikat az itt találhatókkal összevesse. Magától értetődő, hogy a szövegen sem változtattunk. Ott sem, ahol két egymást érintő téma nem mindig válik szét világosan: így pl. a körmöci Goldkunsthundlung 1677. máj. 21-e tétele szól Ertl Tamás bányájáról, de a másik, következő téma: Körmöcbánya város 1677. aug. 16-i tételében olvasunk az uralkodó engedélyéről ugyanezen bánya megvételére. Hagytuk így. Meghagytuk, változatlanul, az 1880-as évek régies helyesírását, meg a nevek stb. alakjában helyenként mutatkozó következetlenségeket is. Hiszen Péch Antal szövegének közreadására, és nem megváltoztatására vállalkoztunk. Az egyetlen igazítás, amelyet a szövegrészekben belül, a kutatók, a jobb használhatóság érdekében, szükségesnek tartottunk végrehajtani, az az időrend helyreállítása volt ott, ahol az adatsorokban /feltehetően az iratok helytelen egymásutánja miatt/ időrendi ugrás, zavar mutatkozott. Ezt, nyilvánvalóan Péch eredeti szándékának is megfelelően, mindenképpen meg kellett tennünk, hogy az anyag jobban kezelhető, könnyebben áttekinthető legyen; s hogy az, aki további részletek után óhajtott kutatni, jobban összevethesse szövegünket az eredeti, nagyrészt német forrásanyaggal, amelyet a Szlovák Központi Állami Levéltár 4. /Gazdasági/ Osztálya őriz Selmechányán.

A Garam vidéki un. hét "alsómagyarországi" bányaváros neve magyar, német és szlovák nyelven, magyar betűrendben így hangzik: Bakabánya /Pukantz, Pukanec/, Bélabánya /Dillen, Banská Belá/, Besztercebánya /Neusohl, Banská Bystrica/, Körmöcbánya /Kremnitz, Kremnica/, Libetbánya /Libethen, Lubietová/, Selmechánya /Schemnitz, Banská Štiavnica/, Ujbánya /Königsberg, Nová Bana/.

E levéltár idevágó feudális kori iratanyagának ismertetését a függelékben közöljük.

Tekintve, hogy a Bányászati és Kohászati Egyesület a munka mindhárom kötetéről együtt, összesített mutató közreadását tervezi, nem látszott indokoltnak, hogy a III. kötetet külön mutatóval lássuk el.

Budapest, 1966. június

Kosáry Domokos

8/1708/MJ

I. Selmecbánya

1. Bányafelügyeleti adatok, 1650-1745 /1750/

1650 február 5-én rendeli III. Ferdinánd rothenfelsi Reth Hermann alkamaragrófnak és administratornak, hogy miután már most a felsőbiebertárnai áldás következtében van annyi felesleg, hogy abból a körmöczi kamarát is el lehet látni, ezentul kölcsön venni senkitől sem szabad, és így zombori Lippay György esztergomi érseknek is tudtára kell adni illedelmesen, hogy a kölcsönre ezentul nincs szükség, de ha ismét szükség lenne, legelőször hozzá fognak fordulni.

1650 április 30-án megerősíti III. Ferdinánd király Haidt Jeremost a bányabírói hivatalában.

1650 július 11-én kéri Selmecz városa az administratort, hogy Kirschenhoffer Farkas szertárnokot, ki a városban egy házat vett, de nem akarja a polgári esküt letenni, utasítsa, hogy vagy teljesítsen minden polgári kötelezettséget, a mi a házbirtokkal együtt jár, vagy pedig álljon el a házvételétől.

1650 július 12-én válaszolja erre az alkamaragróf, hogy Kirschenhoffer köteles a házzal együtt minden terhet magára venni, de miután királyi tiszt, nem tehet másnak is esküt, erre tehát őt nem utasíthatja, kivéve, ha az udvari kamara erre felhatalmazást ad.

1650 július 24-én rendeli az udvari kamara, hogy a könyvvivő szállás, melyben most Wenger fő aranyváltó lakik, átadassék a jezsuitáknak, Wenger pedig költözzék át a régi váltó mûhelybe.

1650 szeptember 24-én megengedi III. Ferdinánd király, hogy a selmeczi kamaraház kijavíttassék, és lehető gyorsan helyreállíttassék.

1650 október 6-án kéri Schults könyvvivő az administratort, hogy, miután fia János György egy expectánsi állomást kapott, és szeretné a bányamérést megtanulni, engedje meg, hogy őt ebben Szeiffenegger, ki a legkitűnőbb bányamérnök, begyakorolhassa.

1650 november 5-én értesíti az udvari kamara Roth Hermann administratort, hogy Wenger Mihály eddigi fő aranyváltó és

ellenőr Selmecezen a fő aranyváltatói hivatalról lemondott, és csak az ellenőri hivatalt óhajtja 300 ftnyi fizetéssel megtartani, egyszersmind kijelenti, hogy, ha kérése elfogadtatik 3000 ftot kész kölcsön adni ő felségének. Az udvari kamara felszólítja az administratort, hogy adjon ez ügyben véleményt, és hogy valjon az a körülmény, hogy Wenger egy Foikh leányt fog nőül venni, s így maga is nagyban bányabirtokos lesz, meg-egyeztethető-e avval, hogy ő királyi hivatalt viseljen?

1651 január 31-én rendeli a király, hogy miután Wenger pénztári ellenőr, ki egyszersmind fő arany váltató is, az utóbbi hivataláról leköszönt, s csak az ellenőri hivatalt kívánja megtartani, és e végett kölcsönt is ajánl; de tekintve, hogy ő egy Foikh leányt fog elvenni, s így bányapolgár lesz, és ennél fogva királyi tisztviselő nem lehet; Wengernek az eddigi teljesített kétféle hivatalért 100 ft jutalom engedélyeztetik, Wenger helyébe ellenőrre Gallas György urvölgyi bányáirnok, fő aranyváltatóvá pedig Kirschenhofer Farkas eddigi szertárnok és váltató segéd, továbbá szertárnokká Waldtreich Zachariás expectáns, és aranyváltató segéddé Geroldt Boldizsár neveztetnek ki.

1651 január 31-én értesíti az udvari kamara hofreiti Ehrenreutter Ágoston Jánost, hogy kérelmét az 1640-ben felhagyott és 1643-ban a kincstár számára lefoglalt $2/16$ és $1/32$ fősöbiebertárnai részek vissza adassanak nem teljesítheti, mert ő Felsége e részekre azóta már 101,608 ftot költött, és a részek jövedelme a többiekkel együtt a kamarai adósságok törlesztésére van szánva, ami 3 év alatt meg fog történni, ha a jövedelem az eddigi marad. Miután azonban ő Felsége Ehrenreutter érdemeit elismeri, és neki segíteni akar, megígéri, hogy 3 év múlva a lefoglalt részekből $1/16$ és $3/32$ részt Ehrenreutternek vissza ad, ha ő magát kötelezi, hogy e részeket akkor is megtartja, ha nem lesz jövedelem.

Ehrenreutter ez allen ismét felfolyamodott, és kérte, hogy vagy visszaadassanak lefoglalt részei, vagy pedig vegye át a kamara az ő 37.556 ft adósságát.

1651 február 28-án Selmece város hatósága panaszos levelet intéz rothenfelsi Roth Herman körmöczi alkamaragrófhoz és

a főkamaragrófi hivatal administratorához, melyben jelenti, hogy miután a bányászok minden kívánságai teljesítették, megkapták a jelvényeket, és a vásár szabadságát, a helyett, hogy most már nyugodtan és csendesen viselnék magukat, ismét új követelésekkel lépnek fel. Vagy 2 héttel ezelőtt 2 tirolai nőtelen munkás csapat tiltakozott a fizetésnél az ellen, hogy a tőlük levont ládapénzből /Büxengeld/ 2 denár a városnak adassék; a levonást megengedték ugyan, hogy mint eddig, ugyeszentul is 3 denár vonassék le tőlük, és abból 1 denár a társ-pénztárnak adassék, de a városnak járó 2 denár kiadását betiltották, s azt az ő kedvük szerint kívánják kiadatni más célokra. Az utolsó bérfizetésnél követték a 2 csapatot a többi nőtelen munkások is, és így a város, melynek nagyon kevés jövedelme van, nagy kárt szenvedne, ha a bányászok a járuléka, mely réges rég óta szokásos, elmaradna. Kérik tehát az administratorot, kinek irányukban való jó akaratát már sokszor tapasztalták, hogy ezeket a nyughatatlan ujitókat rendre utassítsa, és a várost megvédi.

1651 április 30-án jelenti Selmece város tanácsa az administratornak, hogy a törökök felszólították a Schüttersbergieket, hogy meghódoljanak és adót fizessenek, mert különben elpusztítják őket. Kérik, hogy az administrator néhány hajdút rendeljen ki Schüttersbergre, a mit ez meg is tett.

1651 június 8-án rendeli az udvari kamara, hogy miután Selmece városa az ő 21.000 ftnyi kamarai tartozásának elengedését kéri, az administrator az erre vonatkozó jelentéseket felterjessze.

1651 június 20-án értesíti az administrator Selmece városát, hogy május 25-én kelt királyi rendelet következtében a Selmecezen és Ujbányán tartott őrség, miután a törökök beütésének valószínűsége megszűnt, elbocsátandó, és az elbocsátottaknak egy havi bér kifizetendő a kiszolgált béren felül. Abban az esetben pedig, ha ismét veszély fenyegetné a bányavárosokat a törököktől, a komáromi őrségből fog ide megfelelő segítség küldetni a német katonaságból.

1651 július 3-án értesíti az administrator a komáromi ezredet, hogy miután az eddigi őrséget elbocsátja, küldjön a

bányavárosok megvédésére kellő őrseget, mert a martalócok 50-60 főre menő csapatokban barangolnak a vidéken.

1651 július 4-én jelenti Gallusz-ellenőr az adminisztratornak, hogy a napokban a martalócok a Steinernschachtnál egy vízhuzót és egy asszonyt elfogtak, és rabságba vittek.

1651 július 18-án válaszol a komáromi ezredes az alkamaragrófnak, hogy írja meg, mennyi katonára van szüksége, ki fogja ott zsoldjukat fizetni, és küldjön Komáromba egy embert, a ki az utat jól ismeri, és a katonákat a bányavárosokba biztosan elvezetheti.

1651 augusztus 24-én válaszol erre az adminisztrator, hogy eddig a kamara 62 katonát tartott, akiket most el fog bocsátani, egyébiránt az ezredesre bizza hogy küldjön amennyit akar.

1651 augusztus 27-én Hont megye gyűlése felszólítja az adminisztratort, hogy Korpona védelmére néhány katonát küldjön.

Ugyanekkor Ujbánya város is sürgeti a segítséget.

Ugyanaz nap jelenti Schultz könyvvivő az adminisztratornak, hogy előtte való nap, alig vitte el a kohótiszt a pillanolt ezüstöt a hodrusi kohóból, 8 török rohanta meg a kohót, s az ott levőket megvagdosták, egyet meg is öltek.

1651 augusztus 28-án jelenti Ujbánya város az adminisztratornak, hogy előtte való napon a törökök Ertl Fülöp polgárt az altárna mellett összevagdalták, és a város közeléből 5 embert rabságba vittek. Kéri, hogy legalább 10 hajdút küldjön védelmükre.

1651 szeptember 15-én értesíti az alkamaragróf Selmech városát, hogy felsőbb rendelet folytán az eddig tartott hajduk elbocsátandók a Hodruson tartótt 15 emberen kívül, kik az ezüst szállítás kíséretét képezik.

1651 szeptember 19-én írja az adminisztrator Selmech városának, hogy Pálffy nádor felhatalmazása következtében az eddigi hajdukat még tovább is megtarthatják a kincstár költségén, mert a törökök készülődnek, s nem lehet tudni, hogy merre fognak hecsapni.

1651 október 1-én értesíti Puchheimb tábornagy az alkamaragrófot, hogy 50 gyalog muskétást rendelt a bányavárosokba, kik fizetésüket Érsekújvárról fogják kapni, és csak szállással

látandók el. E csapat gróf Forgách parancsnoksága alatt áll, de ott használandó, ahol az administrator kívánja.

1651 október 23-án jelenti Schultz György könyvvivő az administrator kérdésére, hogy mi az oka, hogy most sokkal nagyobb a heti költség, mint a múlt évben? Ennek oka az, hogy elkeinte igen bőven volt az ércz, és lágy kőzetben volt, egy-két ember annyit termelhetett akkor, mint most 100 ember. Azóta a bánya kiterjedt, az érczelőjövétel megvékonyódott, a telér kemény lett, a bánya mélyebb lett, már 30 ölnyire kell a vizet emelni, Nándor akna és az Új Windschacht lemélyítettetett, a kohók most egész erővel dolgoznak, sok anyagot fogyasztanak, minden anyag ára feleemelkedett, Végre a kamaraház is helyreállíttatott; minden sok költséget vesz igénybe, de nélkülözhetetlen.

1651 december 4-én írja Georg Andre Freyherr von Sonnew kir. biztos az administratornak, hogy Selmeczen ő maga átvizsgálta a Foikh-féle leszámolást, és úgy találta, hogy a kincstárnak 89.389 Ft 33 1/2 denárral tartoznak. Nagyon sok illeték-telen kiadást talált a selmeczi számadásokban, és reméli, hogy a költségeket hetenként 600 fttal lejjebb szállítja.

1652 márczius 20-án utasítás adatott báró Sonnew András kir. biztosnak, melynek főbb pontjai kivonatolva a következők:

1. Utazzék ismét vissza a bányavárosokba, előbbi utasításait megtartva, és igyekezzék a bányák körül mutatkozó rendtelenségeket és tulságos költségeket megszüntetni. Jövőhagyatnak az első jelentésével felterjesztett intézkedései.

2. Bélabánya városnak 38.877 ftra menő; és Ujbányának 8663 ftra menő kamara adósságát illetőleg igyekezzék módot találni, hogy az összegek a kamarának megtéríttessenek. Különösen Bélabánya régebben szénét szállított az ezüstvátatóba, nem tehetné-e azt ezentúl is? és evvel lassan visszafizethetné az adósságát.

3. A Gallesonok tartozását illetőleg már egyezség történt.

4. A nyitrai püspöknek kétszer megfizetett követeléséről kellemetlenül értesült a kamara, és vizsgálja meg Sonnew hogy ki a hibás ebben, és tegyen oly intézkedéseket, hogy ilyen tévedések többé ne történhessenek.

5. Selmeczen vizsgálja meg a kisebb bányák kezelését is, és hozza azt rendbe.

6. A kohóknál a heti költség meghaladja az 1000 ftot, és megközelíti a bányaköltséget; vizsgálja meg, hogy nem pazarolják-e az anyagokat?

7. Az ezüst égetésnél vigyázzon, hogy a kiégetett ezüstön ne maradjon ólom, amiből azután ezüst fogyték keletkezik.

8. A válató igen sok salétromot használ, vizsgálja meg a kezelést, s hogy nem lehetne hetenkint 4 mázsa salétromot megtakarítani?

9. A kamarai költségek is nagyok, vizsgálja meg, hogy nem tartanak-e felesleges lovakat, s nem lehetne-e a fuvarozást magánosokkal végeztetni?

10. A besztercebányai réztermelésnek nagy költségeit egy részt az okozza, hogy a szenet igen messziről kell fuvarozni, de azt mondják, hogy a közel fekvő erdőket a tisztek kiirtták, és szántóföldeket és réteket csináltattak ott magoknak. Vizsgálja meg ezt is, és úgy intézkedjék, hogy a kohó ismét olcsó szenet kaphasson.

11. Az ezüst üzelésénél is nagy a fogyték, vizsgálja meg, nem használnak-e tulságos nagy hőséget az üzelésnél, és a szállóport feldolgozzák-e a kincstár javára?

12. A favágók már régóta 30.000 ftal tartoznak a kincstárnak, vizsgálja meg, nem lehetne-e ebből valamit behajtani? Különösen olyanoktól, kiknek házuk s más vagyomuk van.

13. A besztercebányai szertárnál régebben 1000 ftra ment évenként a fogyték, mely a mostani szertárnok alatt megszüntetett; a régebbi szertárnok Pestatur 5 éven át ily módon 6000 ftot kapott, mi történt az összeggel?

14. Most nagyon kutatják a salakhányókat, vajjon nem olvasztanak-e azért rosszabban, hogy a salakhányótól többet szedhessenek?

15. Urvölgyön semmi új feltárás sem tétetik, csak hagyatékokban dolgoznak, az pedig nem tarthat sokáig. Vizsgálja meg, miért hagyták fel Mária aknát, mely 70.000 ftba került, és miért nem hajtának új feltáró vágatokat?

16. Vizsgálja meg Urvölgyön a bor és sör kezelést, elszámoltatják-e annak jövedelme?

17. Az óhegyi sáfar ez előtt régebben nagy szénfogyatéka megtérítésére ítéltetett, megtérítette már azt, s hol számoltatott ez el?

18. Körmöcözön a heti költség 12-1400 ft, és e mellett csak 5-6 marka arany termeltetik, tanácskozzék az administratorral, hogy itt is lejjebb szállítsák a költségeket.

19. A besztercebányai polgároknak évenként több száz öl tüzi fa adatik el, vizsgálja meg, hogy hol számíttatnak el az ezért befolyt összegek?

20. Breznóbányáról is sok szál fa és fűrészelt áru adatik el évenként, vizsgálja meg, hogy jön-e ezért valami a kincstárba?

21. Mind ezeket a tételeket, melyek eddig nem számoltattak el külön és felismerhetően, oly módon vétesse kimutatásba, hogy azokról hetenkint tudomást szerezhni lehessen.

22. A kincstári rész értékét és költségeit külön kell kimutatni a magánosok részétől.

23. Selmeczen a fuvarbéreket súly szerint kell megszabni és nem szekér szerint, egy szekérbe pedig legalább 9 mázsát kell rakatni.

Végre vizsgálja meg feltűnés nélkül a Besztercebányán a német és tót polgárok közt fennforgott egyenetlenségeket, és a Palatinus közbenjárásával történt kiegyezkedést, nem sérelmes-e ez a kincstár érdekeire?

1652 április 15-én rendeli az administrator, hogy az újabb időkben Urvölgyről Selmeczre ment munkások itt azonnal elbocsáttassanak, és Urvölgyre vissza küldessenek.

1652 április 26-án jelenti Schulcz az administratornak, hogy Felsőbiebertárnán csak 8 urvölgyi munkás volt, és ezeket azonnal haza küldte.

1652 május 4-én értesíti Riedmüller Mátyás az administrator, hogy 1000 tallért ad kölcsön Ő Felségének avval a feltétellel, hogy a kölcsön neki 3 cziment alatt, tehát 21 hét alatt visszafizetessék.

1652 május 7-én jelenti Schmitz, hogy Kaiser Márton 2000 db aranyat ad kölcsön Ő Felségének.

1652 május 11-én jelenti ugyanaz, hogy a tisztviselők és altisztek 1900 tallért, Wenger pedig 2000 tallért adtak kölcsön.

1652 július 26-án gyűlést tartottak Selmeczen a bányabírósnál a brenneri hitелеzők, és a királyi biztos báró Sonnew becsületszavára megígérte nekik, hogy egy év múlva ki fognak elégíttetni, miben mindnyájan megnyugodtak.

1652 július 30-án jelentik Schulcz könyvvivő és Gallusz ellenőr, hogy Felsőbiebertárnát bejárták "da wir dann des Allerhöchsten reichen Seegen mit sonderer consolation angesehen, und stehet gewiszlichen derzeit in solchen Flore, alsz es diesen währenden Seegen noch iemahlen gestanden, der gülttige Gott sey umb solche reiche gnaden gebenedeyet, und umb derselben continuirliche erhaltung treyherzig gebetten".

A kir. biztos meghagyta utolsó itt léte alkalmával, hogy a termelést és a költségeket is hetenkint egyenlően tartsák; de miután a termelés csak a mélymivelésben lehetséges, és a vizemelési költsége ugyanaz, akár termelnek valamit, akár nem, azt vélik, hogy kár lenne a mély mivelésben annyi embert nem alkalmazni, és annyit nem termelni, amennyit csak lehet. A költségek nem tarthatók egyenlően, mert a bánya mindig terjedelmesebb lesz, és a szállítás és biztosítás költsége folytán növekedik.

1652 szeptember 11-én jelenti Selmecz város tanácsa az administratornak, hogy Korponáról és Léváról biztos hírt kaptak, hogy a törökök Esztergomnál a vízen átmentek, és most ott táboroznak, a közel levő falukból szekereket rendeltek oda a gyalogosok és ágyuk számára. Kérik sürgősen, hogy az administrator ne hagyja őket segítség nélkül, és haladéknélkül küldjön minél több fegyveres embert védelmükre.

1652 szeptember 12-én küldött nekik az administrator 25 embert.

1652 december 2-án rendeli báró Sonnew András k. biztos, hogy Selmeczről 100 mázsa ércz szállíttassék Beszterczebányára, és ott próbaképen feldolgoztassék.

1652 december 9-én jelenti Schultz az administratornak, hogy ő Felségének kölcsön képen 6% kamat mellett a

bányabíró	400	tallért
Kirschhofer	200	"
Raittinger	200	"
Hassleus	100	"
Daniel Zsigmond	100	"
Scharinger János	4000	"
	5000	"

adnak, ő maga nem adhat semmit, mert nincs.

1652 december 16-án elutazott a kir. biztos Bécsbe, de elutazása előtt meghagyta a selmeczi tiszteknek, hogy a kovács mestert, ki a neki engedélyezett hetenkinti 60 ftnyi bérért dolgozni már nem akart, és javítást kért, különben pedig a munkát abbahagyni akarta, a munkára szorítsák az engedélyezett bér mellett, és ha dolgozni nem akar veressék vasba, és így dolgoztassák, míg ő vissza nem jön.

1652 december 31-én válaszolja erre Schultz könyvvivő, hogy a kir. biztos rendeletét közölte a többi részesekkel, de mivel ilyen eljárás itten szokatlan, és mivel a bányabíró-ság is meggyőződött arról, hogy most több vas használtatik fel, mint tavaly, mert több a vítla és szivattyu, egyelőre megszüntették a kovácsnak ideiglenesen adott 10 ft pótlékot, de egyebet nem tettek.

1653 január 3-án írja Selmecz város tanácsa az administratornak Roth Hermannak, hogy ő Felsége számára kért kölcsönre csak 1500 tallért adhatnak.

1653 márczius 7-én jelenti Selmecz városa az administratornak, hogy Haydt Jeromos bányabíró nagyon beteg, és nem valószínű, hogy felgyógyulni fog; hogy tehát a bányabíró-sági ügyekben hátramaradás ne történjék, Weisz György János bányaszküdtet bízták meg a beteg bányabíró helyettesítésével, s ha ez meg találna halni, azonnal mást fognak az állomásra választani.

1653 márczius 15-én jelenti Selmecz városa, hogy a meghalt bányabíró helyébe egyakarattal Weisz György János választották, és a kir. biztost megkérték, hogy a választást jóvá-

hagyja, kéri az adminisztrátort, hogy őket az ő régi jogaikban támogassa, és a megválasztott megerősítését pártolja.

1653 márczius 30-án átküldi az adminisztrator a besztarcebányai főtiszteknek javaslat tétel végett az udvari kamarától leérkezett folyamodványát rothenfelsi Roth Samunak, ki a megüresedett selmeczi bányabírói állomást elnyerni óhajtja. Az adminisztrator írja, hogy miután folyamodó az ő legidősebb fia, és lutheranus, ő maga mint atyja nem akar ez ügyben véleményt mondani, hanem kéri a főtiszteket, hogy saját véleményüket bepecsételve küldjék be neki felterjesztés végett.

1653 április 8-án jelenti Gallusz György selmeczi ellenőr, hogy 7 és 8 óra közt Schulz a könyvvivő meghalt.

1653 április 9-én rendeli az adminisztrator, hogy Gallusz ellenőr egyelőre a meghalt könyvvivő fiával Schulcz György Jánossal vigye tovább a hivatalt, és a könyvvivő számadásait készíttesse el.

1653 április 23-án megemlíti az udvari kamara egy rendeletében, hogy Schulz György selmeczi könyvvivő meghalt.

1653 május 13-án írja Johan Balthasar Geroldt von Gögenhoffer aranyváltó segéd az adminisztratornak, hogy Regensburgban a császárnál audientián volt, és a császár őt egy sürgős dologgal megbizta, mihez neki 300 tallér szükséges, kívánja tehát, hogy az adminisztrator neki ezt az összeget egy külön póstával azonnal megküldje; hogyha pedig a császártól még nem érkezett volna meg a rendelet, akkor előlegképen 100 tallért küldjön, különben jelentést fog tenni, hogy nem tiszteli a császár szavát.

Az adminisztrator erre azt felelte, hogy a császár szava előtte szent, és ennek mindig engedelmeskedik, de Geroldt szava már nagyon kevés értékkel bír, tehát csak akkor fog neki pénzt küldeni, ha rendeletet kap.

1653 július 7-én említi az udvari kamara egy rendeletében, hogy Haydt Jeromcs bányabíró meghalt.

1653 november 4-én leküldi az udvari kamara az adminisztratorhoz véleményadás végett Ehrenreutter folyamodványát, melyben kifejti, hogy ő egész vagyonát a kincstárnak adta volt kölcsön, úgy, hogy midőn Felsőbiebertárna veszteségbe jutott,

már neki nem volt a veszteséget mivel pótolni, s ez okból 37.000 ftot kellett a kincstárból mint ellátmányt igénybe vennie, mely összeg mostanáig az ő nevére van írva, a felsőbiebertárnai részeket pedig, mikor ő már nem volt képes költséggel ellátni, elfoglalta a kincstár, és most szép jövedelme van belőle. Ily módon tönkre téve még sem hagyta abba a bányászatot, hanem ő Felsége jövedelmének nagyobbíthatása végett folytatta azt, és pedig jó sikerrel, most a legszebb kilátásai lennének, ha még tovább is folytathatná a feltárásokat, de mert már egészen ki van merülve, azt kéri, hogy azt a 27.000 ftot fizettesse ki neki ő Felsége, hetenkinti 200 tallérnyi részletekben; igéri, hogy a pénzt csak bányamivelésre fogja fordítani.

1653 december 29-én jelentést adtak be a selmeczi tisztek, melyben kifejtik, hogy a szaporodó költségeknek részint a bánya, részint a kohó az oka. A bánya mindig terjedelmesebb és mélyebb lesz. E miatt a kovács szakmányát hetenkint már 20 fttal kellett nagyobbítani. Napról napra több fa szükséges a terjedő bánya biztosítására. A szállítás is mindig költségesebb lesz, mert távolabbról történik. A fekürek igen kemények, azelőtt alig fogyott el hetenkint 1/4 mázsa repesztő por, most egy egész mázsa kell. A Nándor akna lemélyítése is napról napra többbe kerül, eleinte csak kézi vitlával szállítottak belőle, most már 6 ló szükséges. A faggyu nagyon megrágult, azelőtt 14 ft volt mázsája, most 19 ft.

A kohók sokkal több költséget okoznak most mint azelőtt, midőn csak 3-4 kemenczével olvasztottak; most, mióta bérbe vették Ehrenreutter hodrusi kohóját, és felépítették a vihnyei új kohót, 7-8 kemenczével olvasztanak, és mert a szegényebb érczetek is feldolgozzák, sok kovand szükséges a kénv képzésre, itt helyben pedig kevés a kovand, és sokat kell hozatni Japzenáról.

Ezekén kívül nem lehet elhanyagolni a sok külső épületet sem, és az áknákat, melyeket folytonosan jó karban tartani szükséges. Azt vélik, hogy a költségek még jobban fognak emelkedni, mert nem sokára vízhúzó gépeket is kell felállítani.

1654 január 14-én kéri Selmecz városa az administratort, hogy Hodrus és Schittersberg védelmére 10 hajdút rendeljen a kincstár költségén.

1654 február 23-án értesíti az udvari kamara az adminisztratort, hogy gróf Forgách tábornok 20 német katonát fog Selmecze küldeni, hogy Schüttersperget a törökök ellen megvédelmezzék.

1654 október 4-én 14/királyi rendelet az alsó magyarországi főkamaregrófhöz.

Meghagyatik, hogy Sachk és Vichter örököseitől, kik peres ügyeiket nem a bányabírósnál, hanem a Selmecz városi bíróságnál tárgyalatták, és ez által a bányatörvényt megszegték, büntetésül 2000 darab aranyat, vagyis 6000 ftot behajtsan.

1655 június 30-án értesíti III. Ferdinánd király Steiffeneggert, hogy báró Sonнау György Andrást valóságos udvari kamarai tanácsossá kinevezte, és utasította, hogy immár a bányavárosokban menjen, és biztosí teendőit ott folytassa. Meghagyja tehát a király az adminisztratornak és a többi tiszteknek, hogy Sonнау rendeleteinek mindamben engedelmesséjének.

1655 október 1-én kinevezi báró Sonнау felső jóváhagyás reményében Gallusz Györgyöt pénztárnokká 300 arany fizetéssel, és Reittinger Kristófot könyvvivővé 200 arany fizetéssel Selmecze.

1656 május 10-én 14/királyi rendelet az alsó m.o. főkamaregrófi hivatal adminisztratorához.

Báró Sonнау György András k. biztos jelentése következtében elrendeltetik, hogy a selmeczi és körmöczi kamara egymástól ismét elválasztassanak; e végre ismét egy főpénztárnok és egy fő könyvvivő rendeltetik, és kineveztetik főpénztárnokká Gallusz György addigi könyvvivő 1200 Ft fizetéssel, fő könyvvivővé pedig az eddigi ellenőr Reittinger Kristóf 700 ft fizetéssel, hogy ebből maguk mellett a szükséges számu és egyességi személyzetet tarthassák.

1656 május 10-én kinevezi III. Ferdinánd király a selmeczi kamarához, mely a körmöczitől elválasztatott, pénztárnokká 400 arany / = 1200 ft / fizetéssel Gallusz Györgyöt, és könyvvivővé 233 1/2 arany / = 700 ft / fizetéssel Reittinger Kristófot.

1656 június 19-én báró Sonnew György András udvari kamarai tanácsosnak és a bányavárosi ügyek inspectorának ozimeztetik.

1656 augusztus 14-én értesíti az administrator a selmeczi kamarát, hogy ő Felsege megengedte, hogy Mátyástárna, Pachentárna, Mohrer altárna, Kornberg, Thiergarten, Krebsgrund, Brenner tárna, és a többi vesztességben levő bányák terményeiben az ezüst márkája 8 tallérral fizetessék meg, hogy pedig a fizető bányák érczei ne kevertessenek a vesztességesek közé, meghagyatott, hogy a vesztességesek bányák terményei nem az olvasztás előtt, hanem az olvasztás és beváltás után pénzben osztassanak szét.

A rendelet ez utolsó része ellen sok kifogást tettek a bányapolgárok, különösen Ehrenreutter mint pachentárnai fő részes, mert a zuzó érczek is elosztatnak, és nem egyszerre dolgoztatván fel, egyik részes többet, másik kevesebbet olvaszthat belőlők.

Végre beleegyeztek Ehrenreutter, Lienpach és Wenger, kik együtt Pachen tárna 12/16 részét bírták, és zuzó érczeiket is együtt dolgozták fel, hogy az ő terményeikkel közösen fog-nak próbát tenni, és nem a terményt, hanem a pénzt elosztani.

1656 november 6-án jelenti Steiffenegger, hogy a terme-lés Felsőbiebertárnán hetenkint 700-1000 márka.

1657 márczius 15-én Kirschenhofer Farkas selmeczi fő aranyváltó az ő hosszas szolgálataiért 6000 ft jutalmat kér.

1657 július 21-én meghalt Kirschenhofer Farkas fő arany-váltó Selmezen.

1658 január 22-én Vichter András János körmöczi bányamester neveztetett ki Selmeze fő aranyváltóvá, mely hivatalá-ba december 31-én véglegesen megerősítettett.

1658 december 28-án jelenti Gallusz pénztáros a körmöczi főtisztoknak, hogy a Selmezen volt 62 katonából 50 elment Széchenre, mert a törökök arra felé közelednek; a Schütters-bergen volt 17 ember pedig Fülekre hivatott be, a most Sel-mecz védelem nélkül van.

1659 márczius 31-én jelenti a selmeczi bányabíró az ad-ministratoroknak, hogy Borschitzky István, a Lippay Gáspár örökösök birtokában levő baskói vár kapitánya, mely birtokhoz

Siglisberg is tartozik, azt kívánja, hogy a siglisbergi határban bányát művelők a földbirtokosnak bért fizessenek. Most csak a Benedek tárna, melynek neve azelőtt Lilgentárna volt, a Mihály tárna van a határban művelésben, és egyikben sincs ércz, mindazonáltal a művelőket a bányatörvény értelmében meg kellene védeni, mert ott soha sem fizettek bért. Kér tehát utasítást az administratoroktól.

1659 április 4-én írják erre az administratorok, hogy ha Borsiczky megmarad a követelésénél, akkor ki kell tiltani a munkából mindazokat akik Siglisbergen laknak, és átáljában meg kell tiltani, hogy Siglisbergen italt vásároljanak.

1659 augusztus 12-én írja az udvari kamara elnöke báró Chaos főkamaragrófnak, hogy egy névtelen feladó szerint báró Sonnew volt főkamaragróf azon 34000 ftra menő összegből, mely a brenneri hitelezőknek adott engedély következtében, a feldolgozott szegény érczekből az év végéig egybegyűlt, 20.000 ftot saját költségeinek törlesztésére felhasznált a helyett, hogy azt a művelés szükségleteire fordította volna. Megbízta tehát a főkamaragróft, hogy ezt az ügyet a hely színén megvizsgálja, és a dolog mibenlétéről jelentést tegyen.

1659 szeptember 10-én jelenti Gallusz György pénztáros és ifj. Schultsz György könyvvivő Selmeckre, hogy a szegény érczekből bejött összegek eleinte letéteményben tartattak, és azokból báró Sonnew egy pár ezer tallért felvett, de nem a maga szükségének fedezetére, mert a körmöczi kamara küldött érte nyugtatót, és a készletben levő egész összeg is a körmöczi pénztárba szállíttatott be azután. Azóta pedig a szegény érczek beváltásából származó összegek itt vétetnek a pénztárba, és a selmeczi művek szükségleteinek fedezésére felhasználtatnak.

1659 november 28-án írja a körmöczi pénztáros Reitter Mihálynak, hogy a főkamaragróf elrendelte, hogy a bremeri debitoroknak kijáró 35.948 ftot fizessék ki polturákban.

1660 április 30-án 15/királyi rendelet báró Chaos a.m.o. főkamaragrófhoz.

A nagy ünnepek alkalmával a főbb tiszteknek ajándéknak adatni szokott értékes ércpéldányok vagy jutalmak a helyes mértékre leszállítandók, tekintve, hogy a körmöczi főtisztok csak 166 ft. 65 denárt kapnak, a selmeczieknek is csak ilyen mértékben adandó az ajándék.

1660 június 14-én 16/Lipót király rendelete báró Chaos főkamagrófhoz.

Meghagyatik, hogy a következő hivatalnokok, kiknek hivatala számadás kötelezettségével jár, a szokásos cautiot és reversalist meg adják, u.m.

A körmöczi kamaránál:

alkamagróf; könyvivő; a Goldkunsthandlung gondnoka; pénzbecsőr; főcimentező; szertárnok.

A selmeczi kamaránál:

főpénztárnok, most könyvivő; ellenőr; kohótiszt, szertárnok; fő aranyváltó.

A beszttercebányai kamaránál:

a praefectus; pénztárnok; könyvvivő; ellenőr, bánya és szertár őrnök Urvölgyön; sáfár és őrnök az új kohóban; sáfár Óhegyen; sáfár és őrnök Mostenitzén; sáfár Tajován; sáfár a rézhámorban; sáfár Ronitzon; építész és gereblye őrnök; sáfár Libetbányán; sáfár az új vas pörölynél; esküdt kémlész és ezüstségető a kamaraházban; bányaszertárnok; fő tizedszedő Turczon.

1660 július 6-án Selmezen volt a főkamagróf.

1662 július 16-án 17/udvari kamarai rendelet báró Chaos főkamagrófhoz.

Értesítettik, hogy a tisztek kineveztetése körül az eddigi eljárás követendő; tehát mindazok, kiket a főkamagróf alkalmaztatni javasol, terjesztessék be folyamodványaikat Ő Felségéhez, a kamagróf pedig adjon kineveztetésükre és fizetésükre vonatkozó véleményt és javaslatot,

1663 február 1-én süngeti báró Gienger Ferdinánd Friedrich a királynál, hogy azon ajánlatára, mely szerint az 8 pacher-tárnai és mátyástárnai részeit, melyeket Ehrenreutter szerződésszerűleg köteles lenne ellátni költségekkel, de az ellátást felkérte, ő Gienger minden rajtok levő teherrel 10 ezer

forintért ő Felségének felajánlott, és melyre ő már 300 ftot kapott a főkamaragróftól, válasz adassék.

1663 július 31-én írja az udvari kamara a selmeczi főtiszteteknek, hogy miután báró Chaos Selmecezen meghalt, az ő intézkedéseit a kincstár javára ezentul is kövessék, míg azok iránt más rendelet ki nem adatik.

1663 október 2-án írja báró Joanelli főkamaragróf, hogy Selmecezen a fegyverfogható munkások mind fegyverben vannak, s így tegyenek Körmöczön is.

1664 május 28-án megemlítették, hogy Selmecezen nagy a drágaság a sok katonaság miatt.

1664 július 26-án irják Gallusz és Mayer selmeczi főtisztetek a besztérczebányai főtiszteteknek, hogy miután az utóbbi háborus idők alatt Selmecezen a munkás nép annyira megfogyott, hogy a vízhozáshoz ácsokat és vájárokat is kell alkalmazni, és ennek következtében a termelés megapadt, a főkamaragróf utasítása szerint felszólítják a főtiszteteket, hogy Urvölgyről küldjenek ácsokat és más erős munkásokat, amennyit csak lehet.

Erre azt válaszolták, hogy egy embert sem küldhetnek.

1665 április 21-én jelenti Schulz György a főkamaragrófnak Bécsbe, hogy gróf Listhiusnak a Selmece körül fekvő birtokából még csak egy kis falu áll rendelkezésére a szőlőnyi várhoz nem messze. Az Au és Vrinsdorf birtokot Reutter és Riedtmüller foglalták el a kölcsön adott pénzek biztosítására, Beluját és Troiczát Koháryné váltotta magához, Illa és Lehota Wengernénél van zálogban, Steffultot végrehajítás útján Kochlatsch kapta meg, csak Krinschowa van még Listhius birtokában és miután ő 1600 rforinttal tartozik a kincstárnak, jó lenne a falut lefoglalni az adósság biztosítására.

1666 augusztus 18-án rendeli a király, hogy a veszteséggel dolgozó bányapolgároktól az ezüst 15 latos márkája 8 tallérral váltassék be és 100 márkából 5 márka levonassék. Hogy ha pedig áldást nyernek, az ezüstjük mindaddig, míg veszteségeik meg nem térültek, 8 tallérral fizetessék 5% levonás mellett; azután pedig, ha már feleslegük van, csak 8 ft 37 1/2 dr. fizetessék egy márka után, de az 5% levonása elhagyassék.

1666 deczember 9-én javaslatot tesz Jacob Theobald Mayer selmeczi könyvvivő a Gienger báró által 1662-ben tett ajánlatra, mely szerint 10.000 forintért kész volt a Szt.háromságtárnai, pachentárnai, mátyástárnai, Kehrlings- és Istvántárnai részeit minden teherrel együtt a kincstárnak átadni, és ez ajánlatra foglalképen 100 aranyat már kapott is, de miután akkor megnokára meghalt a főkamagróf báró Chaos, és a törökök is nagyon háborgatták a bányavárosokat, az udvari kamara mostanáig sem határozott az ajánlatra. Mostan pedig, midőn Szt.háromságtárna jó érczetre talált, és eddigi veszteségeiket nem nokára törleszteni fogja, Pachentárna hasonlóképen jó érczet nyitott fel, már nem hajlandó báró Gienger a részek átengedésére. Tekintve azonban Szt.háromságtárna áldására, mely valószínűleg sokáig fog tartani, és hogy Pachentárna is valószínűleg kibontatkoztatik veszteségeiből, a vasbányák pedig eddig is jövedelmesen műveltettek; javasolja Mayer, hogy 6000 ft vagy több is igértessék a részekért, s ebből 1000 ft azonnal, a többi pedig a mutatkozó jövedelemből fizetessék, valamint azon összeg is, mellyel Gienger báró a brenneri hitelezőknek tartozik.

1666 deczember 17-én báró Gienger azt kéri a kincstártól, hogy engedjessék meg neki, hogy tartozását Szt.háromságtárna és Pachentárna jövedelmeiből törleszthesse.

1669 augusztus 17-én megtiltja báró Joanelli főkamagróf a lengyel kettős áuttich és hatgarasosok elfogadását és felváltását a bányavárosokban.

1670 szeptember 4-én elhatározott, hogy a Selmecze rendelt 50 katona és 1 kapitány számára a város átengedi az óvár helyiségeit, melyeket a kamara kijavított az alatt a felétel alatt, hogy ezért a város neki egy év lefolyása alatt 50 tallért megtérít. A városi trabantok is az óvárban maradnak, valamint a börtön és az élelmi és lövészszerak raktára.

1671 február 28-án 18/rendeli az udvari kamara, hogy a kiadások és bevételek kimutatása ezentul nem hetenkint, hanem havonként küldessék fel az udvari kamarához.

1671 november 9-én Gallusz György egy ujonnan felállítandó vízemelő járgányhoz könyöksapákat rendel Besztercebányán.

1672 június 25-én értesítették Gallusz György selmeczi pénztáros, hogy Mayer Theodald Jakab volt könyvvivő más alkalmazást nyervén, helyében Vichter von Grueb András János eddigi arany válató nevéztetett ki, tehát fizetése: 233 1/2 dukat, és 100 rft szálláspénz július 1-től folyóvá tétetik.

1672 szeptember 4-én 19/utasítás adatik Vichter von Grueb András János selmeczi könyvvivőnek.

1672 november 1-én Meyer Lőrincz selmeczi pénztáros az udvari kamara elnöke számára ásványokat küld a következő levél mellett:

Ihro gestr. geliebtes Brieffl sambt dem Einschluss von Ihro Hochgräffl. Excellenz Hoff Cammer Praesidenten habe ich zu recht erhalten, undt daraus vernohmen, wasz von mier an Perg Mineralien verlanget wiert, welches ich selbstn solches alles gar wohl ohne Rhum zu melden, verstehe, unndt Ihro Gestrengen solche alle verlangte Mineralia hier gegenwärtig wiert zue empfangen haben, alsz

Erstlichen die erste Species ist die Gallmeysche Materie.

Die ander ist dasz böse Wetter so sich an Gruben Gezimmer ansetzet.

Dasz dritte ist so von dem gallmeyschen Wasser wachset, eine ganze Stupfen.

Dasz vierte ist ein Stein, so sich von den Gengen dasz Wasser obrainiget.

1673 július 12-én 20/udvari kamarai rendelet báró Joannella főkamagrófhoz.

A bor árának meghatározása közösen történjék a bányabíró és városi hatóság által, de a bormérés szabályok ellen vétők megbüntetésére egyedül a bányabíróság illetékes.

1674 április 19-én este meghalt Gallusz György pénztáros. A guta ütötte meg.

1674 április 28-án rendeli az udvari kamara, hogy a váratlanul elhalt pénztáros Gallusz György helyét ideiglenesen Vichter von Grueb András János könyvvivő töltsse be, ellenőrzését pedig Posch János György bányabíró teljesítse.

1674 augusztus 20-án jelenti Johann Andrea Vichter von Grueb selmeczi számvivő a praefectusnak, hogy egy hét óta a törökök nagyon nyugtalanítják a vidéket. Béalábányáról 5 leányt és 1 fiút rabságba vittek, Selmecezen is egészen a kapuig jöttek, a Hock-féle malomban a szolgáló alig tudotttőlük menekülni. Egy prenczfalusi paraszt jelentése szerint 12 török lovas ment keresztül Selmeceze felé Prenczfalun. Ezek ellen a selmeczi kapitány 30 muskétással, és a városbíró néhány lovas polgárral kivonult.

1674 szeptember 18-án kéri a praefectus a körmőczi bányabírószágot, hogy küldje meg neki a selmeczi társláda privilegiumának másolatát, mert az urvölgyieké elveszett, és most ők is akarnak ilyes szabályokat Ő Felsége elé terjesztetni.

1674 szeptember 20-án feleli a körmőczi bányabíró, hogy ottan a társládjában sem a bányabírószágnál nincsenek olyan szabaddalmi levelek, melyek a társládára vonatkoznának.

1675 április 13-án megengedi a király, hogy a bányapolgárok által beváltott 15 latos ezüst márkája 10 rforinttal fizettségük még néhány évig, de csak közönséges váltópénzzel.

1675 április 22-én Vichter von Grueb András János pénztáros "császári tanácsos" címet nyert.

1675 június 14-én meghagyja az udvari kamara a selmeczi kamarának, hogy Joanelly Jeromos rézárus tónak, az általa a selmeczi kamara számára szállított villachi 1000 mázsa ólomért fizetett 1250 rftot megtérítse.

1675 június 29-én jelenti Posch György János az adminisztratornak, hogy Ehrenreutter a Szt.háromság általmai költségekre a kincstárból ellátmányt kap, és élelmére hetenként 6 tallért.

1675 augusztus 1-én elrendeli Lipót király, hogy a karinthiai bányákban termelt ólmot egyedül csak Mittermayer János Lajosnak a keneső elárusító factorának szabad eladni, és ő köteles az ólmot lehető olcsó áron, beszállítani a bécsi fegyvergyárba, és a magyar bányavárosokba.

1675 augusztus 22-én Zweig János bányabírószági őrnök nyugalmaztatik hetenkint 150 denárral és helyébe Zweig János Kristóf heveztetik ki bányabírószági őrnöknek hetenkint egy

tallér fizetéssel. Fischer Ernst György pedig kineveztetik bányabírósági ülnöknek hetenkint 3 rft fizetéssel.

1675 október 1-én Kneiffel Jakab János kohóirnoknak 1000 rftot engedélyez a király jutalmul a fiatalsága óta tett jó szolgálatokért.

1675 október 4-én Hochenegger János selmeczi titkárnak 750 rft jutalom engedélyeztetik.

1675 október 4-én báró Glenger Anna Sidonia számára évenként 200 rft ellátás engedélyeztetik.

1675 október 14-én jelentik a selmeczi tisztek az adminisztratornak, hogy a törökök napról napra vakmerőbbek lesznek, mindennap alkalmatlankodnak. A múlt éjjelen a városba is bejöttek és a Pelzen utczában levő Mayerle-féle kertben töltötték az éjszakát. Múlt csütörtökön a revistyei uradalomhoz tartozó felső hámorba, mely pedig meghódolt, betörték, és 7 embert vittek fogságba; szombaton éjjel a sklenoi fürdőből vittek el 10 embert, és egyet lefejeztek. Eddig még nem történt, hogy a fürdőt felkeresték volna. Tegnap este a város közelében fekvő Lorberer-féle réten legeltették lovaikat, és azután Stefultón mentek tovább. A munkásoknak éjjel nappal őrködniük kell, minek következtében a termelés igen meg fog apadni.

1675 október 26-án Heinrich János bányabírósági asszesszornak 1000 rft jutalom engedélyeztetik.

1675 október 28-án rendeli az udvari haditanács, hogy Wolfgang Péter Obester 200 gyalogossal Trenosényben maradjon, Ledniczára 20, Litovára 30 embert tegyen, és a többi 22 embert ott használja, ahol szükséges.

Peterswalszky kapitány 75 emberrel Beszterczebányára menjen, 60 embert Árva várába, 30-at Likavára, 30-at Murányba, 15-öt Baloghoz és 55-öt Selmeczre szállásoljon, a többi 10 embert pedig a szükség szerint elhelyezze.

Gratt kapitány 150 emberrel Korponán vegyen állomást, 40-t tegyen Dévénybe, 30-at Körmöczre, a többi 55-öt pedig oda, ahol Wolfgang Péter Obester szükségesnek találja.

1675 október 28-án írja az adminisztrator a selmeczi pénztárosnak, hogy tegnap a korponai vásárra menő besztercze-

bányai polgárokat Dobronyiva mellett 400 török megtámadta és szétkergette, egyet meg is öltek, a többi szétszaladt. Egy órával előbb a zsolnai fuvarosokat rabolták ki. A rhonitzi erdőkben is egy erős csapat török tartózkodik. Éber vigyázatra inti őket.

1675 október 28-án írja gróf Eszterházy Pál az adminisztratornak, hogy a bányavárosok őrését nem szaporíthatja, mert nagyon kevés katonája van. Fülekről sem lehet segítséget várni, mert annak őrsege Kassa felé van rendelve.

1675 október 28-án jelentik a selmeczi tisztek, hogy 600 törököt láttak Revistye körül, kik valószínűleg a Szt.kereszti völgyet akarják kirabolni; a Garamon innen 3 csapat lévai huszárok ügyelnek a törökök mozdulataira.

1675 november 20-án Erber Márton fő ezüst égetőnek 300 rft jutalom engedélyeztetik.

1675 november 28-án Riedel György ólom szállítónak az ólomszállításnál szenvedett veszteségek kárpótlásául 450 rft kegyelemdíj engedélyeztetik.

1675 január 5-én írja Posch könyvvivő a Bécsben levő adminisztratornak, hogy Szt.háromság tárna már nagyon közeledik a pachentárnai művelésekhez, annyira, hogy már lehet őket dolgozni hallani; elérték már a fényes telért /valószínűleg a kórháztelért/ de ezüsttartalma nagyon csekély. A pachentárnai művelésekből igen sok víz szivárog át a kőzetben, s ezért még a lyukasztatás előtt kívánni fogják a hetedét. Szélakna körül még jól állanak a műveléssel, legújabban a Grünermel járaton is szép érczet ütöttek meg, valószínű, hogy Három király napja, mint már többször, ismét szép ékes érczel fogja őket megörvendezteni. Tegnapelőtt Klingertárnán nagy trakta volt, de Posch, Spitzel, és Glantschmigg nem voltak meghíva. Karácsony 2-ik napján a bányászok ünnepies felvonulást tartottak, s ennek végével sorlövést tettek, mely alkalommal egy ember meglövetett, s másnap meghalt, de még halála előtt katolikus lett. Hogy ki lőtte meg azt nem lehetett megtudni.

1676 január 14-én jelenti Vichter és Posch Bécsbe az adminisztratornak, hogy Selmeczre egy 217 emberből álló gyalogkompanya marches de Bagni kapitány alatt megérkezett, egy

másik 100 emberből álló csapat horvát lovas katoná Pataky Ferencz kapitány alatt itt keresztül utazott Korponára.

1676 január 30-án írja Schulz administrator Bécsből a selmeczi tiszteknek, hogy az udvari kamara gróf Lippay Györggyel megagyzett, hogy a saskői uradalomnak felét 20.000 ftért a kamarának átengedi, ha erre még 4.000 ftot rá fizetnek, ez megígértetett, és 2000 ft foglaló is kiadatott neki. Ez a dolog tehát rendbe fog jönni, és nagy haszna lesz belőle a bányászatnak.

1676 február 1-én rendeli a király, hogy a saskői uradalom fele zombori Lippay Györgytől 28.000 rftot kincstári kezelésbe átvétessék.

1676 február 7-én jelentik a selmeczi tisztek a Bécsben levő administratornak, hogy Ehrenreutter Ágoston János február 5-én meghalt.

1676 február 12-én írja Hasaeus Fülöp beszterczebányai könyvvivő a Bécsben levő administratornak, hogy Selmeczen volt Ehrenreutter temetésén. A selmecziek vigan élnek, mindennap nagy ebéd van, a pénztárosnál volt legelőbb, mánap a könyvvivőnél, azután Spitzelnél, Trautmannál, Hans Heinrichnél, a szertárnoknál, a bányabírónál, s így fog ez tartani farsang utoljáig. Egy-egy ebédnél 30 ft ára bor szokott elfogyni. Selmeczen léte alatt sok bolondságot látott, legszebb volt az ujbányászok bevonulása lóháton és szekereken trombitásokkal.

1676 márczius 11-én óvást tesz Lippay János a szerződés ellen.

1676 márczius 30-án rendeli az udvari kamara, hogy Lippay János óvása tekintetbe ne vétessék, és a Lippay Györggyel kötött szerződés végre hajtassék.

1676 április 4-én Schöpfer János kineveztetik expectansnak 2 ft heti bérrel.

1676 április 10-én az udvari kamara 2000 rftot ad előlegil Grueber Albrecht bányabírószági asszesszornak avval, hogy ő e kölcsönt a Spitaler aknájánál dolgozó járgány lovainak béréből hetenkint 15 tallérral törlessze.

1676 április 18-án rendeli a király, hogy Glenger Anna Sidonia bárónének a már usque ad bene placitum engedélyezett

venkinti 200 fton felül 3 évig még 200 ftot a selmeczi bányákból évenként kifizessenek.

1676 április 20-án a selmeczi esküdt kémlelésznek Seitz Abrahamnak 600 ft jutalom engedélyeztetik.

1676 május 2-án megengedi az udvari kamara, hogy Grueber Albrecht és Ernst György János bányabírószági asszesszoroknak az ünnepek alkalmával szokásos 30 ftnyi ajándék úgy, mint a többi asszesszoroknak kiszolgáltassák.

1676 május 3-án Gebhard Zsigmond Farkasnak, ki mint selmeczi Ainspaniger a törökök ellen jó szolgálatokat tett, 400 ft jutalom engedélyeztetik.

1676 május 11-én jelentik a selmeczi tisztek az adminisztratornak, hogy a törökök a béalabányai sznelökből 3 embert fogságra vittek, és Zsarnócza körül naponként kóborolnak.

1676 május 25-én jelenti Posch könyvvivő az adminisztratornak, hogy 400 m. 83 font villanchi ólom megérkezett.

1676 június 2-án utasítja az adminisztrator a selmeczi könyvvivőt, hogy a 400 m 83 font villachi ólmot bányavárosi sulyban tegye bevételebe, egy bécsi mázsát 108 font bányavárosi sulyban számítva, tehát 400 m 83 font bécsi suly = 371 m 16 font bányavárosi suly. E szerint körül 1 b.v. mázsa 12 ft 64 drba.

1676 június 5-én jelenti Posch könyvvivő az adminisztratornak, hogy éppen most értesült, hogy Korpona néhány ház kivételével egészen leégett, és valószínűleg felgyújtatott, mert 3 helyen egyszerre ütött ki a tűz.

1676 június 10-én értesíti Capeller Fülöp hadnagy a selmeczi tiszteket, hogy az a hír érkezett, hogy a törökök meg akarják rohanni Korponát, kér tehát sürgősen segélyt.

1676 július 4-én jelentést kíván az udvari kamara az adminisztratortól, mert a selmeczi bányapolgárok panaszkodtak, hogy a kamara elnyomja a bányabírószágot, és mert más felől is lehet hallani, hogy a tisztek ritkán mennek a bányákba s kohókba, az érczátvételt a városban végzik, az altisztekkel nagyon bizodalmas viszonyban állanak, a bányáknál a kohóknál nem gazdálkodnak, tudva eltűrik, hogy a fa a bányáktól elhordatik, sok drága anyagot szükség nélkül fogyasztatnak, a bányáknál, kohóknál, sőt a kamaraudvarban is italokat mérnek, saját bá-

nyáikat gyanusan kezelik, a kohó irtókoknak megengedik, hogy szemet és adalékot fuvarozzanak, sat. Meghagyatik tehát az administratornak, hogy ez ügyben sürgősen vizsgálatot tartson, a visszaéléseket azonnal megszüntesse, és jelentést tegyen.

1676 július 28-án Fischer Ernst György selmeczi bányabírói asszesszornak 300 rft kegyelmi adomány adatik.

1676 július 28-án Lieférnek Jánosnak az aranymosás tökéletesítésére tett fáradságaiért és kísérleteiért 150 rft jutalom engedélyeztetik.

1676 szeptember 22-én rendeli az udvari kamara, hogy Lippay Györgynek egyelőre ne fizetessék ki a saaskői uradalom feléért ígért összeg, mert Lippay János is hajlandó az ő felét a kincstárnak átadni.

1676 szeptember 22-én 21/ a selmeczi kamara számára terjedelmes utasítás adatott, és pedig: a főpénztárnoknak /p.237/, a könyvvivőnek /pl.261/, a bányabírónak /pl.276/, a bányabírói jegyzőnek /p.286/, a bányászati tisztviselőknek általában /p. 286/, a bányatiszteknek /Überreuter p. 295/, a sáfároknak /p. 299/, a bányairnoknak és szertári irtoknak /p.304/, a bányaelölőknek /p. 309/, a választó ügyelőnek /p. 313/, az esküdt kémlészeknek /pl.315/, a kohászati tisztviselőknek /p. 319/, a kohó irtoknak /p.333/, a kohósáfárnak /p. 337/, az ércz és szénmérőnek /p.340/, az ezüst jegyzőnek /p.342/, az ezüst égetőnek /p. 344/, az ezüst válatónak /p.346/, a szertárnoknak /p.358/, a főhivatali titkárnak /p.363/, a zuzósáfároknak /p. 364/, az ácsmestereknek /p.365/, az Ainspanigernak /p.365/.

1676 október 12-én rendeli az udvari kamara, hogy miután a saaskői uradalom jövedelme az administrator jelentése szerint 3,500 ftot tesz, és így az egész értéke 60.000 ftra menne; Lippay pedig a jövedelmet kétszer annyira becsüli, sőt azt állítja, hogy 10.000 ftra is felvihető, és a jószágért cserébe a Heiligensteini jószágot, mely 144.000 ftra van becsülve, kéri s meghagyatik az administratornak, hogy Lippayval együtt állapítsa meg a valóságos jövedelmet, és tegyen jelentést.

1676 november 1-én panaszolja Vichter pénztáros és Posch könyvvivő az administrator előtt, hogy a bányabíró a kincstári tisztek felett is bíraskodni akar. A napokban Sprugger Mátyás kohóírnokot megidézte, mert egy sáfárt felpofozott. A főtiszték megtiltották Spruggernek, hogy a bányabíró előtt megjelenjen, mert ő a főtiszték bírósága alatt áll, mint kincstári tisztviselő. Kéri az administrator, hogy magyarázza meg a bányabírónak az ő állását és hatáskörét, mert különben kénytelenek lesznek az udvari kamarához fordulni.

1676 november 9-én utasítja az udvari kamara az administrator, hogy báró Walsegg mellé, ki Nagybányára van kiküldve biztosul, adjon egy szakértő bányászt. Az administrator Wagner Mihályt rendelte Selmecezőről.

1676 december 29-én értesíti Selmecz városa az administrator, hogy a kishűbeli birtok átengedése iránt folyamodott az udvari kamarához, és kéri az administrator, hogy ez ügyben a város kérelmét pártolja.

1677 január 15-én Vichter von Grueb János András selmecezi pénztáros kineveztetett morvaországi tiszttartónak.

1677 február 17-én leküldi az udvari kamara véleményadás végett Turosányi András folyamodványát, ki a revistyei birtok bérlője volt, és a hátralevő bér elengedését kéri.

1677 márczius 2-án felszólítja az administrator Reuttert, hogy a többi bányapolgárokkal együtt 50 ezer tallért adjanak kölcsön 6 % kamatra a királynak.

1677 márczius 22-én Ungedew András, néhai aranyváltó örökösének 300 ft kegyelem díj engedélyeztetik.

1677 márczius 30-án Reichenhuber Farkas ezüst jelzőnek Selmecezen 500 ft jutalom engedélyeztetik.

1677 márczius 31-én Vichter von Grueb selmecezi pénztáros helyébe kineveztetett Posch György János selmecezi könyvvivő pénztárossá, ennek helyébe Kahresz Christján bányabíró könyvvivővé, s ennek helyébe a vároستól ajánlott egyének közül Grueber Albrecht bányabíróvá.

1677 május 19-én azt a hírt hozta egy kohlbachi paraszt, hogy 60 lovas lázadó Dobronyiváról egy papot fogságba vittek.

1677 május 28-án rendeli az administrator, hogy a bakabányaiakkal, kik nem akarják megengedni, hogy az ő erdeikből fa a bányauzem számára elszállíttassék, és legujabban a pjergi fuvarosoktól 8 ökröt letartóztatottak, komolyan kell eljárni, és a Selmeczre jövő vásárosoktól le kell foglalni a marháikat, míg a pjergi fuvarosok marháit ki nem adják.

1677 május 31-én jelenti Posch pénztáros, hogy a bakabányaiak a letartóztatott 8 ökröt visszahozták, és azzal mentik magukat, hogy a letartóztatás nem a tanács rendeletéből történt.

1677 junius 28-án jelenti Posch pénztáros, hogy a napokban Napindruck István bányászt, ki Fülekről hazafelé utazott, az erdőben lefejezve találták a parasztok, és Selmeczre hozták. A tapolcsányi udvarbíró pedig arról értesít, hogy a törökök a szentkereszti völgybe rablás végett beütni szándékoznak.

A kamaraudvar melletti csatonna költségének felét fizeti a kamara 1/4 részét a város, és 1/4 részét a körülfekvő házak birtokosai.

1677 juliában többször említették, hogy a selmeczi bányák felesleget adnak.

1677 július 9-én Schöpfer János kineveztetik a selmeczi bányabírószághoz asszesszorrá.

1677 július 10-én 22/ egy tiltakozó nyilatkozatot nyújtottak be Reutter Mihály, Liempach Gottfried, Hellenbach Gottfried János, Schmiedegg Tamás, Rockser Zachariás, Bollenbach János, Georg Ehrenreich Ehrenreutter v. Hoffreith, Purzpichler Mihály, és Schrötter Bálint, melyben panaszkodnak a bányabírószághoz az eljárása ellen, hogy az ökdíjtrabantjokat Pastier Jánost, ki több napon át állítólag Korponán járt, kérdőre vonta, hogy nem közlekedett-e a rebellisekkel, és nem küldték-e őt az ő gazdái, a kohó részesei, hogy a rebellisekkel érintkezzenek. E gyanúsításért a nevezett részesek a bányabírószághoz felelősségre vonatni kívánják.

1677 július 11-én panaszkodik a bányabírószághoz a bányapolgárokat sértő panasz irata miatt, és azt állítja, hogy senki sem kérdezte Pastiertől, hogy az ő gazdái küldték-e őt a rebellisekhez?

1677 július 30-án Posch György János selmeczi pénztárosnak 2000 rft jutalom engedélyeztetik.

1677 augusztus 10-én jelenti Knaiffel János Jakab revistyei udvarbíró az adminisztratornak, hogy a revistyei uradalom az utolsó 4 évben a költségek levonása után 20.000 ft 75 ár tiszta jövedelmet adott, tehát évenként átlagosan 5.000 ftot.

1677 augusztus 16-án megengedi a király, hogy a felsőbiebertárnai kisebb részesek termése még két évig 10 rfttal váltassék be márkánként, daczára annak, hogy a bánya jövedelmez.

1677 augusztus 16-án elengedi a király Grueber Albert bányabírónak a kamarai adósságából 1000 rftot, és megengedi hogy a fennmaradó 1000 ftot 4 évi részletekben fizethesse kamat nélkül.

1677 augusztus 18-án Colman András felsőbiebertárnai bányaírnoknak 500 ft jutalom engedélyeztetik.

1677 szeptember 23-án jelentik a selmeczi főtisztok a munkások folyamodványára, melyet az udvari kamarához a katonák zsarolásai miatt beadni akarnak; hogy e zsarolások csakugyan megtörténtek, és a szegény munkásokat türhetetlenül terhelik. Mindennap megtörténik, hogy ok nélkül, vagy csekélység miatt a katonák őket és családtagjaikat megverik, hajuknál fogva cibálják, gyalázzák; az ezredes megbünteti ugyan a katonákat, ha be lehet bizonyítani, hogy ki volt a tettes, de ezért a kihágások meg nem szűnnek, a katonák mindent elvesznek tőlük, ami nekik tetszik, a vásárra jövőket is megvámolják és folytonosan zaklatják. Kérik tehát az adminisztrátort, hogy eszközölje ki, hogy az itt levő katonaság felváltassék, és akik ide jönnek szigorúan utasíttassanak, hogy a polgárokkal és munkásokkal békében éljenek.

1677 október 21-én Oberaigner György Szt.háromság altárnai sáfárnak 750 rft jutalom engedélyeztetik.

1677 október 30-án 23/rendeli a király, hogy miután Lippay György a saskői uradalom felét 20.000 ftért, Lippay János pedig a másik felét a kassavári /kaszavári/ jószágért cserébe átengedi, az adminisztrátor küldje ki a jószág igazgatót Fischert, hogy a kassavári jószágot megbecsülje a Lippayak ki-

küldötteivel együtt úgy, mint a saskői uradalom megbecsülésénél történt, a jövedelem 6 %-át alapul véve, hogy azután az értéknek különbsége kiegyenlítettessék; a saskői uradalmat pedig vegye birtokba.

1677 november 1-én megemlíti a bányabíróság egy jelentésében a selmeczi tekintélyes bányapolgárok közt Dr. von Hellenbach-ot.

1677 november 16-án Spitz János selmeczi fő aranyváltónak 6000 ft jutalom engedélyeztetik.

1677 december 6-án jelentik a selmeczi főtiszték az administratornak, hogy gróf Csáky Pál az ő gyökési és wiszokai jószágát, mely most Vichternél van zálogban, ki akarja váltani. Miután Csákynek pénze nincs, valószínű, hogy ő a jószágot ismét el fogja zálogosítani nagyobb összegért, és így most lehetséges volna a két falu határát a kamara számára megszerezni, miből a kamara nagy hasznot húzhatna, mert a jószágok most is fő szénszállítói a hodrusi és stattgrundi k. kohóknak.

1677 december 27-én jelentik a selmeczi főtiszték az administratornak, hogy hallomás szerint azon esetben, ha a saskői és siglisbergi jószágot a kincstár átveszi, a város lépéseket fog tenni, hogy a kiszűbeli majorságot megkaphassa.

1678 január 20-án 24/Bakos Mihály, Gyarmathy János, Kis Mihály, Nagy István, és Göczy András kapitányok Jenőből írnak a selmeczi tanácsnak, hogy követeket küldjenek a táborba 2000 tallérral, mert másként mindenüket elpusztítják.

1678 márczius 14-én jóváhagyja az udvari kamara, hogy a selmeczi bányapolgároktól 18.000 tallér kölcsön vétessék, és e kölcsön minden beváltott márka ezüst után 1 tallérral törlesztessék.

1678 márczius 15-én megengedi az udvari kamara, hogy a selmeczi aranymíveseknek évenként 50-60 márka 15 latos ezüst eladassék 12 rftjával. Az engedély 3 évre érvényes.

1678 április 21-én rendeli az udvari kamara, hogy miután a kaszavári jószág becsléséből kitűnt, hogy annak értéke 25925 rftal nagyobb, mint a saskői uradalom felének értéke,

ez összeget tehát Lippay János báró ráfizetni köteles lenne; de mivel Kaszavár romban hever, és ott urasági lakház nincs, ellenben Saskó és Ladmér használható állapotban vannak, úgy történt egyezség Lippay János báróval, hogy ő csak 20.000 ftot legyen köteles ráfizetni. Utasítottatik tehát az administrator az építés alatt levő új kohónak mielőbbi megindíthatása végett, hogy addig is, míg ezt az egyezséget Ő Felsége jóvá hagyja, a jószág oserét végre hajtassa.

1678 július 25-én megengedi a király, hogy a jezsuiták klastroma 400 rft költséggel a kamara terhére kijavíttassék.

1678 augusztus 1-én írja az udvari kamara gróf Leslie altábornagynak, hogy miután félhető, hogy a zendülők a bányavárosokat elfoglalni akarják, és ez által különösen Selmecezen, mely most áldásban van, milliókra menő kár okoztatnék, úgy intézze az altábornagy rendeleteit, hogy a bányavárosok, és különösen Selmece az ellenséges betöréstől megvédelmeztesse-nek.

1678 szeptember 2-én rendeli a haditanács a Strassoldo regiment parancsnokának Lamb ezredesnek, hogy miután a rebelisek az Eperjes felé vonuló császári seregek elől megfutottak, és közülük egy csapat észrevétlenül a lengyel határszélre vettődött, Szent Miklóst kifosztotta, és most Rézsahegyen garázdálkodik; sietve küldjön az ezredes a bányavárosokba 500 embert, egy ügyes tisztt vezérlete alatt azzal a paranccsal, hogy a bányavárosokat minden kártól meg védjék.

1678 október 4-én tudomásul veszi és sajnálja Posch pénztáros, hogy a felkelők a revistyei udvarbírónak Kneiflnek nagy kárt csináltak.

1678 november 7-én császári katonák voltak Besztercebányán és Korponán, és Dr. Hellenbach is Besztercebányára ment. Neki írt Selmece városa és a kamarai tisztek, arról értesítvén, hogy a császári tábornok rossz néven vette Thököly iránt tanusított hódolatukat, kéri a Doctort, hogy világosítsa fel a tábornokot, hogy az ő egyedüli czéljuk volt az ellenséget távol tartani a várostól, és a bányák elpusztítását megakadályozni, s ekkép megtartani Ő Felsége számára a jövedelem forrását. Máskor is így tettek Bethlen és Rákóczy korában, és

az udvari kamara helyeselte eljárásukat. Mit tegyenek ők egy nem védhető városban, ha az ellenség nagy erővel jön ellenük. Most is kéri a Doctort, eszközölje ki a tábornokoknál, hogy ne tegyenek ide katonaságot, mert az ha megvédené is a várost, képtelen lenne a szétszórta fekvő bányakohó és zuzóművek elpusztítását megakadályozni.

1678 november 17-én bizonyítja De Boham a francia sereg tábornoka, az alsó Plachteinitzi táborból, hogy a selmecziek 8 katonát kértek tőle a kohók védelmére, ezeket ő megadta, de 6 közülük a császáriak kezébe esett, négyet pedig a parasztok agyon vertek. E miatt ő Kahres Christiánt, Schmeider Tóbiást, és Knaifel Jakabot fogságban tartotta 3 napig, míg a selmeczi kamara nevében 600 aranyat, Ujbánya város nevében pedig 400 aranyat le nem fizettek.

1679 január 23-án Zsigmond György Graf von Trautmannsdorff, és Jacob Theobald Mayer os.kir. biztosok vizsgálatot tartván Selmecezen a következőket jelentik:

1. Selmecz és Körmöcz, miután a rebellisek Zólyomot bevették, 12 ezer rénes fton megváltották magukat a kirabolástól.

2. Gróf Kéry, a csász. őrség parancsnoka Körmöczön, lövés nélkül elvonult az ellenség elől, katonái raboltak, és ő elvitt nyugtató mellett 13000 ftot, és 1400 tallért nyugtató nélkül.

3. Körmöczön maradt pénzkészletet Thökölyhez kellett vinni, ki abból 12000 tallért küldött a besztarcebányai rézművek számára.

4. Gróf Göczy elvitt Selmechről a rebellisek táborába kész pénzben, arany és ezüst készletben 25.000 ftot, és a katolikus tiszteket kirabolta.

5. A rebellisekkel való egyetértés miatt fogságba tett Cholostomus iránt azt az utasítást kapta a bizottság, hogy a kihallgatásnál torturát ne alkalmazzon.

6. Cholostomust és Furtinust, kik az elásott körmöczi pénzeket a rebelliseknek elárulták, ki kellene vinni, és torturával vallatni, hogy czinkosaikat megnevezék.

7. A rebellisek a bányavárosokban Selmecezen 31.925 ft 39 dr. Kőrmőcön 111.702 ft 75 dr. Besztercebányán 2.984 ft 41 dr. kárt tettek, összesen 146.612 ft 55 dr., ebből levonván a Thököly által a rézműveknek adott összeget, marad kár 137.612 ft 55 dr.

8. Azon 1100 db aranyban, melyet Selmece Thökölytől vált-ságpénzül kölcsön vett, bennfoglaltatik 400 db arany Ujbánya város terhére, ezen összegért Ujbánya Selmeceznek zálogjogot adott a Magosparti birtokra.

9. A császári tábornokoknak és katonaságnak adott Selmece, Kőrmőc, és Besztercebánya összesen 13.683 ft 34 dr.

10. Kőrmőc városa kérte, hogy térítettessék meg neki azon 60 márka ezüst, melyet Dünewaldt tábornok elvitt, és azon 500 márka ezüst, melyet a rebellisek elraboltak. Elutasított.

11. A bányavárosok megvédésére szükséges lenne őrséget tartani Zólyomban, Korponán, Bozókön, Léván, Szitnyán, Szt. Benedeken, kis Topolcsányban, és egy-egy tornyot kellene építeni Zólyomban és Divényben. E végre 3000 embert kellene tartani, ami az erősítésekkel együtt 75.000 ftba kerülne.

12. Selmece belső védelmére fenn kell tartani és kiegészíteni az őrházakat Szélnán és Hodruson, és a várostelki, hodrusi, vihnyi és szklenői kohóknál. Az őrségre elég lenne 100 német katona, ha Zólyomban is lesz őrség.

13. Az őrségek ellátása végett néhány malom átadandó az élelmezési biztosnak, és elegendő erdőőrész kijelölendő a költségeket pedig a bányavárosi kamarák előlegezhetik, a hadügyi kamara számlájára.

14. A csapatparancsnokok havonként adják be a legénység névjegyzékét, és az élelmezési tisztek személyesen osszák ki közöttük az élelmet.

15. A bányavárosokban és vidékén fel kellene menteni a lakosokat az accisától.

16. A bányák és kohók a rebellisek beütése alkalmával kárt nem szenvedtek, és készleteik érintetlenül hagyattak.

17. A kincstár részesei:

Felsőbiebertárnánál	11 3/4 tizenhatod résszel
a Szt.háromság altárnánál	6 " "
Pachentárnánál	1 " "

Az érczek különösen a kórházaknál telekben igen szépek, és 10, 20, 30, 40, 60, 80, latosak, sőt néha 100 laton felül is tartalmaznak. Egy márka ezüstben van 3 denár arany. Hetenkint 1000 márka ezüst termeltetik, 1678-ban termelt Felsőbiebertárna 60.298 mázsa ércben 63.221 márka ezüstöt, melyben 800 márka arany volt.

18. Elrendeltetett, hogy új fejtésre méltó kőek feltárásán igyekezzenek. A meglevő 3 szivattyugéphez az Eleonora aknában még egy negyediket építsenek be. A szállításra szigorúan felügyeljenek, hogy a járgányokkal az előre meghatározandó mennyiség naponként kiszállíttassék. A lovak birtokosait el kell látni olcsó zabbal, akkor nem szükséges a bért felemelni. A szivattyúzók emberek hiányát a revistyei, lipcsei, saskói, és likavai kincstári uradalmakból kell pótolni. A fejtéshez az előkészületeket, előmélyítést, víz és légvezetést előre el kell készíteni. A bányákat fel kell mérni, és térképezni, fiatal értelmes embereket be kell tanítani a felmérésre és rajzolásra. Az érczeket tisztán kell kiválasztani. Ügyelni kell, hogy a munkások a munkaszakot munkával töltsék el. A kincstár és a részesei tudta nélkül senkit sem szabad felvenni, vagy elküldeni. Az érczkosarakat ki kell javítani, mi által 2000 ftot lehet évenként megtakarítani. Az anyagokat gazdaságosan kell felhasználni, minden pazarlást el kell kerülni. Fel kell írni hetenkint, hogy az anyagok hova fordítottak. Ügyelni kell az anyag vásárlásnál a jó minőségre. Nem kell megengedni, hogy a bányában használható anyagok, fa, deszkák stb. a törököknek szállíttassanak. A primást meg kell keresni, hogy tekintve az évenként 16-17 ezer forintba menő pizetjövedelmét, szentkeresztii jobbágysait szénfuvarozásra utasítsa.

19. Továbbá elrendeltetett, hogy a főtiszték a bányabírósági tiszték gyakrabban kitekintsenek a bányákhoz; a tanácskozásokat nem a városban, hanem a bányánál tartassák, a határo-

zatokat egy külön könyvbe beírják, a társpenztár kezelésére felügyeljenek, és a mértékeket és súlyokat minden negyedévben megvizsgálják.

20. A bányamivelés a tiszteknek megengedett, de vigyázzanak, hogy e miatt gyanuba ne keveredjenek.

21. A felsőbiebertárnai sörkimérés a sáfárnak adandó saját kezelésbe.

22. Marquardt Kristóf felső biebertárnai gépésznek az Eleonora aknába építendő 4-ik szivattyugép kezelése okából fizetése hetenként 1 fttal és évenként egy ruhára 12 tallérrel felemeltessék, Weisz Jánosnak pedig, a gépész segédnek heti fizetése 50 denárral felemeltessék.

23. 1. Szt.háromság altárná. 725/

24. 25. 1. Pachentárná. 726/

26. Még 15 reményvállalat van folyamatban, a rebellisek beütése óta már 18 megszüntetett. A kincstárnak van Felsőbiebertárnánál 11/16 és 31/64 1/24 része

a Szt.háromság altárnánál 6/16

"

a Három király tárnánál 3/64

"

Pachen tárnánál 1/16

"

Windischleutennél 1/32

"

Kornberg altárnánál 5/16

"

Mátyás tárnánál 8/16 3/64 1/128 és 1/3 és 1/128ból

Neuheiligen Kreutz Erfindungnál 5/16 része

Benedicti altárnánál 3/64

"

Finsterort és Brennertárnánál 8/16

"

Mohrer altárnánál 1/16

"

Deutsleuten a Roszgrundban 1/16

"

Mihály tárnánál a Bélabányai kapu előtt 2/16

"

Lipót tárna vasbányánál 10/16 1/32 része

Oberkehrlingnél 4/16 része

27. Tíz év alatt 1669-től 1678-ig esett a kincstári részekre termelés 368,762 mázsa ércz, melyben volt 33.469 mánka aranyos ezüst.

28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40.1. Fémkohászat. 27/

41. A faggyu olvasztó házát meg kell nagyobbítani, és egy puskaortortornyot kell a városon kívül felállítani, mire 600 tallér engedélyeztetik.

42. A városi szertárt kincstári kezelésbe kell átvenni.

43. Salétromot felső Magyarországból lehet olcsón kapni. A bőr bevásárlásánál a jó minőségre különös figyelmet kell fordítani.

44. 1678 végével a belmeczi kamarának 16.000 ft kintlevő követelései voltak; ezeknek behajtására különös gond fordítandó, és a főkamaragróf engedélye nélkül senkinek sem szabad előleget adni.

45. Az utasításokat pontosan meg kell tartani.

46. Az ezüstcsempésztre különös figyelemmel kell lenni, és Messevitz Bernát kikeresztelkedett morvaországi zsidót, ha lehet, el kell fogni.

47. A bányabírósnál letétben levő és 400 tallér értékű ezüstartalom anyagok a kincstár számára lefoglalandók.

48. Az ezüstcsempészekre kimondott büntetések végrehajtandók.

49. A bányabíróság és Siceli társaság közt fennálló perlekedések megszüntetendők.

50. Mivel a Siceli társaság a perlekedések alkalmával a bányabíróság ellen tiszteletlenül viselte magát, és különösen Liempach bányapolgár gorombáskodott, ő 100 arany fizetésére, a többiek pedig 50 arany fizetésére büntetésül ítéltetnek.

51. E büntetéspénzek 1/3 része a felment költségek fedezésére fordítandó.

52. Az urbért, mely a bányatörvény szerint az érczeknek 1/10 részével, vagy az ezüstnek 1/16 részével lerovandó, célszerűbb pénzben beszédni a beváltási ár útján, mert akkor nincs vele többé semmi költség. Mert ha egy 15 latos márka ezüst 10. fttal fizettetik is, van a kincstárnak e mellett, a pénzverési költségek levonása után, 5 ft 39 dr haszna, tehát 15 márka után 80 ft 85 dr; hogyha pedig a tizedik mázsza érczet kapja, vagy a 16-ik márka ezüstöt, ez nem ad annyi jövedelmet.

53. Ezentúl ne alkalmazzassék a 10 ftnyi középső beváltási ár, hanem a jövedelmes bányáknál 9 ft 40 dr, a veszteséges bányáknál pedig 12 ft.

54. sät. 1. Besztercebánya.

1679. február 28-án Georg Sigmund auf Trautmannsdorff és Jacob Theobald Mayer császári biztosok rendelik Ladoméren Vichter von Grueb administratornak, hogy utasítsa, Fischer Mihály bonorum praefectust, hogy a saskői és revistyei uradalmak jobbágynak tartozását rendezze, amennyiben a kurucok által szenvedett károsítások méltányossá teszik, tegyen ajánlatot a tartozások elengedésére, vagy mérséklésére, jövőben azonban a tartozásokat negyedévenként behajtsa, és az uradalmak jövedelmének emeléséről gondoskodják a bor- és sörmérés helyes kezelésével, a halászat és vadászat bérbeadásával, só eladásával, viaszok termelésével, és más iparral. A jobbágyokat rendelje Szélnakára vízhozásra, hogy egymást fölváltva télen és nyáron egyenlő keresetük legyen, továbbá szénégetésre és fuvarozásra alkalmazza őket; a bányamestert ne akadályozza az erdők kezelésében, a juhok és kecskék tartását megszüntesse.

1679 február 28-án rendelik gróf Trautmannsdorff és Mayer császári biztosok, hogy a vájárok szoríttassanak a kemény érczek lefejtésére is, és mivel Koch Mihály bányatiszt a városbírói hivatalát átvenni kénytelen volt, s így bányatiszti szolgálatot nem teljesíthet, Oberaigner György Szt. háromságtárnai sáfárba bizassanak ideiglenes a bányatiszti /Überreuter/ teendők, és adassék meg neki a bányatiszti fizetés is.

1679 márczius 8-án rendeli Trautmanstorff és Mayer császári biztosok, hogy a selmeczi polgároktól beszolgáltatott 24 ezer tallér kölcsön az illetők beváltmányai után, minden márka ezüst után egy tallérral vissza fizetessék kamat nélkül.

1679 márczius 8-án jóváhagyják a biztosok, hogy a selmeczi bányapolgároktól 24,000 tallér kölcsön vétessék oly feltételek alatt, mint a legutóbbi alkalommal.

1679 április 24-én terjedelmes jelentés tesz Posch az administratornak Bécsbe az ellenség rablásairól és a kamaraudvar elpusztulásáról.

1679 április 26-án írja Bernhard von Prunn Kőrmöcztől a selmeczi pénztárosnak, hogy nagyon sajnálja a vele történt szerencsétlenséget és reméli, hogy a rabló ellenséget utól érik és megfenyítik; ajánlja magát, hogy 5 vagy 9 ezer ftot küld kölcsön, nyugtató ellen.

1679 április 30-án jelenti Posch a beszterczebányai gondnoknak, hogy április 22-én 10 órakor délelőtt a rebellisek nagy száma megrohanta a várost, és miután a kamaraudvart 2 óra hosszant ostromolták, de bevenni nem tudták, végre a hátulsó részén meggyújtották, a kapukat ezután betörték, s így kénytelenek voltak a bemlávók menekülni, mert segítséget sehonnan sem kaptak, a kamaraudvart feladták, melyet az ellenség elfoglalt, a kőrmöczi utra felpakolt ezüstszekereket, melyeken 1267 márka válatott, és 288 márka aranyosezüst volt, a lovakkal és a tisztek hátsólovaival együtt elrabolták, és még 100-nál több lovat vittek magukkal, kirabolták a főpénztáros, főkönyvvivő és szertáros lakásait, ezután a papok lakását, és a templom kincseit, továbbá Schneider Tóbiás, Glantschnigg, Singer Dániel, és az ezüstjelző lakásait, a Glanzenbergi, Steingrubeni, és alsó utozai lakosokat, katolikusokat és lutheranusokat egyaránt, kifosztották mindenükből. A főpénztárosnál és főkönyvvivőnél volt minden iratot és számadásokat az utolsó levélíg fölégették úgy, hogy most az ügyvitelt egészen újból kell kezdeni. E megrohanás alkalmával az itteni katonák közül 30 ember, a bányászok és polgárok közül mintegy 20 ember megöletett, számosan megsebesültek; az ellenség csak 5-6 halottat hagyott hátra, de szekereken 100-nál többet vitt magával. Az ellenség száma a 3000-ret meghaladta. Leégett a kamaraudvar, a klastrom, az alsó templom, a papok lakása, és 5 más, a kamaraudvar körül fekvő magánház, s ha nem védelmezték volna magukat, bizonyosan az egész város elpusztult volna. Még a tűz alatt visszavonultak a rablók Prencsfalura, és onnan másnap Börzsönyre. A zsákmány melyet magukkal vittek, igen jelentékeny, és bizonyosan ingerelni fogja őket, hogy újabb megrohanásokat tegyenek, és attól kell félni, hogy a bányavárosokat egészen elpusztítják, ha csak minél előbb nem biztosíttatik hathatós védelmük.

1679 május 2-án írják a főtisztok egy levélben, hogy az ellenség őket váratlanul meglepte, kirabolta, és a kamaraházat felgyújtotta.

1679 május 3-án rendeli az udvari kamara, hogy miután az ellenségnek legujabb betöréséből kitetszik, hogy elmulasztották a kellő őrködést, és a bányászok nem állottak ellen teljes erejükkel: azon igyekezzenek a tisztok, hogy az ellenség szándékairól jókor értesülve legyenek, és azután gróf Leslie és gróf Strassoldo tábornokok segítségével a bajt magukról elháríthassék. Miután pedig a válató intézet mindenestől leégett, tegyenek jelentést, nem lenne-e célszerűbb a válatást egészen Körnöczre áthelyezni.

1679 május 8-án Posch György János pénztáros részletesebb jelentést tesz Vichter von Grueb adminisztratornak, ki ekkor Brünnben tartózkodott, és leírja az április 22-én délelőtt 10 óra tájban történt szerencsétlenséget. Nem volt a közelgő veszedelemről legkisebb sejtelmék sem; előtte való nap este 8 órakor egy kohlbachi paraszt azt a hirt hozta ugyan, hogy lesti emberektől hallották a kurucok közeledését, de nem tudták megmondani, hogy mely irányban mennek, sem azt, hogy hányan vannak, s lovasok-e, vagy gyalogosok? E hirre a pénztáros még aznap este egy hajdút küldött a kohlbachi bíróhoz avval a parancsolattal, hogy azonnal küldjön ki két embert Lestre és tudakolja meg, hogy a kurucok mit akarnak. De ezek az emberek valószínűleg még oda sem érkeztek, és az ellenség már itt volt a brenneri kohó előtt, előcsapatja pedig az alsó kapunál. Azonban még mindig senki sem adott hirt a városba, s valószínűleg észrevétlenül bejöhettek volna a városba, ha a kapunál véletlenül nem találkoznak egy Bozókra küldött élelmi szállítmánnyal, melyet 30 fegyveres kísért. Amint ezeket meglátták a kurucok, azonnal tüzet adtak rájuk, és 6 ember közülök elesett, a többi pedig vissza szaladván a városba, lármát csapott. Ekkor megadták a vészjelt a Scharfenbergről, az Ujvárról és az Óvárról is. De már ekkor elfoglalta az ellenség a Schindlberget, és a talpacsok 3 helyen törték be a városba, az ispotálynál, az Ujfalusiné kertjében a bélabányai kapunál, és Bartakowitz kertjén át Glanzenbergnél. A bélabányai

kapunál volt őrséget a város felől megtámadván részint levágták részint megfutamították, és azután a kamara udvar ellen törtek. De a kamara udvarban levők, bár kevesen voltak, a lármára fegyvert fogtak, és harmadfél óránál tovább távol tudták tartani az ostromlókat, kik végre egészen a falak mellé huzódtak, hol nem lehetett nekik többé ártani. Akkor azután betörték a kamaraudvar kapuját, és a könyvvivő szállásába berontottak. Itten kettőt lelőttek közülük, mielőtt a belső kapuhoz érkeztek volna. Ez alatt felgyújtották a városon kívül levők a scharfenbergi őrházat, a bent levők pedig követték ezt a példát, és elébb a kamaraudvar alatt levő házakat, azután pedig a kamaraudvart is felgyújtották a kirabolt templommal és kórházzal együtt, azután felégették a Liempacher, Stöckl, Schneider és Bartakowitz-féle házakat. Ilyen körülmények közt nem lehetett többé védeni a kamaraudvart, és mindenki igyekezett az életét megmenteni, ahogy tudta; hárman még is ott szorultak és megégték.

1679 május 15-én írja Posch Brünbe az administratornak, hogy Strassoldo tábornok rendeletére a kamara udvart megerősítik, és a Salzer-féle ház mellett egy gömbölyű tornyot emelnek; a költséget a kamarának kell fedezni. Pater Józsa írt a városi tanácsnak, hogy 900 ft-ért vissza adja az elrabolt templomi szereket.

1679 május 16-án véleményt kérnek a selmeczi tisztek a körmöcziektől, hogy nem lenne-e célszerű a körmöczi aranyváltó műhelyt annyira megnagyobbítani, hogy az egész ezüst termelést ott lehetne válatni; mert Selmecz körül nagyon kifo-gyott a lágya, és nehezen lehet a válatáshoz szükséges szemet megszerezni.

1679 május 18-án válaszolják erre a körmöczi tisztek, hogy nem tanácsolják a válató műhely áthelyezését, mert az erdők már igen ki vannak vágva, úgy, hogy maholnap a bánya is alig kaphat fát. Helyiség sincs se a városban, se a városon kívül, hol a műhelyt felállítani lehetne.

1679 május 26-án írja Posch a Bécsben levő administratornak, hogy a válató műhely már megkezdte működését. Az építkezés a kamaraudvarban, az elrendelt védő torony és védő falak építése miatt sokba kerül. A selmeczi őrségből néhány nap

előtt 43 ember elszökött, mert már régóta nem kaptak fizetést, a többi is el fog széledni, s hogy ezt megakadályozza, 400 tallért adott a városnak kölcsön.

1679 június 6-án írja Posch a Bécsben levő adminisztratornak, hogy hallomás szerint Leslie tábornok Rozsnyónál megverte a felkelőket, a Selmechről elrabolt templomi ékszereket tőlük elvette 5000 tallér készpénzzel együtt.

1679 június 27-én javasolják a selmeczi főtiszték, hogy az újonnan megindított hodrusi felső kohóba Deadda János alkalmaztassék mint kohóírnok.

1679 július 12-én jelentik a selmeczi tiszték Mayer udvari titkárnak Bécsbe, hogy a felkelők Józsa István vezérök vezetése alatt Szklabina várát ostromolják, és e miatt Strassoldo tábornok tegnap Körmöczre vonult seregével, és a selmeczi őrségtől is magával vitt 150 embert. De ha a felkelők most a városokra vetik magukat, akkor ezek elpusztulnak, mert nem védhetik magukat.

1679 július 13-án írja Meyernberg a selmeczi főtisztéknek, hogy ők nem Józsatól, hanem az ezüstorru Bakostól /von dem silbernasichten Bakosch/ félnek, kinek emberei Blatnicza várát kirabolták és ott kegyetlenebbül viselték magukat, mint a tatárok. Amint meghallották, hogy Strassoldo Turócza bevonult, ők átjöttek a hegyeken Óhegyre, és a Holle hegyen táboroztak, s az urvölgyi hospodárnak 25 lovát elrabolták, és sok marhát elvittek. Hallomás szerint gróf Leslie tábornok a napokban megérkezik Korponára, talán sikerül a két tábornoknak a rablókat kézrekeríteni.

1679 augusztus 6-án megérkezett Selmeczre Vichter von Grueb administrator.

1679 november 13-án a Selmeczen betöltendő registratori állomásra Schöpfer János ajánltatik, ki már 4 év óta szolgál, és részint a bányabírósnál, részint a kamaránál, bejárásoknál és a kohókban sok tapasztalatokat szerzett. §.

1680 január 6-án jelentik a selmeczi főtiszték az udvari kamara ez iránti kérdésére, hogy a legutóbb itt volt kir. bizottság rendeletei miért nem lettek végrehajtva? a következőket:

Mult év április 24-ére volt kitűzve a tanácskozás, hogy a bizottság rendeletei végrehajtassanak, de a tanácskozás elmaradt, mert a kurucok április 22-én megrohanták a várost, a kamaraudvart kirabolták és a mellette levő házakkal együtt felgyújtották. Ennek következtében a tisztek polgárok és bányászok több héten át őrsegen állani voltak kénytelenek, és a bányamunkára nem volt idő. Mindazonáltal megtörtént ami lehetséges vala. Így például az északi kézi szivattyuktól a víz csatornáknban Eleonora aknához vezetett, s most ott emeltetik a lőerejű járgánnyal, és a kézi szivattyuk szűnetelnek, s evvel hetenként m.e. 100 ft megtakarittatik. Megfigyeltetett továbbá, hogy minden aknánál hány zsákot lehet egy műszak alatt kihuzni, és intézkedés tétetett, hogy a járgány lovakat addig ki ne fogják, míg fel nem váltatnak. A főtisztek gyakran elnéznek a bányákhoz, vigyáznak a fa-kosárkötél s más anyagok felhasználására.

Megmérték az altárnák távolságait egymás alatt, és úgy találták, hogy:

a kornbergi altárna 37 öllel mélyebb, mint a Bieberaltárna,

a kornbergi altárna 17 öllel mélyebb mint a Szt.háromság altárna,

a kornbergi altárna 12 öllel mélyebb mint a Grienbergi altárna,

a kornbergi altárna 41 öllel mélyebb mint a Mátyás tárna,

a Szt.háromság altárna 20 öllel mélyebb mint a Bieber altárna.

A béalabányai altárnát nem mérhették meg, mert az ide s tova portyázó ellenség miatt nagyon veszedelmes a városom kívül járni.

Elrendelték, hogy a bányafát az erdőben hántsák le, és így már szállítottak is hántott fát, de mert a fuvarosok az ellenség miatt nem igen mernek szállítani, és mert a pestis is nagyon meggyasztotta a fuvarosok számát, kénytelenek most elfogadni a fát, úgy ahogy hozzák, akár le van hántva, akár nem.

A járgánylovas gazdáknak a kívánt béremelés nem adatott meg. Zabot és szénát is szívesen bevásároltak volna készletbe, de a háborus időben ez nem volt tanácsos, mert a készletet vagy a császári katonák, vagy a kurucok elpusztították volna.

A kohók békés időkben sem bővelkedtek szénával, a háború és a pestis miatt pedig majdnem végképen megszűnt a szénszállítás, és alig lehetett annyit olvasztani, hogy a munkabéreket fizetni lehessen.

A megrendelt próbaolvasztást nem lehetett véghez vinni, mert a kohótiszt Glantschnigg a kurucoktól egy lövést kapott, s ennek gyógyítása miatt sokáig kellett Bécsben maradnia, és a nélkül nem lehetett volna a munkásokat rábírní, hogy ilyen veszedelmes időben a városon kívül dolgozzanak.

1680 április 6-án 28/ írja gróf Csáky Pál, lévai kapitány, a selmeczi tiszteknek, hogy eszközöljék ki az udvari kamarától, hogy gróf Oppenstorff német katonái Léva vidékéről más-hova szállásoltassanak el, mert különben annyira kiszorolják a vidéket, hogy a lévai őrség meg nem élhet, és ebből a bánya-
városoknak is kára lesz.

1680 április 12-én rendeli az udvari kamara, hogy Posch György selmeczi pénztáros és Kahres Christian könyvvivő az 1678-iki számadásokat azonnal beterjesszék.

1680 június 16-án Vichter von Grueb administrator egy vizsgáló bizottságot küldött Selmeczre, hogy a legközelebb lefolyt években történt ellenséges invasiók alkalmával, különösen 1678-ben a Józsa féle fosztogatás alkalmával Oholostomus Illés, Furtini körmöczi aljegyző, és Liempach Gottfried János magaviseletét megvizsgálják, és komoly vallatás útján megtudják, hogy ezeken kívül kik voltak még egyetértésben a lázadókkal, és kik vezették őket úgy, hogy a városokat meg-lephessék, kik árulták el nekik, hogy hol keressék a pénzeket sat. Furtiniról kitudódott már, hogy Körmöczön ő vezette a rablókat, de alkalmasint társai is voltak. Liempach pedig már megvallotta, hogy a rebellisek nála 5000 tallért rejtettek el, és ő elfogadta Göczy Istvántól a selmeczi és körmöczi kamara vezetését a rebellisek uralma alatt. A vizsgálat és vallatás

minden kegyelem nélkül végrehajtandó, és a jegyzőkönyvek az administratorhoz felterjesztendők.

1680 június 19-én értesíti az administrator a selmeczi tiszteket, hogy az udvari kamara rendeletéből az eddigi trabantok helyett gyalog puskások és dragonyosok, mind német katonák tartandók,

és pedig Beszterczebányán	30 gyalog puskás		
a hodrusi 2 kohónál	40	"	"
a vihnyei 2 "	25	"	"
a szklanói kohónál	30	"	"
a várostelki 2 kohónál	12	"	"
Felsőbiebertárnán	40	"	"
a selmeczi kamaránál	20	"	"
	197	"	"
kapitány	1		
zászlótartó	1		
őrmester	1		
	200		

és 50 lovas dragonyos egy hadnagy alatt.

1680 június 24-én értesíti az administrator a tiszteket, hogy Caprara fővezér az itteni csapatok parancsnokságától gróf Strassoldot elmozdította, és helyette Leslie oberstert tette parancsnokká.

1680 június 24-én értesítik a tisztek az administratorot, hogy a rebellisek Thuróczbán gyülekeznek, és Zsarnócza vidékét akarják megrohanni.

1680 június 26-án írja az administrator, hogy Caprara tábornok és Strassoldó egyesültek, Füle és Gács között tábo-roznak.

1680 június 29-én írja az administrator, hogy másnap el-utazik Bécsbe a pénzekkel, de feleségét itt hagyja.

1680 július 7-én írja Fischer Mihály beszterczebányai gondnok, hogy Thököly már Rózsahegyen van, Caprara tábornok pedig Breznóbányán Beszterczebányán és Körmöczön és Thurócza akar elibe kerülni, és seregének ellátása a vidékre fog nehe-zedni.

1680 július 16-én jelezték a főtisztok az adminisztratornak Bécsbe, hogy az érczek a bányában nagyon megsemmisültek és kemények. A múlt héten 4 zászlóval betörték a rebellesek Urvölgyre. Thököly Lőcsén van, és Caprara tábornok is arra igyekszik. Az aratás idején hiányozni fognak vízhuzók, Selmecezen ismét terjed a ragályos betegség.

1680 július 19-én jelentik az adminisztratornak Bécsbe, hogy a víz a bányában szaporodik, és minden szivattyúhoz még 2 embert kellett tenni. Petróczy, ki Rózsahegynél állott, átcsapott Thurócza, és a kuhorni klastromot és hozzá tartozó falukát felprédálta. Budára sok török gyülekezik. A kohók nem tudnak jól dolgozni, mert nincs se szén se víz.

1680 július 21-én írja Fischer a selmeczi tisztoknak, hogy Caprara tábornok Liptóból 300 embert akart a bányavárosok segítségére küldeni, de ezek Hradeknél Petróczy egész hadával találkozott, és kénytelenek voltak a várba menekülni; erre Caprara segítségükre sietett, de Petróczy a hegyeken keresztül Jolsva felé elmenekült Thökölyhez, ki Miskolcz körül táborozik.

1680 július 22-én írja ugyanaz, hogy Caprara tábornok másnap fog Óhegyen át Besztercebányára érkezni hadseregével együtt.

1680 augusztus 9-én felmentés adatik Posch György János pénztárosnak és Chares Christian könyvvivőnek az 1677-iki számadások felől, melyekben elszámoltatott bevételbe 80.516 márká 47 pizet ezüst, és 1.130.628 ft 53 dr. készpénzben, kiadásba pedig elszámoltatott 50.191 márká 29 pizet ezüst, és 1.071.997 ft 32 dr. magyar pénzértékben.

1680 augusztus 29-én jelentik a főtisztok a Bécsben levő adminisztratornak, hogy a ragályos betegség napról napra jobban terjed.

1680 szeptember 21-én jelenti Posch, hogy a héten Selmecezen 32 ember halt meg a járványban, Szélaknán a gépészeti mester házában ötven haltak meg.

1680 szeptember 23-án védő levelet ad a király Kneyffel Jakab Jánosnak, a selmeczi kamarához tartozó revistyei uradalom tisztartójának, hogy a Selmecezen a kamaraház utcájában

Kazár György és Henrich János háza között fekvő háza minden beszállásolástól és zsarolástól mentes legyen, és a védelem

jeléül Kneiffel a kétfejű sast kifüggeszthesse a háza elé.

1680 október 1-én 29/rendeli az udvari kamara a főkamara-grófnak, hogy ha állomások betöltendők, a főkamaragróf hallgassa meg mindig a főtiszték véleményét, és ezzel együtt terjessze fel javaslatát mindig legalább 3 egyént ajánlva a kinevezetésre.

1680 november 20-án rendeli az udvari kamara, hogy Seitz Ábrahám aranyváltó segéd megdorgáltassék, mért hagyta el állomását a rebellisek közeledtekre engedelem nélkül.

1680 november 23-án értesíti a főkamaragróf a főtisztéket, hogy Zweig János Kristóf a titkári állomástól felmentett, s e helyett az utak felügyeletével bízott meg.

1680 november 26-án értesíti a főkamaragróf a főtisztéket, hogy ő Felsőe Ethaesius Mátyás eddigi bányamérnököt segéd bányatisztté kinevezte hetenkint 2 ft fizetéssel.

1680 december 19-én megtiltja a király, hogy a markotányosok vagy katonák a bányavárosokban huszt vagy italokat mérjenek.

1681 április 10-én jelentik a selmeczi főtiszték, hogy a főkamaragróf felhívására tanácskoztak azon intézkedésekről, melyek a bányamivelés fejlesztése érdekében teendők lennének, és a következőket javasolják.

1. Jó lenne a földbirtokoknak megparancsolni, hogy a takarmányt, szénát s zabot, olcsó áron adják a bányáknak.

2. Mivel a közelben levő erdők már nagyon ki vannak vágva, jó lenne a zólyomi és szitnyai határban fekvő erdőket a kamara kezelésébe venni a bányatörvényben kifejezett jog alapján.

3. Ugy kellene intézni a katonaság meneteit, és beszállásolását, hogy a bányavárosok és a körülöttük levő falvak meg legyenek kímélve a katonaság tartásának terhétől, mert ennek mindég csak drágaság a következése. A háborus eseményeket is távol kellene tartani a bányavárosoktól.

4. A bányamiveléshez szükséges anyagok minden vámtól mentve legyenek beszállithatók.

5. Ez előtt a 7 bányaváros egyedül az udvari kamara hatósága alatt állott, most azonban, nem tudni miért, a szol-

gabirók és a megyei hatóság minden dolgukba beleavatkozik, és őket aprólékos ügyekben is megidézteti.

1681 április 12-én írja a magyar udvari kamara a főkamagrófnak, hogy miután Bösch Regina, előbb Kayser Mártonnak, azután Wenger Mihálynak és végre Ujfalussy Lászlónak özvegye örökös és végrendelet nélkül elhalt, az ő geletneki jószágának birtoklása tárgyában tartandó egyezkedésre Fischer Mihály jószágpraefectust Pozsonyba kiküldje.

1681 április 28-án értesíti Vichter von Grueb főkamagróf a tiszteket, hogy Ő Felsége márczius 15-én Abele Kristóf lilienbergi bárót az udvari kamara elnökévé kinevezte.

1681 június 18-án értesíti a főkamagróf a főtiszteket, hogy Ő Felsége rendeletéből a hadsereg új fegyvereinek beszerzése végett minden tisztviselő fizetéséből egy garás minden forintból havonként vissza tartassék, és a főpénztárba beszolgáltatassék.

1681 június 19-én a főkamagróf Bécsben van. Hellenbach Jeremiás volt ekkor saskői udvarbíró.

1681 június 22-én írja a főkamagróf Bécsből, hogy a munkások által a kapu mellett emelendő épület költségei a társpénztárból fedeztessenek, a munkások azután hetenkint egy garással térítsék vissza a költségeket a társpénztárnak /valószínűleg a kotogó épület/.

1681 július 9-én közli a főkamagróf a tisztviselőkkel, hogy Ő Felsége június 28-án elrendelte, hogy a bányaművek fenntartására és új bányák nyitására különös gond fordíttassék, minden czivakodás és egyenetlenség a szomszédokkal elkerültessék, a kincstári uradalmak a bányák ellátása végett jól kezeltesse, az elzálogosítottak visszaszereztesse, és mindezek által Ő Felségének és az országnak haszna előmozdittassék.

1681 július 28-án jelentik a főtisztek, hogy 2 nappal azelőtt a rebellisek a szentantali plébánost kirabolták és fogságba vitték; volt már azelőtt a törökök és tatárok fogságában is. Most 600 ftért akarják szabadon bocsátani.

1681 július 29-én jelentik a főtisztek a Bécsben levő főkamaragrófnak, hogy 22-én egy nagy csapat török Ujbányát megharagvonta, és a kapuig hatolt, egy assz onyt elrabolt, egy embert megölt s egyet megsebesített. Selmeczre is akartak a törökök jönni, s azóta minden éjjel 80-100 ember örködik a kamaraudvarban.

1681 augusztus 2-án jelentik a főtisztek, hogy a törökök Pestről Eger felé vonultak, s valószínűleg a Miskolcznál álló Thökölyvel fognak egyesülni. Soós Gáspár az itteni hegyekben kóborol 40 rablóval, és a plébánosokat fogdossák össze. Az a hír, hogy Petneházit és Petróczit a katonák Böszörménynél elfogták. Bakos és Kis Mihály kirabolták a rózsahegyi templomot, s azóta a Polonkai hegyekben zaklatják a népet, és elviszik juhaikat. A rebellisek nem akarják elismerni sem a Palatinust, sem az országgyűlést. Caprara tábornok Breznóbányán 2 polgárt, kik a rebellisekkel tartottak, kivégeztetett. Soye tábornok Bucsnál táboroz, és az ő rendelkezésére Selmeczen minden bejáratot el kellett torlaszolni.

1681 augusztus 6-án rendeli Lipót király, hogy Ujfalussy-né örököseinek a geletneki birtokért 11 ezer ft fizetessék, és a birtok a kamara kezelésébe átvétessék.

1681 augusztus 25-én jelentik a főtisztek, hogy e hó 23-án innen és a vidékről több kereskedő ment a korponai vásárra, kiket másnap, midőn vissza utaztak, az erdőben egy 60 főből álló rablócsapat megtámadott, és közülök 3 selmeczi és 1 körmöczi embert levágott és 15-öt fogságba vitt.

1681 augusztus 28-án jelentik a főtisztek, hogy a 24-én fogságba vitt polgárok közül 6 ember visszaérkezett, hogy a foglyok váltságbérét egy hét alatt beszerezze. A váltság azonban oly magasra van szabva, hogy a foglyok közül hárman, u.m. Güntner János nyerges, Makowitzky Mátyás kalapos, és egy csizmadia legény kinyilatkoztatták a rablók előtt, hogy ők e váltságot meg nem szerezhetik; ennek következtében a 3 embernek a fejét ott a többiek előtt azonnal leütötték, és avval küldték be a 6 embert, hogy ha a kellő időben a váltság be nem érkezik, a többiekkel is úgy fognak elbánni.

1681 szeptember 2-án jelentik a főtisztok, hogy a napokban a kékkői huszárok a rablókra akadtak, őket megtámadták, nyolcat közülök levágtak és hatot elfogtak, a huszárok közül egy elesett.

1681 szeptember 12-én vissza érkezett Bécsből a főkamara-gróf.

1681 november 3-án jelentik a főtisztok, hogy 3 kamarai hajdu az osztrolukai erdőségben 19 lovas töröktől megtámadott, egy elfogatott, 2 megmenekült, de az egyik súlyosan meg van sebesítve.

1681 december 10-én eladta a kamara a régi válató házat és salétromraktárt Lieszke Márton patikárusnak 500 ftért.

1681 december 13-án rendeli az udvari kamara, hogy a selmeczi főtisztok azonnal jelentést tegyenek, mi az oka, hogy a selmeczi bányák jövedelme az utolsó időben annyira megapadt?

1682 január 8-án ajánlatot tett gróf Volkra Ferdinand Gottlieb, hogy

1. Oly hegyekben, hol víz nincs, forrásokat fog nyitni saját találmánya szerint.

2. A bányákból a vizet kevés költséggel saját találmánya szerint kiemeli.

3. A hegyek magasságát saját találmányu műszereivel minden sinus és tangens táblák nélkül megméri.

4. A bányákba jó levegőt vezet aknák vagy légvágatok nélkül kevés költséggel.

Engedélyt kér, hogy a találmányait saját költségén gyakorlatilag megpróbálhassa.

1682 február 5-én leírja Kahresz Christján könyvvivő az 1679-ben, mikor Thököly Selmecezt elfoglalta, vele, Knaiffel-lel és Reutterrel történeteket, az utóbbi folyamodván, hogy neki 1100 db aranyat a kamara visszatérítsen. Kahresz elbeszéli, hogy ő és Reutter Selmeceztől szigorú rendelettel beparancsoltattak a franczia táborba, hogy számot adjanak 8 franczia katonának hollétéről, kiket Kneiffel János kohók védelmére salva guardiául kikért, és a nép agyonv. A táborban azt adták tudtokra, hogy 20 elveszett franczia ka-

tonáért 100 aranyonként összesen 2000 darab aranyat kell fizetniök. Miután ők ez ellen kifogást tettek, fogságba vettettek.

Másnap délelőtt Seefeldt ezredes jött hozzájuk az elveszett 20 katona ügyében egyezkedni. Ők elismerték, hogy 7 ember elveszett, de a 7-ik visszajött. Erre Seefeldt azt felelte, hogy a 8-ik is megszökhetett volna, és nem is állított vissza katonai szokás szerint, s hogy mégis vissza jött, ez nem a selmecziek érdeme, tehát érlette is kell fizetniök.

A 4 ujbányai salva guardiát illetőleg, kik közül hármat az apátfalvi parasztok vertek agyon, kérte Kahresz, hogy azokat ne számítsák a selmecziek terhére, mert Ujbánya önálló bányaváros. Erre azt felelte Seefeldt, hogy az nekik mindegy, egyezkedjenek majd a felett ki a városok egymás között. Továbbá mondta Kahresz, hogy a 4-ik katona visszajött, tehát az ne számítassák terhükre. Erre azt mondta Seefeldt, hogy ezt a katonát annyira össze verték a parasztok, hogy többé nem lehet használni, tehát azt is meg kell fizetni. Erre megjegyzi Kahresz, hogy ez az állítás tiszta hazugság, mert a katonának semmi baja nincs, és jobban érezheti magát mint ők, kik fogva vannak.

A még ezeken kívül keresett 8 emberre vonatkozólag esküvel ajánlották megerősíteni, hogy ezeket sem ők, sem mások Selmechről nem kérték, és hogy hol voltak, vagy hol vannak, nem tudják.

Ezután elment az ezredes jelentést tenni Boheim tábornokhoz, a foglyok pedig 50 aranyat ígértek neki, ha ügyüket pártolja. Este felé azt a határozatot hozta Seefeldt a tábornoktól, hogy 1200 db aranyat kell fizetniök, estig végre le szállították ezt az összeget is 1000 db aranyra, melyeket 3 nap alatt megfizessenek.

A tábor az alatt mindig messzebb távozott Selmechtől, és már 2 nap elmult anélkül, hogy reménységük lehetett volna váltságot megfizetni. Egyébiránt azt gondolták, hogy a határidő majd meghosszabbítottatik, de ebben is csalatkoztak, mert harmadik nap az ezredes avval a hírrel jött hozzájuk reggel, hogy ha a váltságot még az nap le nem fizetik, kettő közülök le fog fejeztetni, a harmadik pedig még is köteles lesz az

egész összeget megfizetni. Erre a foglyok azt felelték, hogy ha a tábornok meg nem változtatja szándékát, az isten kegyelmébe ajánlják lelküket, de azt is tudják, hogy bőrükből senki nem fogja az aranyakat kiverni.

Erre Seefeldt azt a tanácsot adta nekik, hogy forduljanak közvetlen Thökölyhez, ő talán kölcsön adja nekik a kért összeget. Ezt meg is tették, és Schneider Tóbiást küldték a magyar táborba, ki sokáig kimaradt ugyan, de végre mégis avval az örvendetes hírrel jött vissza, hogy Thököly kincstárnoka Péchy hajlandó megadni az egész összeget 15 krosokban 12 garas agioval minden aranyra, ha ő maga 25 aranyat kap szolgálata elismeréséül. De a tábornok nem akarta a sok apró pénzt elfogadni, neki aranyak kellettek. Végre nagy nehézséggel kieszközölte Schneider, hogy az 1000 darab aranyat megkapja, de 100 db aranyat kellett még mellette ígérni. Azonban hosszabb idő telvén el az alkudozások alatt, Kahreszt és Kisiffelt már a főrségre vitték, hogy lefejezzék; e közben megérkezett Schneider az 1000 arannyal, melyeket Seefeldt átvett, és Boham tábornoknak átadott, ki azután a foglyokat Thököly táborába küldötte, és ők ott maradtak mindaddig, míg Kahresznek sikerült úgy a váltságbért, mint az érczek értékének megváltását hosszú tárgyalások után 30 ezer rános ft-ban megállapítani.

Ekkor Kahresz már 3 bányapolgárral együtt elbocsáttatott Selmeozre, hogy azt a pénzt meghozza. Selmeozen találta Lambach ezredest, ki a fegyvernyugvás okmányára várt; az ezredes oda nyilatkozott, hogy a személyek váltságbérét meg kell Thökölynek adni, de az érczek váltságát nem, mert Selmeoz vissza foglaltatott. Ily értelemben írt a kamara Thökölynek, és kérte, hogy a személyes váltságbérre várjon még a fegyvernyugvásig.

Ekkor Leslie tábornok Korponán kezébe kapta és felnyitotta a Thökölynek írt levelet, és azonnal Selmeozre küldött egy csapatot, hogy minden hadiszokás ellenére az 1100 db aranyat lefoglalja és pedig nem utközben, hanem egyenesen a királyi pénztárból.

E miatt kellett azután Reutternek 40 hétig Thököly fog-ságában szenvedni, és 4000 rftot fizetni. Miután pedig később Leslie tábornok az 1100 db aranyat visszatérítette, javasol-ják a tisztek, hogy az udvari kamara azt az összeget mintegy segítségül a sok kárt szenvedett bányapolgárnak megadja.

1682 április 15-én jelenti Posch György János és Kahres Christián, hogy nagyon óhajtottak volna, hogy a találmányok sikerüljenek, és hogy minden akadály nélkül meg lehetne enged-ni, hogy azokat Grof Volkra saját költségén megpróbálja.

1682 április 25-én a főkamagróf Bécsben van.

1682 május 8-án leküldetik a főkamagrófnak az a jelen-tés, melyet 1679 január 23-án gróf Trautmannsdorf és Jac. Theob. Mayer felterjesztettek.

1682 június 8-án jelentik a selmeczi főtisztek a főkama-rgrófnak Bécsbe, hogy biztos hírek szerint a törökök Thököly-vel együtt Pestről Érsekújvárra mentek, és ismét Trencsén felé indultak, attól félnek a tisztek, hogy ismét az ellen-ség kezébe kerülnek.

1682 július 4-én rendeli az udvari kamara, hogy miután a bányavárosok biztonsága végett több katonaság fog oda ér-kezni, a bányavárosi kamarai főtisztek addig is, míg a főka-maragróf oda vissza érkezik, a katonaság élelmezéséről tőlök kitelhető módon gondoskodjanak.

1682 július 25-én írják a selmeczi főtisztek a Bécsben levő főkamagrófnak, hogy a lévai huszárok a napokban a törökökkel összeütköztek, és az érsekújvári basának egyik fiát levágták, a másikat pedig elfogták. Az elmúlt héten 200 rabló egészen kirabolta Glaserhag falut.

1682 augusztus 31-én írja Koháry Farkas Csábrágból Posch pénztárosnak, hogy aug. 28-án a törökök Füleken a külső vá-rost bevették és felégették, a vár még tartja magát.

1682 szeptember 8-án a főkamagróf már Selmeczen van.

1682 szeptember 12-én jelentik a selmeczi tisztek, hogy hallomás szerint Füleket bevették a törökök, most tehát a bányavárosok annál nagyobb veszedelembe vannak, mert a rebel-lisek csapatai már mutatkoznak a vidéken. Kérik, hogy nejeiket s gyermekeiket Bécs felé biztosabb helyre szállítani engedje meg a főkamagróf.

1682 szeptember 24-én^V 31/rendeli a király a főkamaragrófnak, hogy miután Füleke vára az ellenség kezébe esett, a bányavárosokból egyelőre ki kell vonni a hadsereget, de reményli, hogy az isten megsegíti seregeit, és oda nemsokára vissza térhetnek. Jóváhagyólag tudomásul veszi, hogy a főkamaragróf a készletben levő aranyat ezüstöt és pénzeket megmentette, és elvárja, hogy azokat biztos kíséret mellett Bécsbe küldje; a váltó pénzt pedig a katonaság közt kiosztja, de mind erről részletes jelentést tegyen. Jóváhagyólag tudomásul veszi, hogy a tisztek elhagyták helyeiket, és vele együtt a táborba menekültek; Caprara tábornokkal egyetértve alkalmazzák őket ottan amire lehet. Hogyha azonban Tököly egyikét vagy másikat vissza hívná, és neki salvus conductust ad, beleegyezik, hogy a tisztek helyeikre vissza menjenek, és a bányászat és kohászat fenntartására közreműködjenek az ellenséges foglalás alatt is. De ezt a főkamaragróf tartsa titokban, és csak mint saját magától adott engedélyt közölje az illetőkkel.

1682 október 10-én^V 32/fe gyverszünetet kötött Thököly Imre gróf Caprara tábornokkal a következő feltételek alatt:

1. A bányavárosok tartozékaikkal és Végles és Zólyom várakkal együtt azonnal átadatnak Caprara biztosának.
2. A helyeknek élelmezését a felkelők nem akadályozzák.
3. Mindaddig, míg a császárhoz küldött követek Szirmay István és Janoky Zsigmond vissza nem érkeznek, az ellenségeskedések mind a két részből megszünttetetnek.

Ez irat mellett van egy datum nélkül levő kirovat³³/állítólagosan a török császár iratából, melyet a magyarokhoz küldött. Ebben azt ígéri, hogy Thökölyt magyar királlyá fogja tenni, ennek halála után pedig a magyarok szabadon választgatják királyukat, s azt csak be kell jelenteni a portának. A nagyurak szabadságai meghagyatnak, és 40.000 tallér ajándékot kell évenként a törököknek adniok, mely ajándék összege soha többet feljebb nem emelhető.

1682 október 12-én utasítja az udvari kamara Posch pénztárost, Kahresz könyvvivőt, és a többi Bécsbe menekült banya-

városi tiszteket, hogy miután rövid idő alatt vissza fognak foglaltatni a bányavárosok, ők azonnal Trencsénybe menjenek, hogy a visszafoglalás után helyeiket haladéék nélkül elfoglalhassák.

1682 október 12-én írja az udvari kamara a főkamagrófnak, hogy a tiszteket Trencsénybe rendelte, mert valószínű, hogy a bányavárosok rövid idő alatt visszakerülnek. A főkamagróf kívánságát, hogy hivatalától felmentessék, nem lehet teljesíteni, mert szükséges, hogy a bányavárosok visszavétele után ott mindent rendbe hozzon, és a katonaság élelmezését ellenőrizze. A Trencsényben levő ezüstöt mindjárt vissza lehet vinni Körmöczre, és pénzzé verni, a készpénzt azonban fel kell küldeni Bécsbe.

1682 november 2-án 34/írja Gerhart György alispán a Báth mellett fekvő táborból a selmeczieknek; hogy Reuttertől kezdve az utolsó armalistáig felfegyverezve másnap jelenjenek meg a táborban, mert különben baj éri őket.

1682 november 8-án a főkamagróf Vlochter von Grueb Selmezen van, és intézkedik a katonaság élelmezése iránt. 1683 január 2-án panaszkodnak a kincstári tisztek, hogy katonai beszállásokkal nagyon terheltetnek, a városi tisztek pedig ezzel nem terheltetnek.

1683 január 3-án értesíti a főkamagróf a tiszteket, hogy az udvari kamara rendelete szerint, hogy az ellenség pusztításai után megint mindent rendbe hozni lehessen: ez év kezdetén minden anyag és készlet leleteztessék, és a lelet szolgáltasson a jövő számadások alapjául. 2. A régi tartozások és követelések egy külön könyvbe beírassanak, és a törlesztésükre történő fizetések ott könyveltessezenek mint rendkívüli bevételek vagy kiadások. 3. Megtiltatik a tiszteknek, hogy valamely anyagot saját céljaikra felhasználjanak fizetés nélkül, e végre tehát negyedévenként leszámoljanak.

1683 január 19-én írja a főkamagróf, hogy Ő Felsége kívánságára az élelmezési költségek fedeztetése végett 30.000 ft kölcsön veendő fel a bányavárosokban, a tisztek tehát igyekezzenek, hogy Ő Felségének ezt a szolgálatot minél előbb megtehessék.

1683. január 24-én válaszolták erre a tisztek, hogy meg-hitták a kölcsönadás végett a polgárokat is, de csak Reutter és Dr. Hellenbach jelentek meg, és mindnyájan a tisztekkel együtt kinyilatkoztatták, hogy teljes lehetetlen valamit kölcsön adniok. Ami pedig a bányákat illeti, ezek most olyan rosszul állanak, hogy a termelés értéke alig fedezi a költség felét, tehát arra nem lehet számítani, hogy a jövedelem-ből felesleget lehessen szállítani.

1683 február 11-én írja Jakob Theob. Mayer Bécsből a tiszteknek, hogy mindazoknak, kik a legutolsó háború alkal-mával megkárosodtak, egy negyedévi fizetés fog segítségül adatni.

1683 április 6-án megemlítették egy jelentésben, hogy Hellenbach Jeremiás saskői udvarbíró meghalt.

1683 április 12-én jelentik a tisztek, hogy a bányában az éroz javul ugyan, de a munkások engedetlenkednek, kemény pásztákon dolgozni nem akarnak, és ha erőszakoltatnak elhagy-ják a munkát, és a kuruczokhoz mennek. A vízhezók is kezde-nek kimaradozni, és szükséges lenne a kincstári uradalmakból ismét segítséget adni, és vízhezókat rendelni.

1683 április 13-án írja Vichter főkamaragróf, hogy Bécs-be megérkezett.

1683 április 26-án jelentik a főtiszték, hogy Felsőbie-bertárnán az északi előmélyítés igen silány telért tár fel, és azt felhagyni akarnák, mert a víztartás hetenkint 1000 ft-ba kerül. Szakértőket fognak összehívni, és a bejárásról je-lentést tesznek.

1683 június 13-án értesíti a főkamaragróf Bécsből a tiszteket, hogy megengedettett a német katonák kivonatása a bányavárosokból, melyeket ezután Thököly fog a törökök ellen megvédeni.

1683 június 21-én jelentik a főtiszték Bécsbe a főkamara-grófnak, hogy a besztercebányai és körmöci tisztekkel ta-nácskozást tartottak, miképen lehetne a bányavárosokat és tiszteket megvédeni. Thököly azt igéri, hogy megvédi őket minden kiraboltatástól, ha a császári őrségek ki vonulnak, tanácskoztak Bezzegh György zólyomi alispámmal és Janoky

praefectussal, ezek is ígérték, hogy őket megvédik, ha a császáriak kivonulnak. A mostani állapot tarthatatlan, a kurucok minduntalan összevesznek a császáriakkal, és azután a városban egymásra lövöldöznek, ez folytonos háboru, daczára a fegyvernynyugvásnak, és óhajtható volna, hogy ez az állapot minél előbb megváltoztassék. A császáriak az ujjárban vannak.

1683 június 26-án jelenti a főpénztáros Bécsbe a főkamaragrófnak, hogy Schulz és Caraffa tábornokok nyilatkozata szerint a fegyverszünetnek vége van, és a császáriak kivonulnak a bányavárosokból, magukkal vivén minden pénzt, és pénzértékűt. A kincstári bányatisztek elhatározták, hogy ilyen körülmények között ők sem maradnak, hanem a hadsereggel elvonulnak, kivéve a főpénztárost, ki gyengesége miatt kénytelen itt maradni.

1683 július 16-án panaszkodnak a tiszték, hogy a szitnyai várban levő Nagy Ádám kapitány embereitől senki sem biztos, és sem a munkások sem a tiszték a bányákra nem járhatnak életük veszedelme nélkül.

1683 december 20-án panaszkodnak a tiszték a katonai beszállásolás nagy terhe miatt, mely főképen a katolikus lakosságra nehezedik, mert a lutheránusok ki tudják magukat vonni alóla.

1683 december 29-én Vichter főkamaragróf visszaért Bécsből.

1684 január 2-án rendeli a főkamaragróf, hogy Thököly által főpénztárossá alkalmazott Lienpach Gottfried, és számvévőül alkalmazott Ehrenreutter Ehrenreich 14 nap alatt a hivataloskodásuk idejére vonatkozó számadásokat beadják.

1684 január 4-én írja a főkamaragróf a selmeci főtisztéknek, hogy Pater Frank fog Selmeczre érkezni a katolikus hívek ellátása végett.

1684 február 2-án jelenti Posch főpénztáros a főkamaragrófnak, hogy a bíróválasztásnál legtöbb szavazatot Reutter Mihály evangélikus, azután pedig Winkler és Koch Mihály a katolikusok közül nyertek. Miután egy küldöttség neki hírül adta a választás eredményét, és őt föl kérte, hogy a király nevében a választást megerősítse, ő felment a városházára,

és Winklert meg akarta erősíteni, de az evangélikusok ezt el nem fogadták, és erővel Reuttert akarták bírni; miután semmi rábeszélés sem használt, ő kénytelen volt ez ellen a katolikusokkal együtt tiltakozni, és elhagyta a városházát anélkül, hogy a bírót megerősítette volna. Hasonlóképen a bányabányaiak is egy evangélikus bírót választottak, és megerősíteni kívánták; ezeket is elutasította.

1684 február 27-én meghagyja egy Pozsonyban működő cs.k. bizottság a kamarai tiszteknek, hogy a bányavárosok szabad választási jogát tiszteletben tartsák, és a városi bíró s más tisztviselők szabad választását ne akadályozzák.

1684 márczius 13-án kéri Reutter Mihály selmeczi bányapolgár az udvari kamarát, hogy miután ezelőtt 4 1/2 évvel Tököly Selmeczre berontott, gróf De Bohalm francia tábornok őt fogságba vitte, és néhány szerencsétlenül járt francia katona miatt 1100 arany váltság pénzt kívánt tőle. Ez az összeg már készen is volt Selmeczen, de gróf Leslie császári tábornoknak ez tudomására jutván, midőn ő tovább ment, ezt a pénzt is jure bellico magával vitte, és így Reutter azután még sokáig volt kénytelen fogságban maradni, míg végre a váltság összegét lefizethette. Haza érkezvén folyamodott mindjárt az udvari kamarához, hogy a 1100 aranyat Leslie tábornoktól vissza kaphassa, de, ámbár ezt az udvari kamara elrendelte, még is sokáig nem lehetett a pénzt Leslie-től megkapni. Most már azt hallja, hogy Leslie a pénzt az udvari kamarának megküldte, kéri tehát, hogy az neki vissza adassék, mert nagyon meg van szörülve, és mindenét elveszítette a háborús idők alatt.

1684 április 20-án kinevezetik Glantschnig Mihály eddigi kohótiszt fő aranyváltatóvá Selmeczen.

1684 április 27-én meghagyja a főkamaraigróf a selmeczi főpénztárnosnak Posch János Györgynek, hogy Judeus, és Härter expectansokat, kik a kamaraudvarban összevesztek és azután párbaft vívtak, a segédjeikkel együtt bezárassa, és az esetet megvizsgálja, hogy a hibás félt megbüntetni lehessen.

1684 május 25-én rendeli az udvari kamara, hogy a már Bécsbe küldött 25 bányászon kívül még 50 bányász küldessék oda, hogy a háboruban mint mineurők használtassanak.

1684 május 28-án értesíti a főkamagróf a főtiszteket, hogy ő Felsége Glantschmig Mihály kohótisztet nevezte ki fő aranyváltóvá, és rendeli, hogy helyébe ideiglenes kohótiszté Singer Dánielt alkalmazzák.

1684 június 5-én jelentést tesz Vichter von Grueb főkamagróf a Tököly foglalása idejében Selmeczen történetekről /Hasonló jelentést tett már április 22-én a körmöczi kamarát illetőleg, de ez a jelentés nincs meg/.

Tökölynek 13 hétig tartott uralkodása alatt Janoky az ő praefectussa úgy mint Körmöczön, Selmeczen is azon igyekezett, hogy a császári őrség kivonuljon, azt adván okul, hogy csak így lesz képes a bányavárosokat a törökök pusztításaitól megóvni. Ezt a szándékát el is érte, de midőn a selmeczi parancsnok gróf Daun kivonult az alatta levő compániával és néhány menekülő kincstári tiszttel, azonnal kitűnt ez eljárás rossz következése.

Este vonultak ki, és megszállottak a Vöröskut mellett, hogy oman másnap Szt.keresztre a Schulz-féle hadtesthez csatlakozhassanak. Azonban Nagy Ádám a szitnyai vár parancsnoka meglepte őket éjtszaka, és mindaddig feltartóztatta, míg Gerhard György honti alispán a szorongatottaknak segélyére nem jött. E csatározás alatt meglövetett gróf Daun, egy Katunszky nevű jezsuitát pedig elfogtak és lefejezték a kunczok, a császári katonák nagyobb részét levágták, egy részüket fogva vitték a Szitnyára és ott lefejezván, testeiket a sziklákról lehányták. A kincstári menekülő tisztek is elvesztették ez alkalommal mindenüket és lefoglalta Nagy Ádám a menekülőknél talált 269 márka aranyos ezüstöt is, valamint a kincstári szekereket és lovakat. A tisztek és a kincstár mindaddig hiába fáradoztak, hogy kárukat Nagy Ádám megtérítse, mert ez az általánosan kihirdetett megkegyelmeztetésre hivatkozik, mely neki is megadatott, és a zsákmányból semmit sem akar vissza adni, ámbár a megkegyelmeztetés csak politikai működésére vonatkozhatik. Kéri ezért az udvari kamarát, hogy a magyar udvari kamarától eszközöljön ki egy parancsot a zsákmány visszaadására.

A császári katonaság kivonulása után Janoky Zsigmond, ki magát kamarai elnöknek czimeztette, letette a kincstári tisztviselőket, és újból rendezte az egész kezelést. Főtisztekké csupa evangélikusokat nevezett ki, Liempach Gottfriedet tette inspectorrá, és Ehrenreutter Ehrenreich Györgyöt könyvvívővé.

A bányáknál és kohóknál a katolikus munkások elbocsátottak, kivéve a kohó irnokokat, kiket mind megtartott. Ennek következtében az elbocsátottak nagyobb része, hogy keresetet kaphasson, kénytelen volt evangélikussá lenni, miben őket Wagner Mihály bányatiszt nagyon elősegítette, ki a katolikusoknak fő üldözője lett, és mindazokat, kik hitüket megváltoztatni nem akarták, a bányából kikergette. Mindezekért példás büntetést érdemel, s egyelőre hivatalából kitétetett.

Az új tisztek egyébiránt jól gazdálkodtak az ő fejedelmük érdekében, a készletben volt érczeket és marákat a kohókban feldolgoztatták, a termelt aranyat ezüstöt és pénzt neki beszállították, de a munkásoknak és más anyag szállítóknak többnyire adósok maradtak, s ezek most a kincstártól kénik követeléseik kiegyenlítését. Sok baj volt a munkásokkal, míg őket kielégíteni és a munkánál megtartani lehetett.

Az aranyszállítmányokat illetőleg, miután némely anyagból a visszavétel alkalmával több találtatott, mint amennyi a kurucoknak átadatott; úgy véli a főkamagróf, hogy a többiek értékét a szállítóknak ki kell fizethi. Azon anyagok értékét azonban, melyek Thököly ideje alatt felhasználattak, keressék az akkori tiszteken.

Thököly uralkodása alatt kénytelenek voltak az itt maradt kincstári tisztek Thököly főembereinek ajándékokat adni, így Ebeczky Tamásnak adtak 52 aranyat és 34 tallért, hogy mentse fel őket a táborba vonulástól; Janoky pedig a fejedelm számára tőlük és néhány polgártól kölcsönt vett fel, melyből 3267 ftot vissza fizetett, de 10.845 fttal adós maradt. A kölcsönadók most ennek visszatérítését a kincstártól követelik. Nem javasolja, hogy a kölcsön visszafizetessék, csak a kincstári tisztektől kieroszakolt 230 aranyat és 400

tallért kéri nekik megtéríttetni, mert amugy is mindenüket elvesztették. A bányapolgárok e kölcsön fedezésére lefoglaltak 31 márka 21 pisét aranyat, de ezt vissza adni kötelesek, és az tőlük el is vétetett.

A mi a bányákat illeti, ezeket eléggé jó rendben tartották Thököly tisztjei is. A termelés meglehetősen, csak a víz-huzókkal van sok baj, mert ezek, mihelyt a mezei munkák megkezdődnek, kimaradnak, és akkor a vájárokat kell vízhozásra alkalmazni, mi által a termelés hátra marad. De ez mindig így volt, és a vízhozók is megint beállanak, ha hideg időszak kezdődik.

Nagy bajjal lehetett Thököly tisztviselőit reábirni, hogy számadásaikat beadják. De ez is megtörtént már.

A Thököly által letett kincstári tisztviselők elmaradt fizetése nekik utólagosan kiadatott.

Selmeczen üresedésben van a bányatiszti állomás, melyre ideiglenesen Steindl Tóbiást alkalmazta, mint ügyes bányászt, üresedésben van továbbá a kohótiszi állomás, melyre Singer Dávid Nándort javasolja alkalmaztatni, ki hosszú időn át segédkohótiszt volt, és a kohászathoz teljesen járatos.

A katolikusokat annyira üldözték, hogy nem engedték meg nekik az isteni tisztelet tartását sem, csak sok kérelemre engedtetett meg, hogy a temetőben szabad ég alatt végezhessek isteni tiszteletüket.

A Mária képét, mely a jezsuiták klostromára volt festve bemészeltették, de a főkamagróf ismét helyre állíttatta.

1684 szeptember 7-én Bécsben van a főkamagróf.

1684 szeptember 11-én jelentik a selmeczi tisztek a Bécsben levő főkamagrófnak, hogy ismét olyan nagy záporosó volt Vihnyén, hogy az utakat járhatatlanokká tette, sok szenet, érczet és kovandót elvitt. A bányában is sok a víz, és nincs vízhozó, a kincstári jószágokról 1-2 ha jön, néhány nap mulva megszökik, és vájárok vannak vízhozásra alkalmazva, tehát érczet nem termelhetnek; így jobb lesz a mélységet felhagyni.

1684 szeptember 18-án a lotharingiai herczeg Buda melletti táborába bányászokat rendel.

1684 szeptember 19-én értesítik a körmőczyi főtisztokat a selmeczieket, hogy 20 vájárt fognak a táborba küldeni és mert önként menni nem akarnak, megkötözve fogják őket katonai fedezet alatt Selmeczre küldeni..

1684 október 15-én írja a főkamagróf a selmeczi főtisztoknak, hogy a napokban fognak általános rohamot tenni Buda vára ellen, és nagy a reménység, hogy a várat beveszik, tehát készüljenek a Te Deum laudamus-ra.

1684 november 9-én írja a főkamagróf Bécsből, hogy Buda vára ostroma abbahagyatott, a katonaság nagyrésze pedig a felső vidéken fogja a telet tölteni, tehát a bányavárosok is kapnak vendégeket, de igyekezni fog, hogy ne terheltesse nek tulságos beszállásolással.

1684 december 1-én írja Fischer Mihály beszterozebányai praefectus a revistyei udvarbírónak Kneifelnek, hogy sajnálattal értesült a revistyei parasztok kihágásairól, kik a császári katonaság előtt az utakat eltorlaszolták, és Öttingen tábornok szekereit kirabolták. Elrendeli, hogy, Kneifel ez iránt szigorú vizsgálatot tartson a falukban, az elrabolt tárgyakat össze szerezzé, és a táborba vissza vitesse, a tetteket példásan megbüntesse.

1684 december 5-én jelentik a főtisztok a Bécsben levő főkamagrófnak, hogy a császári katonaság a revistyei uradalomban 5 falut és Zsarnóczán néhány házat felégetett, és kirabolt.

1684 december 12-én felsoroltatnak azon tárgyak melyeket kislehotai és julai parasztoknál találtak és az Öttingen tábornok holmiaiból valók.

1684 december 12-én jelenti Posch, hogy Kahresz könyvvivő 10-én meghalt.

1685 január 19-én Körmőczyön van a főkamagróf.

1685 február 4-én jelenti Posch a főkamagrófnak, hogy a héten 4000 ftal adós maradt a munkásoknak, és kéri, hogy ez összeg valahonnan mint ellátmány megküldessék, mert leirhatatlan a nyomorúság.

1685 július 6-án értesíti a főkamagróf a körmőczyi főtisztokat, hogy Ő Felsége a selmeczi könyvvivői állomásra

Kahresz helyébe a körmöczi fő czimentezőt Hentaller Nándor Farkast nevezte ki.

1685 október 3-án Rabatta Rudolf tábornok rendeletet adott ki a katonák ellátása módzatáról.

E szerint jár egy katonának, gyalognak vagy lovasnak, naponként 1 font hus, 2 font kenyér, 1/2 itcze bor vagy 1 itcze sör. Egy lóra pedig 6 font zab, 8 font széna, 2 font szalma.

Ha valaki e helyett pénzzel akarna fizetni, fizetendő egy embernek vagy egy lónak naponként 12 kr.

Szolgálat képen jár egy tisztnek havonként 1/2 forint.

A katonának kell adni ágyat, gyertyát, és fűtést.

A katona ellátását akkor is kell fizetni, ha néhány napra valahová kiküldetik.

1685 október 4-én jelentik a főtisztok a Bécsben levő főkamagrófnak, hogy értesültek arról, hogy a főkamagróf 10 ezer mázsá villachi ólmot vett a selmeczi bányák számára, és 900 mázsát már Pozsonyba el is szállíttatott, melyért 67 ft 15 kr-jával 6125 ft lenne fizetendő. De miután az itteni bányák oly rossz állapotban vannak, hogy a termelés értéke a munkabéreket sem fedezi, kéri a főkamagróft, rendezze ugy ezt az üzletet, hogy az ólom ára a kiszállított réz értékéből fedeztessék. Az urvölgyi rézművek költségeit ugy is a selmeczi és körmöczi kamara fedezi, s e célra Bécsből ide semmi sem küldetik.

1685 október 18-án megemlittetik, hogy báró Gienger kasszony 300 tallér nyugalomdíjat kap.

1685 november 8-án írja a főkamagróf Bécsből, hogy miután Kassa, Érsekújvár, és Esztergom elfoglaltatott, csendes és békés időket várhatnak, és bizonyára az ur isten is újra meg fogja nyitni a telérek áldását.

1686 január 5-én értesíti az udvari kamara a főtisztviselőket, hogy Vichter von Grueb János András főkamagróf /nem neveztetik Freiherrnek/ 1400 darab aranyat adott kölcsön a selmeczi kamarának, és ujabban még 4200 r.ftot kész letenni, a miért neki Gyökés és Viszoka zálogba adatnak ugy, hogy az erdőket, mint eddig, ezentul is a kincstár használja.

1686 január 26-án panaszkodnak a selmeczi bányapolgárok, hogy 1678-ban a kamarához beadott ezüstjüket Thököly emberei elvitték; 1679-ben hasonlóképen a kamaraudvarból vitték el az ő ezüstjüket; 1682-ben a felkelők elkobozták az ő ezüstjüket azért, mert bánya és kohó üzemüket nem folytatták oly erélyesen, mint a császár uralma alatt; 1683-ban sokáig nem fizette ki a kamara a beváltott ezüst értékét; ők kisegítettek ekkor a kamarát ólommal, melynek árát Riedl most tőlük követeli; Thökölynak Janoky praefectussága alatt pénzt kellett kölcsön adniok, a miért Janoky nekik 38 марка 3 piset aranyat adott, ezt az aranyat a mostani administrator tőlük vissza követelte, de pénzt nem adott érte. Kérik tehát, hogy mind eme kárukat a kincstár megtérítse.

1686 január 27-én jelentik a főtiszték, hogy Deadda János, az első hodrusi kohóban volt irnok, meghalt.

1686 július 21-én írja a Bécsben levő főkamagróf, hogy Buda vára bevétele várják, mely már rövid idő alatt meg fog történni.

1686 szeptember 2-án rendeli Lipót király, hogy Posch György János eddigi selmeczi főpénztáros hivatalától felmentessék, de azért a főkamagróf mellett tegyen mint szakértő bányász szolgálatot, miért is évenként 1200 rft fizetést fog kapni.

1686 szeptember 6-án jelentik a főtiszték a Bécsben levő főkamagrófnak, hogy Buda várának visszavétele okából a hála isteni tiszteletet e hó 15-én fogják megtartani.

1686 szeptember 25-én Posch György János eddigi selmeczi pénztáros nyugalmaztatik évenként 1200 rfttal.

1686 október 8-án rendeli a király, hogy Buda várának helyreállítására szükséges anyagok: deszka, fa, zsindely, és lécz amennyit lehet, és 100.000 darab ablaküveg még a tél előtt oda beszállíttassék.

1686 november 21-én bevádolja néhány selmeczi tisztviselő Kneifl revistyei udvarbirót az udvari kamara előtt, hogy a népet zsarolja, és a kincstárt csalja, és hogy a főkamagróf mindenben pártját fogja.

1686 deczember 14-én rendeli a király, hogy Budavár helyreállítási költségeinek fedezésére Johann Stephan von Werlein kamarai inspectornak 6000 rft adassék át.

1687 február 27-én Deadda Dávid Szt.háromság altárnai vájár kineveztetik felsőbiebertárnai bányaügyelővé /Huttmann/.

1687 márczius 10-én kineveztetik Glantschnig Mihály selmeczi pénztárossá.

1687 áprilisban Glantschnig Mihály a főpénztáros Selmeczen.

1687 május 5-én báró Gienger Anna Sib nia eddigi 300 ftnyi kegydija három évre 500 ftra emeltetik.

1687 július 8-án megemlítik a főtisztek a Bécsben levő főkamagrófhoz írt jelentésükben, hogy Selmeczen az a hír kezd terjedni, hogy Kiszhübel a kamarai uradalomból kiszakittatik.

1687 július 20-án értesíti Bécsből a főkamagróf a selmeczi főtiszteket, hogy Ő Felsége a Gienger kisasszony nyugalom díját 300 ftr-l évi 500 ftra felemelte 1688-tól kezdve.

1687 augusztus 15-én jelentik a főtisztek, hogy a repesztőport, mely eddig a kamaraudvarban tartatott, felhordták az Óvárba /im Schlosz/.

1687 szeptember 1-én Seitz Ábrahám eddigi aranyváltó segéd kineveztetik fő aranyváltóvá.

1687 szeptember 4-én igéri a Bécsben levő főkamagróf, hogy a mostani áldás tekintetéből Szt. Mihály napra a tisztek jutalmat fognak kapni.

1687 október 17-én megemlítik a főtisztek egy jelentésben, hogy az érczek feldolgozásának gyorsítása végett jó lenne a Garam mellett egy kohót felállítani. És miután a osászári seregek Eszéket is bevették, Te deum laudamust kellene tartani, s a közös ebédre költséget kérnek.

1687 október 26-án a főkamagróf Bécsben van.

1687 deczember 12-én megköszöni a Pozsonyban levő főkamagróf, hogy neki a bárói rangra emeltetése alkalmával gratuláltak a selmeczi főtisztek.

1688 február 6-án nagyon panaszkodnak a főtisztek, hogy a katonai beszállásolások miatt a körülfekvő falvak lakosainak marháit mind tönkre mennek, és az anyagok fuvarozása nagyon meg fog nehezítettetni.

1688 április 3-án vissza érkezett a főkamagróf Bécsből Zsarnóczára.

1688 május 18-án a főkamagróf bárónak neveztetik.

1688 június 13-án értesíti Beszterczebányáról a főkamagróf a selmeczi főtiszteket, hogy Ő Felsége a selmeczi esküdt kémlész segéd állomására Geramb Ferencz expectanst nevezte ki.

1688 június 15-én panaszkodik a főkamagróf, hogy a vallás ügyekben nem kap az udvari kamarától választ, tehát az udvari kamara az ő kiküldött bizottságát cserbenhagyja. /E bizottság ellen tanúsított engedetlenség miatt befogatva a főkamagróf Neubauer és Ertl újbányai polgárokat, és elzáratta őket a revistyei várba, s most már nem tudta, hogy mit tegyen velök/.

1688 július 9-én megerősítették Volf Ferdinand Hent-haller mint selmeczi köhvyvivő a meghalt Kahresz helyébe.

1688 július 12-én jelentik a főtisztek a főkamagrófnak, hogy a mult este Schmiedegg Tamás Plumberget magához hitta vacsorára, és evés közben Plumberg a katolika hitről és katolikusokról megvetőleg szólott, mi ellen Schmiedegg felszólalt, és ezen annyira tűzbe jöttek, hogy Plumberg szolgálja Schmiedegget hátulról főbe akarta vágni, de ezt Schmiedegg szolgálja megakadályozta, és a vágást felfogta, de annyira megsérült, hogy alig fog felgyógyulni. Plumberg azután haza ment szolgájával együtt, kit az utcán a város hajdúja el akart fogni, de Plumberg védelmezett, és a hajdút megtámadta, ez azonban nem volt gyáva, és Plumberget fején és nyakán úgy megsebesítette, hogy jó ideig fogja magát orvosoltani. A szolga pedig az alatt megszökött.

1688 augusztus 11-én kineveztetik Meixner Antal Ferencz a selmeczi kamarához titkárrá, és a bányabírósághoz ülnökké.

1688 október 6-án néhai Deadda János kohóírnok özvegyének 500 ft kegydíj engedélyeztetik.

1688 november 4-én írja a főkamagróf Besztercebányáról, hogy intézkedett, hogy a katonatisztek a bányavárosokban ne verbuváljanak.

1689 január 30-án írja a főkamagróf a selmeczi főtisztéknek, hogy gróf Brenner az udvari kamara alelnöke fog a bányavárosokba legközelebb megérkezni.

1689 július 13-án értesíti a főkamagróf a selmeczi főtisztéket, hogy a küldött 20.000 ftot, valamint a magánosok 31.550 ftját is mint kölcsönt átvette, és Bécsbe viszi.

1689 szeptember 1-én írja a főkamagróf Bécsből, hogy a jezsuita pater superior az ujjonnal felépült templom tornyaiba az óváron levő régi török ágyukból akarna néhány mázsa rez rozsaadásával hanangokat öntetni, mire nézve neki nincs ellenvetése, mert a harangoknak több hasznát venné a város, mint azoknak az ócska ágyuknak.

1690 május 28-án rendeli a főkamagróf, hogy az utca a kamaraudvar előtt kiköveztessék, amit ha tenni nem akarnának, elvonattassék tőlük a bormérési engedély.

1690 június 7-én rendelik gróf Seyfried Kristóf Breiner, Thavonat Lajos és Rosenberg Kristóf, mint királyi biztosok, hogy a tiszték a bizottság megjelenésére készen legyenek, és minden felvilágosítással készségesen szolgáljanak.

1690 június 9-én értesíti a főkamagróf a főtisztéket, hogy Gróf Brenner másnap meg fog érkezni, és a kamaraudvarba fog szállni. Mindenek előtt Huppel feladása tárgyában fogja a tisztéket kihallgatni, és mivel ez részben a főkamagróf ellen irányul, ő nem fog most még lemenni Selmeczre, hanem majd csak később, ha a vizsgálat befejeztetett.

1690 június 16-án utasítja a kir.bizottság Glantschnig Mihály főpénztárost, hogy tegyen jelentést a felől, valjon igaz-e, hogy Vichter főkamagróf önhatalmúlag tisztéket alkalmazott, nekik fizetéseket utalványozott, a meglevő tiszték véleményét föl sem vette, és káros intézkedéseket tett?

1690 június 17-én rendeli a kir.bizottság, hogy azon időből, mikor a mostani főkamagróf még főaranyváltó volt, a számadásokat átvizsgálják, valjon helyesen történt-e az elszámolás?

1690 június 28-án bevádolja Johan Friedrich Leopold v. Huppel libetbányai főpénztáros és bonorum praefectus a főkamagróft, hogy a felsőbiebertárnai magánrészeseznek 1682 - 83 - és 84-ben a magasabb ezüstbevéltási árt 11 ft 28 ért fiztette; ámbár az utolsó évre nézve erre nem volt felhatalmazva.

1690 június 30-án utasítja az udvari kamara a selmeczieket, hogy Christian Hollegsen válatási módjával új próbát tegyenek, mely szerint Hollegsen kötelezi magát, hogy az aranyos ezüst márkáját 24 fillér költséggel, és 1 % fogyatékkal elfogja válatni, az aragnak minden fogyatéka nélkül.

1690 szeptember 5-én rendeli Vichter főkamagróf, hogy miután Grueber bányabíró a napokban Deadda Bernát kohóirnokot nyilvánosan a tiszték és magánosok előtt becsület sértő szavakkal illette, sőt a templom előtt a botot is reá emelte, a bányabíró pedig már hivatalánál fogva is kiválóan köteles másoknak jó példát adni; büntetésül a bányabíró 25 tallért fizessen a templomnak. A szóváltás oka egy rét volt, melyen a szénát a bányabíró is, Deadda is le akarta kaszálni.

1690 szeptember 12-én kinevezi a főkamagróf Deadda Dávidot az elhalt Staindl Tóbiás helyére felsőbiebertárnai bányatiszté felsőbb jóváhagyás reményében.

1690 szeptember 12-én eltiltja a főkamagróf a mérték-telen evést, ivást, tánczot, és zenét, mert különben az isten haragját vonná magára a bányászat, és a bányák áldásának elvesztése lenne az isten büntetése.

1690 szeptember 18-án Bécsbe utazott a főkamagróf.

1690 október 20-án kéri a tiszték a főkamagróft, hogy miután Belgrádot a törökök ismét visszafoglalták, és a bányákban levő mostani áldás miatt az egész országban nagy hire van az ő gazdagságuknak, eszközölje ki a főkamagróf, hogy védelmükre katonaság ide küldessék; mert különben könnyen sikerülhetne egy kis török csapatnak, hogy itten nagy kárt tegyen.

1690 október 31-én jelentik a főtiszték a Bécsben levő főkamagrófnak, hogy a bányákban az áldás még mindig tart.

A napokban egy magántársulat a Schrfenberg mögött egy aknát nyitott /Simon aknát/ melyben szép kovandók jelentkeznek. A társulat 2/16 részt a kincstárnak ajánlotta, és azt a tisztek jóváhagyás reményében elfogadták.

1690 deczember 15-én értesíti a király Selmece városát, hogy királyi biztosokat fog kiküldeni, kik a városnak minden ügyeit és kezelését megvizsgálni fogják, és e végett mint a király képviselői fogadandók.

1690 deczember 26-án rendeli az udvari kamara, hogy a számadások mind a 3 kamarától a főkamaragrófhoz nyújtandók be, aki azokat saját megjegyzéseivel az udvari kamarához felterjesztendi.

1691 január 12-én kegyelmesen elfogadja a király a magánbányapolgároktól kölcsönképen felajánlott 30.000 rftot kamat nélkül, és megengedi, hogy erre minden eziment alkalmával 5000 rft visszafizettség.

1691 január 12-én megemlítik a bányapolgárok egy folyamodványban, melyben a magasabb beváltási ár meghagyását kéri, hogy a heti termelés, mely néhány héttel ezelőtt még 3800 márkát tett, most már csak 2400 márká, a heti költség pedig 9.000 ftnál magasabb.

1691 június 19-én Singer Ferdinánd Dávid selmeczi kohótisztnek 750 rft, Zweig János Kristóf bányabíróági ülnöknek 1200 rft, Himmelreich Mátyás kir. kémlésznak 500 rft jutalmak engedélyeztetnek. Aigner Kristóf felsőbiebertárnai sáfnak 750 rft engedélyeztetik.

1691 július 5-én Geramb Ferencz esküdt kémlészségéd szabadságot kap Freistadtba /Galgócz/ utazhatni, hogy ott az anyai örökségének felosztásánál jelen lehessen.

1691 július 9-én jóváhagyja az udvari kamara, hogy az elhalt Staindl Tóbiás helyett Deadda Dávid neveztetett ki selmeczi bányatiszté.

1691 július 23-án Wagner Mihály bányatisztnek 1200 rft jutalom engedélyeztetik.

1691 július 28-án jelenti a főpénztáros a Bécsben levő főkamaragrófnak, hogy néhány nap óta minden nap 2-3 tüzeset

fordul elő a városban, az ő háza és a kohótiszté is leégett, bizonyosan gyújtogatásokból erednek a tüzek, s ezért mindnyájan nagy aggodalomban vannak.

1691 augusztus 4-én 35/ megtiltja a király a zsidóknak az egész országban az arany és ezüst bevásárlását. Minden tört ezüstáru, mit valaki eladni akar a pozsonyi harminczadoshoz küldessék, ki azért a kellő árt meg fogja fizetni.

1691 október 8-án Gerhamb Ferencz Gottlieb kémlésszegédnek 150 ft pénzsegély engedélyeztetik.

1691 október 16-án jelentik a főtiszték, hogy a pestis már az Ipolyig terjed, és sok faluban az emberek mind kihaltak; nagy aggodalomban vannak, hogy a pestis behurcoltatik.

1691 deczember 10-én 36/ rendeli a király, hogy a bányamunkásokat nem szabad a katonaság számára toborozni, és a toborzottakat el kell bocsátani.

1692 márczius 1-én rendeli a király, hogy a Huppel vádjai következtében Vichter főkamaragróf ellen megkezdett vizsgálat folytattassék, e végett egy újabb bizottság fog a bányavárosokba leutazni, és a már kihallgatott 27 tanut, valamint az újabban jelentkezett 65 tanut kihallgatni. A főkamaragróf pedig a vizsgálat bevéteztéig, nem büntetésből, hanem a vizsgálat megkönnyebbitése végett, hivatalától felfüggesztetik. A kamarák főtisztjei ez idő alatt gondosan vezessék az üzemet egymással jó egyetértésben.

1692 márczius 13-án megemlittetik egy rendeletben, hogy Johann Jacob Kneifl a revistyei uradalom udvarbírája és bérlelője meghalt, és hogy az uradalomért évenként 1.100 ft bért fizetett.

1692 márczius 16-án rendeli az udvari kamara, hogy Deadda bányatiszt Selmeozsról, és Schmidl András bányaugyelő Körmöczsről az osztrák régi bányák megvizsgálására kiküldesse-nek.

1692 márczius 20-án rendeli az udvari kamara, hogy a közel álló török hadjárat költségeinek fedezése végett a legjobb érczek olvasztassanak fel és így a fémtermelés fokoztassék.

1692 márczius .-én értesíti a király a kamarákat, hogy a báró Vichter ügyében biztosokat Don Ferdinand Carl Grafen von Caraffa de Stiglianot és Max Antonium von Salla-t kiküldötte, kik nemsokára meg fognak érkezni, és a vizsgálatot megtartják.

1692 április 10-én utalványozza az udvari kamara a biztosok fizetését, és pedig gróf Caraffának havonként 500 ftot, Sallanak havonként 400 ft. Freschner Antal fogalmazónak 150 ft, Geiszlitzner Ambrus Nándor számtisztnek is 150 ft havonként, és a holmijok szállításáért 50 ft-rt.

1692 április 30-án 37/ rendeltetik, hogy Selmeczen nem szabad semmiféle toborzó hivatalt felállítani.

1692 május 11-én Palásty Ferencz értesíti a selmeczi tiszteket, hogy Budán a pestis kiütött.

1692 május 17-től kezdve a bányavárosokban voltak mint kir. biztosok gróf Caraffa, Ferschner és Geiszlinger, és Salla udvari kamarai tanácsos.

1692 június 2-án megküldi a kassai kamara administratora a Felsőbányán május havában elhalt nagybányai és felsőbányai inspector Posch György János hagyatékának jegyzékét, további eljárás végett, a leltárt aláírták Ethesius Ferencz Mátyás és Österreicher Péter.

1692 július 18-án rendeli a király, hogy a Harter Mátyás birtokában volt bányarészeket miután Harter örökös nélkül meghalt, a kincstár számára lefoglalják ex defectu seminis.

1692 augusztus 8-án javasolják a körmöczyi tisztek, hogy miután az út Selmecz és Körmöcz között oly rossz, hogy rajta szekérrel járni lehetetlen, az Apáti határban levő hegyen egy új ut építtessék, és ennek helyreállítására a saskői és revistyei jobbányok alkalmaztassanak.

1692 szeptember 6-án rendeli az udvari kamara, hogy a Nagyvárad mellett fekvő bányák megvizsgálása végett egy pár értelmes bányatiszt kiküldessék.

1692 szeptember 20-án, miután Nagyvárad a törököktől visszavétetett, a budai pénzügyi administrator kér szakértőket a bányák megtekintése végett.

1692 november 12-én értesíti a király a kamarákat, hogy Wolfgang Andrea Graf von Ursin und Rosenberg, az udvari kamara eddigi elnöke nyugalomba lépett, és a kamarai ügyek fő inspectorává Kollonits Lipót kalocsai érsek és cardinalis neveztetett ki.

1693 január 19-én rendeli az udvari kamara, hogy ha a bányavárosok vidékén zsidókat találunk, azokat mindenüktől meg kell fosztani, és a vízbe fulasztani. E rendelet közhirre teendő.

1693 január 24-én 38/ királyi körirat Zólyom, Turóc, Hont és Bars megyékhez; melyben rendeltetik, hogy a zsidóknak nem szabad a bányavárosoktól 7 mérföldnél közelebb letelepedni.

1693 május 1-én rendeli a Vichter-féle vizsgálati ügyben működő bizottság, hogy miután ők nemsokára Bécsbe vissza utaznak, a selmeczi föltisztek Huppelnek a vizsgálat befejezéséhez még szükséges iratokat kiszolgáltassa.

1693 május 13-án 39/ értesíti az udvari kamara a selmeczi föltiszteket, hogy a primás, és Bars, Thuróc, Liptó, Hont, Zólyom és Árva megyék felszólítottak, hogy Selmezcze segítségét küldjenek vízhozásra, és a hadügyi biztos felszólított, hogy a katonaságot ne vezérelje Selmezcze vidékére.

1693 június 1-én 40/ királyi körirat, hogy 500 munkásnak toborzása, a selmeczi bányákba vízhozás végett, mindenki által elősegíttessék.

1693 június 21-én megemlítettik egy levélben, hogy a selmeczi bányabíró meghalt.

1693 június 30-án felmenti a király Vichter von Grueb bárót eddigi hivatalától, és Thavonath Lajos Albert udvari tanácsost nevezi ki főkamaragróffá a bányavárosokba.

1693 július 1-én jóváhagyatik, hogy Zweig János Kristóf ideiglenes bányabíróvá kineveztetett, és elváratik, hogy a könyvvivői hivatalra valaki ajánltassék.

1693 július 6-án 41/ körirat Lipót, Árva, Nyitra és Nógrád megyékhez, hogy a vízhozásra munkásokat küldjenek.

1693 július 8-án rendeletet küld a király a távolabb fekvő megyékhez is, hogy hetenkint munkásokat küldjenek Sel-

mezre a vízemelésre. Ung megyének különösen megírja, hogy a rusznyákok erre igen alkalmasak.

1693 július 8-án rendeli az udvari kamara báró Vichter von Gruebnek, hogy a használatában levő Gyökés és Vízota falukat a selmeczi kamarának vissza adja, melytől meg fogja kapni a kölcsön adott összegből még hátra levő 3500 ftot.

1693 augusztus 15-én báró Thavonath az új főkamagrófról Selmecezen van, és írja a körmöczyi tiszteknek, hogy a vízvezetésre küldött emberek megszöknek, és példásan megbüntetésre méltók.

1693 október 3-án írja Thavonath főkamagrófról Bécsből, hogy a Guldinek értéke iránt legközelebb egy császári rendelet fog közzé tétetni az egész országban.

1693 december 31-én rendeli az udvari kamara, hogy a számadások mindig a főkamagrófnak adandók be, ki azokat megvizsgálni és az udvari kamarához felterjeszteni fogja.

1694 január 23-án kineveztetnek:

Meixner Ferencz főkönyvvivőnek, Zweig Kristóf János bányabírónak, Putz Márton szertárnoknak, Hunger Tamás gépész-mesternek.

Deadda Bernát kohóirnok áthelyeztetik az alsó hodrusi kohóból a szklenői kohóba, Indecus Ádám a felső hodrusi kohóba, és Harttenberg Felix József a stattgrundi kohóba.

Bontius Ambrus és a fiatalabb Deada Lajos Mihály mint expectansok 2 rft heti bérral megerősíttetnek.

1694 március 7-én értesíti a főkamagróf a saskői és revistyei udvarbírókat, hogy a praefectoratus eltöröltetett, és ők a selmeczi főhivatal alá rendeltettek.

1694 március 21-én Franz Gottlieb Geramb eddigi kémlésszegéd javasoltatik, hogy aranyváltó segéddé kineveztessek.

1694 június 20-án értesíti a főkamagróf a főtiszteket, hogy Ő Felsége Christóf Selfried Preiner grófot március 22-én az udvari kamara administratorává kinevezte.

1694 november 3-án értesíti a király a kamarákat, hogy gróf Brenner az udvari kamara elnökévé kinevezte október 21-én.

1694 november 29-én javasolják a körmöczi tisztek, hogy miután a téli rövid napok alatt lehetetlen annyi apró pénzt verni, amennyi a selmeczi heti bérekre szükséges, ezentúl a bérek kéthetenként fizetessenek, kivéve a vízhuzókat, így azután csak félannyi apró pénz lesz szükséges mint eddig.

1694 november 30-án válaszolja erre a főkamaragróf b. Thavonat, hogy ámbár a fizetés Körmöcön kéthetenként, Új-völgyön pedig havonként tartatik, még sem egyezhetik bele, hogy Selmecezen ne hetenként legyen a fizetés, mert ez az újítás nagy zavart okozna.

1695 július 12-én értesíti a király a kamarákat, hogy báró Thavonath Lajos Albert főkamaragróf a kincstárnak 40.000 ftot kölcsön adott, mely összegnek 6 % kamatai rendszeren fizendők.

1695 július 25-én⁴²/királyi körrendelet Zólyom Bars és Montmegyékhez. A zsidóknak fejvesztés büntetése alatt megtiltatik, hogy a bányavárosokhoz 7 mérföldnyire közeledjenek.

1696 július 20-án Selmecezen van a főkamaragróf.

1696 november 7-én rendeli a bányavárosokban működő kir. bizottság a selmeczi főtiszteknek:

A bányamivelésre nézve nincs semmi különös megjegyzésre méltó, mert az jól vezettetik.

Meghagyatik azonban a főtiszteknek, hogy igyekezzenek mindenről személyesen meggyőződni, a bányákba, tanácskozásokba, számbavételre szorgalmasan eljárjanak, ne elégedjenek meg a bányatisztek és ügyelők jelentéseivel, hanem utána nézzenek, hogy valójában úgy van-e minden, amint jelentik, különösen szükséges ez most, midőn a termelés nagyon megapadt, a bányában azonban a munkahelyek jó reménységgel biztatnak.

A déli vájlatvégeket, melyek nagy jelentőséggel bírnak, ismét munkába kell venni, legelőbb a Pirochjáraton, és azután, ha a víz lehuzatott, a többieken is. Hell Kornél műve minél előbb befejezendő, és szigorúan kell arra ügyelni, hogy Hell munkáit senki sem akadályozza, mint ez eddig - sajnos - már többször történt, és ha valaki akadályozná, azt keményen meg kell büntetni.

A bányatisztek és ügyelők pontosan és lelkiismeretesen végezzék kötelességeiket, ügyeljenek, hogy a szegény munkás meg ne rövidíttessék, az italmérést - mihelyt lehet - vegye ismét át a bánya; a mostani öreg sáfár, ki az italmérés jóvedelmét élvezi, e helyett másképen kártalanítandó. Egyszersmind arra vigyázzanak a főtisztek, hogy minden haszontalan költsékezés elkerültessék. A heti bérlejstromok a számadásokhoz mellékelendők, hogy az udvari kamara részletesen is láthassa mire adatott ki a pénz?

A felesleges munkások; kosártöltők, fahántók, göngörítők sat. elbocsátandók; a göngörítőknél sulykerekek alkalmazandók, mint Kőrmöczön, a fahántást pedig a faszállítók végezhetik már az erdőben.

A faggyu, úgy, mint Kőrmöczön és Beszterczebányán, bizonyos mérték szerint adandó ki.

Az aknaszállításnál is meg kellene kísérteni, nem lehetne-e hánca köteleket használni kender kötél helyett?

A kohókban nagyon nagy a fémfogyaték; a múlt évben tett kísérlet szerint 100 márkából csak 1 m. 24 piást fogyatéknak kellene lenni, az utóbbi 3/4 évben pedig 206 m. 9 1/2 p. volt a fogyaték, tehát majd 4-szer annyi. Ugy látszik, hogy ennek csak hanyagság az oka, tehát szigorú kötelességüknek tartásák a főtisztek és kohótisztek, hogy ez elkerültessék.

Mostan az ércz és szénmérők szállítják a szenet, ez szabályellenes, és megtiltandó.

A kohóirnokok terjedelmes gazdaságot üznek a kohók mellett, és az erdőket irtják, ezt meg kell tiltani, és az erdőket a bányabíró közreműködése mellett meg kell védeni, és gyakran kell erdőbejárásokat tartani.

A válató műhelyben is hanyagság tapasztalható, mert a Kőrmöczre küldött ezüstnél mindég többlet található, pedig a selmeczi válatóban levő sulyok kisebbek, mint a kőrmöcziek.

A szertárnok kezelésére is vigyázni kell, hogy a befolyt pénzzel kellően beszámoljon; és azt el ne költse. A készleteket koronkint leletezni kell.

A többi személyzetnél is lehetne megtakarításokat tenni; így a 2 éjjeli őr feleslegesnek látszik, mert a hajdúk is teljesíthetik az őrködést a kohónál a 12 hajdu helyett 8 is elégségesnek látszik; a főtisztviselők gondolkozzanak e felett is, és a szerint intézkedjenek.

Egyáltalában igyekezzenek a kincstártól minden felesleges kiadást elhárítani.

1697 május 25-én írja a főkamaragróf Bécsből, hogy a felépítendő vízemelő gép tárgyában új tanácskozás tartassék.

1697 június 19-én a főkamaragróf Selmezen van.

1697 augusztus 19-én megengedi a király, hogy a Revis-tyei uradalomhoz tartozó falu Berlócza a felsőbiebertárnai sáfárnak Aigner Kristófnak átadassék jutalom képen azon fel-tétel mellett, hogy csak 3000 rft lafizetése mellett legyen tőle visszavehető.

1697 október 26-án jelenti Glantschnig, hogy az előtti éjszakán a kamara udvarban az ezüst szekérre felpakolva volt ládát feltörték, és belőle 108 m. 15 piset ezüstöt elrabol-tak.

1699 június 30-án 43/ megbízott báró Thavonath főkamara-gróf, hogy az erdélyországi bányákat megvizsgálja és rendezze, a célból terjedelmes utasítással ellátott. Ez utasítás-ban meghagyatik neki, hogy ha a legujabban átvett felsőma-gyarországi praefectoratus ügyeit rendezte, ránduljon Erdély-be, melyben nem csak arany ezüst és víz, hanem kénese is termeltetik. Vigye magával Ekhler György kamarai tanácsost, Fenkl Gergely ausztriai főkémlészt, Deadda Dávid Dániel selmeczi bányatíztet, és hallgassa meg Erdélyben Köleséri orvost, ki a vidéket ismeri.

1699 augusztus 18-én jelenti Thaler Israel a revistyei udvarbíró, hogy az uradalomhoz tartozó erdők rossz állapotá-nak az oka a bányabíró, ki akárkinek engedélyt ad, hogy a leg-jobb fákat levághassa, és a vágásokban juhokat és kecskéket tarthasson, miáltal az az erdőnek megújítása megakadályozta-tik. Azelőtt az uraság is tartott kecskéket, de Thaler mind eladta azokat, hogy a népnek jó példát adjon; a bányabíró

pedig a múlt évben kihirdette, hogy kecskéket tartani tilos: de azért, ha valaki hozzá jön, megengedi neki a kecskét tartását és így az erdőknek el kell pusztulniok. Az uradalom jóvédelmeit illetőleg főképen dr. Hellenbach ő excellentiájával van sok baj, ki a bérben tartott vihnyei és szenitzi jószágban csak 40 ftot fizet az italmérésért, és nem engedi meg, hogy ott az uraság is korcsmát nyisson; a tizedet nem akarja természetben kiadni, hanem úgy, mint régebben 3 fttal akarja megváltani.

1699 szeptember 1-én értesíti az administrator a selmeczi főtiszteket, hogy Meixner Antal Ferencz eddigi könyvvivő Besztercebányán főpénztárossá kineveztetett, és helyébe könyvvivőnek ideiglenesen Kienberg Károly eddigi fő aranyváltó rendeltetik.

1700 január 8-án már nem volt Tahvonath a főkamaragróf, hanem Benedikt Theobald von Mayern volt a hivatal gondnoka.

1700 május 19-én rendeli az udvari kamara Benedikt Theobald von Mayern főkamaragrófi hivatal gondnokának, hogy még egyszer tanácskozást tartson a főtisztekkel, vajon szükséges, hogy a kisebb részesek Felsőbiebertárnán a nagyobb ezüstbevéltási árban részesíttessenek, miután a heti termelés 400 márkáról 600 márkára emelkedett?

1700 június 10-én jelentik a selmeczi főtisztek az administratornak, hogy nagyon aggódnak a bányák sorsa miatt, mert a jövedelem nem fedezi a költségeket, a főpénztáros beteges és nem nézhet a bányák után, a főkönyvvivőnek pedig nincs arra ideje, mert a váltató intézetet is kell vezetnie, argyakori utána nézés pedig igen szükséges volna, mert a bányák naponkint terjedelmesebbek lesznek, a vizek szaporodnak, új vízemelő gépeket kell felállítani, ami megint újabb költségeket fog okozni, pedig már most is veszteséggel dolgoznak, ellátmányt vagy kölcsönt nem kaphatnak magánosoktól, mint régebben, mert mindnyájan elszegényedtek, és ha kényszerítve lennének a fizetést elhalasztani, az egész mű szétbomlana, mert a népség is a legnagyobb szegénységben van, a sok adó és a katonaságnak teljesített szolgálatok egészen

kimerítették, és pénz nélkül meg nem élhetnek. Kérik tehát, hogy az administrator erről tegyen jelentést, és eszközölje ki az udvari kamara segítségét.

1700 július 29-én/44/ megtiltatik Selmeoz városának, hogy a kamarai tisztek és hozzátartozóik felett hatóságot gyakoroljon.

1700 december 20-án értesíti a király báró Thavonath Lajos Albert főkamaragrófot és felsőmagyarországi kamarai praefectust, hogy gróf Salburgot nevezte ki az udvari kamara elnökévé.

1701 június 1-én írja Thavonath főkamaragróf Bécsből, hogy jó lesz ha 100 db puskát beszerez a kamara.

1701 július 24-én rendeli a király, hogy Glantschnig Mihály főpénztáros öregsége miatt nyugalmaztassék és teljes fizetésének élvezetében meghagyassék, eddigi szolgálatainak jutalmául pedig 4000 rft adassék neki /Glatschnig 1702-ben halt meg, a jutalmat pedig örökösei 1734-ben sem kapták még meg./45/ Helyébe selmeozai főpénztárosnak, és a főkamaragrófi hivatal gondnokának Benedikt Theobald Mayern eddigi körmeozai főpénztáros neveztetik ki, mert Körmeozón a mélység felhagyása következtében kevesebb a teendő, a főkamaragróf pedig a szepességi kamara ellátása miatt gyakran távol lenni kénytelen. Khienberg megmarad mint főkönyvvivő, Singer Dániel Ferdinánd kineveztetik fő arany vátatóvá, Deadda Dávid megerősítetik mint szélaknai sáfár, Geramb mint aranyvátató segéd, és Darflinger Farkas mint esküdt kémlelő segéd. A fiatal Zweig marad az atyja mellett mint segéd, hogy az erdőkre annál jobban vigyázhasson; Deadda Bernát Jakab kineveztetik kohótisztté, Halbendienst Jakab az alsó kodrusi kohóhoz irnokká; Halvar helyett, ki már előregedett és beteges, kineveztetik a bálabányai kohóhoz Kholler Mátyás irnokká, Aigner János bányatiszt, és Deadda Mihály mint segédje megerősítettnek.

1701 november 7-én jelentik a főtisztok, hogy szeptember 18-án meghalt a revistyei provisor Thaller Izrael, és helyébe ideiglenesen Müller Salamon kulosár alkalmaztatott.

1701 november 17-én kérik a főtisztok az udvari kamara

elnökét, hogy vonja vissza azt a rendeletet, mely szerint az aranytermést a bécsi főpénztárba beszállítani kellene, mert ha ők az aranyakat itt helyben fel nem használhatják, akkor fennakad a fizetés Selmecezen is, de még inkább Besztercebányán, melynek költségeihez eddig Selmece mintegy 100.000 fttal járult. De az arany értéke nélkül semmivel sem járulhatna.

1701 november 25-én jelentik, hogy Oppenheim zsidónak 40 ezer fttal adósok, és azóta ismét 2000 mázsa ólmot rendeltek nála meg. Báró Schmidteggernek is tartoznak 5000 fttal, de ez megelégszik, ha az összeget 300 ftos havi részletekben adják meg neki.

1701 december 23-án rendeli az udvari kamara, hogy Mayern főkamaragrófi hivatal gondnokának évenként 1200 rft adjutum adassék.

1701 december 25-én nyugalmaztatott Glantschig Mihály, volt selmeczi főpénztáros.

1701 december 25-én meghalt Glantschmig Mihály volt főpénztáros.

1702 április 24-én jelentik az udvari kamara elnökének, hogy Stradl/Strudl/szivattyui jól működnek, ő tehát most a neki megígért 20.000 ftot kéri. Miután épen most küldtek Bécsbe 5000 db aranyat, kéri, hogy az udvari kamara ebből fizettesse ki az összeget Bécsben báró Stradelnek.

1702 augusztus 8-án Deadda Dávid felsőbiebertárnai bányatiszt kiküldetik Erdélybe.

1702 augusztus 18-án jelentik az udvari kamara elnökének, hogy Deadda Dávid felsőbiebertárnai sáfár csak úgy hajlandó Erdélybe menni, ha 5 ft napi díjat kap, melynek megadása javasoltatik.

1702 augusztus 21-én jelentik, hogy a 3 kamaránál 17 expectans van alkalmazva, és nem sokat segítenek.

1702 október 20-án jelentik az udvari kamara elnökének, hogy Strudl szivattyuját, melyet a Károly aknába épített, megindította, és nagyon jól működik, ezáltal 32 ló lett nélkülözhetővé hetenkint 172 ft 80 dr költséggel, ami évenként

8985 Ft 60 dr tesz. Meghagyatott tehát, hogy a többi szivattyúk is így átalakíttassanak, két év előtt a 6-ik Sargoczi járatról a 7-ikre emelő 8 kettős kézi szivattyú átalakításával évenként 20 ezer ft megtakarítás éretett el.

1703 február 16-án jelentik az udvari kamara elnökének, hogy a vörös polturák veretése Körmöczön megszüntetett, de félnek, hogy nagy szükségbe jutnak, mert a bányák mostani állapota mellett kevés az ezüst, és nem lesz elegendő a munkások és anyagok fizetésére.

1703 február 19-én jelentik az udvari kamarának, hogy Gróf Löwenburg bevégezte bizottsági teendőit és Bécsbe vissza utazott.

1703 márczius 20-án jelentést tesz Benedikt The obald von Mayern, a főkamaragrófi hivatal administratora a bányavárosokban levő kir. biztosokhoz a 3 kamara állapotának javítása tárgyában, mert ha e kamarák nem tudják fenntartani magukat, akkor fel fognak hagyatni, mert máshonnan segítséget nem kaphatnak.

A salmeczi kamaránál minden héten tanácskozás tartatik, mely alkalommal minden lehető intézkedések megtételnek a nehéz helyzet könnyítésére. A bányában munkában van minden vajtovég, mely reményt nyújthat a jó eredményre. A szivattyúk Strudl javaslata szerint átalakíttatnak, s ezáltal már eddig is 40 ezer ft takaríttatik meg évenként. Ezen kívül most alig lehet valamit a bányában megtakarítani.

A kohóknál 1699-ben tétettek próbaolvasztások, és úgy találtatott, hogy a fémfogyadék tűrhető, most is úgy van. Azt mondják ugyan néhány bányapolgárok, különösen Hellenbach, hogy nekik az olvasztásnál fémfeleslegük van, de ezt az állítást csak több évi számadással lehetne igazolni, és az is kérdés, hogy nem dolgoznak-e drágábban, mint a kincstáriak?

Beszterczebányán szükséges, hogy a főkönyvvivő koronként személyesen utána nézzen az urvölgyi bányáknak, és az ottani tisztek működését ellenőrizze. A beszterczebányai ellenőrző állomást meg lehetne szüntetni. Nem lehet jó eredménye annak, hogy a réztermelés most már éveket előre adós-

sággal megterhelhetik és czélszerű lenne a réz árát 48 ftra leszállítani, hogy nagyobb legyen a kelendősege. A hajduk számát 16-ról 12-re lehetne leszállítani.

Körmöczön minden a legtakarékosabban van berendezve, de ha a fizetést két hetenként tartanák, akkor egy irnoki állomást meg lehetne szüntetni. A pénzverőnél is meg lehetne takarítani 1 kovács és 2 vésnöki állást.

A kincstári jószágokra nézve czélszerű volna a praefectus honorum állomását megszüntetni, Liptót és Likavát a beszterczebányai, Saskót és Revistyt pedig a selmeczi főpénztáros felügyelete alá helyezni. De ha megmarad is a praefectus, utasítani kellene őt, hogy a főkamagróft tartsa legközelebbi főnökének, és annak tudta nélkül a jószágok kezelésében semmi változást se tegyen.

Szükséges és czélszerű lenne a régi bányatörvény némely szakaszait a megváltozott körülmények szerint átalakítani, mely munkát Meixner Ferenczre, Sauerwein bányabíróra, és Anreiter titkárra lehetne bízni, hogy az egész törvényt oly módon átdolgozzák, és oly javításokat tegyenek benne, hogy a bányapolgárok ismét kedvet nyerjenek a bányászkodáshoz. Egészen el kellene különíteni a bányavárosok igazgatását az országos hatóságoktól, hogy csak egyedül az udvari kamarának legyenek alárendelve, meg kellene szüntetni a bányavárosokban minden adót, és fel kellene menteni a termények be és kivitelét minden vám alól. Az italmérést nem egyeseknek, hanem a bányatársulatoknak kellene kezükbe adni, hogy a jövedelemben mindenki részesedhessék. Végre nagyobb gondot kellene fordítani az erdőkre, melyek pusztuló félben vannak, és ha a termelés növekszik, a feldolgozást lehetetlenné tenné a tüzelők hiánya.

1703 április 20-án 46/ báró Thavonat kassai praefectus és a.m.o. főkamagróf megvizsgálván a selmeczi kamara ügyeit, és tekintve a termelés apadását és a költségek növekedését, a tisztviselőket utasítja, hogy békésen együtt működjenek, és a kincstár érdekeit a legnagyobb szorgalommal, hűséggel és gazdálkodással szolgálják.

1703 április 21-én értesítettnek a hivatalok, hogy ő Felsége a király Hellenbach Gottfried Jánost a birodalmi bárói rangra emelte, s ennek következtében, az ő czime: "wohlgeboren".

1703 május 4-én Hell Kornél Bécsbe hivatik.

1703 május 18-án panaszkozik az administrator, hogy báró Thavonath főkamagróf, midőn nem régen Selmezen volt, nem volt iránta kegyelmes, és nem tudja mi okból mintha reá neheztelt volna.

1703 június 8-án panaszolja Benedikt Theobald von Mayern főpénztáros az udvari kamara elnökének, hogy az itt működött bizottság az ő hatáskörét megszorította, és hogy a főkönyvvivő Khienberg neki semmiben sem segít, jelentéseket nem tesz, és csak a maga véleménye szerint cselekszik.

1703 június 8-án írja Koháry István Szécsényből az administratornak, hogy túl a Tiszán sok csavargó nép összeverődött, és Kis Albert vezérlete alatt Rákóczy nevében fölkelést rendez, s már több helységet elpusztított.

1703 június 9-én rendeli a király, hogy mindenki, aki a kincstárból fizetést vagy bármiféle ellátmányt élvez, az élvezett összegnek minden forintjától 2 garas adót fizessen, és ez az adólevonás azonnal kezdetét vegye.

1703 július 1-én panaszolja a főpénztáros, hogy Khienberg főkönyvvivő a legutóbbi bejárásnál Hell Kornélt méltatlanul megtámadta, és goromba szavakkal illette, melyek miatt Hell elégtételért esedezik.

1703 július 13-án panaszkozik az administrator, hogy Khienberg főkönyvvivő neki nem engedelmeskedik.

1703 július 25-én írja a főkamagróf Bécsből, hogy a felsőmagyarországi zavargásoknak nagyobb jelentőséget tulajdonítanak, mint a memyt megérdemel, mert a zavargók csak rablók, kiknek megfélemezésére már megtétettek a szükséges intézkedések, és Erdélyből is fog oda katonaság jönni.

1703 augusztus 13-án jelenti az administrator a Bécsben levő főkamagrófnak, hogy miután a termelés értéke nem elég a költségek fedezésére, a Bécsbe küldött aranyokért pedig aprópénz nem küldetik, lehetetlen a munkásokat fizetni, és még

kevésbé lehetséges a besztercebányai kamarának ellátmányt adni. A legnagyobb zavarok elkerülése végett javasolja, hogy a réz polturák ismét forgalomba vétessenek.

1703 augusztus 23-án tanácskozást tartottak a kamara udvarban az administrator, a Pater Superior, báró Hellenbach, Janoky, a főkönyvvivő, a bányabíró, a városbíró, főaranyváltó, és több tisztek, miután azt a hirt kapták, hogy a fölkelők nagy erővel átjöttek a Tiszán. Egyelőre azt határozták, hogy felszólítják az alispánt, hogy a lázadók mozdulatáról a kamarát haladéknélkül értesítse. Egyszermind pedig rendezék a védelmet a városban közösen a bányászok és polgárok.

1703 november hóból nincsenek semmi iratok az irattárban; októberben történt Rákóczy bevonulása a bányavárosokban.

1705 február 28-án bizonyítja mohrenbergi Morell ezredes a cs.k. Kriechbann regementnél Selmeczen, hogy Lemoni György Henrik bányabírói üldnök és hodrusi városi gondnok a Rákóczy foglalása alatt neki és több fogoly társának sok jót tett, és sorsukat lehetőleg enyhítette, miért őt a cs.k. hadsereg parancsnokának különös tekintetbe vételre ajánlja.

1706 szeptember 23-án megemlíti báró Hellenbach, hogy Höll meghalt, és holtteste Körmöczre vitetik. /Lehet, hogy a körmöczi Höll halt meg. A körmöczi Höll el volt fogva, és vagyona le volt zárva, mert bevádolták, hogy a császáriakkal levelezik, valószínű, hogy fogságban halt el./

1706 november 25-én Schmiedeg Mátyás volt selmeczi főkönyvvivő.

1707 február 20-án bizonyítja Horváth György a hadipénztár perceptora, hogy 1706 márczius 3-ikától 1707 február 20-ikáig a hadi pénztár Selmechről kapott rézpénzt:

1.550.045 ft 66 dr

ezüstpénzt 14.783 " 6 1/2 dr

1707 július 25-én már Selmeczen van a báró.

1707 augusztus 23-án Hedrich János elhalt bányabírói jegyző helyébe kineveztetik Clement Samuel városi aljegyző oly módon, hogy helyét a városnál is megtartsa.

1707 szeptember 27-én megígéri Zólyom megye, hogy Selmechre 61 embert küld a vizek huzására, mert takarmány hiányában nem lehet ott annyi lovat tartani, mint azelőtt. A közel fekvő falvak lakosságát is utasította, hogy a fuvarozást a kohókba folytassák, és fizetésül a rézpénzt elfogadják.

1708 október 26-án már elfoglalta Selmechzet Löffelholz tábornok, és Markhl János bányapolgárt kinevezte császári ügyésszé, és megbizta őt, hogy a kurucoktól vissza maradt gabonát, bort, pénzt s egyéb anyagokat és jószágokat, valamint b. Hellenbach vagyonát lefoglalja, a gabonát felőröltesse, és hordókba pakoltassa, a katonaságnak pedig naponta 2 font kenyeret, 1 font húst, és ha bor van, egy meszely bort adasson. Mindent a bányabíróval Zweig Kristóf Jánossal egyetértőleg intézzen el, és ha katonai segítségre van szüksége, forduljon báró Tollet ezredeshez, ki a bányavárosokban fog maradni.

1708 október 26-án 47/ kinevezi Löffelholtz tábornok Selmechen a tiszteket az udvari kamara további rendeletéig, és Zweig Kristóf János bányabírót bizza meg ideiglenesen a főpénztárosi és főkönyvvivői állomás ellátásával és a bányák is kohók vezetésével.

1709 május 30-án meghalt Markhl János.

1709 szeptember 15-én jelenti Kirchner Mihály Miksa az udvari bizottságnak a selmechi kamara állapotáról:

1. A bányákat illetőleg azt véli, hogy legozerlszerűbb lenne a mélységet a Lichy járatig felhagyni. A vájatvégeket illetőleg dél felé 1700-ban az 5-ik Sargoczy járat lyukasztott a talpevésekbe, melyeken túl az ér összeszorult, szakadozott és változó kőzettel bír, és a Károly aknai keresztvágattól kezdve a déli vájatvégig mindég ez a vágat volt az egész bányában a legvizesebb. A 6-ik Sargocza járat déli vájatvége már több év óta nem hajtatik, nehogy sok vizet nyisson.

A Lyssy-Reutter- 5-ik és 6-ik Sargoczy járat északi vájatvégei legalább 5 év óta mindég meddők, szakadozottak, és vizezkozók.

Az 5-ik Sargoczy járaton két felé vált az ér, a fedüszakadékon 1701-ban meglezhető vastagságu ércz üttetett meg, és azután a felsőbb szinteken is felkeresztetett, fent szilárd volt az ér közete, az 5-iken azonban lágy, de néhány hét múlva mindenütt kivágódott az ércz. Másutt is találtak erre felé helyenkint érczfészkeket, de tartós fejtésre alkalmas érczre nem akadtak. Az ér ez irányban igen hatalmas, repedékes, nyomadékos, és fel van tárva a Lyssy járatától lefelé 14 kézi szivattyúval /a 3 öl/ ellátott ereszkedő vágattal, anélkül, hogy ott jó minőségű érczket találtak volna.

A Lyssy járaton és Reutter járaton délfelé minden le van mívelve és be van rakva, hasonló képen észak felé a 4-ik Sargoczy járat, valamint dél felé és észak felé a 3-ik Sargoczy járat. A Lyssy járat dél és észak felé még egészben van.

Az Új járat észak felé még érintetlen, dél felé le van mívelve, és berakva.

A 2-ik Sargoczy járat dél felé érintetlen, északfelé lemíveltetett és be van rakva.

A 1-ső Sargoczy járat észak és dél felé ki van vágva és berakva.

Az alsó Piroch járat észak felé egész, dél felé lemíveltetett és berakatott.

A felső Piroch járat dél felé egészben áll, hasonlóképen észak felé, mert féltek a pachentáról vizek miatt itt tovább menni.

A Grünermel járat vagy középjárat dél felé egészben áll és Eleonora aknánál végződik, észak felé is egész, és most munkában van.

A Waag járat dél felé egész és Eleonora aknánál végződik, észak felé le van mívelve.

Müllers járat dél felé le van mívelve és betöltve, észak felé egészben áll.

A Schüttrisbergi vagy Molzers járat dél felé le van fejtve és berakva, észak felé pedig a Szt.háromság altárával közlekedik.

Bieber altáró észak felé Pachen táróval közlekedik, dél-felé pedig eleven érben halad, munkában van, és az elvetett főért kerestetik.

A fekü éren az altárón Nándor akna körül dél felé nincs semmi sem, észak felé érintetlen és munkában áll.

A Nándor aknai közép rakodók szintje dél és észak felé egészben áll, de be van rakva, csak a középrakodó fedü ere vizsgáltatik meg észak felé.

A Nándor aknai felső rakodó szintje és Fuchstárón már minden ki van vágva minden irányban.

Azért javasolja pedig a mélységnek felhagyását a Lychy járatig, mert ismeretes, hogy az itteni erek csak a közép-mélységben gazdagok, se feljebb, se lejjebb nem fizetik ki a mivelést. Ebben a közép mélységben van a felső Pyroch és Lychy járat. A mélyebb szinteken található kis terjedelmű éroz-fészkek nem érdeemesek a vízemelés nagy költségeire.

2. Nem szükséges a bányában az ácsolatnál az oszlopokba vas szegeket verni, mert elégségesek erre bikkfaczövekek is.

3. A göngörítés eddig bőr zsákokban történik, pedig fabödönök 6-szorta tovább tartanak.

4. A repesztésnél bikkfaczövekek használtatnak, ezek helyett sokkal jobbak és olcsóbbak a bodzafa csövecskék, melyeket könnyen ki lehet furni, és 60 darabja nem kerül többbe 3-4 garasnál.

5. A vízemelés rendetlenül végeztetik. Régebben Unger Ádám idejében a kétkönyökű tengelyek jobban működtek és ritkábban törtek, mint Hell Kornél egykönyökös tengelyei. Strudel gépei jól működnek, kevesebb lóval egyenlő sebességgel több vizet emelnek, javításuk miatt vitázzanak a gépészek.

6. A szivattyúk sok bőrt fogyasztanak, ez okból jó lenne, ha a csövek amint egymásra felfelé következnek, mindég $1/3$ hüvelykkel tágasabbak lennének, hogy a tágasabb csőben elkopott bőrt az alatta levő szűkebb szivattyunál ismét fel lehetne használni, és jó lenne a szivattyú csöveket ki furatni.

7. A rudas vízemelő Feldstangenkunst/ nagyon sok hiányban szenved, az emelés magasságából sokat veszít, a tölgyfa rudak nehezek és törékenyek, jobb lenne a fenyőfa, az aknarendezetnél is.

8. A szitányai vizeket be lehetne vezetni, és Siglisbergen egy pár tavat lehetne még építeni a vízhiány orvoslása végett.

9. Sok gépész segéd van alkalmazva, pedig régebben Unger Ádám idejében 5 segéd is elegendő volt, úgy látszik, hogy most csak azért kell több, mert a gépészmester Hell nem jár a bányába. A gépkezelők pedig bejárnak ugyan a bányába, de ott rendszeren alva töltik az időt. Azt véli, hogy ha a mélység felhagyatják, 4 gépész segéd elég lesz, s ezek közt egyik, ki a legügyesebb a többi felett állhat, s valamivel nagyobb bért is kaphat, a gépészmester állása pedig egészen megszüntethető, mi által évenként 1092 ft fog megtakaríttatni.

10. Ha koronkint kevesebb bőr és faggyu fogyasztatik, ezt megtakarításnak tekintik, és a gépész mester e megtakarított bőrt és faggyut megint eladja a kincstárnak, ami valószínű csalás, és kötelezendő a gépész mester, hogy azt a pénzt, melyet ily czímen már fölvelt, vissza fizesse.

11. Szabályellenes, hogy a tisztek lovakat tartanak és a kincstár számára fuvaroznak vagy a szállító gépbe fogatják lovaikat; ezt meg kell tiltani, mert a kincstárnak csak kára van mellette. A szállító lovakat pedig nem hetenkint kellene fizetni, hanem a kiszállított bődönök száma szerint.

12. A külácsoktat is kivétel nélkül szakmányban kell dolgoztatni.

13. A zuzók nagyon rosszul dolgoznak, a legértékesebb szinport el hagyják uszni, melynek legnagyobb részét ügyes és gondos munkával meg lehetne nyerni. Szükséges lenne egy zuzófelügyelőt alkalmazni a zuzó munkák vezetésére és ellenőrzésére, aki köteles lenne minden szombaton épen úgy számot adni, mint a többi tisztek.

14. Az ólom érczeket, ha valahol találtatnak, meg kellene nyerni, és a kohóban felhasználni. A kohóírnokoknak pedig el kellene tiltani a fuvarozást.

15. Miután az erdők Selmeoz körül nagyon ki vannak vágva, szükséges lenne az 1703-ban kiadott rendeletet végrehajtani, és a fát Besztercebánya vidékéről a Garamon leusztatni.

16. Végtére elejét kellene venni azoknak a veszekedéseknek és ellenségeskedéseknek, melyek most különösen a selmeoz-i tiszttek között nagyon gyakoriak, mert az ilyen egyenetlenségekből mindég csak a kincstárnak van kára /Bergwerks-verderbliche Pestilenz/ és az ur isten is megvonja áldását olyan művektől. Egy komoly erdélyes, szakértő főnök tehetne ebben legtöbbet.

Michael Max Kirchner.

1709 október 3-án jelentik Meixner Franz és Roger Tóbiás az udvari kamarának, hogy 1703-ban a főkamaragróf Thavonath vezetése alatt tartott bizottságnak minden egyes tiszt beadta titkos javaslatait, hogy miképen lehetne az ügyeket jobbra fordítani, de e javaslatokra válasz nem érkezett.

1709 október 5-én jelentést tett Meixner Ferencz besztercebányai főpénztáros a gróf Stahremberg vezetése alatt álló udvari bizottsághoz, hogy miképen kellene a selmeoz-i bányákon segíteni:

Mindenek előtt kéri az uristent, világítsa meg elméjét, hogy javaslatai Ő Felségének és az országnak hasznára váljanak.

Midőn az administrator megérkezte után főbejárás és nagy tanácskozás tartatott, és az administrator rosszulléte miatt az elnökséget neki adta át, figyelmeztette a tisztviselőket és bányapolgárokat, hogy vegyék fontolóra, mennyibe kerül a bányavízek kihuzása, és hasonlítsák össze a költségeket a termelhető érczek értékével, melyet ők legjobban összemehetnek, mert tudják, hogy mit hagytak el, mielőtt a bánya elfult, és milyen volt az ércz tartalma, ők tehát legjobban megítélhetik, hogy azoknak megnyerése érdemes-e a nagy költségekre?

Ezre valamennyien azt felelték, hogy a víz alatt szép gazdag érczek maradtak, egy szép érczdarabot is felmutattak,

melyet Langleth ezredes jelenlétében vettek ki a víz alól; így tehát egyhangulag alhatározott, hogy a vizek kiemeltessenek.

A munkát meg is kezdték, hanem egyszer nem voltak lovak, másszor meg takarmány kaphatók, s így a víz levonatott s ismét felemelkedett. Ez okból javasolta Heister tábornoknak is, hogy lovakat és takarmányt kellő mennyiségben kellene készletben tartani és csak azután kellene a vízhozáshoz fogni, különben a sok költség ki van vetve.

Később azután hallotta, hogy a vizet csakugyan lehúzták a fentebb említett jó érczekig, de az érczeket csekély tartalmuaknak találták.

Ilyen körülmények között az a véleménye, hogy miután a vízemelést csak elegendő erővel és takarmánykészlet mellett lehet folytatni, mindenek előtt ezeket kellene biztosítani, és oly intézkedéseket tenni, hogy ezekben soha hiány ne legyen.

Zsembery azt mondja, hogy e tekintetben a vármegyék is hajlandók segíteni, de ő csak azt tudja Zólyom megyéről, hogy ott minden takarmányt lefoglaltak a katonaság számára.

Feltéve, hogy a lovak és takarmány ügye rendezve van, akkor le lehet a vizeket huzni a Lychy és Lyssy járatok alá, de nagy aggodalma van a miatt, hogy a tisztek véleménye szerint ott dus érczeknek kellett volna lenni, midőn pedig odáig értek, /ha odáig értek/ az érczek értéktelenek valának; ilyen érczek nem fogják fedezni a vízemelés költségének felét sem.

Az ő idejében Selmeczen mindég legtöbb reménységet tápláltak a déli vájatvégek iránt, de rendszeren csak újabb vizeket nyitottak meg velők, de érozet nagyon keveset, és azért a 6-ik és 5-ik Sargóczy járatokat felhagyták dél felé. A Mittnersinken, melyből hosszú ideig jó érczeket termeltek, amint nem régen hallotta, már egészen ki van fejtve. A 7-ik Sargóczy járatot az érczek silánysága miatt a 6-ikig felhagyták még az ő idejében. A 6-ik Sargóczy járaton kelet felé, úgy tudja, soha sem volt valami mivelésre érdemes. Az 5-ik Sargóczy járaton mindég lehetett találni fészkeket, de nem

voltak nagyobb terjedelműek, a járaton az ő véleménye szerint még sokat lehetne találni, mert még jó messzire van a pachentárai határtól. A Lychy járat rendszeren kitűnő volt, a nagy áldás után egyszer egy fél évig olyan jó érczeken dolgoztak ott, hogy hetenkint 1700 márkát termelhettek! Az ő idejében, ez előtt 10 évvel, még 70 ölnyre voltak a pachentárai határtól, melyet azóta talán el is értek. A határon túl pedig a pachentáraiak már régen kiszedtek felfelé mindent, lefelé pedig a Szt.háromság altáró felé 14 elfult ereszkedés volt, melyekből az ő idejében egynéhányat kitakarítottak, de nem találtak bennök semmit sem. A Reutter és Müllers járatokon is mindig voltak fejtő műhelyek, de az ércztartalom nem volt magas.

Miután ő 10 év óta nem volt a selmeczi bányákban, kivéve egy pár főbejárást, tehát természetesen, hogy a fentebbi adatok most már nem fognak a valóságnak megfelelni, de az ottani tisztektől könnyen meg tudható, hogy miként állanak az egyes járatok?

Bizonyos, hogy az egész ország nagy kárt szenvedne, ha a selmeczi bányákat felhagynák, de legtöbbet veszítenének a szomszédos megyék, melyek nagymennyiségű bort, gabonát, zabot, kenderet, marhát, faggyút, fát, szenet, és élelmiszereket szállítanak Selmeczre és ott biztosan vevőkre találnak; a szomszédos földbirtokok, melyek most 15-20 %-ot jövedelmeznek, a bányák felhagyása után alig hoznának 3-4 %-ot.

De általánosan is megéreznék a bánya hiányát, mert ő 14 évvel ezelőtt egy kimutatást terjesztett az udvari kamara elé, melyből kitetszett, hogy Körmöczön 17 év alatt több mint 40 millió forint veretett ki a bányavárosi ezüst és aranyból.

Ezért azt véli, hogy a Lychy, Lytzy és 5-ik Sarkoczy járatokon még reményleni lehetne jövedelmes művelést, és érdemes lenne a vizeket az 5-ik Sarkoczy járatig lehuzva tartani, mert ha az érczek most csekély tartalmúak is, azért megjavulhatnak csak úgy, amint a jó érczek elszilányulhatnak; hogyha pedig megjavulnak, akkor a veszteség bőven ki fog pótoltatni.

1709 október 30-án jelenti Meixner Ferencz az udvari bizottság újabb felszólítására, hogy fő dolog lévén a víz-emelés, mindenek előtt biztosítani kell a lovakat és a takarmányt, az utóbbi a körülfekvő sok katonaság és a rebellisek miatt nehéz feladat.

Ha lehetséges volna, bizonyosan jó eredménye lenne annak is, ha a szomszédos megyék fölmentetnének a hadi adó alól az alatt a feltétel alatt, hogy a bányáknak lovakkal és takarmánnyal szolgábjanak. A lefoglalt és lefoglalandó jószágok terméseit is ide lehetne szállíttatni.

Terméketlen években Morvaországból is szoktak ide zabot szállítani, ezt most is meg lehetne próbálni.

Az anyagokkal való gazdálkodás tekintetében a következőket javasolhatja:

Üserzett ökörbőrök helyett a vízhozásra és türecs szállításra nyers bőröket lehetne használni, ha száraz helyen tartatnak, nem fognak meg bűdösödni.

Kenderkötél helyett az olcsóbb háncs kötelek is lehetne alkalmazni.

Az érczkosarakat egészen nélkülözni lehetne, mert az érczeket anélkül is ki lehet szállítani úgy, mint például Urvölgyön, ahol nem használnak kosarakat, hanem csillékbán szállítják az érczeket is.

Megemlíti még, hogy két éven át újabb időben nagy híre volt Ó Mindszent bányának Hodruson, de most hallgatnak róla.

A bélabányai altárót bejárta ő egyszer Gerhamb-bal és Deadda Dáviddal, a városban levő aknáknál mintegy 50 öllel tovább terjed a táró és 20 és egynehány eret számláltak meg benne, melyek mind aranyat tartalmaztak. A bélabányai részesek avval mentették magukat, hogy szegények, kuzót nem építhetnek, s így nem értékesíthetik az érczeket. Néha jó ezüst-érczeket is találtak már itt, és alig 60 ölnyre a vájattévél előtt meg fogják találni a belsőbiebertárói eret.

1710 január 2-án megemléstetik, hogy administrator Meyer meghalt. /Ez a régebbi Mayer lehetett, mert febr. 17-én Benedikt Theobaldt Mayer még administrator volt./ 48/

1710 február 6-án Deadda Bernát neveztetik mint ad-ministrator, a császári biztos gróf Stahremberg levelében/.

1710 február 20-án 49/ József király rendelete a magyar udvari kamarához; meghagyatik, hogy a kézi munkájok után élő bányászok minden adófizetéstől felmentessenek ezentul is ugy, mint eddig felmentve voltak.

1711 február 4-én írja a k. bizottság a selmeczi főtiszteteknek, hogy a bányabíró Zweig hivatalos kötelességeit nem teljesíti kellő módon, az erdőkben roppant károsításokat engedett megtéetni, és a társapénztárt rosszul kezelte, ezen kívül tulhágja hatáskörét, midőn rendeleteit s határozatait "ex dicasterio Regio montano" aláírással adja ki, mert a dicasterium a kamara, és a bányabíróság csak egy közege a dicasteriumnak. Egyébiránt figyelmezteti a k. bizottság a főtiszteteket, és ezek által a többiüket is, hogy a hozzá érkezett számos jelentés szerint a kamara tisztjei között az irigység, perlekedés, czivakodás és egyenetlenség soha sem volt annyira elterjedve, mint most. Miután pedig Ő Felsége határozottan kívánja, hogy a tisztetek egymással békében éljenek, és a bizottságnak szigoruan megparancsolta, hogy megférhetleneket, még ha a legügyesebbek volnának is, és ha a bányavárosok üdve csak tőlük függne, azonnal elbocsássák, óva inti a főtiszteteket és alattvalóikat, hogy az alattvalók a főtisztetek iránt a kellő tisztelettel és engedelmességgel viselkedjenek, a főtisztetek pedig az alattvalókat jóakarattal szorítsák teendőik szorgalmas teljesítésére, és egyik fél se tegyen a másiknak haragból vagy bosszúból akadályokat, mert a ki ebben vétkezik találtatik szigoruan fog büntettetni.

1711 márczius 24-én írja a k. bizottság a selmeczi főtiszteteknek, hogy miután a város hatósága mindinkább terjeszkedni kíván saját körén tul, czélszerű lenne a kamaraudvart a tisztetekkel és a bányabírósággal együtt Siglisbergre átvinni. Utasítja tehát a tiszteteket, hogy ott erre való helyet keressenek, és költségvetést csináljanak, hogy mibe kerülne az áthelyezés, és az új épületek felállítása.

1712 január 31-én írja G.F.v.Schikmayr királyi biztos a selmeczi főtiszteknek egy jelentésükre, hogy ha a munkások és lovasgazdák nem akarnak megelégedni a bér felével addig, míg jobb termelés nem lesz, nem tehetnek egyebet, mint az egész bányászatot az isten kegyelmébe ajánlani. Mert tudják a főtisztek is, hogy Bécsből elegendő ellátmányt a kincstár mostani kimerült állapotában teljes lehetetlen nyerni; a legutóbbi országgyűlésen pedig tapasztalta, hogy a bányák szörűt helyzetének és nyomorúságának részletes előadása egészen hidegen hagyta az országgyűlést, és legkevesbé nem gondolnak arra, hogy a művek megmentése végett bármiképen segítséget adjanak. Már eddig is elpusztult volna minden, ha az udvari kamara néha nem küldött volna kisebb összegeket, vagy anyagokat; de ezek a küldemények csak arra valók, hogy mellestük és segítségökkel nyomorúságosan tengődjenek addig, míg az isten nagyobb termelést nem ad. Ha tehát a munkások és lovasgazdák a félfizetésekkel nem akarnak megelégedni, akkor csak az isten segíthet rajtuk. Azt a javaslatot, hogy abba kell hagyni minden föltárást, és a reménymunkálatokat, lehetne követni, és a legszigorubb takarékoság mellett mindent, ami elhalasztható vagy fölhagyható, fölhagyva, a művek életét egy ideig lehetne hosszabbítani. De hogy e tekintetben helyes határozatot hozhassanak, szükséges, hogy a javaslat minden irányban jól megokoltassék, mert a világ csak az eredmény után szokott itélni. Szükségesnek tartja mindennek előtt, hogy azokat az érczeket, melyeket 1708-ban a Lichi járaton megnyitottak, most, miután a víz már le van huzva, ismét fölkeressék. Egyébiránt intézkedett, hogy a saskói és revistyei uradalom jobbágjai a Garam partján levő fákat befuvarozzák, és Szélaknára a vízhozásra is berendeltessenek.

1712 márczius 31-én 50/ Károly király rendelete a magyar udvari kamarához. A stefultói bányászok is felmentetnek minden adófizetéstől.

1712 április 1-én javasoltatik, hogy Härter Mátyás valamint Schwarzl Mihály János Szt.háromsági bányairnok és Himmelreich Mátyás felsőbiebertári bányairnok állomásaikban az udvari bizottság által megerősítettessenek.

1712 június 5-én jelentik a főtisztek az udvari kamara elnökének, Stahremberg grófnak, hogy a bányák a végelpusztulás felé mindinkább közelednek. A legközelebbi nagy esőzések elrontották a régi Unger-féle rudas vízemelő gépet, a megyei urak pedig haza vitték az itt volt lovakat, és csak a két új rudas vízemelő gépnek köszönhető, hogy a mivélés végképen el nem fult; de a víz - bár lassan - emelkedik, és nem sokára elérí a Lychy járatot, elárasztja az ott levő néhány jó munkahelyet, és a szállításban és légvezetésben nagy zavarokat fog előidézni. Hogyha azonban sikerülne a megyei urakat ismét reá bírni, hogy a lovaikat ide küldjék, és tekintettel arra, hogy új tavak fognak építtetni, és e végre havonként 2000 ft engedélyeztetett, úgy reménylik, hogy a vizek további emelkedését megakadályozhatják.

1712 július 25-én Thavonath főkamagróf a király rendeletéből 18.000 rftot küld a tokaji sójüvedékből Selmeczre a bányászok béreinek fizetése végett.

1712 szeptember 30-án volt Selmecezen főpénztáros Bernhard Deadda, könyvvivő Klehnberg, bányabíró Zweig, bányagondok Aigner, bányatiszt Deadda, és Kirchner, gépésszmester Hell Cornél.

1712 október 12-én báró Thavonath Selmecezen van.

1712 november 26-án utasítja a főkamagróf a főtiszteket, hogy miután a magán részesek az utolsó időben bányarészeikre nem fizettek, és az egész költség fedezése a kincstár-ra súlyosodott, a magánrészesek vállalkozási kedvének élénkítése végett szükséges őket segíteni, tehát mind azoknak, kik részeiket ismét ellátni akarják, e részek vissza adandók, így báró Hellenbachnak is visszaadandók az ő lefoglalt bányarészei, és megengedhető, hogy a magánosok bányatisztje Grimmer a magánosok vállalataira, Felsőbiebertárnát kivéve, felügyeljen.

1713 április 5-én Corvadetz Mihály saskői kultsár kineveztetik Selmeczre bányabírósági őröknek.

1713 szeptember 20-án jelenti Thavonath főkamagróf az udvari kamarának, hogy megkapta a rendeletet, mely szerint

hetenként 2 ezer ft ellátmány küldessék a sóhivataloktól Selmeczre. Szükséges azonban, hogy ez az összeg pontosan beszál-
littassék, mert eddig is fennakadás történt volna már, ha
kölcsonvételekkel nem segített volna magán. Különös segítsé-
get nyert azonban az ólomérczekből, melyeknek feldolgozását
már több év óta sikertelenül próbálgatták, míg végre az idén
sikertült egy olyan médot találni, mely mellett az ólom jutá-
nyosabban nyerhető meg, mint az, melyet külföldről kell vá-
sárolni. Az ólomércz a Szt.háromság bányában vastag, 40
érczvágo dolgozik rajta, és hetenkint 30-40 mázsa ólom ter-
meltetik, egyszersmind pedig 20 márka aranyos ezüst nyeretik
belőle. Így tehát most több ólmot termelnek, mint amennyi
szükséges, mert a kohókban az ezüst megnyerésére hetenként
csak 25 mázsa szükséges.

1714 január 12-én jelenti Thavonath főkamagróf az ud-
vari kamarának, hogy idejövetele óta, azaz 1712 szeptember
28-tól kezdve 1713 október végéig 63,702 ftot kapott mint
ellátmányt, a lefolyt 56 hétre pedig meg volt ígérve 112,000
ft és így fennakadt volna, ha kölcsönökkel és más módon nem
segít.

1714 márczius 23-án rendeli a király, hogy a bányászati
ügyek vezetésére egy külön bizottság állittatott fel Bécsben,
melynek bejelentendő minden kincstári bánya mostani állapota,
mennyi jövedelmet adtak az utolsó 3 évben? Mennyi kiadások
voltak? A jövedelem azóta növekedett-e, vagy apadt? Kik van-
nak mint tiszték és altiszték ott alkalmazva, mennyi fizetésük
és egyéb járulékaik? Miféle terhek vannak az illető műre utal-
ványozva? Lerovattak-e azok tőkéje és kamatai? A tiszték és al-
tiszték beadták-e már számadásaikat? Ezek a jelentések a szük-
séges rajzokkal együtt minél előbb beküldendő, és egy kimu-
tatás, hogy mennyi volt a bevétel és kiadás az I negyedben,
két példányban beküldendő, s ilyen kimutatás minden negyed
évben felterjesztendő a szükséges mellékletekkel, hogy azokat
megvizsgálni és elintézni lehessen.

1714 április 5-én a főkamagróf báró Thavonath Bécsben
van.

1714 április 11-én írja a főkamagróf Bécsből, hogy örömmel értesült, hogy a Lichi járaton jó érczet ütöttek meg, és hogy Bremartárnán is jó ércz mutatkozik.

1714 április 15-én jelentik a selmeczi tisztek Bécsbe, hogy a Lichi járaton megnyitott ércz még mindig tart. Az Antal tárói ólománya /hol?/ lyukasztott a külre a zuzó mellett, és most a szállítása meg van könnyítve. A roszgrundi táróban, mely kitakarított, 1/2 öl vastag az ér, és bőven le van hintve ólomérczel, s az előtte levő hegy még érintetlen. Ennek annál inkább örülnek, mert aranyat is tartalmaz, és a hofertároi zuzó, mely most szünetel, közel fekszik hozzá, s a termelést abban feldolgozni lehetséges lesz. Az ólom olvasztás a stattgrundi kohóban jól megy, a múlt héten 1 ke-menczével 40 mázsa ólmot termeltek.

1714 április 19-én jelentik a főtisztek Bécsbe, hogy a Lichi járat feküvágatában az ércz 30-40 latos. A roszgrundi ólománya igen szép. Pénzhiány miatt nagy a nyomorúság.

1714 április 26-án biztatja a Bécsben levő főkamagróf a selmeczieket, hogy rövid idő alatt rendezve lesznek a pénzügyek, mert az udvari kamara fenn akarja tartani Felsőbiebertárnát még akkor is, ha még több ellátmány lesz szükséges.

1714 május 5-én a Bécsben levő főkamagróf azemőkre vezeti a főtiszteknek, hogy a bányába nem járnak, csak mások beszéde után írják jelentéseiket, és hogy többet biznak a kis bányákban, mint a Felsőbiebertárnában. A pénzügyek rövid idő alatt rendezve lesznek.

1714 május 13-án jelentik a selmeczi, körmöczi, és besztercebányai főtisztek, hogy Ladoméron tanácskoztak a beérkezett rendelet felett, és kéri a főkamagrófit, hogy őket a negyedévi kimutatás felterjesztésétől mentse fel, mert a kimutatás annyi munkába kerül, mint az évi számadás, és azt ők a saját költségükre tartott embereikkel meg nem győzhetik, és most nincsenek itt expectansok sem, kik nekik ebben segíthetnének, mert részint elhulltak a pestis alatt, részint pedig a művek szegénysége miatt nem töltettek be az üres állomások.

1714 július 31-én jelenti Deadda főpénztáros a Bécsben levő főkamagrófnak, hogy pénzhiány miatt megszüntették minden föltárást. De azért még nem lesz segítve a bajon, mert nincsen semmi féle anyag sem készletben, sem kötél, sem faggyú. A kohóknál sincs készlet, és ha fizetni nem tudnak, nem fog senki sem fuvarozni. A bányában pedig most olyan szép az ércz mint már régen nem volt.

1714 augusztus 4-én a maga saját pénzéből küld a főkamagróf 1200 ftot.

1714 augusztus 15-én küld a főkamagróf 10.000 ftot Selmeczre és 10.000 ftot Beszterczebányára, május havában is ugyan annyit kaptak. A selmeczieknek megígéri, hogy hetenkint 2.000 ft ellátmányt fognak kapni.

1714 szeptember 25-én a főkamagróf még mindig Bécsben van, csak Deadda érkezett vissza Selmeczre Bécsből.

1715-ben felsőbb rendeletre leírják a főtisztek hivatalbaskodásuk folyamatát.

Geramb Gottlieb Ferencz 2 évig volt expectans, $\frac{3}{4}$ évig a vihnyei kohóban tamita az olvasztást. Azután Aigner sáfár mellett 1 évig volt expectans. Azután volt 14 évig esküdt kémelő. 5 évig ülnök a bányabíróságnál, 2 évig sáfár Szélaknán, de mivel szédüléseket kapott, le kellett erről a hivataláról mondani. Azután volt 2 évig aranyváltó segéd, 1703-tól 1709-ig a forradalom alatt nem volt alkalmazva, 1709-től mostanáig fő aranyváltó.

Khienberg Károly 1681-ben kineveztetett Beszterczebányára expectansnak, és szolgált a kémelő mellett 5 évig, azután volt 4 évig körmöczi kohóirnok és kémelő; azután volt 15 évig főaranyváltó Selmeczen. Végre 12 év óta Selmeczen főkönyvvivő.

Deadda Bernát Jakab elsinte kohóirnok, azután kohótiszt, 1709 óta selmeczi főpénztáros, és kohótiszt. Már öreg ember, és nem sokáig fog szolgálni.

1715 október 3-án. 180. sz. A főkamagróf Selmeczen van.

1715 október 26-án. 187. sz. A Selmeczen levő kir.bizottság elnöke gróf Caraffa.

1715 november 13-án. 194.sz.a. javasoltatik, hogy Geramb fia fölvetessék expectansnak hetenkint 2 ft fizetéssel.

1716 április 17-én Bécsben valaki véleményt mond báró Hellenbach folyamodványára, melyben vagyonát visszaadani és követeléseit kielégíttetni kéri.

Hellenbach folyamodványához volt mellékelve a véleményadó jelentése szerint.

1. Egy levél Mayern Benedek Theobaldtól Szentkeresztről 1703 szeptember 7-ről, melyben kéri Mayern a bárót, hogy vegye át a bányavárosok igazgatását, mi által ő Felségének bizonyosan kedves dolgot fog cselekedni, mert ő Mayern nem bátorkodik életének veszélyeztetésével Szt.keresztről kimozdulni.

2. Mayern Theobald Benedek 1703 szeptember 9-én újra írja a bárónak Freistadt-ból, és kéri őt, hogy a kamara igazgatását vegye át, és a kamarai tiszteket iránta való engedelmességre utasítja.

3. 1703 november 7-én báró Thavonath főkamagróf Bajmócztól ír báró Hellenbachnak, és kéri, hogy a kamara ügyeit eszentul is vezesse, és a bányák fenntartására törekedjék.

4. Báró Hellenbach megbízottja Franke János Gáspár kér ő Felségétől salva guardia-t a báró számára, mert Hellenbachot a ministerium küldte Sziléziából a bányavárosokba, hol saját életének veszélyeztetésével sikerült neki a bányászat fenntartása. Midőn a császári seregek győztek, magukkal vitték őt a rebellisek, de a bányákat jó állapotban hagyták el. Miután az ő elfogatására a császári hadsereg díjat tűzött ki, kénytelen volt Lengyelországba menekülni. Meg akarja magát védelmezni az ellene terjesztett vádaktól és e miatt kér salvus conductust Bécsbe.

5. Báró Hellenbach megbízottja Franke folyamodik ő Felségéhez, hogy a bárónak amnestiát adni, és életét vagyonával együtt sértetlenül hagyni kegyeskedjék. /Az amnestiát báró Hellenbach meg is kapta 1713-ban/. 51/

Az amnestia következtében, és miután ő a kurucok idejében az udvari kamara rendeletéből vállalta el a bányák igazgatását, és azokat nagy nehézségekkel küzdve szerencsésen fenn

is tartotta, kéri javainak vissza adatását, és követeléseinek kielégíttetését. És pedig

Lovakban, ökrökben, tehenekben, juhokban, gabonában, komlóban, és borban hátrahagyott értéket. 4.334 ft

A selmeczi főpénztáros elismerése szerint
1708 augusztus 16-án adott a selmeczi kamarának 11.321 ftot.
1708 augusztus 23-án adott a bányákra 985 ft 61 d
1707 május 11-én a társpénztár bizonyítványa szerint adott a munkásoknak sajátjából 2880 kilo gabonát á 3 1/2 ft

1707-ben bizonyítja még a társpénztár, hogy a báró a bányászoknak 3426 pozsonyi kila gabonát, és 323 selmeczi mauttfasz gabonát adott.

Gothier István 1708 november 19-én bizonyítja, hogy a báró a besztercebányai művek számára 1022 véka gabonát adott á 7 ft 40 dr 9.585 ft 90 d
ezekben foglaltatik a báró 104 vékányi deputatum gabonája is.

A bányászati anyagokért tartozik még a szállítóknak 26.604 ft 9 d
az általa adott saját gabonáját 27.528 ft 26 d
értékre becsüli /azt a mi A alatt van fentebb megemlítve/ összesen 80.358 ft 84 d

Midőn a császári seregek a bányákat visszafoglalták, találtak arany és ezüstpénzt 157.513 ft 34 d

Szomolnokon találtak rézben, kénegben, fában és szénben 30.361 ft 40 d
összesen 187.874 ft 74 d

Az ő lefoglalt vagyonának értéke 25.244 ft 43 1/2

A véleményadó nem képes Hellenbach folyamodványából kiszámítani, hogy mennyi tulajdonképpen az ő követelése. Egyébiránt Hellenbach már a Caraffa-féle bizottsághoz is folyamodott követeléseinek kiegyenlítése végett, de a bizottmány ezt elutasította, mert feltehető, hogy Hellenbachnak elég alkalma volt a revolúció tartama alatt magát kártalanítani, és miután a bányák jövedelmét a forradalmi kormány élvezte, és azon idő alatt

Bécsbe egy fillér sem érkezett a bányavárosokból, nem kívánható, hogy Ő Felsége fedezze a forradalom költségeit. A nevezett bizottság Hellenbach követeléseit a következőkben állítja össze:

1. A selmeczi bányászoknak adott gabonáért	37.783 ft 65 ár
2. A Szomolnokon hagyott anyagokért	20.000 ft - ár
3. A Selmecezen lefoglalt vagyonáért	24.000 ft - ár
4. A Selmecz városának adott kölcsönért	4.000 ft - ár
	85.783 ft 65 ár

Jelentést tevő véleménye szerint Hellenbach köteles szabályos számadást tenni mindenek előtt, és csak azután lehet ügyében határozni.

1716 május 10-én kivonatos jegyzék, melyből kitetszik, hogy Stahremberg, Schickmayer és Thavonath az udvari kamara előtt egymás ellen áskálódtak, és a bányákra költött sok pénz miatt egymást okozták.

1716 május 31-én jelenti a főkamaragróf az udvari kamarának, hogy Schickmayer számtanácsos itt léte alatt 200.000 ft-nál több adatott ki itten minden haszon nélkül; midőn ő /báró Thavonath/ 1712 márcziusban ide érkezett, mind a 3 kamarát a legnagyobb szükségben és nyomorúságban találta, a gépek paraszt lovakkal működtek, és nem tudták a vizet lehuzni, a bánya mélysége, ahol a jobb érczek voltak, el volt fulva, a bányapolgárság el volt szegényedve, a munkások pedig olyan nyomorúságban voltak, hogy csapatosan kivándoroltak, mert itt már nem tudtak megélni. Besztercebánya is hasonló helyzetben volt, a termelt réznek egy része magánosoknak kiutalványoztatott, másik része pedig eladatlanul ott hevert, és a munkások nem kaptak fizetést. Mindezekért, és hogy mi célból adatott ki az a sok pénzt, Schickmayer számtanácsosnak kell magát igazolni.

1716 június 11-én jelenti a főkamaragróf az udvari kamarának, hogy a bányamivelési költségek most már 2500 fttal kisebbek, mint voltak.

1716 augusztus 7-én /104.sz./ udvari kamarai rendelet a gróf Caraffa-féle bizottság jelentésére.

A tisztek minden peres és bírósági ügyekben engedelmeskedjenek a bányabírónak, és a bányabíróságot mint felettük álló hatóságot elismerjék.

A tiszti accidentiákra vonatkozólag:

1. A cémentarany beolvasztása után a főpénztárosnak és a főkönyvvivőnek járt accidentiák eltörültnének.

2. A fő aranyváltó a próbaszemecskéket ezentul a kincstárnál váltsa be úgy, mint mások, a 15 latos ezüstöt 14 ft 40 krral, az aranyat pedig 65 1/2 ducáttal márkáját.

3. Jóváhagyatik, hogy a viñnyi kohóírnok Halbendienst kohótisztte kineveztetett, fizetése heti 8 tallérról 6 tallérra azonban leszállíttatik.

4. A szertárnok, ki egyszersmind titkári szolgálatot is tesz, fog ezentul évenként egy írnok tartására engedélyezett 150 fttal együtt összesen 554 ft 40 ár.

5. Az 1 tizedesből és 10 hajduból álló kamara hajdúi személyzet 8 hajdura és 1 tizedesre leszállíttatik.

6. A bányagondnok helyett ezentul csak egy sáfár alkalmazandó.

7. A két bányatiszt fizetése hetenkint marad mint eddig 7 tallér, de a Szt. háromságtárói italmérést, melyet eddig Deadda élvezett, ezentul a pachentárói bányaugyelő fogja élvezni.

8. A szertári írnok az eddigi szállítótömlők helyett kap évenként 50 ftot.

Jóváhagyatik, hogy minden kamaránál 2 expectans tartassék.

Zweig Dominicus expectansnak az eddigi 2 fthoz hetenkint még 1 ft engedélyeztetik, hogy öreg atyjának az erdők felügyelésében segítkezzen.

Gerhamb József fölvetetik expectansnak heti 2 ft fizetéssel.

A hodrusi bányairnok Miller János György 4 ft heti fizetéssel felügyeljen szentul a zuzókra, Putz és Himmelreich pedig, kik eddig egyenkint e végre 2 tallért élveztek, ettől szentul elesnek.

Selmeozi főpénztárossá Deadda helyett, ki Körmöczre tétetett át, Aigner bányagondnok neveztetik ki.

A selmeozi jezsuitáknak évenként 60 stabel tűzifa fog az erdőben átadatni és a fuvarbér megfizetése ellen beszállíttatni.

1716 október 6-ikán a főkamagróf ismét Selmeozen van.

1717 április 1-én megemlittetik egy jelentésben, hogy Aigner az előtt bányagondnok, most főpénztáros.

1717 július 25-én kelt jelentésből kitetszik, hogy a kamarák szentul minden pénzügyekben az Universal Bancalitát alá rendeltettek, és ahhoz kell a heti és évnegyedes kimutatókat beküldeniök.

1717 december 25-én /58.sz./ írja a főkamagróf a selmeozi főtisztoknak, hogy szerencsésen megérkezett Bécsbe, és rendeli, hogy a legközelebbi jelentésbe vegyék fel azt is, hogy az érczek, melyek most termeltetnek, milyen mélyen voltak a vízben, mert valaki Selmeozi-ról azt írta Bécsbe, hogy a mostani termelés nem a mélységből származik.

1718 január 8-án /Nr.6/ 52/ Thavonath Bécsben van /a múlt év december 18-án ment ki./

1718 április 16-án /nr.89/ inti báró Thavonath főkamagróf Bécsből a selmeozi főtisztokat, hogy a zuzóművekre, melyekből a termelés legnagyobb és legbiztosabb része származik, különös figyelmet fordítsanak. Ekkor a szélaknai bányákon kívül Pachentáro is élénk-mivelésben állott.

1718 szeptember 28-án /Nr.259/ írja a főkamagróf Bécsből, hogy reménység van hetenkint 1500-2000 ft ellátmányt Selmeozi számára kieszközölni, addig azonban, míg ez meg nem történik, az oritsanak meg minden kiadást, a legnagyobb szükségben pedig vegyék kölcsön a társuladában levő pénzkészletet.

1719 január 31-én /Nr.66/. rendeli az udvari kamara, hogy minden tisztviselő köteles tisztidíjat /arrha/ fizetni, és pedig az 500 fton felül élvező tisztviselők fizetnek egyszer mindenkorra 6%-ot ezen kívül a többiekkel együtt 3%-ot, és pedig negyedévi részletekben.

1719 márczius 23-án /Nr.9/, folyamodnak a tisztviselők az udvari kamarához, hogy az arrha fizetésétől felmentessenek, mert a Caraffa-féle bizottság óta fizetéseiket a felsőbiebertárai társulattól és nem a császári kincstártól kapják.

1719 áprilisban a főkamaragróf ismét átköltözött Bécsbe, majd egy évig volt Pozsonyban.

1719 június 21-én /Nr.189/ a Bécsben levő főkamaragróf lehordja a selmeczi főtisztteket. Hogy a főtiszttek a hivatal érdekeit szem előtt tartják, a bányamű javát elősegítik, és nappal és éjjel csak azon igyekeznek, hogy hivatalos kötelességeiket buzgón teljesítsék: kitűnik abból, hogy a megkezdett és nagyon hasznosnak hirdetett olvasztást abba kellett hagyni, és most megint a régi mód szerint olvasztanak; kitűnik továbbá a várostelki kőhó mellett épített tó hasznából, mely csak egy béka pocsolya, és sokba került, de haszna nincs. Hogy mennyire gondoskodnak a főtiszttek a művek szükségleteinek fedezéséről kitűnik abból is, hogy csak most jelentik, hogy a tó vize még csak 14 napig tart, ezután 12 műszakra való lovakat kell befogni a víz emelése végett, de a célra csak 6 műszakra való fogat áll rendelkezésükre, s hogy a többi honnan vegyék, a főkamaragrófhoz fordulnak tanácsért. Hát nem tudták ezt hamarabb feljelenteni? Elfelejtették, hogy egy levél Selmechről Bécsbe 6 napig utazik, s ugyanannyi idő kell míg a válasz oda megérkezhetik, tehát csak akkor fognak a szükségnek segítésére szolgáló intézkedésekhez és levelezésekhez fogni, mikor a szükség már beállott! Ezek szerint természetes, hogy ha a selmeczi bányák elpusztulnak, minden a legnagyobb rendben fog megtörténni. Még azt sem jelentették fel, hogy egy műszakra való fogat hány lóból áll? A főkamaragróf irt Zsarnóczára, Saskőre és Likavára, hogy lovakat küldjenek Selmeckre. Végre figyelmezteti a főkamaragróf a jelentések fogalmazóját,

hogy ne írjon olyan hosszadalmasan minden haszontalanságról, hanem írjon röviden és világosan, és hagyjon el minden feleselgetést.

1719 július 16-án megemlítették egy jelentésben, hogy báró Thavonat főkamagróf meghalt.

1719 július 27-én /Nr. 222/ a selmeczi főtisztek Keylinget, bányabírósági ülnököket kiküldték az új főkamagrófhoz Peyer Sebestyénhez avval a javaslattal, hogy a bányamivelés akadálytalanul folytathatása végett néhány ezer ft kölcsönt eszközöljön ki, legalább addig, míg ismét megtelnek a tavak, és a költséges lovakat a vízhozásnál nélkülözni lehet.

1719 augusztus 16-án /Nr. 247/ Kirchner Miksa bányatisztet hivatalosan megint a selmeczi főhivatal, hogy botrányos magaviseletét, éjjeli és nappali korhelykedéseit, feleségének és gyermekeinek a házból kikergetését, lármát, fenyegetéseit, sat. hagyja el, mert különben fizetése lefoglaltatik és más, komoly rendszabályokkal fog tisztességes életmódra az orittatni.

1719 november 23-án /Nr. 337/ értesíti Peyer Sebestyén helyettes főkamagróf a hivatalokat, hogy Ő Felsége Aigner János selmeczi főpénztárost a főkamagrófi hivatal helyettes administratorává kinevezte.

1720 február 3-án 53/ meghagyatik, hogy az évnegyedi kimutatások eredeti okmányokkal ellátva az udvari kamarához, a kimutatások másolata pedig a bankhivatalhoz /Bancalánter/ be-terjesztessenek; és úgy történjék az évi számadásokkal is, melyeknek meg kell egyezniök az évnegyedi számadások összességével.

1720 márczius 10-én /Nr. 55/ értesíti Peyer a hivatalokat, hogy Aigner János főpénztáros a főkamagrófi hivatal administratorává kineveztetett.

1721 január 29-én /Nr. 11/ megemlítették egy szerződésben, hogy Johann Christoph Zweig von Ungardt bányabíró neje született Walter Erzsébet Mária volt.

1721 június 5-én kelt jelentés szerint a napokban volt lázadás egyik izgatója Kirchberger bányatiszt, ki a munkásokat

a városba személyesen vezette, és szigorú megbüntetése kéri-
tik. Ugyanaznap Körmöczön is volt munkás lázadás, a kamara
udvart ostromolták, és a városhíró segítségével szétkergették
őket, s néhányat befogtak.

1721 augusztus 16-án /Nr. 92/ Kirchmer Mihály Miklós bá-
nyatiszt jelentése a legközelebb volt lázadás lefolyásáról:

Miután őt a főkamaragrófi hivatal administratora hivata-
lától és fizetésétől felfüggesztette, és Garamb főkönyvvivő
avval védolja, hogy a munkásokat izgatta, s őket a városba
bevezette, folyamodik az udvari kamarához, és kéri, hogy ü-
gyét pártatlan biztosok vizsgálják meg, mely vizsgálat alap-
jául szolgálhasson az ő jelentése a lázadás lefolyásáról,
mely a következőképen történt:

Május 12-én /hétfőn/ reggel 5 órakor ő kiment Szélakná-
ra, hogy rendes szokása szerint bejárja a bányát, ott talál-
ta a séfárt, és a kisebb részesek bányatisztjét Grimmert,
ezek mondták neki, hogy hiába jött ki, mert a bányászok nem
akarnak munkába állani, ha egész bérüket ki nem kapják. Ké-
sőbb azután mégis bementek a munkások, és kijelentették, hogy
délig még dolgozni fognak. 8 óra tájban Kirchmer is utánok
ment a bányába, és itt minden munkahelyen megintette a munká-
sokat, hogy ne zavarogjanak, és a munkát folytassák. Aki nem
akar dolgozni, mondjon le a szabály szerint, de ne akadályoz-
zon másokat, akik dolgozni akarnak. 10 óra felé kiszállott
Kirchner, és ott találta a pachentárai munkásokat a hányó te-
tején, a karámbíró és bányabírók hiába igyekeztek őket csi-
titani, végre közéjük ment Kirchmer is, és igyekezett őket rá-
beszélni, hogy küldjenek 4 embert a Beszterczebányán levő ad-
ministratorhoz az ő panaszuk írásba foglalt pontjaival, és
addig, míg ezek vissza nem jönnek, lássanak a munka után.
De a munkások közül senkinek sem volt kedve az administrator-
hoz menni, mert attól féltek, hogy az administrator őket vas-
ba vereti. Kirchmer erre ajánlotta, hogy ő is velük megy, és
biztosította őket, hogy az administrator ki fogja hallgatni,
csak ne zavarogjanak, és dolgozzanak.

Azután még a városban és a bányabírónál megkísérelte a

munkásokat rábeszélni, hogy dolgozzanak, de nem volt semmi sikere. Geramb főkönyvvivő lakodalmon volt, és nem mutatta magát.

A munkások azután nem dolgoztak egészen 15-ikén délig. Ekkor megint nagy csoportosulás volt a szélaknai sáfár háza előtt, nagy lármával teljes fizetést kívántak. Kirchner azután kérdé a bányairnoktól, hogy mennyi pénz hiányzik a teljes fizetéshez? s midőn azt hallotta, hogy csak 500 ft hiányzik, azt mondta a karámbíró, hogy ha őtet fő hatalmazzák, rövid idő alatt szerez annyit kölcsön. Erre Deadda fő bányatiszt is kinyilatkoztatta, hogy miután sem az administrator, sem a főkönyvvivő nem mutatja magát, és nem intézkednek, az ő kötelességük gondoskodni, hogy a bányamivelés kárt ne szenvedjen, és elküldte a karámbíró a kölcsönért, mely rövid idő múlva meg is érkezett, ekkor a munkások megkapták egész béküket, és lecsendesedtek, s azután mint rendesen dolgoztak.

Kirchner kéri a bizottságot, hogy azok közül, kik a dolgok lefolyásánál jelen voltak, tanukat hallgassanak ki, vajjon igaz-e az amit ő elbeszért, és vajjon minden úgy történt-e? Azután kéri, adjanak neki elégtételt.

1721 szeptember 17-én /Nr. 100./ értesíti Peyer Sebestyén udvari kamarai tanácsos az administrator, hogy ő Felső walkenbergi báró Stampfer udvari tanácsost és Schickmayer Brasmus számtanácsost az alsómagyarországi bányavárosokba mint vizsgáló biztosokat küldte ki, és utasítja a tiszteket, hogy a biztosoknak mindenben engedelmeskedjenek.

1721 október 28-án Kirchner Miksa Mihály bányatiszt jelentése a cs. bizottsághoz.

A szegény bányászok társpenztára vétkenesen kezeltetik. Midőn jelentést tevő 1716. a társpenztár megvizsgálására a ragályos vész megszűnte után kiküldtetett, volt a pénztárban mintegy 4 ezer ft készpénz, és a zálogokra adott kölcsönökért mintegy 2 ezer ft követelés.

Midőn azonban Keczing bányabíró segéd 1719-ben Bécsből ide jött s a társpenztár kezelését átvette, arval kezdte működését, hogy 400 ftot vett belőle kölcsön, és 1720-ban ismét

200 ftot. Aigner ur azután a bányabíró bosszantása végett a társpénztár kezelését kizárólag reá bízta, és ő adott Aignernek 5 ezer ftot, melyről azt mondják, hogy a kincstárnak adott volna kölcsön. Most pedig üres a társpénztár. A munkások nem kaphatnak belőle segítséget, és e miatt annál inkább panaszkodnak, mert Aigner ur ujabban Keczingnek hetenkint 2 ft jutalmat rendelt a társpénztárból.

A bányahivatal sem vezettetik gondosan, nem gondoskodik arról senki sem, hogy a bányászathoz értő tisztviselők neveltessenek.

A külföldi bányahivataloknál Szászországban, Hannoverában, sat. mindenütt van egy fő bányamester, s mellette 2-3 segéd, fő bányatisztek, bányaesküdték a segédekkel, és külön bányamérnökök, kik mind kitűnő jeles bányászok. Itten pedig van egy bányamester, ki öregsége miatt már nem bír a bányába járni. Van egy segéde, ki nem ért a bányászathoz és tapasztalatlan. Van azután 2 bányatiszt és 1 segéd. Ezeken kívül nincs semmi csak rendetlenség!

Szükséges lenne tehát egy erős testalkatu és ügyes tapasztalt bányász, kit mint bányamestert a hivatal élére állítani lehetne, mert akár hogy rendezi be a kezelést a ca. bizottság, ha nem lesz aki ez intézkedéseket pontosan végrehajtja s nem lesz egy itt lakó főkamagróf, aki felette ellenőrököl és őt pártolja, nem lesz az egésznek jó eredménye. A Bécsből történő igazgatás az itteni műveknek csak romlását és elpusztulását eszközölheti.

Nagyon sajnálható, végre, hogy itten nagyon sok jó reménységű vállalat szünetel pénz hiánya miatt. Idegen pénzes emberek nem szeretik pénzüket ebben a zavargó országban kockáztatni, az itteni bányapolgárok pedig az utolsó revolutió óta egészen ki vannak merítve, és alig tudják az adójukat megfizetni. Tanácsos lenne ugy intézkedni, hogy a bányapolgárok az adótól mentesek legyenek, de az adóval felérő összeget legyenek kötelesek bányamivelésre fordítani. Ez által bizonyosan nagyobb haszon háramolna a kincstárba, mint az adóból háramolhat.

1721 november 3-án /Nr. 107./ értesíti az administrator Kirchner bányatisztet, hogy a jelenlevő kir. bizottság rendeletéből hivatalától történt felfüggesztése megszüntetett, és utasítja őt, hogy aznap a Felsőbieber társi bányaműnél tartandó bizottsági tárgyalásnál jelen legyen.

1721 november 14-én /Nr. 111./ utasíttatnak a kir. bizottság rendeletéből Deadda és Kirchner bányatisztet, hogy a művek javára szóló véleményüket és javaslataikat a bizottsághoz írásban mielőbb benyujtsák /Hasonló utasítás ment a többi tisztetekhez is./

1721 december 15-én /Nr. 117./ értesíti Aigner János administrator a beszterczebányai főpénztárost, hogy a selmeczi főkönyvvivő Gerhamb saját kérelmére a lipcsei udvarbírói állomásra kineveztetett. Eddig még soha sem történt, hogy egy főtisztviselőből udvarbíró legyen!

1722 január 7-én /Nr. 119./ kéri a nyitrai képtalan a selmeczi kamarát, hogy a 3000 ft kölcsön után már 3 év óta hátramaradt kamatokat megfizesse.

1722 április 13-án /Nr. 135./ rendeli a cs. kir. bizottság, hogy miután Zweig Kristóf János bányabíró és erdőmester öregse és betegsége miatt a két hivatalnak eleget nem tehet, ezentúl az erdőmesteri hivataltól felmentessék, és Keyling az ő segéde bizassék meg az erdőmesteri teendőikkel.

1722 június 11-én megemlítik, hogy Selmecezen Hallwax János a főkönyvvivő.

1722 július 28-án /Nr. 148./ rendeli a cs. k. bizottság az udvari kamara rendelet következtében, hogy csak a hivatalos iratok küldendők fizetés nélkül a postán, és csak akkor, ha a borítékra rá van írva: ex officio; minden más levelezés, mely magánosok érdekében történik, fizesse a rendes levélbért.

1722 szeptember 3-án 54/ utasítás adatik a selmeczi ellenőr számára.

1722-ben írószerek átalánya képen beadatott a főkamara-grófi hivatal administratorának

és főpénztárosnak	116	ft	-xr
a főkönyvvivőnek	81	"	28 "
a bányabírósnak	25	"	43 "
a kohótisztnek	24	"	- "
a szertárosnak	13	"	53 "
az aranyváltónak	10	"	33 "
az 5 kincstári kohónak			
a 12 ft 57 xr	64	"	45 "
az esküdt kémlelésnek	14	"	26 "
a bányatisztnek	11	"	32 "
gépészeti felügyelőnek	4	"	49 "
a jezsuitáknak	4	"	- "
Felsőbiebertárónak	19	"	12 "
a zuzóknak	8	"	9 "
Összesen	398	ft	30 xr

1723 október 28-án már Selmecezen van az új főkamagróf báró Sternbach Károly Venczel.

1724 január 20-án jelentést tesz a főkamagróf Sternbach az udvari kamara elnökének. Mindenek előtt megköszöni, hogy hátra levő uti költségeinek egy része 1500 ft kiutaltványoztatott, mert mióta ide jött, már több ezer ftot elköltött, és nagyon nehezen esik neki még többet is költeni.

Működése nagyon lassan halad előre, mert a művek igen terjedelmesek és kezelésük igen fáradságos, mindent a legnagyobb zavarban talált, és nem volt itt senki aki a dolgok állását előtte kifejtette volna. Az emberek egymás irányában igen gyűlölködők, most azonban már megszűntek az örökös panaszok, és a hivataloskodás tisztességesebben folyik.

A termelés Selmecezen nem nagy, Beszterczébányán közepeszerű, Körmöczön pedig igen kevés, hanem igyekezni fog, és mindent megtesz a termelés emelésére. Ez azonban csak lassan történhetik, mert Selmecezen az erek fénrtartalma igen változó, és a termelés értékét felemésztli a vízhozás költsége. Bizony jó lenne, ha valaki egy olcsóbban működő vízemelő gépet tudna feltalálni. Hanem már sok félet próbáltak, és alig remélhető,

hogy a meglevőnél jobbat tudjanak feltalálni, mert természetesen, hogy a nagy teher emelése nagy erőt kíván. 44,000 akó vizet 150 öl magasságra nem lehet nagy költség nélkül emelni. Schickmayer készít most egy gépet, mely talán jól fog dolgozni, de hogy mennyit lehet vele megtakarítani, azt csak az eredmény fogja megmutatni. Az olvasztás a régi mód szerint folytattatik. Báró Stampfer nagyon sokat várt a régi salak feldolgozásától, most fogják azt megkísérteni, hogy meglás-sák, mennyi ezüst van benne?

A zuzók jó állapotban vannak, és csak ezeknek köszönhető, hogy az eddigi lágy idő alatt a termelés nem apadt meg túlságosan, és a bérfizetéseket teljesíteni lehet; de a tavakban már nagyon kevés a víz, és attól fél, hogy ha rövid idő alatt eső vagy hó nem esik, nagyon meg fognak szorulni.

A pénztár a zuzók termelése folytán még el van látva, de a bányák csekély termelése mellett, és a sok adósság miatt rövid idő alatt el fog apadni a kevés pénzkészlet.

A számadások a legnagyobb rendetlenségben vannak és sok fáradságba kerül azok rendbe hozása.

Besztercebányán meglehetősen a termelés, a pénztár azonban gyengén van ellátva. Reméli, hogy az ottani salakból szép mennyiségű rézet lehet még kinyerni. Kevés ottan az olyan ember, aki a rézolvasztáshoz értene. A termelt réz egy kissé rideg, de azért mindenféle érut lehet belőle kinyújtani kellő kezelés mellett, és a hollandiak ok nélkül panaszkodnak az olcsó áron kapott réz rossz minősége miatt.

Körmöczön még nem volt, de úgy látszik, hogy az ottani tisztviselők nem igen buzgóak kötelességük teljesítésében, a termelés pedig nagyon csekély.

1724 január 24-én jelenti a főkamagróf az udvari kamarának, hogy annak a kérdésnek megfejtése végett, vajjon nem kellene-e Aignertől most, midőn már főkamagróf van, elvenni az administratori czimet és azt a 400 ftot, melyet a körmöczi bányák vezetéséért kapott; szükségesnek tartja a Selmeczen levő főbb tisztviselőknek képességét megismertetni.

Aigner János, az administrator, fiataltsága óta a bányák mellett volt, és a legalsóbb állomásról emelkedett az administratori legmagasabb állásra, tehát ismernie kell az itteni bányákat tökéletesen, "hat ein schenes Judicium, und nicht minder Phlegma" és ámbár ő főképen bányász, administratori hivataloskodása alatt alkalma és ideje volt megismerkedni a kohók és zuzók kezelésével. Eléggé közlékeny, a tanácskozássok alkalmával nyíltan megmondja véleményét. Avval vádolják ugyan, hogy a számvitelben nem annyira jártas, mint a bányamivelésben, szükségtelen kiadásokat tesz, az alája rendelt némely tisztek felett nem eléggé szigoruan gyakorolja az ellenőrzést, más tiszteket működésükben akadályoz, nem igen gazdálkodik, a vele tartóknak sokat elnéz, a visszaéléseket nem akadályozza, és hivatalos hatalmával szeret visszaélni. Ezekkel vádolják. Saját tapasztalatából pedig azt kell jelentenie, hogy sok panaszt tettek az ő hivataloskodása ellen, de mivel ezeknek legnagyobb része a számadásokkal függ össze, csak akkor ítélhet felőlők, ha a számadásokat megkaphatja; mindeddig azonban nem készültek el a számadások.

Hallwax a főkönyvvivő vezeti a gazdaságot és a számadásokat, olyan jól, ahogy csak kívánni lehet. Különösen dicseendő benne, hogy minden ösztönzés nélkül igyekszik a gazdálkodást javítani. Nem bányász és kohász ugyan, de azért ismeri mind a két kezelés hibáit, és pontosan teljesíti amivel megbíztatik. A többi kamaráról és a jószágok kezeléséről nem szerezhethett magának kellő ismeretet. Annyi azonban bizonyos, hogy az egyedüli a tisztviselők közt, ki a számadásokat és a gazdaságot jó rendben tartja; de attól lehet félni, hogy a báró Stampfer és Schickmayer által szépen berendezett, de fáradságos kezelést egymaga nem fogja megbírni, ha csak egy jó segédet nem kap.

Halbendiens [kohótiszt lehet, hogy jó kohász, de jobban gondoskodik a saját ügyeiről, mint a hivataláról, hanyag és gyakran kell őt sürgetni; egyébre pedig nem alkalmazható.

Eder a pénztáros egykor darék tisztviselő lesz, de nem régen jött ide, s nem ismeri még kellőképen a viszonyokat, s a főkönyvvivő segítségére szorul.

Geramb a főaranyváltó segéd fiatal ember, hivatalában jó ismeretekkel bírhat, de úgy látszik, hogy nem eléggé gazdálkodó, és műhelyében nem megy minden úgy, amint mennie kellene.

Deadda főbányatiszt ismeri az itteni bányákat melyeknél felnövekedett, hanem nagyon önfejjü, és nagy ellensége minden újításnak, és az a hite, hogy nem szerencsés bányász. Egyéb-re nem alkalmazható.

Kirchner bányatiszt igen jó bányász és bányamérnök, ért a zuzók kezeléséhez, és ezek, valamint a bányák gazdaságához. Részrehajlatlan, arra törekvő, hogy a kezelés javíttassék, az ő fő hibáját, hogy t.i. szeret inni, nem említi, mert már régóta megjavulni látszik.

Miller zuzófelügyelő szorgalmas ember, de úgy látszik nem igen ért a zuzók kezeléséhez.

Cornelius Hell gépészeti felügyelő jó ember, hanem nagyon hevesen védelmezi saját nézeteit, és úgy látszik, hogy saját mesterségét nem érti tökéletesen.

Ilyen tisztviselőkkel kénytelen a főkamagróf, ki maga is csak nem régen jött ide, és a viszonyokat nem ismeri, az ügyeket vezetni. Szükségesnek tartja, hogy Aignertől koronként fölvilágosításokat nyerjen, és az okból azt javasolja, hogy hagyassék meg Aignernek az administratori czim, de szüntettessék meg a körmöczi bányák kezeléséért nyert 400 ftja. Egyszersmind hagyassék meg a kamaraudvarban levő lakásában.

1724 február 2-én jelenti a főkamagróf, hogy Selmeczen nagy ezüst sikkasztás nyomára jöttek, és ennek következtében Glatz aranyműves az ő legényével, Hanns aranyváltó, Pauer Jakab Silberreiter, és Kran Mátyás aranyváltó bezárattak és vizsgálat alatt állanak.

1724 február 6-án Franz Gottlieb Geramb lipcsei udvarbíró, miután meghallotta, hogy a selmeczi aranyváltó munkásai közül többeket bezártak ezüstsikkasztás miatt, mentegeti magát, hogy míg ő váltó segéd volt, a vakarékokat, mint accidentiát, szokás szerint magának tartotta, és kéri a főkamagróft, hogy reá, mint öreg tisztviselőre, ki a forma-

dalom alatt nagy kárt szenvedett, legyen tekintettel, és ne hagyja őt megszégyenítettetni.

A kamaragróf a levélre nem válaszolt, csak azt jegyezte reá: "Excusatio non petita accusatio manifesta".

1724 február 26-án jelenti a főkamagróf, hogy a vizsgálat az ezüstsikkasztások tárgyában folyamatban, Körmöczre kiterjed és Keylinget küldte ki oda a vizsgálat foganatosítására. Ugy látszik, hogy a lipcsei udvarbíró Geramb is bele van ez ügybe keverve, s azt mondják, hogy már meg is szökött. Nem fogatta el eddig őt, mert tekintettel volt arra, hogy más főhivatalt is viselt. Nem régen egy leányt fejeztek le gyermekgyilkosság miatt, a papok nagyon utána jártak, hogy megkegyelmeztessék, de a példa adás végett nem engedett kívánságuknak. Most is van egy fiatal ember bezárva istenkáromlás miatt, ez is katolikus lett, és a papok ki akarják menteni, de ha ilyen fő dolgokban elnézőleg járnak el, akkor nem lehet csudálkozni, ha a nép erkölcsei mindinkább elvadulnak.

1724 márczius 2-én jelenti a főkamagróf, hogy Körmöczben Freiszeisen is bele keverődött az ezüstsikkasztás ügyébe, és elzáratván, éjjel kitörte a kemenczét, kiszökött, mert az éjjeli őr részeg volt, és most a francziskánusok klastromában élvezi a menedékjogot. Nagyon panaszkodik a főkamagróf, hogy a papok mindenbe beleavatják magukat.

1724 márczius 23-án jelenti a főkamagróf, hogy Freiszeisen még mindig a klastromban van, és hogy Geramb a lipcsei udvarbíró is le van tartóztatva, de fogsága alatt mindennek elláttatik, míg a vizsgálat vele is folyamatba nem tétetik.

1724 május 7-én jelenti a főkamagróf, hogy az ezüstsikkasztásban Selmecezen Prötschl városi tanácsos is belekeveredett, és elzáratott, kihallgatása folyamatban van.

Kirchner nem akarja elfogadni a felsőbbbirtarói sáfári hivatalt, mert ő mint bányatiszt már magasabb rangban volt, és mindenki úgy tekinti új kineveztetését, mint lejebbitést, amit pedig nem érdemelt meg. Ez okból kéri a főkamagróftól, hogy adassék meg neki a gondnoki czim /Verwalter/ mert ő az

egyedüli, aki a hivatalra alkalmas. Az ivást jó darab ideig már abbahagyta, de most megint bujában leitta magát. Ő a legjobb bányász és mérnök, szorgalmatos, törekvő, tiszta kezű, és a kincstár javát szíven viselő a többi nem mérkőzhetik vele.

1724 június 1-én jelenti a főkamaragróf, hogy az elhagyott Rabenstein bányából néhány bányarészt vett a napokban; de mivel tudja, hogy a tiszteknek meg van tiltva a bányamívelés, kérdést intéz az udvari kamarához, vajjon megtarthatja-e a részeket vagy nem? Az itteni tisztek a tilalom dacára mindnyájan részesek, és ennek meg van az oka is, mert a bányapolgárok elszegényedtek, és a míveléshez nem értenek, a tisztek pedig a részek után járó költségeket rendszeresen fizethetik, s e mellett még jó tanáccsal is szolgálnak. Ha pedig a tilalmat szorosan megtartanák, akkor a kisebb vállalatok megszűnnének, mert hiányzana nekik a pénz és jó tanács, melyek nélkül bányát mívelni nem lehet.

1724 június 15-én¹⁷ 55/válaszol az udvari kamara a főkamaragrófnak egy jelentésére, hogy mind eddig nem tudta, hogy az itteni kamarai tisztviselők bányákat mívelnek, s mivel ez tiltva van, a főkamaragrófnak sem engedheti meg a mívelést, és egy kimutatást kíván a bányát mívelő tisztviselőkről, abbéli véleményvel együtt, hogy mennyi idő engedtessék nekik bányarészeik eladására?

1724 június 26-án VI. Károly király rendelete, mellyel ismételve megtiltatik, hogy a zsidók a bányavárosoktól 7 mérföldnél közelebb tartózkodhassanak fejvesztés terhe alatt, tehát a Korponán, Léván, Bajmócson, és Privigyén tartózkodó zsidók onnan kiutasítandók.

1724 július 9-én jelenti a főkamaragróf, hogy az ezüst sikkasztás ügye Selmecezen is befejeztetett, Geramb udvarbíró ügyét kivéve, melyet legközelebb fog elővenni. Most a kriminalisnak talált foglyok átadatnak a városi hatóságnak további elítéltetés végett, de azt véli a főkamaragróf, hogy a város köteles az ő ítéletét, végrehajtás előtt, a főkamaragróffal nem csak tudatni, hanem hozzá ennek jóváhagyását is kikérni.

1724 július 29-én megemlíti a főkamagróf, hogy Peyer udv. tanácsos meghalt.

1724 szeptember 27-én kinevezi a főkamagróf Spiegel Ferdinand eddigi próbatörőt Kirchner bányagondnok mellé gondnoksegéddé, és egyszersmind utasítja Andreowitz segédbányatisztet, hogy Kirchner bányagondnoknak mindenben segítségére legyen.

1724 október 15-én^V 56/ válaszkol az udvari kamara a főkamagróf^V kérdésére, hogy miután a bányabíróság nem bír jus gladii-val, a városnak pedig ez a joga meg van, és a bányatörvény is úgy intézkedik: a büntettek, ha malefikusoknak találtnak, a főkamagróf engedelmével és tudtával átadandók a városnak, mely a vizsgálatot tetszése szerint megújíthatja és azután ítél. A főkamagrófnak joga van ugyan kívánni, hogy az ítélet minőségéről értesíttessék, de nincs joga az ítélet megváltoztatására. Ellenben a kamarai tisztviselők egyedül a főkamagróf alá tartoznak, s ha malefikusoknak találtnak átszállítandók valamely kincstári uradalomba, s ott hozandó felőlők ítélet, mely jóváhagyás végett az udvari kamara elé terjesztendő.

1724 december 6-án jelenti a főkamagróf, hogy Szomolnokról vissza érkezett.

1724 december 7-én folyamodik Johann Christoph Zweig von Ungrad selmeczi bányabíró a főkamagrófhhoz, hogy tekintve a forradalom alatt szenvedett nagy károsodását, és a kincstárnál levő nagy követeléseit, melyek miatt adósságba keveredett, segítsen rajta, és engedje meg, hogy az a 845 ft, mellyel a társpenztárba tartozik, a kincstárnál levő követeléseiből törlesztessék.

A folyamodványhoz csatolt okiratokból kitűnik, hogy Zweig 1683-ban Bécsbe menekült Selmeczről és július 4-én Trencsényben kapott védő levelet, mellyel Bécsbe meg is érkezett, itt azonban félreértésből, mint kém elfogatott és mindenétől megfosztatott.

A félreértés kiderítettén szabadon bocsáttatott ugyan, de vagyont többé vissza nem kapta, hanem beállott a kincstári

tisztviselők csapatába, és részt vett Bécs védelmében a törökök ellen mint Lieutenant.

1694 január 25-én kineveztetett selmeczi bányabíróvá.

1701 szeptember havában ismét menekülnie kellett Selmeczről, nejét és gyermekeit Bécsbe küldte, ő maga pedig Saskő várába húzódott a hivatalos iratokkal, és előkészületeket tett, hogy ott magát megvédelmezhesse, mibel őt gróf Forgách Simon is biztatta. A védelem azonban nem sikerült. Rákóczy elfoglalta az egész vidéket, és főkamaraigróffá báró Hellenbach Gottfried Jánost nevezte ki avval az utasítással, hogy a gyanus egyéneket hivatalaiból letegye, s helyettük olyanokat alkalmazzon, kik Rákóczyhoz hívek. Hellenbach 1707 július 18-án letette Zweigot, és helyébe Lemony hodrusi gondnokot nevezte ki bányabíróvá. 1708 október 26-án báró Löffelholz császári tábornok Selmeczet elfoglalván, Zweigot vissza állította bányabírói hivatalába, és reá bízta a fő pénztárosi és főkönyvvivői állomást is.

Báró Löffelholz von Kolberg tábornok ez alkalommal a következőket nevezte ki:

főpénztárossá, főkönyvvivővé és
bányabíróvá

fő arany válatóvá

kohótisztá

szertárnokká

kamarai titkárrá

esküdt kémlelőszé

" " segédde

kinostári bányatiszteké

bányasáferrá

bányairnokká

" " segédde

szertári irnokká

bányakémlelőszé

gépészmeesterre

" segédde

Joh. Christoph Zweig

Dan. Ferd. Singer

Dominic. Ignatius Zweig

David Daniel Deadda

Joh. Georg Hocke

Math. Himmelreich

Wolfgang Dörfling

Johann Aigner és

Georg Fröhlich

David Daniel Deadda

Georg Andre Posch

" Oberaigner János

Joh. Ignatius Hallwax

Johann Funiak

Cornelius Hölzl

Franz Kornheim

bányaeorvossá
kohóirnákká

a várostelki kohóban
a hodrusi felső kohóban
a hodrusi alsó kohóban
a vinnhyei kohóban
a szklenoi kohóban
a bélakányai kohóban

Johann Feyll

Dom. Ign. Zweig
Andreas Halbendienst
Indecus Ádám
Friedrich Schiffred
Franz Feigely
Jos. Felix v. Hartenberg

Assessorok lettek a bányabírósnál:

Georg Heinrich Lemony
Michael Ignatius Pirolt
Johann Aigner
Johann Peter Neidhart

bányabíróági írnok: Johann Georg Hocke.

1724 december 20-án 57/ véleményyt kér az udvari kamara a főkamaragróftól, hogy mit kellene tenni, hogy kellő számú egyes emberek kiképeztessenek a bányászat, kohászat és pénzverés tudományában, és hogy nem lenne-e jó az ólom érczek feldolgozására Bajor országban használt lángkemencék üzemének tanulmányozására Selmechről valakit kiküldeni?

1725 január 27-én kinevezi a főkamaragróf Cordavez Mihály Imre bányabíróági jegyzőt bányabíróági ülnökké, ugyanabban, hogy a mellett a jegyzői teendőket is végezze.

1725 márczius 14-én rendeli az udvari kamara, hogy Joseph André Wenzel Freiherr von Sternbach, ki eddig csak 3 évre volt a főkamaragrófi hivatalra kinevezve, ezen hivatalra véglegesen és állandóan kineveztetik, és eddigi 3000 Ft fizetése, a hivatalának megkezdése óta évenkénti 4000 ftra és 450 ft asztalpénzre kiegészítettessék, és e nagyobb fizetést és asztalpénzt ezentul is élvezze úgy, mint elődje báró Thavonath élvezte.

1725 április 17-én értesíti a főkamaragróf a főtiszteket, hogy az udvari kamara megengedte, hogy a selmechi bányapolgároknak a kincstárnál beváltott ezüst az eddigi 12 ft helyett ezentul márkánként 13 fttal fizetessék.

1725 április 28-án rendeli a főkamaragróf, hogy miután a múlt évben az udvari kamara megújította azt a rendeletet, hogy a zsidóknak a bányavárosok közelében 7 mérföldnyire nem szabad tartózkodniok: jelentsék fel neki a főtisztetek mind azokat a zsidókat, kik e tilalom ellenére még mindig a 7 mérföldnyi körön belül a bányavárosok közelében tartózkodnak.

1725 május 4-én megint a főkamaragróf még egyszer és utoljára Kirchner bányagondnokot, és emlékezteti őt, hogy csak azért neveztetett ki gondnokká, mert előbbi rossz magaviseletét megjavítani ígérte, és azt remélték, hogy a bánya javát szorgalmával és gondos kezelésével elő fogja mozdítani. De csalatkoztak benne; mert számtalan panasz érkezett ellene, hogy részegeskedik, részegségében lármát és zavarokat csinál, a munkásokat, sőt még a tisztetek is megveri, a garázdálkodókat védelmezi, nem jól gazdálkodik, az anyagokat, mintha sajátja volna, elajándékozza, kertekben és másutt nap-szamosokat foglalkoztat a kincstár terhére, a tisztetek késő éjszakáig magánál tartja, és ivásra kényszeríti, nem tart semmiben sem rendet, és csak saját véleménye után indulva úgy kezel mindent, mintha ő volna a tulajdonos, a főtisztetek semmiben sem veszi, a tanácskozások alkalmával az egész gyűléstet órákon át várákoztatja, vagy meg sem jelenik.

Mindezek miatt még egyszer utoljára megintetik, hogy javítsa meg magát gyökeresen mert különben vizsgálatot fognak ellene indítani, és az iratokat az udvari kamarához felterjesztik.

1725 május 29-én rendeli a főkamaragróf, hogy Neffzer besztercebányai főpénztáros a selmeczi főpénztárossal és főkönyvvivővel a selmeczi kamara tartozásait liquidálják, és minél előbb rendbe hozzák.

1725 június 2-án elutazott Sternbach báró főkamaragróf Bécsbe.

1725 július 1-én kéri a selmeczi bányabíróság a főkamaragróft, hogy egynéhány nevezetesebb jogügyi könyvek megszerzését engedélyezze.

1725 augusztus 6-án ismét Selmeczen van a főkamaragróf.

1725 szeptember 7-én rendeli a főkamagróf, hogy azt a 3 ftot, melyet eddig kéthetenként kiadásba tettek, a bányába járó tisztek reggeli ellátásának költsége néven, valamint azt a 1/2 tallért, melyet a bérfizetések alkalmával a tisztek reggelire elszámoltak, ezentul nem szabad számadásba termi; fedezze mindenki a sajátjából azt amit elkölt.

1725 október 22-én értesíti a főkamagróf a saskői udvarbíró, hogy Ő Felsége a király az ezüst és aransikkasztás miatt fogva levő és elítélt Kron Mihály, Pauner Jakab, Kilian János és Klauser Mátyás gonosztevőknek annyiban megkegyelmezett, hogy Kron Mihálynak feje véttessék, a többiek pedig a bányavárosokból és a szomszédos 7 megyéből örökre száműzettessenek, és írásban kötelezzék magukat, hogy oda soha többé vissza nem térnek.

1725 november 11-én kineveztetik Heibl Ferencz Pál selmeczi főkönyvvivőnek, miután az eddigi könyvvivő Hallwax főpénztáros lett Aigner helyett, kit a számadásokban talált hiányok miatt felfüggesztettek és hivatalából letettek.

1725 december 9-én levelet ír a főkamagróf Trencsény városához avval a megkereséssel, hogy Trenczátusky Samu megkegyelmezett zsidó, ki előbb lutheranus lett, most azonban katholizált, az attyától maradt hagyatéknak birtokához juthasson, ebben őt a város hatósága segiteni sziveskedjék.

1725 december 11-én jelenti a főkamagróf, hogy december 10-ikén Aigner János, a főkamagrófi hivatal volt administratora meghalt, a guta ütötte meg.

1725 december 20-án értesíti a főkamagróf a hivatalokat, hogy az udvari kamara rendelete szerint minden pénzsámadásban 1726-tól kezdve ezentul a magyar forint helyett rajnai forintban fejeztessék ki a pénzsámadag, a denárok helyett pedig 4 denárt 1 krajczárba és 12 denárt egy garasra számítsanak.

1725 december 31-én megemlittetik egy jelentésben, hogy Aigner János az évben meghalt, és az 1720 és 1721-iki számadások nehézségeit nem derithette föl.

1726 január 1-én kéri a főkamagróf, hogy azt a 3 szobát melyeket ezelőtt Aigner használt, miután ő már meghalt, en-

gedje meg az udvari kamara, hogy a főkamaragróf használhas-
sa, kinek van ugyan Besztercebányán szép kényelmes lakása,
de a hivatal érdekében kénytelen idejének legnagyobb részét
Belmecen egy pár kis szobában tölteni.

1726 január 1-én jelenti a főkamaragróf a Bancalítás-
nak, hogy loco darab aranyat küldött Bécsbe mint szállítmányt,
mostantól kezdve pedig havonként 2310 ftot fog küldeni Besz-
tercebányára mint ellátmányt.

1726 január 11-én értesíti a főkamaragróf a hivatalokat,
hogy az udvari kamara elhatározta, hogy mostantól fogva a ma-
gyar suly helyett mindenütt a bécsi suly alkalmaztassék, uta-
sítja tehát a hivatalokat, hogy jelentést tegyenek a szüksé-
ges suly darabok felől.

1726 márczius 1-én rendeli a főkamaragróf, hogy, az egy-
latos érczek a bányapolgároknak ingyen kiadassanak; mert
többszörös próbák bebizonyították, hogy az ilyen szegény ér-
czeit nem lehet a selmeczi kohókban kár nélkül feldolgozni,
és midőn a körülmény az udvari kamarának följelentetett, az a
határozat adatott reá, hogy próbálják meg nem lehetne-e e
szegény érczeit a zuzókban jó eredménnyel feldolgozni? ha
pedig nem lehet, akkor ki kell azokat osztani a bányapolgárok
között. Erre meg történt a próba a zuzókban is, és itt is csak
az volt az eredmény, hogy a kincstár kára még nagyobb lenne,
ha ott feldolgoztatnának.

1726 márczius 31-én rendeli a főkamaragróf, hogy a kincsa-
tári lovakat eladják, és a gépeknél magánosok lovait használ-
ják, mert a kincstári lovak már nagyon el vannak használva,
és jobb lovak beszerzése sok költséget okozna.

E rendelet következtében eladtak

Lehotzky Jánosnak 6 öszvért és 18 lovat	1440 ftért
Kmeth Illésnek 24 lovat	1800 "
Bokor Mátyásnak 24 lovat	1800 "
Kretschmáry Jánosnak 7 lovat	525 "
Lokowitz Mátyásnak 11 lovat	450 "
A gallesoni kovácsnak 2 lovat	12 "
Kmeti Gyurónak 1 lovat	17 " 20 d

Willidienernek 1 lovat	3 ftért	60 d
Mellischnnek 1 lovat	7 "	20 d
Rosenzweignénak 2 lovat	10 "	80 d
Trentsenszky Misónak 1 lovat	6 "	—
Halay Pálnak 1 lovat	4 "	80 d
Az ügyelő segédnek 1 lovat	1 "	80 d

Összesen 6 öszvért és 94 lovat 6.078 ft 40 d

és megengedte a főkamaragróf, hogy a vevők e vétel árát részenként lefizessék, vagy pedig a kincstárnál levő követeléseikkel le számítassák.

1726 április 24-én eladja Klementné született Willich Erzsébet Katalin a Mátyástáró, Szélakna, és Steffulto között fekvő ugynevezett Gallison telket a rajta fekvő házakkal és hozzá tartozó kertekkel, rétekkel és erdővel Kürschner Mátyás kovács mesternek és bányapolgárnak 2000 ftért és 4 ft áldomásért.

1726 május 17-én felszólítja a pozsonyi helytartótanács Selmecz városát, hogy az évi számadásokat hozzá rendesen beküldje.

1726 május 18-án leküldetik Felsőbányára a selmeczi zuzó felügyelő Müller György, expectans Gruber György, zuzó sáfár Görtler György, 6 szírelő legény, 1 zuzó legény, és két olvasztó legény és 3 ács legény, hogy Felsőbányán a zuzást, szírelést, és olvasztást a selmeczi módra berendezzék.

1726 május 27-én rendeli a főkamaragróf, hogy mindazok a deliquensek, kik a kamarai jószágokban fogságban vannak és elítéltetésüket várják, a pénz vagy botbüntetés helyett bányamunkára és különösen vízemelésre ítéltessenek, és az ítélet jóváhagyása után megvasalva Selmeczre küldessenek. A halálos ítéletre való gonosztevőkön azonban a halálos ítélet ott helyben végrehajtsassék.

1726 május 28-án rendeli a főkamaragróf Hallwax fő pénztárosnak, Eder pénztárosnak, Staberhoffer Ignác könyvvivőnek, Kailling bányabírónak és Gottier aranyváltó segédnek, hogy a főkamaragróf távollétében hetenként kétszer tartsanak tanácskozást, és annak jegyzőkönyvét neki megküldjék hetenként.

1726 június 5-én a főkamagróf már Bécsben van.

1726 szeptember 12-én jelentik a főtisztek, hogy a tár-
sulati bányatiszt Grümmer meghalt, és helyét egyelőre win-
dischleuteni sáfár Zipszer látja el.

1726 szeptember 15-én írja a főkamagróf, hogy ha
Kirchner bányagondnok engedetlenkedik, meg kell őt büntetni,
Bakabányára hetenként csak egyszer szabad neki menni, ha több-
ször teszi engedelem nélkül, le kell foglalni a fizetését.

1726 október 13-án jelenti a bányabíró a főkamagróf-
nak, hogy egy asszony, ki néhány év előtt katholizált, de
azután régi vallására vissza tért, a 7 bányaváros területéről
küzetett. Benko János istenkáromló pedig, ki mint malefikus
a városi hatóságnak átadatott, tegnap lefejeztetett.

1726 november 2-án a főkamagróf ismét Selmecezen van.

1727 január 2-án rendeli a főkamagróf, hogy az Ujbá-
nyán levő hannoveri olvasztót, ülepítőt, és zúzóügylőt ideig-
lenesen Selmeceze hozzák, hogy itt megvizsgálhassák, nem le-
hetne-e valamit hannoveri módra javítani.

1727 február 23-án rendeli a főkamagróf, hogy ezentul
minden héten bányatanácskozás és kamarai tanácskozás tartas-
sék. A bányatanácskozásban tárgyaltassanak a bányákra vonat-
kozó ügyek, melyekhez a bányapolgároknak is van szólni való-
juk: a kamarai tanácskozásban pedig csak kincstári tisztek le-
gyenek, és csak a kincstári illető ügyek tárgyaltassanak, me-
lyeket eddig a főkamagróf maga intézett el. E kamarai ta-
nácskozásokban részt vegyenek a következők: a főpénztáros,
főkönyvvivő, Kayling bányabíró, Eder pénztáros, Geramb arany-
váltó, Cordavez bányabírószági írnok, Staberhofer számtiszt,
és Gottier expectans, ki egyszeremind a jegyzőkönyvet is ve-
tesse, melybe minden előforduló ügyet be kell írni az elinté-
zéssel együtt, és azt 2 példányban be kell terjesztetni a fő-
kamagrófhoz.

1727 április 5-én 58/ rendeli a király, hogy a zsidóknak
nem csak letelepedni nem szabad 7 mérőföldnyire a bányavárosok
körében, hanem ott járni sincs megengedve.

1727 április 21-én értesíti a főkamagróf a főtiszteket,
hogy a napokban Bécsbe fog utazni.

1727 június 4-én 59/ értesíti az alsó ausztriai kormány Sternbach Venczel József András főkamagróft, hogy ő Falség elhatározta a gálya rabságra szóló büntetést a bánya munkára valóval felcserélni, és véleményt kér. a kivitel módzataira nézve.

1727 augusztus 13-án ismét Selmeczen van a főkamagróf.

1727 augusztus 14-én felfüggesztette a főkamagróf Gruber Ignác bányabírói ülnököt hivatalától, mert a csapadékát az engedélyezett időn túl nyitva tartotta.

1727 augusztus 18-án értesíti a főkamagróf a főtiszteket, hogy az udvari kamara Staberhofer Adrian Ignácot alkönyvvivőnek évi 400 ft fizetéssel, zab és széna deputatummal kinevezte.

1727 szeptember 16-án 60/ udvari kamarai rendelet báró Sternbach főkamagrófhoz. A bányavárosok gazdasági számadásai a főkamagróf elé, nem pedig a magyar kamara elé terjesztendők, kivéve az adó számadásokat, melyek a helytartótanácsához beküldendők.

1728 január 15-én kéri a selmeczi és szélaknai tisztek a főkamagróft, hogy 2 hyeronimitanus patert Szélaknán rendszeresen alkalmazni megengedje.

1728 február 16-án rendeli a főkamagróf a főtisztek panaszára, hogy Kirchner bányagondnok a Schickmayer-féle gépről nem akar számadást tenni; hogy Ujbányára küldetvén oda csak későn érkezett, midőn a bíró megerősítése már bevégeztetett; és hogy az utolsó bányatanácskozmány alkalmával a tanácskozmányt ott hagyta azval, hogy majd írásban adja be véleményét; ezen engedetlenségeket tekintetbe véve Kirchnernek 6 heti időhatárt tűz ki, hogy számadását a Schickmayer féle gépről beadja, s ha e határidőt elmulasztaná, fizetése lezárandó. Hogy Ujbányára későn ment, annak büntetése az lesz, hogy más-szor nem fog ilyen megtisztelő küldetésekkel megbízatni. Az írásbeli jelentése pedig 14 nap alatt elváratik. Egyébiránt meg kell neki mondani és írásban is kiadni, hogy ezentul minden engedetlensége a fizetése lezárásával fog büntettetni.

1728 márczius 15-én felszólítja a főkamagróf a főtiszteket, bányabíró és zuzófelügyelőt, hogy feltűnés nélkül

vizsgálják meg Kirchner életmódját, és tegyenek róla jelentést, vajjon nem viseli-e úgy magát, mintha ismét lázadást akarna szítani a munkások közt, úgy mint azt 1720-1723-ban tette.

1728 márczius 25-én jelentik a főtisztok, bányabíró, pénztáros, alkönyvvivő és zuzófelügyelő, hogy Kirchner Miksa nem végzi hivatalos dolgait, a wasserschachti munkát csak ritkán nézi meg, Szélaknán pedig soha se megy a bányába, tisztviselő társaival nem érintkezik, a tanácskozásokba vagy későn jön, vagy el sem jön, a rendeleteket nem teljesíti, folyvást iszik, nappal alszik, a wasserschachti ércválasztó bér tárgyában is ellenkezett a főkamaragróf rendeletével. Azt azonban nem mondhatják, hogy a munkásokat lázitaná, és remélik, hogy a fizetéseket a rendes időben teljesítvén, a lázításra nem is lesz alkalom adva.

1728 június 30-án Sembery János, a kamarai uradalmak vice praefectusa kiküldeték Pozsonyba, hogy ott a bányászatra vonatkozó ügyekben a bányászat javára működjék.

1728 július 24-én jelenti a bányabíró, hogy Zólyom vármegye két erős embert megvasalva ide küldött, hogy az egyik 1 1/2 évig, a másik pedig 1 évig nehéz bányamunkában dolgozzon. Mind a kettőt a vízemeléshez alkalmazták, hol már több ilyen elítélt gonosztevő dolgozik.

1728 augusztus 10-én megengedi a főkamaragróf, hogy a munkások régi követelésére a következő lerovások tétessenek:

1. Granath János társ pénztári irtoknak 1500 ft és Brean József kereskedőnek 1000 ft, a munkásoknak kiszolgáltatott kelmékért.

2. Stadler Márton próba törőnek 9 ft 21 1/2 kr.

3. A munkások tartozása a korcsmákban 425 ft 41 kr.

4. A lipitói lovasgazdáknak adott 300 ft előleg vissza térítése elengedtetik és követelésökből leirandó.

5. A lipitói gazdáknak adott széna és zab értéke a követelésökből leirandó.

6. A lipitóiak felmentetnek az istálló bérfizetésétől a multa nézve és még 2 évig szentul.

7. A többi lovasgazdák istálló bérei is leírandók a követelésökből.

1728 október 16-án éjjel fél 11 órakor meghalt az öreg báró Hellenbach.

1728 októberben a főkamagróf Bécsben van.

1728 október 24-én jelenti a bányabíró Bécsbe a főkamagrófnak, hogy Rainhard János, ki 10 évre bányamunkára volt elítélve, de sebei miatt a vízhozásnál nem volt alkalmazható, a külső munkából délelőtt 10 órakor a lánczsal együtt megszökött. Szükséges lenne az ilyen gonosztevők számára egy külön börtönt és külön öröket tartani, mert másképp nem lehet őket megőrizni.

1728 október 28-án jelenti a bányabíró, hogy nagyon feltűnt Selmezen, hogy báró Hellenbach halálát másnap délig titokban tartották, és hogy a halottat alig 24 óra múlva halála után minden nagyobb pompa nélkül eltemették.

1728 november 1-én a megszökött gonosztevő Reinwald János Maria Zellből ír a bányabírónak, elbeszéli, hogy egy vésőt, kalapácsot és reszelőt lopott, és úgy menekült Szélaknáról; kéri, hogy a tárgyak értékét fizessék meg annak a szegény embernek, és hogy küldjék el a köpenyegét utána, a csizmáját pedig adják a feleségének, a kosztért is adós maradt, azt is kéri, hogy fizessék ki. A lánczot és a szerszámokat a Szűz Mária oltárára tette le.

1728 december 10-én¹⁶¹/ rendeli VI. Károly király, hogy a gályarabságra ítélt gonosztevők ezentul Selmeze a bányamunkára szállíttassanak.

1728 december 18-án javaslatot tesz a főkamagróf, hogy az ő távollétében a főhivatali teendőit 3 egyénből álló bizottság végezze, és egy főhivatali titkár álljon rendelkezésükre.

1729 február 5-én jelenti a bányabíró, hogy most már egy egész vízemelő gépet gonosztevőkkel lehet hajtatni, annyian vannak.

1729 február 10-én írja a főkamagróf egy magánlevélben, hogy lemondása elfogadtatott, Lauer lesz az utódja, ki júliusban szándékozik ide jönni, addig ő folytatni fogja a hivatalát. Lauer sokat ígér, amit nem fog teljesíthetni. A gépészetet meg akarja változtatni, a czinopeles érczeket olvasztani akarja közvetlenül, s ez által évenként 200.000 fttal remél az eddiginél többet előállithatni.

1729 április 1-én kinevezi a főkamagróf Szenocz Ferencz városi jegyzőt a bányabírószághoz ülnökké.

1729 április 11-én rendeli a főkamagróf báró Sternbach, hogy miután ő Felsége 1726 november 27-én megengedte, hogy a selmeczi kamara 152.994 ft 22 kmnyi tartozása lassankint visszafizetessék, a legpontosabban ügyeljenek a főtiszték, hogy valaki többet ne kapjon, mint amennyi neki jár.

1729 június 6-án megkeresi a főkamagróf Nyitra, Bars, Zólyom, Nógrád, Turóc, Liptó, és Honth megyéket, hogy ha a bányamunkára ítelt rabok közül valaki innen megszökik, és ott elfogatik, azt a selmeczi kamarához beküldjék, mely a felmerült költségeket készséggel meg fogja téríteni.

1729 június 6-án jelenti a főkamagróf az udvari kamarának, hogy Turóc Szt.Mártonban és Liptó Szt.Miklósban zsidó kereskedők letelepedtek, a városok pedig a bányavárosoktól csak 5 mérföldre, sőt Boczától csak 2 mérföldre fekszenek, és Boozán újabb időben is aranylopás történt, melyben a zsidók is valószínűleg részesek; kéri tehát, hogy az udvari kamara a zsidók eltávolításáról intézkedjék.

1729 július 24-én írja a főkamagróf Kirchner bányagondnoknak, ki panaszt tett nála, hogy a fizetését lezárták, és hogy őt a főtiszték üldözik: ennek az eljárásnak oka egyedül a bányagondnok engedetlensége és kötelességének elmulasztása, mert ha egy tiszt feljebbvalóinak nem engedelmeskedik, őket magánházakban szidja, még a munkások előtt is arra igyekszik, hogy tekintélyüket lerontsa, a bányákba nem jár, a tanácskozásokban részt nem vesz, mindenkivel gorombáskodik, és minden nap tele isszmagát; ezt nem lehet kötelesség teljesítésnek nevezni, mert ez nem rögtön az első vétés után történt,

hanem hosszú időn át számtalanszor fenyegették vele, míg végre meg is tették. Eddig nem használt a jó szó; midőn a főkamagróf a múlt évben Ladoméron őt megintette és lelkére beszélt, a gondnok könnyezve megígérte a javulást, de meddig tartotta meg ígéretét? 3-4 nap múlva már megint a régi volt, és meghiusította Besztercebányán annak a bizottmánynak eredményét, melynek maga is tagja volt. Ilyen magaviseletet nem lehet tűrni, mert ezzel a kincstárnak nagy kár okoztatik annál inkább, mert a gondnok minden munkásnak és altisztnek, aki valamiben hibázott, pártfogója, és bujtogatója. Most utoljára feloldja a főkamagróf a fizetését a zár alól, de ha meg nem javult, magának tulajdonítsa azt, ami következni fog.

1729 július 30-án folyamodnak a szélaknai tisztek és altisztek a főkamagrófhoz, hogy Szélaknára egy pár jezsuita patert telepítsen le, mert most nincs ott senki, és a városból csak nagy későn érkezhetik meg, az embereknek pedig, ha misét akarnak hallgatni, a városba kell menniök.

1729 augusztus 4-én kinevezi a főkamagróf Gall Papt. Jánost és Deadda Józsefet segédbányatiszteké az Istenáldás tárói bányaműhöz hetenkint 6 ft fizetéssel, és feladatukká teszi, hogy a bányát felmérjék.

1729 augusztus 5-én 62/ utasítás adatik a főkamagrófnak, hogy miképen kell a bányamunkára ítelt gonosztevőket foglalkoztatni.

A kényszer munka háromféle legyen: a legnehezebb munkára ítéltek a vizemelésre használtassanak, s ha 8 gonosztevő áll rendelkezésre, mind a 8 együtt dolgozzék 24 óráig, azután pedig 24 óráig pihenhetnek, a dolog alatt 3 óráig huzzák a vizet s 2 óráig pihenhetnek; ha pedig szabadok is vannak köztük, akkor csak 2 óráig huzzanak és 2 óráig pihenjenek; egy ilyen napi munkáért kapjanak 6 krt. A 2-ik osztályba, vagy könnyebb munkára ítéltettek 2 órai vizemeléssel és 2 órai pihenéssel töltsék a napot, melyért 9 krt kapnak. A legkönnyebb munkára ítéltek naponként csak annyit dolgozzanak, mint a szabad emberek, és 9 krt kapjanak érte.

Csak erős és egészséges emberek, gonosztevők, és csavargók ítéltessenek bányamunkára. Betegeket és gyengéket vissza

kell küldeni a törvényszék költségén. Akik a büntetési idő alatt meghalnak, keresztény módra eltemetendők. A rabok magaviseletéről minden évben jelentés teendő.

1729 augusztus 31-én Bécsben van a főkamaragróf és reményli, hogy egy hét múlva visszajöhet.

1729 szeptember havában felterjesztést tesz a főkamaragróf az udvari kamarához a szélaknai mívelések felhagyása tárgyában.

Mondja e jelentésben: Amint Bécsből haza érkeztem, annyi siralmas jelentéseket találtam itthon, hogy kénytelen voltam menni Selmeczre menni, hogy ezt a veszedelmes helyzetből, annyira lehet, kisegítsem.

A veszedelmissége a helyzetnek abban rejlik, hogy a termelés értéke nem elegendő a költségek fedezésére, és hogy a tisztek között nincs jó egyetértés.

A termelést illetőleg azt véli, hogy lehetetlen a régi /szélaknai/ és új /istenáldástárói/ mívelés költségeit együttesen a termelés értékéből fedezni; Szélakna már igen régi bánya, nagyon terjedelmes, a fentartás költséges, igen ki van merülve, és mívelése is nagyon költséges; úgy látszik, hogy a régi bánya fenntartása az újabb míveléseket is zavarba hozza. Óhajtott volna, hogy a régi mívelést önmagában rendezni lehetne, és szükségesnek találja, hogy a régi mívelés megszorításával komolyan foglalkozzanak. Ez okból kifejtettem ittlétem alkalmával a tisztek és részesek előtt, hogy midőn hivatalomat átvettem, a mívelés igen rossz eredményű volt, csak a régi Szélaknára és Pachentárnára szorítkozott, Szélakna már akkor is veszteséggel dolgozott, a pachentárnai meglehetősen termelés pedig nem volt elegendő minden költségek fedezésére, sem a zuzók ellátására, pedig ezek adták a jövedelem legnagyobb részét; ennek okából már akkor megkezdték, jobb zuzóérczek hiányában, a régi Szt.háromság altáró hányójának zuzását. Mindnyájan több zuzók után, és több vízerő után sóhajtoztak, de senki sem gondolta meg, hogy honnan fogja ellátni azokat, mikor a meglevőkben sem tudtak jó zuzóérczeket feldolgozni, mert Pachentáróból nem lehetett elegendőt termelni.

Az uristen azonban kisegített akkor e bajból, mert kevéssel ide jöttem után a Teréz aknai régi művelést megnyitottam, és az innen termelt jó zuzóérczekből lehetséges vala az utóbbi években a zuzókat kellően ellátni, egyszersmind pedig a Wasserschacht mellett jó érczeket is találtunk.

Ennek az elhagyva volt művelésnek megeléknítésére 3 okból törekedtem:

1. Mert az ottani termelés jó tartalma mellett nem csak a szélaknai költségeket fedezhettük, hanem sok beruházást is tehettünk, mely az itteni bányászat jövődjére nézve szükséges vala.

2. Elkerültük a szélaknai művelés veszedelmes változandóságát, és az ellen biztosíthattuk magunkat.

3. Mert reménylettük, hogy a Teréz aknai művelés, ha rendbe hozatik, ismét oly jövedelmes leend, mint valaha volt.

De éppen ez új művelés rendezésével még terjedelmesebbé vált a művelés, és mindinkább kitűnt, hogy ha mindent fenn akarunk tartani, az egészet fogjuk veszélyeztetni, és a confusio mindig nagyobb és nagyobb lesz.

Az új művelés elhagyását jó lelkiismerettel senki sem javasolhatja, tehát az a kérdés, hogy mikép kell a régi szélaknai művelést megszoritani? És felkértem a tanácskozás tagjait, hogy ez iránt nyilvánítsák véleményüket.

E kérdés eldöntésénél, véleményem szerint, a következőkre kell tekintettel lenni:

1. Ismeretes, hogy Szélakna termelése koronkénti megjavulása mellett sem képes költségeit fedezni.

2. Ismeretes, hogy már néhány év óta nem tudják a tanácskozásokban megállapítani, hogy mit kell tulajdonképen tenni a szélaknai bányák jobb állapotba helyezésére.

3. Ismeretes, hogy a művelés folytatásával mindég több és több vizet nyitnak, és a felső vizeket a mélységbe szivároztatják; evvel pedig a vízemelés mindég terheesebb lesz, és mindég könnyebben megtörténhetik, hogy a vizek esetleges szaporodásával rendkívüli eszközök felhasználása mellett sem leszünk képesek az elfulást kikerülni. Példa erre az utolsó

tél, és ismeretes, hogy minden erőlködés és költsékezés mellett sem lehetett volna a vizeket a fenéken tartani, ha az ur isten kegyelméből az egész télen át nem lehetett volna a tavak vizét felhasználni. Mind e mellett rendkívüli költségbe került a vizemelés, mert az idő legnagyobb részén át nem csak a vizerejű, de a lőerejű gépeket is együtt kellett működtetni, ami azelőtt soha sem volt szükséges.

4. Egyik fő törekvésem mindég az volt, hogy az itteni magánbányászatot felsegítsem és megerősítsem; de ebben a törekvésemben nagy akadályul szolgált éppen a szélaknai mívelés fenntartása, mert avval minden anyagok megdrágíttatnak, és könnyen oda juthatnak, hogy a magánosok drága pénzért sem szerezhetik meg a mívelésükhöz szükséges anyagokat, és így attól kell félni, hogy ez okból nem csak a kincstári, hanem az újabb időben keletkezett számos magán bányavállalat is tönkre megy.

A szükséges bányafa a nagy fogyasztás miatt már csak nehezen kapható elegendő mennyiségben, és a mívelések terjedése következtében évről-évre több erdőt kellene levágatni; az pedig nincs.

6. A lovak számára szükséges takarmány évről-évre drágább lesz, és ha nincs bő termés, drága pénzen sem kapható; a mívelés terjedésével ez a baj is mindég nagyobb teherré válik.

Végre ismeretes, hogy a költségek nem fedezhetők a termelés értékéből, a 14 napi költségek 16-18 ezer forintba rugnak, és ezekből 5000 ftot máshonnan kell a kincstár nagy kárával fedezni, én magam pedig azt sajátomból annál kevésbé fedezhetem, mert olyan nagy vagyonom nincsen.

Mindezeket tekintetbe véve, és azt is tekintve, hogy milyen nehéz egy elhagyott mívelést ismét rendbe hozni, világos, hogy legfőbb ideje a bajok elhárításáról gondoskodni.

A szélaknai mívelés megszorítására még több okot is említhetnék, de ezt majd egy későbbi felterjesztésemben fogom tenni.

Ez alkalommal kérték a tisztek és részesek, hogy engedjek nekik hosszabb időt a meggondolásra, amit, tekintve az ügy fontosságát, meg is engedtem; ámbár úgy tetszik nekem, hogy ezek az urak a határozatot mindig csak elhalasztani akarják; ilyen halasztással pedig annál kevésbé lehet a bekövetkezendő confusiót elkerülni, mert jól ismerem ezen urak szokásait.

1. Senki sem törődik az ellátmánnyal, és hogy az honnan szereztessék, és hogy a kincstárnak van-e pénze vagy nincs.

2. Vannak itt emberek, kik a zavar bekövetkezését óhajtják és örömmel várják.

3. Szokás a bányavárosokban, hogy egyik a másikkal szeret ellenkezni, és valamit csak azért sem fogad el, mert a másik ajánlotta.

Végre sokan vannak itt, kik egy ilyen határozatból szeretnek nagy lármák csinálni, és azt állítják, hogy evvel az államnak milliókra menő károkat okozunk. Ezekről a vádaktól sokan félnek, és nem merik nyíltan bevallani véleményüket. Hogy azonban ebből a kincstárnak haszna vagy kára keletkezik, az könnyen megítélhető; kitetszik ebből az én állásom nehézsége is, midőn tudom, hogy a bányákat ilyen módon zavar nélkül már csak rövid ideig tarthatom fenn. Én becsületesen kívánom teljesíteni kötelességemet, és segítek ott ahol lehet, s amennyire tehetem. De mivel az ügy rendkívüli fontossága, melyben egyedül határozni nem merek; ezért bátorkodom kérni az udvari kamarát, hogy egy udvari tanácsost ide küldeni méltóztassék, hogy ő itten a hely színén magát teljesen informálván, a bányavárosok állapotáról alapos tudomást szerezessen; mert különben a nehézségek folytonosan növekedni fognak, és a legrosszabb következményeket vonják maguk után. Minél előbb teljesítették a kéréssem, annál nagyobb haszna lesz belőle a kincstárnak.

1729 szeptember 17-ikén a főkamagróf megint Körmöczön van.

1729 szeptember 23-án rendeli a főkamagróf, hogy miután az udvari kamara megengedte, hogy ő egészségének helyreállítása végett egy ideig Tirolban megpihenhessen, és e távol-

létében is tudomással birjon a bányavárosok ügymenetéről, és azt nagyban vezethesse: ennél fogva távolléte idejére egy tagból álló bizottságot állít fel, mely a főkamaragrófi hivatal teendőit végezze, hetenként 3 ülést tartson, a jegyzőkönyvét neki beküldje, fontosabb ügyekben határozat előtt hozzá javaslatot terjesszen, halaszthatatlan ügyekben pedig intézkedjék jelentés tétel mellett. E bizottságba kijelöli Heybl főkönyvvivőt, Keyling bányabíró, és Staberhofer alkönyvvivőt, előforduló esetekben pedig helyettesül Geramb fő aranyváltót. Fogalmazókul kinevezi Gottier József aranyváltó segédet és Rust Imre számvivőt, végre a jegyzőkönyv vezetésével megbizza Adami expectanst.

1729 szeptember 25-én rendeli a főkamaragróf a főhivatali bizottságnak, hogy miután a selmeczi bányák költségei annyira felszaporodtak, hogy a termelés értéke alig elégséges a fedezésükre, minden módon igyekezzenek a költségeket apasztani, az elbocsátható munkásokat elbocsássák, újakat fel ne fogadjanak, és oda törekedjenek, hogy a termelés értéke a költségeket mindig fedezze, különben ők fognak felelősségre vonatni.

1729 szeptember 28-án rendeli a főkamaragróf, hogy Kirchner bányagondnok fizetése felfüggesztessék, és ellene fegyelmi vizsgálat inditassék.

1729 október 1-én kinevezi a főkamaragróf újabb segéd bányatiszteké: Veltoner Ferenczet és Köchl Istvánt; a zuzó-művekhez pedig 2-ik felügyelő segéddé Hock Jánost.

1729 november 1-én megengedi a főkamaragróf, hogy a selmeczi főtisztek, ha pénzben megszorulnak, a szükséges összeget kölcsön vegyék 6 %-ra.

1729 november 20-án értesíti a főkamaragróf a selmeczi főtiszteket, hogy az udvari kamarától küldött bizottság megérkezett és Selmeczre utazik; ő maga nem mehet oda a betegsége miatt, tehát csak levélben figyelmezteti őket a következőkre.

Tudják a főtisztek, hogy egy kiküldött császári bizottság irányában milyen tisztelettel és engedelmességgel visel-

tessenek, és tudni fogják az alájok rendelt tisztviselőket is a kellő tiszteletre és engedelmességre utasítani.

Miután a selmeczi kamara igazgatása a 2 főtiszt kötelessége, és a felelősség mind a kettőjüket egyaránt terheli; tanácsolja a főkamaragróf, hogy mindent együttesen tegyenek, minden dologban együttesen határozzanak, és minden kérdésre együttesen feleljenek.

A főkamaragróf azért kérte a bizottság kiküldését, mert a szélaknai bányánál mutatkozó nehézségek napról napra szaporodnak, és ő nem akarja s nem meri a felelősséget magára vállalni, hogy ott a mivélést folytassák-e, vagy abbahagyják; mert attól fél, hogy véletlenül több vizet nyitnak meg, a termelés meg fog apadni, az anyagok költsége emelkedni fog. A főtisztok csak úgy ismerik a bányát, mint ő maga, fontolják meg tehát jól a dolgot; ha van bátorságuk a mivélést folytatni, akkor tegyék meg az értelemben a javaslatot, ha pedig nincs, akkor adják elő okaikat a bizottságnak. Ha a mivélés folytatására határozzák magukat, és ma vagy holnap fennakadnak, akkor ne kívánjanak tőle segítséget, mert ő csak azt fogja nekik válaszolni, hogy maguk vették a bajt magukra, tehát segítsenek magukon ahogy tudnak.

Két körülmény nagyon aggódttatja őket Szélaknán; az egyik, hogy a mivélés folytatásával több vizet fognak kapni, és pedig annyit, hogy elfulnak és akár akarják, akár nem, fel kell hagyniuk a mivélést. Ez esetben pedig tudják a főtisztok, hogy csak őket fogják okolni, mert vannak elegenden, akik csak lesik az alkalmat, hogy valami szerencsétlenség történjék, és azért őket felelősségre vonni lehessen. A másik aggodalmas körülmény a termelés elégtelensége. Ha Amália akna le lesz mélyítve az altáráig a Teréz aknával együtt, akkor a keresztvágatok hajtása miatt a költség kéthetenként 24 ezer forinttra fog felemelkedni, és egy pár év alatt 30 ezerre is. Ezt nem kell elfelejteni, mert jól tudják, hogy milyen nehéz Bécsből ellátmányt kapni. Korlátolt mivélés mellett nem érdemes Szélaknát nagy költséggel fenntartani; terjedelmes mivélés mellett pedig nagyon valószínű, hogy sok víz fog betörni.

Mindezt fontolják meg jól, és adják elő a bizottságnak; melynek teendői közé tartozik Kirchner bányagondnok magaviseletét is megvizsgálni, mely miatt a főtisztek neki annyi-szor panaszkodtak. Most lesz alkalmuk a bizottság előtt mindent előadni, és ezt az ügyet is bevégezni.

1729 december 21-én megengedte a bizottság Heibel Pál-nak és Staberhofer Ignácznak, hogy a főkamagróf után Bécs-be mehessenek, és a fuvarköltéseket felszámíthassák. Ennek következtében 1730 márczius 25-én ők következőképen számi-tották fel fuvarköltéseiket:

Selmeczről Pozsonyba fuvar	30 ft	-	á
Pozsonyból Bécsbe	11 "	17	á
A rossz ut miatt 2 napig előfogat			
2 lóval	2 "	45	"
Vám Hainburgnál	-	8	"
A Pozsonyig magukkal vitt hajdu			
napidija	4 "	-	"
február 9-én vissza Bécsből			
Pozsonyba fuvar	11 "	35	"
vám	-	16	"
Pozsonynál átvitel bére	1 "	12	"
Pozsonyból Selmeczre fuvar	29 "	-	"
	90 ft	13	á

1729 december 22-én megengedi a főkamagróf, hogy a főtisztek a mostani szűk termelés mellett, mely a költségek fedezésére nem elegendő, szükség esetében 6 %-ra kölcsönt vehessenek fel.

1730 január 23-án Bécsben van a főkamagróf.

1730 január 30-án jelentést tesz Bécsben a főkamagróf a nemrég Selmeczen járt bizottság javaslatairól, melyekkel nincs megelégedve, mert felületeseknek tartja, és a bizottság nem fejtette ki kellően, hogy a javaslatokat miképen kell végre hajtani. Abban az esetben, ha Lauer fog Selmeczre menni, mint főkamagróf, minden rendben lesz, mert ő mint régi bányászati tisztviselő tudni fogja miképen kell javaslatait

életbe léptetni, de veszedelmes lenne e javaslatok fogadtatását másra bízni. Ő semmi esetre sem vállalná azt magára. A bizottság nem tanácsolja a szélaknai bányák felhagyását, vagy megszorítását a többiek közt azon okból sem, mert a Selmecz körül fekvő 7 megye lakossága is megkárosodnék ez által. Ez az ok fontos lehetett volna akkor, mikor még Szélaknán volt a főmivelés, de most mióta az istenáldástárói mívelés is kifejlődött, és már a szélaknainál nagyobb terjedelmet nyert, úgy hogy Szélakna már csak harmad része a felsőbiebertárói bányadalomnak, most annál kevésbé érezné meg a vidék e mívelés megszorítását, mert a munkások számát nem kellene apasztani; egy koncentrált mívelés pedig soha sem lehet kárása sem a vidéknek, sem a kincstárnak.

1730 márczius 12-én kimutatja Eder Miksa György pénztáros, hogy a régebben elmulasztott fizetésekből mennyivel tartozik még a kamara:

és pedig a lovasgazdáknak	26,917 ft 25 xr.
a zuzó munkásoknak	2,583 " 14 "
a kohómunkásoknak	25.065 " 31 2/4 xr.
a tiszteknek	2.731 " 53 "
különféle feleknek	14.542 " 46 2/4 xr.
a bányamunkásoknak	23.958 " 24 2/4 xr
a faszállítóknak	4,233 " 41 2/4 xr
kisebb bányavállalkozóknak	6.373 " 41 xr.

106.406 " 37/2 "

1730 július 5-én kinevezi a főkamaragróf Adami János Antal expectant a főhivatalhoz jegyzőnek hetenként 5 ft fizetéssel.

1730 július 14-én VI.Károly cs.k. rendelete a bányavárosokban volt bizottság jelentésére báró Sternbach főkamaragrófhoz.

1. A bizottság javaslatára megengedtetik, hogy a szélaknai bányamívelés a 6-ik Sarkóczi járatig fenntartassék, és az e végre szükséges gépek felállíttassanak, mihelyt az illető tisztek a lüneburgi és harzi bányák bejárásáról visszatérnek.

2. Hogy a bányák művelésére szükséges ellátmány mely mennyiségben már évenként 500.000 forintra emelkedik, lehetőleg leszállíttassék, tekintve, hogy e végre leghatásosabb eszköz: a zuzók és olvasztók munkájának rendbehozása, elváratik a főkamagróf ügyességétől és buzgóságától, hogy minden e célra vonatkozó intézkedéseit gyorsan meg fogja tenni; különösen pedig:

1. Miután a selmeczi, körmöczi, és besztercebányai bányáknál mintegy 5.000 ember áll munkában, bizonyosnak látszik, hogy ha a tisztek és altisztek a munkásokra kellően felügyelnek, őket a munka közben a munka kellő teljesítésére tanítják, és arra vigyáznak, hogy a munkások a műszak ideje alatt ne heverjenek órákig, a szakmány adásban gondosan eljárjanak, és az egész művelést célszerűen vezetik, nagyon valószínű, hogy a munkások számának legalább 1/4 része nélkülözhetővé válik, és így a költségek is leszállíttatnak, de a megmaradó munkások is többet keresnek.

2. A lóerejű gépeknél most Széлакнán és Pachentéron 327 pár ló van alkalmazva, melyeknek tartása, különösen ha a szára magas, igen sok pénzbe kerül, minek következtében a lovas gazdák a lovak bérét folytonosan emelik, de a lovakat nem táplálják kellően, és csak elcsigázott gyenge lovakat tartanak. Arra kell tehát lenni, hogy mikor a takarmány olcsó, abból készlet vásároltassék be, és Lipcsén, Zsarnóczán és Ladoméron tárházakban tartassék, melyekből a lovasgazdákat szükség esetén olcsó takarmánnyal ellátni, és azután őket arra szorítani lehessen, hogy csak egészséges, jól tartott és erős lovakat alkalmazzanak.

3. A fa és szén fuvarosoknak a fuvarbért azonnal ki kell fizetni, amint a fát vagy szenet beszállították. A szállítás drágaságának elkerülése végett meg kell keresni a körülfekvő erdők birtokosait, hogy a favágást és szállítást jobbagyaiknak megengedjék, a bányászat számára fenntartott erdőket pedig be kell járni, és a vágásokat ki kell oly módon jelölni, hogy az erdők fennmaradása biztosíttassék, végre pedig meg kell fontolni, hogy nem lehetne-e a Besztercebánya körül fekvő

erdőkől fát Ladoméra vagy Zsarnóczára usztatni, és a kirakó helyekről a szükségét pótolni.

Miután pedig nagyot segítene a szélaknai bányászat állapotán, ha a vizeket egy mélyebben fekvő altárával le lehetne vezetni, megengedtetik, hogy a hodrusi altáró, mely már néhány 100 öl hosszú, behajtsassék a szélaknai művelések közé, a felterjesztett terv és térkép szerint, melynek elkészítéséért Nicoboni mérnöknek 100 ft jutalom utalványoztatik az általános Bancalitásnál.

3. A számadásokat illetőleg utasítások fognak kiadatni, melyeket pontosan meg kell tartani.

1730 augusztus 24-én jelentik a főtiszték, hogy 60 bányász kijelentette készségét, hogy Pálitsch bányamesterrel, a besztérczebányai pénztáros fiával Dognácskára költözik.

1730 szeptember 12-én véleményt adnak a selmeczi főtiszték az udvari kamara szándékáról, mely szerint a 3 kamara egybe vonatnék, és csak egy fő könyvvitel és egy főpénztár rendeztetnék be. Ez a szándék, úgy látszik abból a célból indul, hogy a személyzet apasztassák, de azt a célt nem fogja elérni, sőt inkább személyzet szaporítás lesz a következménye. Egyebiránt a főhivatal helyéül Selmecz lenne ajánlandó, mert a 3 kamara közt legterjedelmesebb.

1730 szeptember 23-án jelenti a bányabíróság, hogy a dognácskai bányamesterrel Palitschsal 72 ember költözött Dognácskára, kiknek naponként 7 1/2 xr. élelmezési díj jár.

1730 november 3-án éjjel a főpénztárba betört valaki a kemenczén át, és a pénzkészletet elvitte.

1730 november 6-án jelenti a főkamaragróf az udvari kamarának, hogy Selmeczen a fő pénztárt az éjjel kirabolták és 800 ft ezüst pénzt elvittek. A pénztár a hajduk szobája mellett áll, és külön elzárható pénzkamarával van ellátva. Az első szoba előtt van egy kis helyiség, melyből a kemenczét fűteni lehet; itt történt a kemenczén át a betörés. A vizsgálat fölyik.

1730 december 6-án értesíti a főkamaragróf a főtisztéket, hogy az udvari kamara november 20-án kelt rendelete szerint az itteni uradalmakat bérbe adni akarja, de előbb a hivatalok véleményét meg akarja hallgatni. Felz ólitja tehát a főhivatalt, hogy ez iránti véleményét hozzá beküldje.

1730 december 6-án értesíti a főkamagróf a főtisztas-
ket, hogy az udvari kamara október 31-én kelt. rendelete sze-
rint az itteni kamaráknál és uradalmaknál alkalmazott tisz-
viselők, hogy 500 ft és magasabb fizetésük van, 3% arrhát fi-
zetni tartoznak, utasítja tehát, hogy ezt az arrhát 1731 ja-
nuár elsejétől kezdve tőlük levonják.

1730 december 9-én jelentik a főtisztas, hogy a novem-
ber 3-án történt betörés alkalmával összesen 877 ft rabolta-
tott el. Gyanuba fogták Gschwendtner Lipót innokot, ki újabb
időben több aranyat váltatott fel, de igazolta magát minden-
ben.

1730 december 9-én utasítja a főkamagróf a főhivatalt,
hogy gondosan tanácskozva tegyen javaslatot, miféle állomások
szükségesek a felsőbbektől le a bányaugyelőkig? Mi legyen a
fizetésök, minden accidentia elhagyásával? és kik lennének a
legalkalmasabbak az állomások betöltésére?

1731 január 7-én jelentik a főtisztas, hogy Staberhofer
már átvette a selmeczi könyvvitelt Heibeltől, ki Besztercze-
bányára van könyvvivőnek kinevezve. Alkonyvivőnek Rust Imrét
ajánlják.

1731 február 15-én írja a főkamagróf a főtisztasoknak,
hogy miután a napokban történt bíróválasztás alkalmával föl-
tűnt, hogy a város tanácsában többen vannak olyanok, kik az
udvari kamara rendeleteit nem tisztelik és a főkamagróf te-
kintélyét elismerni nem akarják; nehogy az ilyen emberek a
városnál elhatalmasodjanak, meghagyja a főtisztasoknak, hogy
a felsőbb rendeletek tiszteletben tartására ügyeljenek, és
ha a város ez ellen vétene, vegyék zár alá a város bányái-
nak termelését, fogják ki a város lovait a járgányokból, és
ne fogadjanak el városi sört a kincstári bányáknál.

1731-ben Grueber lett Selmeczen bíró, a múlt évben volt
Lukowetz helyébe.

1731 márcziusban úgy látszik, hogy Selmecz város hatósá-
ga nem akar a főkamagróf rendeleteinek engedelmeskedni, és
nem akarja elismerni, hogy a főkamagróf bányászati dolgokon
kívül más civil ügyekben intézkedhessék.

1731 márczius 9-én felszólítja a főkamagróft a város tanácsát, nyilatkoztassa ki, hogy Grueber városbíró csak maga nevében, vagy az egész tanács meghatalmazásából mondta-e azt, hogy a főkamagrófnak nincs a városi dolgokban semmi beleszólása. Miután hallotta, hogy a városbíró Bécsbe akar utazni, ezt teheti a maga költségén, de a főkamagróf megtiltja, hogy a város neki e célra költséget adjon.

1731 márczius 12-én jelenti Keyling bányabíró, hogy a főkamagróf levelét tegnap a gyűlésen felolvasták, és egyhangúlag elhatározták megkérni a főkamagróft, ne vonja el tőlök pártfogását, és hogy ők mindenben készségesen követni fogják rendeleteit.

1731 április 4-én kifejti egy irat, mely nincs aláírva, hogy miután Grueber Ignác azt elmúlt február hóban nagy korcskedéssel keresztül vitte bíróvá választatását, azóta olyan zavarban van a városi tanács, amilyenben még eddig soha sem volt. Ez pedig onnan származik, hogy az új bíró mindenféle újításokat akar tenni, melyeknek keresztül vitelére pártfeleivel tanácskozásokat tart, a tanácsnok urakat semmibe sem veszi, az ő szájöveteleket pártfeleivel nem is a városházán, hanem saját lakásán tartja, és úgy festi nekik a dolgok állását, mintha az udvari kamara az ő szabadságaikat el akarná törölni, mi ellen mindnyájan kötelesek a legerélyesebben föllépni. Tagadja, hogy az udvari kamarának joga volna a város dolgaiba bele szólani, pedig minden szabadságaikat az udvari kamara pártfogása mellett nyerték; ezekből az összejövetelekből panaszleveleket küld a magyar udvari kamarához, a főkamagrófhhoz, a király gyóntató attyához, és ki tudja még hová, a panaszlevelekre a város pecsétjét is rátéteti, mintha a város tanácsából keletkeznének; így azt panaszolta márczius 9-én Pozsonyba a magyar udvari kamarának, mintha a főkamagróf nem akarná megengedni, hogy a hiányzó tanácsosok megválasztassanak, pedig mindenki tudja, hogy ebből egy szó sem igaz. A tanács tudta nélkül a város költségén biztosokat küld Pozsonyba, a különféle hatóságokat egymás ellen felingerlí, a papságnak úgy adja elő a dolgot, mintha a vallás ügye veszélyben forogna,

pedig mind ezt csak uralkodni és hatalmaskodni való vágyakodásából teszi. Aki nem tartanak vele, azokat fenyegeti, és tőlök a városi hatóság védelmét megtagadja, az eddigi szokásokat felforgatja, a tanácsosoktól mindenben feltétlen engedelmességet kíván az ő szeszélyei iránt, és ha még keresztül viheti, hogy fia jegyző, veje pedig tanácsos legyen, akkor egyedül ő fog itt uralkodni, ezt azonban nehezen fogja keresztül vinni, mert a tanácsosok és bányapolgárok többsége ellene van. De annyi bizonyos, hogy a meddig ő bíró marad, a város ügyei mindig a legnagyobb zavarban fognak lenni, és a polgárok között béke helyett csak folytonos egyenetlenség fog uralkodni, és félni lehet, hogy a miatt az isten még jobban megvonja áldását a bányáktól, és a város nyomorúságba fog süllyedni.

1731 április 6-án megbizza a főkamaragróf az udvari kamara rendeletéből Semberg vicepraefectust, hogy vizsgálja meg miképen történt Selmecezen az utolsó bíróválasztás, és mi az oka az ottani egyenetlenkedésnek, s tegyen mindenről jelentést és javaslatot.

1731 április 6-án jelenti Keyling bányabíró a főkamaragrófnak, hogy Seitzl bányapolgár a csapszékházban azt mondta, "ha a főkamaragrófnak joga volna a városnak parancsolni, hát már többeket megbüntettetett volna. A kamara elébb fog tönkre menni, mint a város." Seitzl azt hirdeti, hogy a főkamaragróf a katholika hitet el akarja nyomni, mert a 24-esek közé 2 lutheránust akar beválasztatni, evvel elnyomja a város szabadságait is, mert ha előre meg van hagyva, hogy kiket válasszának be, akkor meg van semmisítve a választás szabadsága.

1731 május 13-án jelenti a bányabíró, hogy Grueber városbíró megint tiszteletlenül beszélt egy gyűlésen a főkamaragróf tekintélye ellen, s hogy ő meg fogja mutatni és kieszközölni, hogy a főkamaragrófnak ne legyen a városi dolgokba semmi beleszólása.

1731 május 18-án jelenti a bányabíró, hogy a város házában gyűlést tartottak, és Grueber bíró hivataltól felfüggesztették, és pénztárt az ő házából a városházra vitették. Ideiglenesen Lukowitznak adták át a bírói hivatalt.

1731 május 19-én jelenti a bányabíró, hogy Gruber Ignác volt bírónak, Grueber Ferdinandnak, Seitel borbélynak, és Zwitteringer Dávidnak pinczéit elzárták és lepecsételték.

1731 június 22-én bemutatja a város tanácsa Kajdáczy Imrét a főkamaragrófnak a végre, hogy a városi jegyzői hivatalra alkalmaztassék.

1731 június 24-én írja a főkamaragróf, hogy Kajdáczy kineveztetése ellen nincs semmi kifogása.

1731 augusztus 29-én jelentést tesznek Sembery János vicepraefectus és Keyling Ádám bányabíró Bécsből a főkamaragrófnak, hogy ott a volt város bíró Gruber ellen az udvari kamaránál felvilágosították az illető tanácsos urakat.

1731 szeptember 8-án jelentik Semberg és Keyling Bécsből, hogy Gruber ügyében az határoztatott, hogy a főkamaragróf őt ismét visszahelyezze bírói hivatalába.

1731 szeptember 27-én bizonyítják: Lukowitz, Mitis, Keyling, Deadda, Feil, Oberaigner, Gottier, Hauszegger, Ehrenzeitter, Fritz, Lezius, és Kraudy, hogy Gruber Ignác, midőn az udvari kamara határozatát a városházán felolvasták azt mondta: "Miután a főkamaragróf az én felfüggesztésemmel engemet becsületemben megsértett, köteles most engemet a hivatalomba ismét vissza helyezni, és evvel nekem elégtételt adni."

1731 október 8-án kinevezi a főkamaragróf Keyling bányabíró és Ruszt alkönyvvivőt a bányamunkára elítélt gonosztevők ügyeinek kezelőivé, hogy ők vigyék a szükséges levelezéseket, ők gondoskodjanak ide hozatalukról és itt elhelyezésükről, ők számoljanak a felmerülő költségekről. Jónak találná, ha a foglyok számára egy külön épületet lehetne berendezni, és erre nézve tőlük jelentést vár.

1731 október 23-án ismét vissza helyezi a főkamaragróf Gruber Ignácot a bírói székbe avval a feltétellel, hogy önkényűleg nem fog semmit tenni, hanem megtartja az eddigi szokásokat.

1732 január 6-án jelentést tesz a főkamaragróf az udvari kamarának arra a kérdésre, hogy mennyiben tett aleget ama ígéreteinek, hogy évenként 20 ezer ftot fog Bécsbe szállítani,

ameddig isten áldása megengedi. Ezt az ígérteét mind eddig meg is tartotta. Midőn ő ide jött a beszttercebányai kamara havonként 8000 ft ellátmányt kapott Bécsből, 1725-ben leszál-
litotta ezt az ellátmányt a főkamaragróf 6000 ftra, és a
hiányzó 2000 ftot az itteni művek jövedelméből pótolta, te-
hát 24.000 ft maradt a Bank pénztárában, a mivel az ígérteét
teljesítette. 1726-ban 60 ezer ft maradt a bankalítás rendel-
kezésére, és az így maradt mindaddig, míg egy évvel azelőtt
a bányák termelése annyira megapadt, hogy most megint csak
2000 ftot hagyhat vissza Bécsben. Az igaz, hogy ő nem küldött
Bécsbe pénzt, de azt, amit Bécsbe kellett volna küldeni, ott
hagyta, ami egyre megy.

1732 január 24-én jelenti Keyling bányabíró a főkamara-
grófnak, hogy ő Felségétől egy leirat érkezett a városhoz,
mely a bíróválasztást következőképen szabályozza:

1. A bíróválasztás ez alkalommal király biztos nélkül
tartható.

2. Mind a két jegyző jelen legyen a szavazásnál.

3. Ha más állomások betöltése is szükséges, és ezekre
lutheranusok választatnak, megkívántassék tőlük, hogy a Szűz
Máriára és Minden Szentekre esküdjének.

4. A városi gazdasági számadásokat fel kell küldeni a
magyar udvari kamarához.

5. A pénz bevételeire és kiadására külön pénztáros alkal-
maztassék.

6. Jelentsék fel, hogy kik most a hatóság tagjai.

7. A bíró intézkedjék, hogy a tanácsos urak szorgalmato-
san eljárjanak a tanácskozásokba, és ezekben részt vegyenek.

Keyling írja, hogy főkép a 4-ik pontra nézve kívánnak
felvilágosítást, és meg fogják kérni a főkamaragróftól, hogy
ebben nekik utasítást adjon.

1732 február 3-án jelenti a főkamaragróf, hogy Selmeczen
egészen csendesen Lukovitzot választották bírónak.

1732 április 6-án jelenti a bányabíró a főkamaragrófnak,
hogy hallomás szerint legközelebb 40 foglyot fognak Bécsből
ide szállítani, most pedig mintegy 50 ember van itt, mit csi-

náljanak annyi sok fogollyal? Most meg vannak szüntetve mindenütt a kézi szivattyuk, tehát nem marad egyéb, mint a zuzó-
ércz feltörés. Talán lehetne a élelmezési díjukat 6 krral le-
szállítani 5 krra.

1732 április 19-én '63/ udvari kamarai rendelet báró Stern-
bach főkamagrófhoz.

Miután egy öl fa szállítása Besztercebányáról Selme-
czre 4 ft 56 krba kerül, le kell mondani arról, hogy a tűzgépek-
hez szükséges fa Besztercebányáról szállitassék.

A városok számadásai gyorsan elintézendők, hogy az el-
intézés lassúsága miatt panaszok ne emeltessenek. Az üzemnél
tapasztalható rendetlenségeket a főkamagróf azonnal intézze
el, és ne várjon előleges udvari kamarai határozatra, és ha
a főkamagróf elutazik, gondoskodják, hogy távolléte alatt
is minden rendben menjen.

1732 július 8-án jelenti a bányabíró, hogy az elítélt
foglyok közül Romeis Simon, ki már régóta állítja, hogy ő
semmi munkára sem képes, és nem régen maga magát bevádolta,
hogy egy malmot felgyújtott és kérte, hogy ítéljék őt halálra,
tegnap a kutba ölte magát, és eltemetés végett a hóhérnak
adatott át.

1732 szeptember 6-án értesíti a főkamagróf a főtiszte-
ket, hogy a napokban Tirolba fog utazni, de november elején
visszatér.

1732 szeptember 9-én jóváhagyja a főkamagróf, hogy
a selmeczi kamara a társpezntárból 9000 ftot kölcsön vegyen,
és ez összeget a revistyei és saskói uradalmak jövedelmeiből
fizesse vissza.

1732 deczember 25-én elrendeli a főkamagróf az udvari
kamara utasítása következtében, hogy ezentul csak a kincstári
sörházakból fogadjanak el sört, hogy a jövedelmet a mostani
szorult viszonyok között evvel is szaporítsák.

1733 január 4-én jelentik a főtiszték, hogy eddig mind-
össze m.e. 5000 akó sört fogyasztottak a bányáknál, a szállí-
tók voltak a gyökési, revistyei, saskói kincstári sörházak,
a selmeczi, bélabányai, a Koháry-féle princzdorfi, a Hellen-

bach féle vihnyei, dubovai és osztralukai falusi sörházak. A kincstári sörházak elvállalhatják az egész szállítást, de azt javasolják a főtiszték, hogy a prenczfalusi m.e. 600 akót is fogadják el, mert Koháry területain van a vízvezeték nagy része, és mert Koháry mint Hont megyei főispán, sokat segíthet a bányákon jó akaratával. A kincstári sör akója 1 ft, a magánosoké 57-54 és 48 kr.

1733 január 6-án jóváhagyta a főkamaragróf, hogy a prenczfalusi sörről kívül más magán sörháztól ne fogadjanak el sört.

1733 február 18-án⁶⁴ udvari kamarai rendelet báró Sternbach főkamaragrófhhoz.

Hogy a munkásokat az uzsorások ellen megvédeni lehessen, egy fiskális fog a bányavárosokban kineveztetni a Causarum Regalium director által, a főkamaragróf tegyen javaslatot, hogy mi legyen a fiskális fizetése, és mi módon rendeltessék a főkamaragrófi hivatalhoz?

1733 márczius 6-án jelentést tesznek Hallwax János, Staberhofer Ign. administrator, Eder György Miksa, Geramb József János, Käschnitz József udvari számtiszt, és Adami Antal János jegyző a főkamaragróf felhívására az expectansok képességét és alkalmaztatását illetőleg.

Artner Ádám János 1730 óta expectans, tanult mérnök és építész, 31 éves, házass, jogi ismeretei nincsenek, de eszes, ügyes, csendes és jó magaviseletű ember, eleinte a gépészeti hivatalnál volt alkalmazva, de úgy látszik, hogy jó elméleti képessége mellett nincs még gyakorlata. Azután az erdők felmérésénél alkalmazták, most pedig a tűzgép építése mellé van rendelve Veltonerrel együtt, hogy a gép kezelésébe magát begyakorolja. 4 ft heti bére van. Ha báró Fischer őt kellőleg kitanítja, használható egyén.

Pachinger Ádám. 1728-ban alkalmazta őt Penkler számtanácsos az ujbányai gépnél mint bányairnokot, miután azonban a gép felhagyatott, 1729-ben expectans lett tekintettel arra, hogy a számvitelben jártas. Házass, van 5 gyermeke, 30-40 éves, magasb iskolákat nem végzett, magaviselete kifogástalan. Egy ideig az irodában használták, azután a kémli műhelybe jött,

később a szertárhoz rendeltetett, hol magát igen jól viseli, jó számoló. 3 ft a heti bére. Javasolják, hogy heti bére 4 ftra emeltessek.

Höll Ignác 1731 október havában vétetett fel mint expectans. Tanult ember. 21 éves. Nőtlen. Jó eszü, de lassu az írásban, és minden dolgában. A bányabírósnál a jegyző mellett foglalatoskodik. Csendes jó magaviseletű. Heti bére 1 ft 30 kr. Javasolják, hogy bére 2 ftra emeltessek, mely esetben talán szorgalmasabb lesz.

Leibwurz Bonaventura Ádám 1726 óta expectans, házas, 25 éves, felsőbb iskolákat nem tanult, főképen a bányamivelés mellett volt alkalmazva eleinte Urvölgyön azután Szélakmán. Most a bányatanácskozások jegyzőkönyveit és jelentéseit készíti. Ügyes ember, a bányánál jó szolgálatokat fog tenni. Heti bére 3 ft.

Führer Frigyes 21 éves, nőtlen, - keveset tanult, de nagyon eszes fiu, csak hogy sokszor nem jó dolgokban gyakorolja az eszt, 1729 óta expectans, volt a körmöczi kohóknál 3/4 évig, azután Selmechre jött az irodába, a kolbachi tó építésénél, a bánya imok mellett, és utoljára az erdőmérésnél volt alkalmazva. Most a könyvvitelnél foglalatoskodik. Nem szorgalmas. Már a fizetését is fel kellett egyszer függeszteni. Heti fizetése 2 ft. Egy ideig még megkísérlik, hogy lehet-e vele valamire menni, de ha nem javítja meg magát, legjobb lesz őt elbocsátani.

Gschwendtner Lipót 1 1/2 óta expectans, 30 éves, özvegy, magasabb iskolába nem járt, képessége volna, jól ír, de nagyon heves és haszonleső. Heti bére 1 ft. Nem remélik, hogy belőle jó tiszt legyen valamikor.

Habranek Károly Erneszt, 1729-ben vették át a Mariahimmel fahrt bányától, hol szertárnok volt. A könyvvitelnél alkalmazták igen jó sikerrel; 27 éves, nőtlen, néhány iskolát tanult. Heti bére 3 ft. A főkönyvvivő nagyon meg van vele elégedve.

Höll Károly József 1731 óta expectans 20 éves, nőtlen, rhetorikát végzett. Eszes fiu. Az atyja mellett van alkalmazva hogy az ő kísérleteinél segítsen. Jól rajzol, és modelleket csinál. Szükséges, hogy a bányába gyakrabban járjon, heti bére 1 ft 30 kr. Csendes, szerény; jó magaviseletű.

Halbendienst Sebestyén, a kohótiszt fia, 22 éves, nőtelen, felsőbb iskolákat tanult, eszes fiatal ember, a múlt év óta expectans, a szklenői kohónál gyakorolja magát a kémlésben és olvasztásban. Szorgalmatos, jó magaviseletű. Heti bére 3 ft.

Weidacher Mihály 1728 óta expectans, 24 éves, magasabb iskolát nem járt. A kémlésben igen jól begyakorolta magát, az esküdt kémlész igen dícséri. Heti bére 3 ft. Javasolják, hogy heti bére 4 ftra emeltessék.

1733 márczius 8-án jelenti a bányabíró, hogy most 60 ad metalla ítelt fogply. van Selmecezen, kiket a hányókon a zuzóérczek feltörésével foglalkoztatnak. De ha még több érkezik, akkor elfogy a pénz, melyből őket élelmezni lehet.

1733 április 23-án tanácskozást tartottak a főtisztek a sörszállítások tárgyában, és javasolják, hogy miután tagadhatatlannul jogában áll a kincstárnak, mint Felsőbiebertáló principálisának, ki az egész bányának 15/16 és 48/128 birtokában tartja, a többi részesek pedig csak 80/128 részét bírják 1/16 részből, amin fogva a kincstár onnan szerezheti a munkások számára a sört, a honnan akarja, és mert e tekintetben senki-nek sincs lekötölezve semmiféle írásbeli szerződéssel, hanem eddig különféle okokból túrték, hogy magánosok is szállítsanak. És pedig a mi Selmece városát illeti, ennek sincs joga semmi a szállításra, hanem tekintve, hogy a város szegény, hogy egész erdejét a bányászat használja, és a város még a serfőzésre is magánosoktól kénytelen fát venni, azt javasolják, hogy fogadtassák el ezentul is a várostól évenként 600 akó, avval a feltétellel, hogy a kamarával nem ellenkezik, és az Erzsébet akna mellett épített két sörmérést megszünteti.

2. Bélabánya városnak sincs semmi joga, de még szegényebb mint Selmece, már 200 éve, hogy a bányamivelésből semmi haszna sincs, de az erdőt szintén egészen a bányászat használja, javasolják, hogy fogadtassák el tőle évenként 400 akó.

3. A gróf Koháry uradalmát illetőleg, ennek sincs semmi joga, de mivel Selmecczel szomszédos, a vízvezetékek nagy részben az birtokain vannak építve, és Koháry gróf soha sem

akadályozza a bányamívelést, javasolják, hogy fogadtassék el tőle évenként 600 akó.

4. A dubovai parasztoktól azért fogadtatott el eddig a sör, hogy az erdejökből szép vastag tölgyfákat szállítottak a gépek építéséhez, most már azonban nem szállíthatnak ilyen fákat, mert kifogyott; azt javasolják, hogy ezentul tölők ne fogadjanak el sört.

5. Hasonlóképen az Osztróluczkiai birtokáról is most már kevés fát szállítanak, javasolják, hogy tőlük évenként elfogadjanak csak 100 akót.

6. A mi báró Hellenbach vihnyei sörházát illeti, ő azelőtt ingyen kapta a sörfőzéshez szükséges fát a város erdejéből, de most már ezt megszüntették, mert a város maga sem kaphat onnan fát a saját főzőjéhez; azt javasolják, hogy a bárótól ezentul ne fogadtassák el sör. Ezt annyival inkább lehet tenni, mert a Hellenbach testvéreknek 3 bormérésük van, a bányamívelést pedig nagyon lanyhán folytatják.

A revistyei és saskói kincstári uradalmaknak ezek szerint évenként m.e. 4000 akó sör szállítása maradna, figyelmeztetni kellene azonban őket, hogy jobb sört szállítsanak mint eddig.

1733 április 29-én meghalt az öreg főbányatiszt Deadda.

1733 május 19-én értesíti a főkamaragróf a főtiszteket, hogy a benedek praefectus a főkamaragróftól dicsánatot kért a Willidienaren okozott sérelemért.

1733 július 11-én jelenti Payerbeck, Koller és Maschko Körmöczről, hogy Radolay bevallotta, hogy a kamara udvarban Selmeczen történt lopást ő követte el. Délután 3 órakor indult el Körmöczről és éjjélkor Selmeczen volt, a kamaraudvarba a csatornán át mászott be, az ór aludt, ő pedig a pénztár kamenczéjébe bujt, és azt kitörvén, lopta el a pénzt. Mikor az ór az udvarban járkált, ismét kibujt a kameczen, és a csatornán át kiszökött, és dél előtt 9 órakor már Körmöczön volt, hol lefeküdt és betegnek jelentette magát. Több más tolvajlást is követett el. A felesége minden órában várandó. Mikor Selmeczről haza felé ment, Szklenó előtt megvett egy

lovat egy paraszttól, azt a lovat a Klingputten aknába eleve-
nen belökte Körmöczön, hogy semmi nyoma se maradjon. Radolay
kovács mester volt Körmöczön, 5 gyermeke van, a 6-ik pedig
nemsokára a világra jön, Radolay egyszersmind ezüstkisérő
/Silberreuter/ volt, és mint ilyen a kamara hatósága alá tar-
tozott. Ez okból elszállították Radolayt Liptóra, mi ellen
Körmöcz városa protestált.

1733 augusztus 6-án jelentik a főtisztek, hogy miután
Selmech városa báró Hellenbach sörházát Vihnyén átvette, a sör-
főzéshez szükséges fa kijelölését kívánta az erdő hivataltól;
de ezt megtagadták, mert Vihnyén mind fiatal erdők vannak, me-
lyekben tilos a vágatás. Az erdő ugyan a városé, de az erdő-
kezelése a kamarát illeti. A Selmechen lévő két sörházhoz is
idegenektől kell a városnak tűzifát venni, mert a fa a bányá-
szat számára is van foglalva. Ha tehát most megint egy újabb
sörházat akar ellátni, vegyen hozzá tüzi fát idegenektől. A
főkamaragróf ezt a véleményt jóvá hagyta.

1733 augusztus 13-án meghalt Funiak Adalbert esküdő
kémlész.

1733 október 1-én meghalt a szélaknai bányásrnok Himmel-
reich Mátyás.

1733 október 5-én Böhmb József Ferenczet eddigi bánya-
sirnok segédet nevezte ki a főkamaragróf ideiglenes szélaknai
bányásrnokká.

1733 október 25-én javasolják a főtisztek, hogy miután a
város az elzálogosítva volt viihnyei sörházat visszaváltotta,
és miután a kincstári viihnyei kohó végképen felhagyatott, most
már át lehetne engedni a városnak a Hirschenstein hegyek fekvő
fákat, melyeket a szél kidöntött, mert azokat nem lehet már
most a kohóban felhasználni, a bányába pedig nem valók, hanem
a sörházba mint tűzifa jól felhasználhatók.

1733 december 9-én 65/ udvari kamarai rendelet báró Stern-
bach főkamaragrófhhoz.

Tudomásul vétetik, hogy Selmech, Körmöcz és Besztercze-
bánya városok az ő gazdasági számadásait a főkamaragróf elé
terjesztették, és a talált kifogásokat felderítik. Utasítta-
tik a főkamaragróf, hogy a többi kisebb városoktól is kérje

be a gazdasági számadásokat, és hozza ügyeiket a kellő rendbe.

1734 január 28-án kinevezi a főkamagróf Zipser Mátyást, az öreg Zipser társulati bányatiszt kiát segédbányatisztté az atyja mellé 2 ft hetibérrel.

1734 február 2-án írja a főkamagróf a főtiszték jelentésére, hogy a munkások a hónapos fizetésekkel nincsenek megelégedve, az onnan származik, hogy már hozzá vannak szokva minden 2 hétben enni, inni és vigadni; éppen ezeknek a dözsöléseknek a megakadályoztatására rendelte az udvari kamara a havi fizetéseket, a tiszték pedig tegyék meg kötelességüket, és tartsák érvényben a rendeletet.

1734 márczius 27-én már halva volt báró Sternbach főkamagróf. Ideiglenesen Kaschnitz, Hellwax és Staberhofer látják a főkamagrófi hivatal teendőit.

1734 április 2-án megengedi Eszterházy Imre gróf esztergomi primás, hogy a hyeronimitanus szerzet Széklaknán klastromot és templomot építhessen, és ott a plébánia teendőit elláthassa.

1734 június 22-én megemlittetik egy jelentésben, hogy Lauer cs.k.biztos két bányagyakornokot, és egy varázssvessz ővel járót /Ruthengänger/ rendelt Csehországból Selmeozre.

1734 június 25-én értesíti a főkamagrófi hivatal adminisztrátója Sembery Samu praefectust, hogy az udvari kamara Lauer Ferencz János k. csehországi kamarai tanácsost mint kir. biztost kirendelte a főkamagrófi hivatal ellátására.

1734 június 28-án 66/ értesíti az udvari kamara a főkamagróft, hogy ő Felsége márczius 26-án újólág felszólította a bányavárosokat, hogy gazdasági számadásaikat a főkamagrófhoz adják be, ki azokat tovább fogja az udvari kamarához szolgáltatni, az adószámadásokat pedig közvetlenül a helytartótanácsához adják.

1734 július 1-én már Lauer írta alá a rendeleteket.

1734 július 9-én felszólítja Lauer k. biztos gróf Eszterházy Antalt és Rakovszky Sándort mint a Garamberzencze határának földes urait, hogy Garamberzenczén egy hidnak építését

engedjék meg, mert a közelniki völgy legalkalmasabb a közlekedésre a 3 bánya város között, most pedig hid nélkül a közlekedés sokszor hosszabb ideig is lehetetlen.

1734 július 20-án válaszolja gróf Eszterházy Antal a biztosi biztosi, hogy szívesen megengedi a hid felállítását Garamberzenczén, csak azt kívánja, hogy miután neki és testvéreinek Istvánnak a Bucs mellett levő átjáróból némi jövedelme van, melytől akkor elesne, ha az utasok Garamberzenczén a hídon átmehetnek, ezt a jövedelmet ő azután is megtarthassa, és az utasokért, kivéve az érczfuarosokat, kik minden hidvántól mentesek, beszédhesse.

1734 július 28-án körlevelet ír Lauer k. biztos mind a 7 bányavárosnak, melyben elmondván, hogy a köznép asszonyainak öltözete felső testükön csak egy ingből állván, úgy járnak nyilvánosan a városban, gyakran gyermekükkel az emlőjükön, sőt így a szopós gyermekkel mennek a templomba is, és ott szoptatják gyermekeiket, és ez által a fiatal embereknek ájtatosságát zavarják, általános botrányokoztatásra okot adnak, és az isten haragját vonják magukra és a városra; annél fogva felszólítja a városok hatóságait olyan intézkedések tételére, hogy a köznép asszonyait ne engedjék így félig meztelenül járni, hanem utasítsák őket, hogy mellényt hordjanak, és a templombar ne tolakodjanak az oltár mellé szoptatva, hanem maradjanak kevésbé feltűnő helyen, ha szoptatniuk kell.

1734 szeptember 17-én jelenti Geramb, hogy Hallwax János főpénztáros az nap reggel 4 órakor meghalt.

1734 szeptember 26-án Lauer k. biztos Bécsben van.

1734 okt óber 6-án jelenti Staberhofer a Bécsben levő k. biztosi, hogy az udvari kamara kívánsága szerint a hónap 18-ika körül 20.000 ftot fog a selmeczi bányák termeléséből mint fölsőleget Bécsbe küldeni.

1734 október 6-án írja Lauer k. biztos Bécsből, hogy a kívánt 20.000 fton felül még 4000 ftot, tehát összesen 24.000 ftot küldjenek.

1734 december 1-én értesíti Lauer Bécsből a kinestári kamarákat, hogy ő az ő megbízatásában eljár, és biztosi minő-

ségét bevégezvén ismét vissza tér Csehországba régi helyére. A 3. kamara ezentul ismét ideiglenes igazgatás alá kerül, s a végre Kaschnitz fog Bécsből leküldetni. A jelentéseket ezentul közvetlenül az udvari kamarához küldjék.

1735 január 20-án értesíti a főkamagrófi bizottság a tisztviselőket, hogy ő Felsége egyelőre a bányavárosi ügyek elintézésére kir. biztosul báró Mitrowsky Nep. János kassai administratort nevezte ki, ezentul tehát minden kimutatások és jelentések ő hozzá intézendők. Ebben az állásában ki kell szolgáltatni 20 szekér szénát, 240 pozsonyi mérő zabot, és 50 öl tűzifát. Egyszersmind ő fogja hasznát venni a két kertnek Óbányán, és a konyhaszolgálmányoknak Podlawitz, Rietska, Mayerdörfl, Ulmanka, Szt. Jakob, Kostfilliar és Breszmitska falukból, és a halászatot Mayerdörflnél és Öhegynél.

1735 január 24-én felszólítja báró Mitrowsky biztos a tisztteket, hogy figyelmeztessék őt a létező helytelenségekre, és tegyenek javaslatot a keresztülvihető javításokra.

1735 márczius 29-én írja báró Mitrowsky a praefectusnak, hogy miután az udvari kamara elhatározta, hogy a bányamunkások számára 4-6 ezer fton jó gabona szereztessék be, utasítsa a revistyei és saskói uradalmak provisorjait, hogy mutassák ki, mennyi gabona áll rendelkezésükre a saját szükségleteik fedezésén felül.

1735 május 9-én megengedi báró Mitrowszky, hogy a Hyeronimus rendbeli barátok számára a siglisbergi területen Szélakna közelében egy klastromnak és kertnek való helyiség átadassék, és a pater superior a klastrom építésére szükséges anyagokat oda beszállíttassa.

1735 május 22-én értesíti báró Mitrowszky a selmeczi főhivatalt, hogy az udvari kamara Kayling János Ádám bányabíró főpénztárossá, és Geramb József János fő aranyvátót fő könyv vivővé kinevezte.

1735 május 29-én értesíti báró Mitrowszky a főtisztteket, hogy az udvari kamara a besztérczebányai segéd bányabíró Kohler Ferencz Józsefet nevezte ki ideiglenesen selmeczi bányabíróvá.

1735. július 7-én ki van mutatva egy fogalmazványban, hogy a városnak joga van ugyan a bányabíróvá választani és kineveztetésre ajánlani, de nem okvetetlenül szükséges, hogy a választott kineveztetessék. Már 1647-ben nem akarta a város elfogadni Haydt Ferenczet bányabíróul, de az akkori kir. biztos Löbkwitz gróf Poppel nem vette tekintetbe az ő ellenvetésüket, 1665-ben Waldreich Zachariás neveztetett ki bányabíróvá, azt sem fogadta el a város, és az idő óta a bányabírószági tanácskozások nem a városházán, mint azelőtt, hanem a bányabíró lakásán tartatnak. Körmöczőn és Beszterczebányán a kinevezett bányabírókat mindig elfogadta a város, és nekik a városi hatóság tanácskozásaiban helyet és szavazatot adott akkor is, ha nem volt a városban semmi birtokuk. A bányabírók tehát kineveztetésük következtében tagjai a városi tanácsnak.

1735. július 13-án Hont vármegye hatósága megkeresi báró Mitrovskyt, hogy tekintettel azokra a nehézségekre, melyeket a selmeczi munkások havonkénti fizetése okoz a vidéki termelőknek, állítsa ismét helyre a régi hetenkénti vagy kéthetenkénti fizetést, és pártolja a megye kérelmét, amelyet a tárgyban a megye az udvari kamarához beadott.

1735. augusztus 9-én jelenti Heuppel Christian körmöczi kohóigazgató báró Mitrovskynak, hogy az expectánsok betanítására nézve legjobbnak tartaná, ha azokat, kik a bányamérést tanulni akarják, a bányatisztekhez, kik a zuzók kezelésére éreznek hajlandóságot, a zuzók felügyelőségéhez, kik a kémelést akarják megtanulni, a kémelészhez, és kik a kohászatban akarják magukat gyakorolni a kohótisztekhez utasítsák. /Ugy látszik, ez az első nyoma a bányaiskolának./ 67/

1735. szeptember 24-én /az 1736-iki iratok közt található/ jelentik Kaschnitz József, Staberhofer Adrian János és Heuppel Christian a főkamagrófi biztosnak báró Mitrovskynak felhívására, hogy a Selmeczen és Körmöczőn újabban berendezett négy heti fizetésekellen felmerült panaszok a következők:

1. A városok panaszkodnak, hogy ha csak négyhetenként tartják a fizetést, az ő jövedelmük csökken, mert ez esetben az élelmi szereket is csak minden 4-ik hétben fuvarozzák be

termelők, a többi heti vásárra pedig alig jön valaki. A selmeczi és szélaknai kereskedők és mesteremberek azelőtt minden héten szombaton kirakták a piacra az ő áruikat, és arról panaszkodnak, hogy most csak a 4-ik héten adhatnak el valamit, és alig képesek a városi adót lefizetni.

2. A városok körül fekvő vidék termelői is panaszkodnak, hogy most kevesebb élelmi szerezket tudnak eladni a bányavárosoknak, és így nehezebben tudják az adó lefizetésére szükséges készpénzt beszerezni.

3. A bányapolgárok panaszkodnak, hogy most a bányamunkások és a vidéki termelők minden hétben csak egyszer találnak alkalmat az ivásra, és így a bányapolgárok kénytelenek lesznek a bányamiveléssel felhagyni, mert meg nem szerezhetik a szükséges költségek fedezetét, és a város is károsodik, mert az elfogyasztott italra kiszabott illeték kevesebb.

4. A bányamunkások panaszkodnak, hogy nem lévén az élelmi szerek beszerzésére szükséges pénzzel ellátva, az élelmi szerezket hitelbe, tehát drágábban kell beszerezniök.

E panaszoknak legnagyobb része csak képzelődés, egy részének azonban van alapja, de ez nem káros, sőt hasznos.

Miután a 4 heti fizetés berendezése óta a munkások számát nem apasztották, és most 4 hetenként ugyanannyi pénzt fizetnek ki köztük, mint azelőtt kétszer kéthetenként, tehát alaptalan az a panasz, hogy kevesebb élelmi szerezket hoznak a városba a termelők, és általában kevesebbet árualtanak el a kereskedők és mesteremberek, mint azelőtt. A szorgalmatos bányamunkás sem köteles mindent hitelbe venni, mert a társaságtól kap kölcsön, egyébiránt pedig mindenki szívesen ad hitelbe, ha tudja, hogy a fizetés napján biztosan megkapja követelését.

A bányapolgárok panaszja, hogy kevesebb italt fogyasztanak, valóságosan alapul, de ennek csak örülni lehet, és az ugy a bányamunkásoknak, mint a vidéki termelőknek csak javukra válik. Miután pedig a Felsőbiebertárnál a kincstár 123/128 rész költségeit fedezi, a magán bányapolgárok pedig csak 5/128 rész költségeinek fedezéséről gondoskodnak, igen természetes, hogy

a művelés berendezésénél és minden intézkedésnél első sorban azt kell tekinteni, a mit a kincstárkezelésnek könnyítése megkíván.

1733 szeptember 10-én utasította az udvari kamara az elhalt báró Sternbach főkamaragrófot, hogy a felsőbiebertárai művelés fenntartására, és a bányavidék megélhetésére való tekintettel a fizetésekét kéthét helyett négy hetenként rendezze be.

A fő okok, melyek ez intézkedés elrendelésére indították az udvari kamarát, a következők: A tisztek sok időt megtakarítanak a bérlejstromok elkészítésénél, és a számvévőséget a bírálásnál, tehát több időt fordíthatnak a kezelés felügyelésére és javítására, és talán azt is el lehetne érni, hogy a munkások józanabb életmódhoz szokjanak.

Egy fő ok az ujításra az volt, hogy a bányák szorult termelése mellett nagy nehézséget okozott a fizetéshez szükséges pénzt minden két hétben elő állítani, és a kohászati kezelés is nagyon korlátozva volt, ha a kétheti termelést azonnal értékesítenie kellett. Az érczek minőségének változékonysága miatt sokkal jobban be lehet osztani a termelt érczek feldolgozását 4 hét alatt, mint 2 hét alatt, kevesebb tüzelék is fogyasztatik, ha az egymáshoz illő terményeket együtt dolgozzák fel, és 4 hét alatt könnyebb ilyen egymással feldolgozható terményeket kapni, mint 2 hét alatt.

Továbbá az érczek szállítása Kőrmöczre rossz időjárás mellett is biztosabb 4 hét alatt, mint 2 hét alatt. A termelés mennyiségének változékonysága kevésbé érezhető 4 hét alatt, mint 2 hét alatt, tehát a kohó termelését könnyebb 4 hét alatt egyenlő mértékűnek tartani. A kohóban előforduló javítások foganatosítása nagyobb akadályt képez 2 hét alatt, mint 4 hét alatt.

A munkások, ha nincs fizetés, szombaton is dolgoznak, tehát többet keresnek, ha minden 4 hétben csak egyszer van fizetés; a tisztek és felügyelők is több időt fordíthatnak a művelés vezetésére.

Az aranyváltató műhelyben minden 4 hétben csak egy váltást csinálnak, tehát egy váltás költsége és tüzeléke megtakaríttatik.

A pénzverés is most csak minden 4-ik hétben törvényen, az anyagok és tüzelek fele megtakarítottuk, és nem kell a verést elhamarkodni, hanem több gondot lehet fordítani a pénz külső alakjára.

Vegre Besztercebányán és Urvölgyön a legregibb idők óta soha sem fizetnek 4 hetnél hamarabb.

1735 szeptember 28-án értesíti báró Mitrovsky a tiszteket, hogy ő Felsége kinevezte Mikoviny Sámuelét a kir. bányavárosok geometrájára.

1735 december 31-en értesíti báró Mitrovsky Selmecz város tanácsát, hogy azt a panaszlevelet, melyet a tanács a kamarai tisztviselők ellen az udvari kamarához felterjesztett, neki leküldték nyilatkozás végett, ő pedig összehitta a tisztviselőket, és az egyes pontokon felvilágosítást kívánt tőlük, hogy annál képesebb legyen a netaláni visszaéléseket azonnal megszüntetni. Ugyan ebből a célból közli a tisztektől kapott felvilágosításokat a város tanácsával, és felszólítja, hogy a szomszédos jó egyetértés helyreállításában neki segítsenek.

1. Hogy a bányavárosoknak joguk van a bányabírót választani: ez áll; de nincs sehol meghatározva, hogy a tanács vagy polgárság tagjaiból kell választani, a király pedig fenntartotta magának azt a jogot, hogy a bányatörvényer tetszése szerint változtasson. A szokás sem erősíti meg a város állítását, mert Zürmócön, Besztercebányán, Bálábányán, Bakabányán és Tjóbányán nem a város választja a bányabíró. De Selmechen is gyakran voltak kinevezett bányabírók, kiket az udvari kamara a város ellenmondása dacára kinevezett és megerősített. Így volt Hayd Jeromos, és Waldreuch Zacharias. Waldreuch után a városi tanács egyik tagját nevezték ki bányabírónak, mert a hivatalra teljesen alkalmatosnak találták. Keyling pedig a bírósági állomást avval az ígérettel nyerte el, hogy a bányabírói állásra számot tarthat, ha az meg fog üresedni. Keyling pedig akkor nem volt sem házbirovokos, sem a tanács tagja. Hasonlóképen neveztetett ki most az ideiglenes bányabíró, mert az 1548-ban tartott pozsonyi országgyűlésen /mondta

ki a király Ő Felsége, hogy: "verum quod attinet ad res aut negotia montana, ea vult subiecta esse iudicio montano, cui praeiit is, qui vulgo iudex montanorum vocatur, iudex electio stabit in arbitrio Regiae Majestatis, non iudicis aut magistratus civilis." Vegre pedig az valójában joga volna is a tanácsnak, a bányabírók megválasztani, a selmeoni bányatörvény példáulok 24-ik §-a világosan megmondja, "der Richter und Rath einer jeglicher freyen Bergstadt hat mit unserm Vorwissen und Wirken einen geschwornen Bergmeister fürzunehmen", ennelfogva nem követelheti a tanács, hogy az ő jelöltje minden esetben kineveztesse. Így történt 1647-ben is, midőn a tanács jelöltje Weisz György nem fogadtatott el, hanem Haydt Jeromos lett kinevezve, ámár őt a tanács elfogadni nem akarta.

2. A második pont alatt kétféle panasz van, az elsőre nézve a Bányarendtartás 24, 34, és 45-ik czikkkel világosan kimondják, hogy minden bányapolgár, akár sok, akár kevés bányarésszel bír, kivétel nélkül a bányabíróság hatásköre alá tartozik. A 34-ik cikk meg hozzá teszi, hogy "auch hierinnen die Waldburger unsre Amteute, und ihre Diener, Brodgesind und Dienstbothen begriffen haben wollen, und deren jeder von unserm Bergmeister oder Bergrichter Recht nehmen und geben solle".

Így 1638-ban, midőn a Frisowitz örökösök és Rothai között pör támadt, és Rothai nem elégedven meg a bányabíróság ítéletével, ügyét a királyi táblához feljebb vitte, és onnan vegrehajtást esküszölt ki, megparancsolta III.Ferdinand király 1638 május 26-án, hogy Hans Sockh akkori főkamaragróf a végrehajtást a bányarészekre és bányabirtokra nézve ne engedje fogatosítottatni. Hasznos rendeletet kapott 1549 június 2-én a körmöcsi administrator Hermann Roth és Jeremias Csekh. 1654-ben midőn a Sockh és Vichter örökösök között pör támadt, és a pörös felek a bányabíróságot mellőzték, Ő Felsége III.Ferdinand 1654 október 4-én kelt rendeletével a pörös feleket megrotta, és 2000 db arany fizetésével megbüntetni parancsolta. 1656-ban Kayser Márton bányapolgárt elítélte a bányabíróság, de a palatinus maga akart felette itélni, mert nemes ember volt, de a király ettől eltiltotta a palatinust. 1660-ban pedig, midőn

az ország rendel a bányabíróság hatóságát megváltoztatni akarták, a király június 17-én kijelentette, hogy a régi idők óta gyakorolt kamarai juriadiotiót ezentul is fenntartani kívánja. 1700-ban, midőn özvegy Gruberné meghalt, a város maga akarta hagyatékát letárgyalni, ámbár bányabirtokosné volt; ezt a bányabíróság még nem engedhetvén, a város az udvari kamarához felebbezett, ez pedig 1700 július 29-én kelt leiratában kijelentette, "dass die waldbürgerliche praerogativ notorie der gemeinen bürgerlichen condition praevalire in erwegung die sammentliche Bergstädte ihre Privilegia et libertates nur von dem Bergbau oder Waldburgerschaft her haben". Ugyanakkor a tanács panaszkodott, hogy a bányabíróság akar itélni a Markl Anna Mária ügyében. Erre is hasonló választ adott az udvari kamara, mert a bányapolgárság minden ügye a bányabíróság alá tartozik.

Ezeket tekintve kötelességét mulasztaná a bányabíróság, ha bányapolgárok elhalálozása esetében föl nem venné a leltárt, és az ingóságokat zár alá nem venné, mert bona mobilia personae sequuntur, az immobiliák föl vételébe pedig a bányabíróság sohasem elegyedett, és így a hagyatékokat mindég vegyesen tárgyalták, ámbár a város mindég nagy hajlandóságot mutatott arra, hogy a tárgyalást egyedül végezze. Így midőn Tindl bányapolgár, és midőn Lemoni bányapolgár Hodruson meghalt, a ládák és szekrények kulcsait a város kiküldötte magához vette, s csak a főkamaragróf komoly felhívására adta át a bányabírósnak. Így történt 1726-ban, midőn Weisz bányapolgár örökösök nélkül meghalt, és a magyar udvari kamara minden vagyonát le akarta foglalni a fiscus számára. A tárgyalás ekkor is a bányabíróság előtt folyt le, és az állami fiscus csak az immobiliákat foglalta le, a kamarai fiscus pedig a bányarészeket és mobiliákat. Mindeneket tekintetbe véve igen különös, hogy a város tanácsa eme századok óta gyakorolt helyes eljárás ellen panaszkodik.

A 2-ik panaszpont 2-ik részét illetőleg nem emlékezik senki, hogy a bányabíróság a várost valamely olyan tárgyalásból kizárta volna, melyben a város érkelevé volt. Felszólítja tehát a tanácsot, hogy erre a pontra nézve ne csak általános

vádat emeljen, hanem concret eseteket mutasson, amelyekben a város mellőztetett. A panasz szövegezéséből azonban azt veszi észre, hogy a város a kamarai tisztviselők feletti jurisdictiot gyakorolni kívánná, és pedig nemcsak polgári ingatlan vagyomuk felett, a miben a várost soha senki sem akadályozta, hanem a tisztán személyes ügyeikben is. Ez a kívánsága a városnak nem teljesülhet, mert ő Felsége számtalanszor határozottan kinyilatkoztatta, hogy a tisztek és hozzátartozóik feletti jurisdictiot magának fenntartja. Mindemellett már többször megkísérlették a bányavárosok a tiszteket is hatóságuk alá vonni; így 1610-ben Besztercebánya városa a tiszteket és hozzátartozóikat saját hatósága alá tartozóknak jelentette ki, mire Mátyás király keményen megdorgálta a város tanácsát, hogy gróf Forgács Zsigmond palatinustól egy erre vonatkozó rendeletet eszközölt ki, és megparancsolta, hogy ezt a rendeletet minden arra vonatkozó iratokkal együtt küldje föl az udvari kamarának megsemmisítés végett. Nemsokára ezután 1619-ben Selmecz városa is kieszközölt a palatinustól egy rendeletet, mely szerint mind azok a tisztek, kik a város határában házat vagy földet birtak, a város hatósága alá tartozóknak jelentetnek ki. Erre ő Felsége megparancsolta a főkamaragrófnak: "dahero befehlen wir dir gnädigst, du wollest bei unserm Verwalter zu Neusohl, unter Cammergrafen zu Oremnitz, und Einnehmer zu Schemnitz, dass sie alle und jede Officier sowohl die Berg-Hütten als Handelsarbeiter, wie die Namen haben, so deme Cammerstaat unterworfen, und dir untergeben seynd, für sich erfordern, sie zu bestandigen Gehorsamb ermahnen, von der Stadt höchst straffmässigen beginnen alles Ernstes ab, herentgegen zu ordentliche Entrichtung der Stadtgaaben, damit inen sich derentwegen wider sie mit fug zu beschwären, und unserm frey eignen Cammergut dergleichen intriga zuzumasszen nicht ursach der gebühr nach anzuhalten, und diesen unsern gnädigsten Befehl bey ernstlicher Bestraffung derjenigen, so hierwider handeln würden, tragender Pflicht nach gehorsamst vollziehung zu leisten nothwendige verordnung thuen." E rendeletből világosan kitetazik, hogy a tisztek és munkások aze-

mélyes ügyeiben, ha különben ház és földbirtokosok is, a városnak hatósága nincs.

3. Felszólítja a város tanácsát: hogy nevezze meg azt a polgárt, akit a bányabíróság megbíróztatott vagy pénzbírságra ítélt, ámbar nem tartozott az ő hatóságuk alá, mert ilyen esetre itt senki sem emlékezik. A város e pont alatt azt mondja, hogy ezek a polgárok nem voltak a bányabíróság irányában engedelmességre felesketve! De ebből még nem következik, hogy nem tartoztak a bányabíróság hatósága alá, mert a bányamunkások sincsenek felesketve; az pedig hogy a város hatósága a házbirtokosokat felesketi, nem veheti ki őket a bányabíróság hatósága alól.

4. Ez a panasz is két részből áll. Az első részre nézve a 1619-iki rendelet határozottan kimondja, hogy a bányatisztek és munkások csak a bányabíróság hatáskörébe tartoznak személyes ügyekben. 1635-ben megdorgálta az udvari kamara az akkori főtisztakat, hogy a munkásoknak megengedték, hogy a városházára megjelenjenek, 1614-ben Beszterczebányán, a város tanácsa és tót polgárai között fölmerült egyenetlenségek miatt az akkori főkamaragróf Bloentein megdorgáltatott, hogy az ügyet föl nem jelentette, és a palatinus elébe vinni engedte, és elrendelte az udvari kamara, hogy a palatinus határozata megsemmisítés végett fölküldessék, és egy új határozat Ő Felsége nevében adassék ki. A bányabíróság tehát egészen helyesen jár el, ha nem engedi meg, hogy a bányákhoz tartozók személyes ügyekben a város tanácsa előtt megjelenjenek, ha a város a bányabíróságot megkeresi, minden esetben gyorsan végzi a bányabíróság a neki feljelentett ügyet.

A második része a panasznak abból áll, hogy a munkások nem engedelmeskednek a város hajduinak. E tekintetben már régóta az a szokás követtetik, hogy az éjjeli ozirkálásnál a város hajdúi a bányabíróság hajduival együtt járnak, mert az tapasztaltatott, hogy a városi hajdúk különösen szeretik bosszantani a bányászokat, kiknek éjjel is kell a munkába járni. E tekintetben valójában soha sem adott a bányabíróság okot a városnak panaszra.

5. Nem emlékezik itt senki sem, hogy egy városi polgárnak hagyatékát valaha a bányabíróság összeírta és tárgyalta volna, ha a polgár nem volt egyszersmind a bányászathoz tartozó; mert ha neki bányarészei voltak, vagy ő a bányák száma-za dolgozott, akkor jogosan volt a bányabíróság alá valónak tekinthető. Felszólítja tehát a várost, hogy egyenkint nevezze meg azokat a polgárokat, kiknek személyes ügyeibe a bányabíróság jogtalanul beavatkozott.

6. E pont alatt panaszkodik a város, hogy a felső és alsó Fuchsloch lakosai csak egyedül a kamara hatósága alatt állanak, de ezen segíteni alig lehet, mert felső és alsó Fuchsloch Felsőbiebertáro területén fekszik, és a bányarendtartás 34-ik cikkének 3-ik §-a világosan mondja: "wo ein ertzknapp oder Bergmann bei einem Bergwerk ausserhalb der Stätte selbst ein Haus oder Wohnung, und nicht andern Grund und Boden hatte, so ist er dennoch dem Bergwerckh desselben Haus halben pottmässig, und unterworffen, auch hat unser Bergmeister und Bergrichter allein über ihn zu gebiethen; so lange sich derselbe Berggesel des Bergwercks nicht verwürgt, auch ob der oder ein anderer Bergwerksverwandte stürbe, der wie jetzt gemelt ist, nicht aigne noch andere Grund und Boden hätte, so soll mit der Bergmeister oder Bergrichter mit Inventären, desgleichen mit gerhaben zu setzen, und anderes, was zu Zeiten der Noththurfft erheischt, handeln und die Güter vor ihm berechtet werden, allermassen als dieweil der Arbeiter im Leben gewesen ist".

A fuchslochi lakások Felsőbiebertáro tartozékai, melyeket a kamara nem csak megtartani, de mindég szaporítani is ügyekezett, mert nagy haszna van annak, hogy a bányákhoz közel fekszenek, és minden bajban gyorsan segítséget adhatnak. Ez egy bányász telepítvény, és megelégedhetik a város, hogy minden ház után évenként 45 krt kap, az intézkedés jogát a területen csak hagyja a bányabíróságnál, a mint az Úrvölgyön, Wandbergen, Richtergrundon, a rézhámorban sat. melyek Besztercebánya város határában fekszenek, de a bányabíróság hatósága alá tartoznak, örök idők óta gyakoroltatik. Breznóbánya hatá-

rában vannak a kincstári favágó telepek, több loo házzal, anélkül, hogy a város hatásköre alá tartoznának. Boczán is a bányatelepek részint a kincstári, részint a Szentiványiak bányabírái alá vannak vetve, és nem fizetnek semmi féle adót.

Legczélszerűbb tehát, és a Fuchslach és Steffultó között felmerült perlekedések lecsillapítására legjobb eljárás lenne, ha a város a bányabíróssággal együttesen működni akarna.

7. Helyesen említi a panaszlevél, hogy a bányarendtartás szerint a bányamiveléshez szükséges területért a földbirtokosnak meg kell adni a méltányos kárpótlást, csak hogy rendszeren csak kis területeket foglal el a bányászat, a birtokos pedig érte olyan árt kíván, mintha egész birtokát elfoglalták volna. A város rendszeren a földbirtokosok pártját fogja, s nem gondolja meg, hogy a bányák terjedése a városnak is nagy hasznára van.

A panaszlevél a pontja kétféle sérelmet említ. 1. hogy a társpénztár irnoka a bányászokat mindenféle kereskedelmi cikkekkel ellátja, és város polgáraival versenyez, 2. hogy a bányászok mindenféle mesterséget gyakorolnak anélkül, hogy valamelyik czéhbe tartoznának. Mind a két tény úgy van, de ami az első illeti, erre a társpénztár azért kényszerítettett, mert mindent olyan drágán adták a kereskedők, hogy Bécsben is olcsóbban volt beszerezhető. Egyébiránt a társpénztár tekintettel van a polgárookra, mert mindazt, mit méltányos áron kaphat, tőlük szerzi meg. 1733-ban kimutattatott, hogy 2260 ft 32 kr. értékű áru cikkekét a városi polgároktól vett a társpénztár. Egyébiránt a bányászok nem kötelesek a társpénztári irnoktól vásárolni, és bizonyosan a városiaktól fogják venni a mire szükségük van, csak olcsón kapják.

Ami pedig a munkások kontárkodásait illeti, ez meg van tiltva, és valahányszor a város emiatt valakit bepanaszolt, a bányabíróság mindég egész készséggel tárgyalta az ügyet, és a kontárkodó szerszámaikat lefoglalta; de azt nem teheti, hogy minden suszter vagy szabó egyszerű kívánságára házmotozást tartson, hanem csak akkor járhat el ebben, ha a város hatóságától annak rendje szerint megkeresztetik.

9. Az ugynevezett "Hauerdruttli" - tárgyalás a város már többször hivatkozott az ez irányban levő szerződésre, de azt soha nem tudta felmutatni, és mivel a kincstári iratok közt sem tudták azt feltalálni, fel szólítja a várost, hogy mutassa be a szerződést, hogy annak eléget venni lehessen.

10. Senki nem emlékezik, hogy a viányei és szénásfalvi erdőségekben idegeneknek megengedtetett volna a szénítás, sokkal inkább az történt, hogy miután a viányei és szénásfalvi erdőköt kimélni kellett, és ott a vágatást megtiltották, a Garabon túl jelöltek ki szénáló helyet a viányei és szénásfalvi jobbágyoknak, csak hogy az a baj, hogy ezek nagyon restek, és mindig csak a könnyű munkát keresik, s ha ilyen nincs, panaszkodnak. Az is igaz, hogy a polgároknak pénzben kell vásárolni tűzi fát, de mit nyernének azzal, ha a távolabb fekvő vágásokban ingyen kapnák, és a fuvar bérre többet kellene fizetniük, mint most a helybe szállított tűzi fáért?

Sérelmiül említi a város, hogy csak egy bizonyos mennyiségű sört vesznek át tőle a bányák, és hogy a munkásokat havonként fizetik. Ezekre nézve a főhivatal nem tehet semmi változtatást, mert ezeket részint az udvari kamara, részint pedig az itt volt királyi bizottságok határozták el. E tárgyalásban tehát forduljon a város közvetlenül az udvari kamarához.

Ezek a felvilágosítások, melyeket az itteni hivatalok hozzám felterjesztettek; de ez alkalommal megemlítik a következőket is, melyek miatt a kincstár jogosan panaszkodhatna:

1. A városi hatóság minden módon igyekszik a kamarai hatóság jogkörét megsérteni. Bizonyítja ezt az 1711 március 24-én kelt kamarai rendelet, mely megtiltotta a városnak, hogy a bányabíróság elé tartozó ügyekbe ne avatkozzék.

2. 1719-ben a Weissgartner András bányapolgár cselédje halt meg, kinek se háza se földbirtoka nem volt, tehát mint bányapolgár cselédje a bányabíróság alá tartozott, még is a város beavatkozott a hagyatéki tárgyalásba, és lezárolt javait csak sok sürgetésre adta ki.

3. 1727-ben meghalt Weisz Dániel pachentárai bánya kövácse, ennek a hagyatékát is a város vette föl a bányabíróság mellőzésével, és csak a főkamaragróf komoly rendeletére engedte át a bányabíróságnak.

4. 1732-ben meghalt Graffal Mátyás bányász, ki nemcsak bányamunkás volt, de bányarészekkel is birt, és a város mégis egyedül akarta hagyatékát tárgyalni, s csak sok disputálás után engedett a bányabíróságnak.

Hogy pedig a bányabíróság minden alkalommal készségesen megengedte, hogy a tárgyalásokat a várossal együtt folytassa, ki tetszik a következőkből:

1728-ban meghalt Reittner Jakab János kohóírnok, kinek város területén csak 3 kis kertje volt összesen 170 ft értékre becsülve, a többi hagyatéka pedig 4745 ft 35 kr-ra becsültetett; de azért a város hatósága meghívott a tárgyalásra, és a taksa a két hatóság között egyenlően osztatott el.

Sokszor megtörtént, hogy elhalt bányapolgárok a vidéken a megyében birtak jószággal, ilyen esetben mindég akadály nélkül elfogadja a megye a bányabíróság működését, csak a város az, mely a bányabíróság hatáskörét csorbitani kívánja.

A múlt évben elfogott egy városi hajdu egy bánya munkást és bezárta, emiatt óvást tett a bírónál a bányabíróság, de mai napig sem kapott elégtételt.

Néhány hét előtt egy koborló megsebesült, és a bányabíróság abban a véleményben, hogy munkás volt, ki akarta őt hallgatni, amit a város megtiltott. Pedig régi idők óta közös helyiségben őrizik a vizsgálat alatt levő foglyokat. A város bírása az e miatt tett panaszra mai napig sem adott választ.

Hasonló esetek számtalanszor történtek, sőt a bányában elkövetett lopást is maga a város akarta a bányabíróság közbenjárása nélkül megbüntetni.

A város ugyan ennek azt adja okául, hogy nincsen véglegesen kinevezett bányabíró, s a mostani csak ideiglenes; de hát azért a bányabíróság véglegesen működik.

Mindezekből kitűnik, hogy nem a bányabíróság avatja magát jogtalanul a város jogkörébe, hanem megfordítva, a város igyekszik minden alkalommal a bányabíróság hatóságát csorbitani.

Felszólítja tehát a várost, hogy a beadott panaszleveleiben általánosan említett sérelmeit konkrét esetek felsorolásával bizonyítsa be, és megígéri, hogy minden jogos kívánságnak egész készséggel eleget fog tenni, de elvárja egyezmény mind, hogy a város is, mint jó szomszéd a bányabíróssággal és kamarával a békés együttműködést fentartani igyekezni fog.

1735 december 31-én rendeli báró Mittrovsky, hogy miután a kamaraházban volt főpénztárosi lakást a főkamagrófnak engedte át az udvari kamara, a főkönyvvivő lakásában pedig Kaschnitz udvari kamarai szántist lakik, és így a főpénztárosnak mint a főkönyvvivőnek ingyen szállásra van joguk, mind a két főtisztviselőnek, hivataloskodásuk kezdete óta, évenként 40 ft szállás pénz adassék.

1736 január 30-án értesíti báró Mittrovsky Kirchner Miksa Mihály bányagondnokot, hogy az udvari kamara megengedte neki a bányamivelést Bakabányán, Ujbányán, és Uj Szt. Háromságtáron; forduljon tehát a felkérő levelekkel az illető bányabírósságokhoz.

1736 január 31-én kiadja báró Mittrovsky véleményadás végett a főtiszteteknek Heintz udvari kamarai könyvvivő javaslatát, mely szerint mind a 3 kamarát egy igazgatóság alá összevonni, és egy főpénztárral és könyvvittel, úgy mint Tirolban, ellátni kellene.

1736 február 16-án jelentik Keyling és Geramb főtisztetek, hogy az Eder pénztáros javaslata, miképen lehetne a havi fizetéseket megtartani, a munkásoknak pedig kéthetenként a tárpénztárból előlegeket adni, sok zavarra adna alkalmat, de ha ezt úgy rendeznék be, hogy kéthetenként a bérek teljesen kiszámíttassanak, és a szokásos levonások után kifizetessenek, a bérzámadás pedig csak 4 hetenként készíttessék, és akkor fizetessenek a havi bérek is, a kapott kétheti fizetés pedig mint előleg levonassék, akkor rendben lehetne tartani a számadást, eleget lehetne tenni az udvari kamara rendeletének és a munkások kívánságának is.

1736 február 25-én jelenti Koler József Ferencz bányabíró, hogy a legutóbbi bíróválasztáshoz meghívta a város a

felső biebértárai telepbíró /Kramrichter/ és a steffultói és fuchslochi telepbírtosokat /Viertelmeister/ de midőn ezek szavazatuk beadása végett be akartak menni a szavazó terebe, nem eresztették be őket. A telepbíró ez ellen óvást tett, és át is ment a magasházban együtt ülő tanácahoz, hogy a bányászokon történt ségyent bepanaszolja, és városbíró el is rendelte, hogy a bírtosok a terebe bebocsáttassanak. A bányászner azonban evvel nem elégszik meg, mert nagy sérelemnek tartja, hogy a bírtosokat a szavazásból ki akarták zárni, am-bár a munkások fizetik a város adójának 1/3 részét. És mikor a mult napokban a régi városbíró ebédet adott, ehhez csak a telepbíró-t hívta meg, máskor pedig szokás volt meghívni a társ pénztári írnokot, és egy választmányi tagok is; mindezek-ből azt vélik látni a munkások, hogy a város őket lenézi, és kérték a bányabíró-t, hogy nekik a szenvedett sérelemért elég-tételt szerezzen.

1736 márczius 12-én elrendeli báró Mitrovsky, hogy a kétheti előlegek adását a társ pénztárból legközelebb megkezd-jék, és e végre a társ pénztárnak 6000 ftot adjanak kölcsön.

1736 július 27-én átadták a selmeczi bányamunkára ítélt utolsó 3 rabot a katonaságnak, hogy őket a budai várépítés-hez elszállítsák.

1736 augusztus 8-án tárgyalásokat rendel báró Mitrovsky, hogy Jahnánál a Garamon hidat építsenek.

1736 szeptember 10-én 68/ udvari kamarai rendelet a főkamara grófi hivatal administratorához.

Mindazok a bányamunkások, kiknek se földbirtokuk se házuk nincsen, nem kötelesek adót fizetni, a vájárharmad /Hauerdritt/ tehát csak azok által fizetendő, kik a város területén házat vagy földet birnak. Hogy ez az ügy egészen tisztába jöjjön, szükséges lesz a munkásokat birtokukkal e-gyütt összeírni, mire nézve a főkamaragrófi hivatal minél előbb tegye meg a szükséges intézkedéseket.

1736 szeptember 30-án rendeli báró Mitrovsky, hogy ezentul nem szabad a bérse ámadást annak a tisztnek kifizetni, a ki a számadást készítette, hanem a kifizetést mindig más tisztviselő teljesítse.

1736 október 22-én rendeli báró Mittrovsky, hogy Geramb János József főkönyvvivő e rendelet keltétől számítva 6 hét alatt bocsánatot kérjen Gruber Ferdinand bányapolgártól, hogy őt nyilvánosan megsértette.

1736 október 23-án értesíti báró Mittrovsky a bank pénztárosát Eder György Miksát, hogy az udvari kamara a Kör-möczön berendezendő válató intézet elhelyezésére Peverelli házának meg a házhoz tartozó telekkel együtt megvételére 4050 ftot, a válató intézet berendezésére pedig 2750 ft 8 krt engedélyezett. Egyszersmind megengedte, hogy a Reitter-féle majorságban egy falerakó hely rendeztessék be, melyből, ha a tűzgépek szükséglete fedezve van, tüzi és építő fát eladni is lehet. Egyszersmind megengedte, hogy a majorságban Rust erdőmester számára lakás építtessék.

1736 december 8-án az udvari kamara rendeletéből utasítja báró Mittrovsky a bányabíró Kohler-t, hogy Sembery praefectus elhalálozván a 7 bányaváros számadásait, melyeket azelőtt Sembery revideált, ezentul Kohler bírálja meg, mi végre 2 számtiszt fog mellé adatni.

1736 december 12-én báró Mittrovsky a bányabíróság jegyzőjének Corwadez Mihály Imrének öregedése következtében utasítja Hoffman Benedek János expectanst, hogy az eddigi napidíjai mellett a bányabírósnál előforduló jegyzői foglalatosságoknál Corwadeznek segédkezzen.

1736 december 13-án értesíti báró Mittrovsky a főtisztet, hogy az udvari kamara a jezsuiták kérelmére 4 évre évenként 2 szekér szénát, és az eddigi 120 öl tűzifa deputatum helyett évenként 300 ftot engedélyezett, a jezsuiták többi kérelme felől pedig bővebb felvilágosítást kíván, hogy mikor, ki által, és mi okból voltak ezek régebben engedélyezve.

1736 december 13-án kelt iratból kitűnik, hogy Mikoviny Sámuel geometra Selmezen a mennyiségtanból előadásokat tartott.

1736 deczember 25-én rendeli báró Mitrovsky a körmöczy főtisztoknak, hogy miután Mikoviny Sámuel az ő előadásait a jövő héten megkezdi, a Körmöczön levő expectansokat Fuxot, és Schrötert küldjék át Selmecze, hogy ők is tanulhassanak.

1737 január 2-án értesíti báró Mitrovsky a revistyei udvarbirói hivatalt, hogy el van határozva a bányásznép számára szükséges gabonát beszerezni, és Zsarnóczán betárolni. Utasítja e végre a zsarnóczyai kulcsárt Millert, hogy az oda érkező gabonát elvegye megmérve, saját számadásában tartva, és annak idejében kiadja. Segítségül használhatja az ottani birót Schwartzot, aki ezért hetenként 1 ftot fog kapni. Egyéb-ként pedig a magtárakkal foglalkozó tisztviselők az üzlet nyereségéből 3 %-ot fognak kapni.

1737 január 12-én báró Mitrovsky az ujonnan berendezendő magtárakhoz Selmeczen kasznárnak Dobrusky Ferencz Antalt hetenként 1 ft fizetéssel; Zsarnóczára pedig, hol a gabona gyűjtő tára lesz, kezelni fogja azt a kulcsár Miller fizetés nélkül, mert mint kulcsárnak ugy is van már fizetése, de a gabonakezelésből eredő haszonnak 3 %-át fogja negyed évi részletekben jutalmul kapni, segédje pedig Schwartz a biró, hetenkint 1 ft fizetéssel legyen ellátni mindnyájan január elsejétől kezdve.

1737 január 13-án rendeli báró Mitrovsky, hogy ezen-tul a jelentésekben a gabona mérték nem kila számára, hanem pozsonyi mérőkben jelöltessék meg; a szén pedig a bizonytalan lóterek helyett "szénmérték"-ben jegyeztessék, és javaslatot kíván a bányabiróságtól, hogy miután a szénmértékek különbözők, melyiket fogadják el általánosan?

1737 január 29-én jelentik Kayling és Geramb, hogy régi szokás szerint Selmeczen a biró választás után a polgárok soktagu küldöttséget küldenek a főkamagrófhoz vagy helyetteséhez, kérvén őt, hogy a megválasztott birót a városházára kiküldendő főtisztjeivel megerősíttesse. Ez alkalommal a kamara udvarban a polgári küldötteknek szokás szerint egy-egy pohár bort adnak tisztelet jeléül, mire 6 vagy 7 ft szokott föl menni. A Bakabányára menő kiküldött biztosoknak 12 ft, Ujbányára 20 ft, és Bélabányára 6 ft utiköltséget szoktak adni.

Selmeczen ez évben Lukowitz Mátyás lett bíró.

1737 április 2-án értesíti báró Mittrovsky a főpénztarost Edert, hogy az udvari kamara jóváhagyta, hogy a Potternek engedélyezett jutalom pénzből /1184 ft/ a helybeli hi-telezők kielégítése után még fennmaradó 826 ft 50 x.-ból a Dove Williamsen követelése is kiegyenlítettessék, és a mi még ezen felül fennmarad, Potter örököseinek kiadásának.

1737 május 2-án panaszkodnak Keyling Ádám és Geramb János József főtisztek, hogy Kirchner bányagondnok a tanácskozmányokra meg nem jelenik, és az ott hozott határozatokat nem teljesíti és általjában a főtiszteket föl sem veszi.

1737 június 6-án megintti báró Mittrovsky Kirchner Miksa bányagondnokot, hogy 8 nap alatt igazolja magát a Károly ak-nától a kórház érig hajtott vágat tárgyában.

1737 június 11-én megemlítik, hogy Andreowitz bányatiszt meghalt.

1737 június 13-án véleményes jelentést tesz Sembery János praefectus a bányabírói hivatalra Selmecz város ható-ságától kijelölt egyénekre nézve.

A város régi szokás szerint 3 egyént jelölt ki ez állo-másra: Gruber Ignáczt, Prean Józsefet és Masoch-ot. Ezek közül Gruber már öreg, beteges, a bányába nem járhat, heves természetű, a dologhoz nincs szokva, jogot nem tanult, fo-galmazó képessége közepszerű; tehát a mostan ideiglenesen al-kalmazott Kollerrel nem versenyezhet.

Prean soha sem volt bányász, sem jogász, hanem szeren-csétlen kereskedő, dolgozni nem igen szeret, fogalmazása nem jó, fiatalabb ugyan, de nem képes arra, hogy a bányák igaz-gatásánál mint vezető működhessék; Kollerrel tehát ő sem ha-sonlítható össze.

Masoch éppen semmi képességgel sem bír.

Ellenben Koller kitűnő jogász, a bányatörvényt alaposan ismeri, a bányamivelésben jártas, jól fogalmaz, szorgalmas, munkabíró, és újabb időben elvette özvegy Langnét, egy Mitis leányt, s evvel bányarészeket és egy bányapolgári házat is kapott, s így most már selmeczi bányapolgár, a bányabírói hi-vatalt a legjobb eredménnyel elláthatja.

1737 október 13-án rendeli báró Mittrovsky, hogy miután a selmeczi kamara jövedelmei isten segítségével annyira szaporodtak, hogy a költségek fedezésén felül fölösleg is marad, és miután a külföldi aranyért kiküldendő körmőczi aranyokat a beváltató Junflam és Palm vállalkozók terhére kiküldeni kell; tehát ezekkel a küldeményekkel a selmeczi fölösleget is költség nélkül kiküldeni lehet: küldjön a főpénztár a legközelebbi ilyen alkalmatossággal 6000 darab aranyat = 25.200 ftot Bécsbe, mint szállítmányt a selmeczi jövedelemből.

1737 október 27-én jelenti Rust Imre erdőmester, hogy a jalmi hid elkészült, de az út mocsáron át még munkában van.

1738 január 18-án 69/ részletes urasítás adatik, hogy a bányavárosok miképen vezessék számadásaikat.

1738 január 22-én rendeli báró Mittrovsky a bányabíróságoknak, hogy ezentúl a bányabíróságok kiadványait az eddigi szokásos "N.N. Bergmeister und verordnete geschworne Beisitzer des kais. und königl. Berggerichts N." helyett mindig a bányabíró egy esküdt úlnokkal és a jegyzővel, mindegyik a nevének és hivatalának kitevése mellett személyesen aláírják.

1738 február 5-én jóváhagyja báró Mittrovsky, hogy a stadgrundt kohó mellett levő nagy rét Fontani-tól 800 fton megvéteessék, miután ezt a rétet a kincstár és Fontani eddig is közösen használták, és a széna felét a kincstár, felét pedig Fontani kaszáltatta. Ezentúl tehát az egész rét a kincstáré legyen.

1738 február 8-án rendeli az udvari kamara, hogy az 1709-től 1725-ig a bányászoknak hátra maradt béreik, melyek összesen

65.409 ft 46 1/2 xr.

tesznek, levonva belőle a bányászokra

eső városok adó 1/2 részét, melyet a

kincstár már megfizetett

a fennmaradó követelésük

mely ő Felsője 1726 november 27-én

kerekszámban

23.636 " 21 1/2 "

41.773 ft 25 xr.

40.000 fttal

jóváhagyott kifizettség; miután
azonban 1726-tól 1738-ig az adó
1/2 részére ismét
fizettetett, fizetendő még

22.522 ft 5 xr.

17.477 ft 55 xr.

mely összegről a kimutatás utalványozás végett felterjesztendő.

1738 április 28-án értesíti báró Mittrovsky a selmeczi főtisztakat, hogy nemsokára Bécsbe fog menni, és elrendeli, hogy míg távol lesz, Kaschnitz számtanácsossal együtt intézék el a nevezetesebb ügyeket, neki pedig mindenről jelentést küldjenek. A kimutatások Körmöczről és Beszterczebányáról csak úgy be fognak küldetni, mintha ő itthon lenne, a beszterczebányai költségekre havonként legfeljebb 10.000 ft előlátmány adandó.

1738 május 6-ikán már Bécsben van báró Mittrovsky.

1738 május 7-ikén írja Báró Mittrovsky Bécsből, hogy az udvari kamara szerződést kötött Martinelli építésszel a Balásfalván Erdélyben építendő püspöki rezidencia, klostrom, és templom felépítése iránt, 57.000 ft költség erejéig; a költségből 25000 ftot a görög egyesült papság ígérte összeszerezhetni, 2000 ft pedig a balásfalvi jószág jövedelméből fog fedeztetni, a fennmaradó 30.000 ftot a selmeczi bányák jövedelméből kell fedezni 4.400 ft-os évi részletekben.

1738 június 11-én kelt jelentésből kitetszik, hogy a munkások és fuvarosok közül sokan átengedték a kamaránál levő régi követeléseiket a hyeronimitanus barátoknak, a szélaknai klostrom és templom építés költségeinek könnyebb fedezhetése végett.

1738 június 13-án értesíti a város a kamarát, hogy különféle terhes kiadásai miatt nem képes az utat a béalabányai és szélaknai kapuk között jól helyreállítani, és fentartani, ez okból javasolja, hogy a Tepláról építendő ut nem a béalabányai kapuhoz vezettessék, hanem Mihály táró mellett a Knochengasse-n keresztül a felső piacra; a város azután ki fogja javíttatni saját költségén a felső patikától a frauenbergi kapuig az utat és fenn is fogja tartani, de a többi költségeket fedezze a kamara.

1738 augusztus 6-án 131 ft és 4 krt utalványoz báró Mitrovcszky Bécsből Artnernak, ki az utépités tanulmányozása vegett ki volt küldve Ausztriába.

1738 szeptember 12-én vissza érkezett Selmczre báró Mitrovcszky mint főkamagróf.

1738 szeptember 16-án rendeletet adott ki a város a pestis behurczolása ellen. E rendelet szerint 1. nem szabad passzus nélkül senkit sem a házba befogadni. 2. E rendelet végrehajtására különös biztosok ügyeljenek. 3. Minden mellékes utat el kell zárni. 4. Az érczfúvarosok is láttassanak el passzussal, melyet esetleg előmutatni tartoznak. 5. A fő utakon örök alkalmaztassanak. 6. A kapuknál irástudó örök alkalmaztassanak, kik a passzusokat megvizsgálni képesek. 7. Az e rendelet végrehajtására szükséges költségek kiutalványoztassanak. 8. Mindennap meg kell huzni a harangot egy bizonyos órában, hogy a lakosok az istent kérjék e csapás elfordítására.

1738 december 29-én Gall János Ferencz segéd bányatisztnek a selmeci bányák modelljéért, melyet mérték szerint 3 példányban készített, 950 ft jutalmat utalványozott az udvari kamara.

1738 december 30-án panaszkodnak a lutheranusok Selmczen a főkamagróf előtt, hogy a bányabíróság és városbíróság is a lutheranusokat a jezsuiták egyszerű vádaskodására minden kihallgatás nélkül elítéli, és az ítéletet rajtok végrehajtja.

2. Hogy a lutheranus munkások kénytelenek a katolikusok körjárateiba részt venni, az igoru büntetés terhe alatt.

3. A lutheranus vallásban nevelt olyan gyermekeket kiknek szülei katolikusok lette, a jezsuiták elfogatják és bezáratják.

4. Hogy Siglisbergen elszedték a lutheranus munkásokól az ő vallásukra vonatkozó könyveket.

5. Schittrisbergen egy lutheranus bábát bezártak, mert egy gyermeket a lutheranus oratoriumban kereszteltetett meg.

1739 január 26-án jóváhagyja a főkamagróf, hogy az országban mindinkább terjedő pestis miatt a Dorottyatárónál egy kórház rendeztessék be, melybe a megbetegedetteket elkülöníteni lehet. A város a költségekhez 1/4-el kész hozzájárulni.

Miután fagyut sehol sem lehet kapni, tudakozódni fog, hogy mennyibe kerülne a faolaj, melyet már régebben is használtak világításra faggyu helyett.

1739 február 1-én megemlíti a főkamagróf, hogy Klein irnok egybe akar kelni az özvegy Stegarnével, de miután az udvari kamara megtiltotta az expectansok házasságát, az expectansok pedig rendesen az irnokok közül választatnak, ennél fogva az irnokoknak is meg van tiltva a házasság; értesítendő Klein, hogy ha az özvegy Stegarnével egybe kél, fizetése, valamint az özvegy ellátása is meg fog szünetteni.

1739 február 6-án 170/ udvari kamarai rendelet báró Mitrovszky János főkamagrófi hivatal administratorának.

A bányarészek akkor sem szállanak a kincstárra, ha a birtokos örökösök nélkül hal el; ezen esetben öröklí a bányarészeket a volt birtokosnak atyja, anyja, vagy más fölfelé menő rokona.

1739 február 26-án kimutattatik, hogy a kincstár mennyivel tartozik a tisztviselőknek és munkásoknak, anyagszállítóknak, lovasgazdáknak stb. a régi időkből? és pedig tartozik:

a tisztviselőknek elmaradt fizetésével	2.032 ft 45 kr.
a lovasgazdáknak	14.478 " 16 1/2 kr.
fafuvarosoknak	1.464 " 2 1/2 kr.
kosárszállítóknak	3.328 " 8 1/4 kr.
a zuzómunkásoknak és fuvarosoknak	3.595 " 31 1/2 kr.
összesen	24.898 " 23 1/2 kr.
ezek közül leütemendő	117 " 5 1/2 kr.
marad kifizetendő	24.781 ft 18 kr.

1739 márczius 7-én értesíti a főkamagróf a selmeczi főpénztárost Edert, hogy az udvari kamara az eddigi ideiglenes bányabírónak Kohler Ferencz Józsefnek eddigi 208 ft fizetését 1738 január elsejétől kezdve évi 600 ftra fölemelte, meghagyván az eddigi következő mellékjövedelmét, u.m. az ércosztásokért évi 123 ft 4 krt, iró szerekért évi 7 ft 3 1/2 krt, faggyu átalányt évi 15 fttal, a társpénztárból évi 104 ftot, továbbá évi 20 öl tűzifát, vagy 50 ft értékét, 54 mérő zabot, és 2 szekér szénát, Kohler azonban tovább is csak ideiglenes bányabíró marad.

1739 márczius 7-én jelentést tesznek a főtiszték, hogy miután szükséges lesz a selmeczi bányák számára való fát a Besztercebányán felül fekvő erdőkből szállítani, bejárták Mikovinyvel együtt a Garam folyót Besztercebányától a jeleni hidig, és úgy találták, hogy a Garamon való tutajozásnak csak 6 malom áll útjában, melyek közül az 1-ső mindjárt Besztercebánya alatt a Zadvánszkyé, a 2-ik Wilkanovánál Bohusé, a 3-ik Hainiknél fekszik és 3/4 része gróf Eszterházy Istváné, 1/4 része pedig a kincstáré; a 4-ik Zólyom városáé, az 5-ik Butznál gróf Eszterházy Istváné, és a 6-ik Butz alatt Ostroluczkyé. Mindezeket a malmokat meg lehetne hagyni, csak a gátakat kellene a folyóból eltávolítani, a malmokhoz szükséges vizet pedig külön árkokban kellene a malmokhoz vezetni. A birtokosok mind beleegyeztek a gátak eltávolításába, és az árkok helyreállításába, ha a változtatások a kincstár költségén fognak végrehajtatni. Mikoviny azt véli, hogy ezek az átalakítások 12-15 ezer ftba fognak kerülni, legközelebb azonban ki fogja tűzni az árkokat, és részletes költségvetést terjeszt a főkamagróf elé.

1739 márczius 15-én jelenti a bányabíró, hogy Corwadetz bányabírósi jegyző meghalt.

1739 márczius 29-én értesíti a főkamagróf a selmeczi főtisztéket, hogy az udvari kamara rendeletéből Szomolnokra 40.000 ft ellátmány küldendő a selmeczi mivelés feleslegéből.

1739 május 2-án értesíti a főkamagróf a selmeczi, köröczi és besztercebányai főtisztéket, hogy az udvari kamara

rendelete szerint az udvari számvevősegtől Morgenbesser Ferencz és Marzányi János számtisztek leküldetnek, hogy az itt levő Kaschnitz számvizsgáló felügyelete alatt 1736-tól kezdve a hátralevő számadásokat az egyes hivataloktól beszerezzék, megvizsgálják, a talált nehézteléseket velők közölik, és ha lehet, elenyésztessék, s az így előlegesen megvizsgált számadásokat az udvari kamara számvevőségéhez fölterjessék, s az onnan érkező nehézményeket kiadják, felvilágosításukat szorgalmazzák, és a hanyag számadókat kötelességeik teljesítésére szorítsák.

1739 június 5-én utasítja a főkamaragróf a főtisztet, hogy értesítsék a jezsuiták főnökét, hogy elkészülvén az ő új rezidentiajuk, a régi rezidentia, mely egykor főkönyvvivői lakás volt, a kamarának visszaadják, és hogy a főkamaragróf hajlandó javasolni az udvari kamarának, hogy azt a 2000 ftot, mellyel a jezsuiták a társzpénztárnak tartoznak, a kamara megfizesse, és 1000 ftot is ajándékozzon az új rezidentia teljes elkészítésére.

1739 június 24-én 71/ rendeli VI. Károly király, hogy a bányák mivvelésének élénkitése czéljából ezentul 10 évig a beváltott ezüst bécsi márkája 18 rfttal fiztessék. 10 év után fenn tartja magának a határozatot, hogy leszállittassa-e az eddigi 14 ft 14 kr-ra, vagy nem? Elvárja a jótéteményeért, hogy a királyi jogok és regaliák mindenki által tisztetben tartatni fognak.

Az ólmot és mázagot termelő magánosokra ez az áremelés csak akkor alkalmazható, ha ők az ólom mázsáját 9 fton, a mázagét pedig hordóval együtt 7 fton adják a kincstárnak.

1739 július 17-én kiutalványoz a főkamaragróf 187 ft 1 krt, és 24 mérő zabot és 2 szekér szénát abból az alkalomból, hogy a körül fekvő 5 magyar és 6 bányaváros küldöttei a főkamaragrófi hivatalban 3 napig tanácskoztak a pestis ellen való védelmi intézkedések felől.

1739 július 30-án kitetszik egy jelentésből, hogy az udvari kamara a négyheti fizetés helyett ismét kétheti fizetéseket engedélyezett.

1739 augusztus 17-én utasítja a főkamaragróf a bank pénztárosát, Edert, hogy miután a Selmece város bányajövedelmei Finsterort, Felsőbiebertáro, Istenáldástáro, Pachentáro és Mihálytáro bányáknál zár alá vétettek, ez idő óta azonban a város nem fizeti munkásait; nehogy a szegény munkások a város makacssága miatt tovább is szenvedjenek, vegye át a pénztáros a nevezett jövedelmeket külön számadással, kezelje a pénzeket, és fizesse rendszeren a költségeket mindaddig, míg a folyamatban levő pört az udvari kamara el nem intézi. E bányák most mind fölösleget adnak, tehát a fizetés könnyen teljesíthető; hogyha azonban a bányák veszteségbe jönnének, tegyen a pénztáros jelentést jó előre, hogy a költségek fedezéséről gondoskodni lehessen.

1739 szeptember 8-án volt oraviczai bányamestert Wattrang Gusztáv Józsefet, ki a háboru elől Oraviczáról Selmece-re menekült, miután az ellenség visszanyomott, 50 vágólegénnyel, 9 áccsal, 2 kováccsal, és egy bányasígyelővel a szükséges szerszámokkal együtt Belgrádba küldték, és 60 napi költségül 4162 ftot adtak neki. Neje Selmecezen maradt, s hetenként 3 ftot kap. Wattrang naponként 3 ftot számolhat el napidíjat.

1739 szeptember 15-én rendeli a főkamaragróf, hogy Hentaller, a revistyei uradalom udvarbírója, az átküldött egy mérő repczemaggal kísérletet tegyen a geletneki határban, milyen eredménnyel lehetne itt helyben repczét termelni, és annak magját olajgyártásra felhasználni.

1739 szeptember 17-én újabb 200 vágó legényt és más munkást küldenek Belgrádba, és a 60 napra való ellátmányt 13,440 ft 7 krt is velök küldik.

1739 október 12-én írja a főkamaragróf Baramegye alispánjának báró Majthény Mártonnak, hogy az udvari kamara azok közül a gyermekek közül, kiknek szülei az utolsó háboruban elvesztek, és kiket a Csálóköz szigetére és Kilitiben telepítették, a már munkára képes nagyobbakat ide Selmece-re fogja küldeni, minthogy 200-at miután pedig a pestis miatt azonnal ide be nem eresztetnek, hanem Léván 2 hétig kell vesztgelniök, fölkeri az alispánt, sziveskedjék intézkedni, hogy a gyermekek Léván szállást és élelmezést kaphassanak.

1739 november 9-én utasítja báró Mittróvszky a szklenéi orvost Topaiert, hogy miután vagy 300 bántási árva már Lévára megérkezett, és ott 14 napi vesztegzárt kell eltölteniök, hallomás szerint pedig soknak ruhájuk sincs, és betegek is vannak köztük, menjen Topaier azonnal Lévára, vigyen magával orvosságot, és 4-500 ftot, és tegyen meg Léván minden szükségést, hogy a szegény árvák a hideg ellen ruházattal megóva, és a betegek orvossággal ellátva legyenek addig is, míg ide át nem szállíttatnak.

1739 november 30-án jelentik, hogy megérkeztek az árvák, és a Dorottyatáró mellett levő lazaretben lettek elszállásolva.

1739 december 1-én haza érkeztek a Belgrádba küldött bányászok.

1740 január 7-én rendeli báró Mittróvszky főkamagróf, hogy küldjenek egy értelmes embert Szolnokra a kamara számára ott levő 26,000 ft átvétele végett. De mivel nem bizonyos, hogy Szolnok nincs-e a pestistől megfertőztetve, ez iránt szerezzen magának az illető bizonyosságot, és ha a város fertőzve van, ne menjen be, hanem a városon kívül álljon meg, és írásban tudassa a sőtisztekkel, hogy megérkezett a pénz átvétele végett. A sőtisztek hozzák ki a pénzt, és tegyék be egy edénybe, melyben eczet legyen, azután 12 lépésre távozzanak tőle; ekkor a selmeczi vegye ki a pénzt az eczetből, olvassa meg, és a magával hozott súly mérővel mérje meg a súlyát. Azután írja meg az átvételi nyugtatót, tegye azt le a földre, és hagyja ott, hogy eltávozta után a szolnokiak átvehessék.

1740 január 27-én bepanaszolta Pámer Godefridus Soc. Jesu Resid. Superior és selmeczi plébános, hogy 2 hét előtt, midőn Spillenberg Dávid meghalt, kit, ámbár lutheránus volt, mint idegent neki lett volna joga eltemetni, ő a bányabíró fel-szólította, hogy őt plébánosi jogában megvédje és ne engedje, hogy Spillenberget a lutheranusok temessék el? a bányabíró mindent megígért, de semmit sem teljesített, és a lutheranusok a halottat eltemették, a temetésen igen sokan részt vettek,

és néhány lutheranus ur a menet élén ment, kezét a kardon tartva, s mintegy védelemre készen. Mivel az ő joga így megsértetett, és mert Spillenbergnak Selmecezen birtoka nincs, tehát mint idegent ő tetszése szerint stolával temethette, ő utólagosan loc kőrmöczi aranyat kér mint stola funeralist, és azoktól, kik a dolgot rendezték, büntetésül még 50 aranyat.

A főkamaragróf ezt a panaszt igazolás végett kiadván Kohler bányabírónak, az előadta, hogy igenis megígérte a plébánosnak, hogy megvizsgálja a dolgot, és a plébánost jogában megvédelmezi; de miután a bányabírósági ülnökökkel tanácskozott, megállapították, hogy Spillenberg nem tartozott a selmeczi polgárok közé, mert a városban nem volt birtoka, de minthogy ő principalis volt Pachertárónál és Windischleutennál, és ezeken kívül még sok más vállalatnak részese volt, a bányapolgárok kötelékébe tartozott, és mint ilyen nem volt idegennek tekinthető, tehát a plébánosnak se volt joga őt eltemetni, s töle stolat követelni.

1740 február 12-én báró Mittrovszky a bánságból felhozott árvák és kivándorlók gondnokává Rust erdőmestert rendeli, és utasítja őt, hogy a következő módon járjon el velők:

1. Azok, kik már öregek ésmunkára nem képesek, de ápolóra még nem szorultak, kapnak naponként 5 krt, egyébiránt pedig magok gondoskodjanak szállásról és ellátásukról. Ezekhez számítandók a kis gyermekkel bíró asszonyok is, kik a gyermek miatt nem dolgozhatnak.

2. A 12 éven alul levő gyermekek jó katolikus emberekre bízandók, naponként 6 xr. ellátás mellett.

3. Azok az asszonyok, kiknek kis gyermekök nincs, tehát munkára képesek, és a 12 évnél öregebb leányok, kik szolgálatba mehetnek, egyszer mindenkorra személyenként 10 ftot kapnak, s azután gondoskodjanak megélhetésükről.

4. Azoknak, kik a 12 évesnél öregebb fiukat magukhoz vesznek, a nekik járó naponkénti 6 kron kívül egyszer mindenkorra 6 ftot kell adni, hogy a fiukat ruhával ellássák, és tisztán tartsák.

7

5. Azok az öregek, és nyomorultak, kik ápolásra szorultak, naponként 6 kr élelmezéspénzt kapnak, a ruházatjuk, szállásuk és orvosi ellátásuk költségeit pedig a szükség szerint a kincstár fedezi. Mint ápolók ezek mellett a kisgyerekekkel bíró asszonyok alkalmazandók, és ezért az élelmezésük mellett még évenként 10 ft fizetést kapjanak.

Mindezekről az erdőmester Rust felügyelete alatt az őlmoka Richter János vigye a közvetetlen gondozást és számadást, a miért hetenként 1 ftot számíthat fel.

1740 február 18-án a főkamagróf véleményt kér a selmeczi főtisztoktól, nem volna-e célszerű a zólyomi uradalmat mostani birtokosától a kamarához átvenni? Micsoda haszon háramolna ebből a 3 kamarára és az alattvalókra? és mennyire lehetne a ház not évenként megközelítőleg számítani?

1740 február 22-én megkötöttet a szerződés Granath Henrich és Himmelreich Fülöp társakkal a Siglisbergen bevezendő áruházzal tárgyában 6 évre.

1740 márczius 16-án rendeli az udvari kamara a főkamagrófnak, hogy a bányabíró Kohler összeállítása szerint a munkásoknak még 24.781 ft 18 kr lenne kifizetendő az ő régi követelésükre, de mert ilyen nagy összeg kifizetése egyszerre igen megterhelné a pénztárt, elhatározottat, hogy mostan csak a fuvarosok követelése 1.464 ft 2 1/2 krral, és a kosárszállítók követelése 3.328 ft 8 1/4 krral, fizetessék ki, és tegyen a főkamagróf jelentést, hogy a fennmaradó követelések évenként milyen részletekben egyenlítettessenek ki?

1740 márczius 18-án értesíti a főkamagróf a főtisztoket és bányabíróságot, hogy az udvari kamara a Selmecz város tanácsa által a főkamagrófi hivatal pecsétjének történt gyalázatos megsértése miatt /a városban 4 pinczét bezártak és a főkamagrófi hivatal pecsétjével lepecsételték, a város pedig a pecsétet leszakíttatta, és a pinczéket ismét megnyitatta/ 172/ büntetésül elrendelte, hogy a Selmecz város tanácsában résztvevő bányapolgárok 1739 évi július 29-től kezdve további rendeletig a magasabb \odot és \bigcirc fizetésre érdemeseknek nem tekintendők és a tőlük beváltandó \odot és \bigcirc attól az idő-

től kezdve csak a közönséges beváltási áron számítandó és fizetendő, a mennyiben pedig már többet kaptak volna, a többi-
let a legközelebbi alkalommal a fizetésből levonandó.

1740 április 14-én a főkamagróf kinevezi Geramb Jó-
zsef Antalt expectanssá, mert már 3 éve hogy ingyen szolgál
a bányászatnál és kémlészetnél, az atyja pedig már több mint
20 év óta igen jó szolgálatokat tesz a kincstárnak.

1740 április 26-án ünnepélyes óvást tesz Pamer Gottfried
selmeci plébános a bányabíró Kohler és a bányabíróság min-
den intézkedése ellen, mellyel az egyház jogait megszorítani
törekedik.

1740 április 28-án jelentést tesz a bányabíró a főkama-
grófnak, hogy a siglisbergi tanítói állás betöltése miatt
összeütközés történt a jezsuiták és a bányabíróság között.
A siglisbergi tanító 2 db deszkát lopott a bányától, és mi-
után a lopás reá bizonyított, a plébános Terstyanszky el-
kergette a tanítót, és másikat rendelt a helyébe. A bány-
bíró ehhez az ő hatáskörébe való beavatkozást látván azt ki-
vánta, hogy a régi tanító mindaddig maradjon hivatalában,
míg a bányabíróságtól el nem ítéltetik, és míg a bányabíró-
ság helyébe más tanítót nem alkalmaz. A plébános azonban nem
akarja megengedni, hogy a bányabíróság a tanítói állomás be-
töltésébe befolyást gyakoroljon; a régi tanítót tehát ki-
kergette az iskolából, melynek ajtaját bezárta, és a kulcso-
kat magához vette, a bányabíróság ellen pedig írásban óvást
tett, és excommunicatioval fenyeget. A bányabíró kéri a fő-
kamagróft, hogy védje meg őt hatáskörében.

1740 április 29-én értesíti a főkamagróf a bányabíró-
t, hogy aznap a városi bíró Oberaigner György és a városi tanács
nevében Prean József és Gruber Ferdinand tanácsnokok nála
megjelentek, és a kellő alázatossággal bocsánatot kértek,
hogy az újból lepecsételt 4 városi pincze a zár alól felsza-
badittassék, a zár alá vett társulati és nekik kiadas-
sék, a városi sör ismét elfogadtassék, és a magasabb és
fizetés ismét megadassék. Miután a város hatósága más egyéb
tulágásait és jóvá tette, a Junker bányapolgár testamentumát

a bányabírósnál eredetiben bemutatta, és Richter András bányapolgárt a polgárok sorába fölvette, megengedi a főkamagrófnak, hogy a bányabírósnak a 4 pinczéről vegye le pecsétjeit, és adja át a pinczéket azonnal a városnak, egyébiránt pedig várja el az udvari kamara további rendeleteit.

1740 május 6-án értesíti a főkamagróf a főtisztokat, hogy az udvari kamara Deadda József Eleket, és Gall János Ferenczet, kik eddig segéd bányatisztek voltak, valóságos bányatisztekké hetenként 8 ft fizetéssel, 45 ft fa és faggyu átalánnyal, és 3 ft írószerekre való átalánnyal; Leibwurtz Ádám ideiglenes segéd bányatisztet pedig valóságos segéd bányatisztté 6 ft heti fizetéssel, 25 ft fa és faggyu átalánnyal, és 3 ft 54 krral írószerekre kinevezte.

1740 május 8-án, miután Gall és Deadda segéd bányatisztek már valóságos bányatisztek lettek, és eddigi helyöket betölteni szükséges, Berger Károly expectantst nevezi ki a főkamagróf segéd bányatisztnek hetenként 6 ft fizetéssel. Berger folyamodott, ezért az állomásért, és elmondja a folyamodványában, hogy már több mint 20 éve szolgál a bányászatnál: 3 évig szolgált mint takarító fiú, 2 évig volt alügyelő segéd, 8 évig dolgozott mint vágólegény, ezután Körmöczre küldetett, hogy ott a kémelést és olvasztást megtanulja, ott volt 2 évig; 1735-ben Kirchner bányagondnok mellé rendeltetett, hogy a szőlaknai elfult mélység veszedelmes megújításánál mint expectans az öreg gondnoknak segítségére legyen, itt 3 évig mindennap még ünnep és vasárnapokon is a bányában töltötte idejét a munkások mellett, és valóságos bánya ügyelői szolgálatot teljesített, kétszer volt élte is veszedelemben a Károly sknában, de szerencsésen megmenekült, mostan pedig már a 3-ik évben segéd bányatiztsi szolgálatot teljesít, az ő mérései szerint 3 lyukasztás történt igen jó eredménnyel, egyszersmind Mikoviny előadásait is hallgatja, de még mindig csak 3 ft fizetése van hetenként.

1740 január 3-án rendeli báró Mitrovsky főkamagróf Guszmannak a ladomeri udvarbíró jelentésére, hogy egy ugynevezett vampir kiásatása és fejének levágatása nem tartozik a

főkamaragrófi hivatal teendői közé, hagyja tehát ezt a dolgot a papoknak; egyébiránt a tanúknak kihallgatásánál legyen jelen, és a jegyzőkönyvet, mely a püspök elé terjesztendő, írja alá.

1740 június 21-én jelenti Hentaller János zsarnóczai udvarbíró, hogy néhány nap előtt nagy számú fegyveres katolikus parasztok és nemesurak gyalogok és lovasok vonultak be Lévára, az ottani kálvinistákat megtámadták, szétverték, a templomukat lerombolták, és 32 kálvinistát tömlőczre vetettek, felettök a megyei urak vizsgálatot tartottak, és ítéletet hoztak, melyet megerősítés végett felterjesztettek a Consilium Regiumhoz.

1740 június 24-én értesíti a főkamaragróf a saskói és revistyei uradalnak udvarbíráit, hogy Szeged és Belgrád vidékéről 100 szekér és 400 ló fog Selmeczre érkezni, miután azok most már a haseregnél fölőslagesek. Utasítja őket, hogy a selmeczi főtisztekkel egyetértőleg helyezték el ezeket a lovakat úgy, hogy a fuvarozásnál hasznukat venni lehessen, és gondoskodjanak a lovak számára szükséges takarmány beszerzéséről.

1740 július 5-én megérkezett az újonnan kinevezett bányavárosi orvos Dr. Wolta Antal Károly, fizetése 200 ft a kincstártól és 200 ft a társpenztártól. Köteles a tiszteket, és munkásokat családjaikkal együtt ingyen gyógyítani mind a 3 kamaránál.

1740 augusztus 26-án a főkamaragróf ismét Selmeczen van.

1740 szeptember 4-én rendeli a főkamaragróf, hogy Deadda József Elők bányatízt, Weinmayer Dominik kohógyakornok és Schütz Ferdinánd bányáügyelő Iglóra utazzanak Morvaországba az ottani régi bányák megvizsgálására.

Augusztus 28-án pedig Vödrödy Pál József expectanst és Strobich Antal József expectanst Selenka olvasztó mesterrel együtt Szilleziába, Gottesbergre küldötte hasonló czélból.)

1740 október 29-én értesíti a főkamaragróf a főtiszteket, hogy VI. Károly király elhunytá után miképen cizmezzék az udvari kamarát és a bankot.

1740 október 29-én értesíti a főkamagróf a főtisztjeit, hogy miután VI. Károly király október 20-án 1 és 2 óra között éjjel meghalt, Maria Theresia legidősebb leánya vette át az uralkodást, kinek minden rendeleteit teljes hódolattal teljesíteni kötelesek.

1740 december 19-én értesíti a főkamagróf a 3 kamara főtisztjeit, hogy miután a király elhalálozása után minden hivatal, nyugalomdíj, kegydíj stb. megszűnik, VI. Károly király halála következtében a hivatalok csak ideigleneseknek tekintendők, mind addig, míg újból meg nem erősíttetnek, a hivatalban levők fizetései is tehát csak ideiglenesen folyósítandók; a nyugalmi és kegyelmi díjakat illetőleg azonban az 500 fton felül levők azonnal megszüntetendők, és csak az 500 ftnál kisebbek fizetendők ki tovább is ideiglenesen.

1740 december 30-án értesíti a főkamagróf a főtisztjeiket, hogy az udvari kamara a pénzverő mesterré Bécsbe kinevezett Kascsmitz József helyett a bányászati számadások átvizsgálására Rumpler Ignác udvari kamarai szántisztet, és mellé segédül Morgenbesser és Marzani gyakornokokat rendelte ki. Rumpler fizetésének fele: 560 ft, és a gyakornokok napi díja, naponként 1 ft 30 xr. az itteni kamara terhére fizetendők.

1741 január 3-án utasítást ad a főkamagróf a Jálnán felállított só- és fa-árusító hivatal számára, melyhez árusítónak az eddigi főkamagrófi protokollista Inhon Jakab Fülöp hetenként 5 ft fizetéssel és évenként 1 1/2 mázsa sóval, ellenőrré pedig Richter Jánost az eddigi erdőhivatali írnokot hetenként 4 ft fizetéssel és évenként 1 mázsa sóval, végre még egy mázsáló hajdút hetenként 1 ft 30 kr fizetéssel és évenként 50 font só deputatummal kinevezte. Ennek a hivatalnak kötelessége lesz a Jálnán levő só-tár, faanyagok, és kincstári istálló kiadásait és bevételeit elszámolni, és az illető számadásokat annak idejében a selmeczi főkamagrófi hivatalhoz beküldeni.

1741 február 20-án közönetet mond báró Mitrovsky a sóinspektrónak Gruebernek az értesítésért, hogy a kir. csapa-

tok a jablonkai a orost és sánczokat elhagyták, és az ellenségnek szabad utat engedtek a Magyarországra való jövetelre. Kéri, hogy Gruber ezentul is értesitse őt az ellenség minden mozdulatáról.

1741 február 26-án értesíti báró Mittrovsky a főtisztet, hogy a bányavárosok könnyebb megvédhetése végett Esztergomba 3000 puskát, 1500 bajonettel, és 12000 puska követ küldött az udvari kamara, melyeket onnan azonnal el kell hozatni.

1741 február 27-én értesíti báró Mittrovsky a főtisztet, hogy 3 nap mulva Besztercebányáról Selmaczra fog menni, tehát intézkedjenek, hogy Jalnán a kocsija számára 6 ló, és a podgyász szekér számára 6 ló készen álljon.

1741 április 1-én értesíti gróf Balassa Pál mint egészségügyi főbiztos a főkamaragrófot, hogy a ragályos betegség az egész országban megszűnt, tehát a vigyázó állomásokat meg lehet szüntetni.

1741 május 4-én jóváhagyja a főkamaragróf, hogy Siglisberg területén a kamara egy házat építsen, melyben a Granat és Himmelreich által bérelt kereskedés, faggyu és olajtár, gabonatar, és a főkamaragróf számára beszálló helyiség legyen, amint az Mikoviny mérnök tervezte.

1741 május 23-ikán nagy ünneplésséggel megünnepelték József koronaherczeg születését Selmeczen is, a főkamaragróf vendégei voltak: a vidéken fekvő Pálffy regimentnek ezredese gróf Kollowrat Emanuel, az alezredes Seudlitz, több katonatiszt, Hontmegye és Barsmegye küldöttei, és a főtisztok, két kompánia bányászlegénység, egyik magyar, másik német ruhában, rukkolt ki fegyveresen, dobbal s zászlókkal és a bányász jelvényekkel; a tót templomtól a német templomba vonultak, hol Peuchel József jezsuita pater tartott szép prédicatiót, azután elénekelték a Tedeum Laudamust, mialatt a bányászok és az újváron levő ágyuk tüzeltek. Azután nagy ebéd volt a főkamaragrófnál, és este felé kivonultak mindnyájan a város alá, hol Mikoviny Samu mérnök nagyszerű tűzijátékkal mulattatta a vendégeket és közönséget.

1741 május 24-én megemlíti a főkamaragróf egy rendeletében, hogy ebben az évben sem Selmech sem Ujbánya városa nem kérték meg a főhivatalt, hogy úgy, mint azelőtt rendszeren szokás volt, Gyertyaszentelő Boldogasszony napján az újonnan választott bírót Ő Felsége nevében megerősítsék.

1741 május havában Martinelli János udvari építőmester az udvari kamara rendeletére 40 kőmives legényt küldött le Selmechre 2 pallérral együtt, a pallérok bére hetenként 5 ft egyenként, a legények pedig naponként 27 krt kapnak, melyből a mestergarast fizetni kötelesek, tehát kézhez csak 24 krt kapnak.

1741 június 22-én értesíti a főkamaragróf a selmeczi főtisztakat, hogy az udvari kamara a főherczeg születésének ünneplésére 5-600 ft költséget engedélyezett, miután pedig a költségek Selmechen 425 ft 15 $\frac{3}{4}$ krra mentek, a 600 ftből fennmaradó összeg felében Körmöcz, és felében Beszterczebánya terhére elszámolandó.

1741 július 7-én kéri pater Partl Leopold jezsuita a főkamaragróft, hogy a Schüttersbergen építeni kezdett kápolnához 3 mázsa vasat adományozzon, amit a főkamaragróf meg is tett.

1741 augusztus 23-ikén írja a főkamaragróf a főhivataloknak, hogy sajnálatára arról értesült, miszerint Körmöczön a kincstári tisztviselők egymás között gyakran beszélnek, hogy a magyarok a hivatalok ellátására nem alkalmasak, és hogy a hivatalnokok között levő magyarokat mind el kellene bocsátani, olyan rosszul teljesítik kötelességeiket. Miután az ilyen haszontalan beszédek csak elégedetlenséget és gyűlölködést okoznak a tisztviselők és polgárok között, és teljesen általános, a legszigorubban megtiltja a tisztviselőknek, hogy ilyeneket beszéljenek, és megparancsolja, hogy az e titalom ellen cselekvőket neki azonnal feljelentsék, hogy őket szigorúan megbüntethesse.

1741 szeptember 1-én jelenti a bányabíróság, hogy szívesen meg tenné mindent a bányabíróság és a jezsuiták közt felmerült egyenetlenségek eloszlatására, de azt nem teheti, hogy

a siglisbergi és stefultói elemi tanítókat, kik ügyes emberek, jó katolikusok, semmit sem vétettek, és kikkel a községük meg van elég edve, minden ok nélkül csak azért, mert a jezsuiták kívánják, a hivatalukból elmozdítsa.

1741 szeptember 2-án 73/ megküldi a főkamaragróf a közte és a jezsuiták közti megállapított kiegyezkedés pontozatait, és utasítja a főtiszteket, hogy a siglisbergi eddigi tanítót mint 4-ik írnokot alkalmazzák.

1741 szeptember 16-án jelenti Henthaller János Gáspár zsarnóczai udvarbíró a főkamaragróf kérdésére, hogy az egész zsarnóczai uradalomban csak éppen Pilán nincsenek üres házak és puszta telkek; a többi falvakban több kevesebb, de némelyikben harmadrésze a házaknak és telkeknek üres, és szívesen oda adnák akárkinek ingyen, csak vermé valaki, de nem kell senkinek.

1741 október 26-án kitűnik a főkamaragróf leveléből, hogy Mikoviny mérnök a hadseregbe kíván belépni.

1741 október 29-én jelenti Henthaller udvarbíró, hogy a Bars megyei gyűlésen hozott határozat szerint a revistyei uradalom 25 lovas insurgenst köteles kiállítani.

1741 november 13-án értesíti a főkamaragróf a bányapolgárokat, hogy Ő Felsége egy bizottságot küld a bányavárosokba gróf Erdődy György a magyar udvari kamara elnöke, és weinsbergi Kaschnitz József tanácsos és pénzverő mester személyében; a célja a bizottságnak megvizsgálni a kezelést, és a szükséges javításokat eszközölni. Felszólítja tehát a bányapolgárokat, hogy a kezelésben tapasztalt hibákat a bizottságnak felfedezzék, és a véleményük szerint szükséges javításokat indítványozzák, biztosítja őket, hogy felterjesztéseik miatt semmi bajba nem fognak keveredni, és nevök elhallgattatik.

1741 november 28-án kinevezi a főkamaragór Lukovicz Károly Ferenczet a bányabírósághoz aljegyzőnek a meghalt Hoffman Benedek helyébe.

1741 deczember 12-én értesíti a főkamaragróf a selmeczi főtiszteket, hogy a lipcsei, revistyei, és saakói kincstári

uradalmak a porták arányában 55 huszart kötelesek kiállítani, és e végre felszerelési költségek fejében 1200 ftot utalványoz.

1741 deczember 28-án felterjesztést tesz a főkamagróf az udvari kamarához, melyben kéri, hogy a bányászati tisztek és szolgák mentessenek fel az insurrectioban való részvételtől, és költségeihez való járulástól, mert:

1. Már 1683-ban is felmentette őket Ő Felsége a költségekhez való járulástól.

2. A hazai törvényekben említett extranei officiales, kik a költségekhez járulni kötelesek, a költségekre csak az ő vagyomukból, de nem az életük fenntartására szükséges kezesetükből fizethetik.

3. A bányászat egy peculium regium, és nem a rendes hatóságok, hanem az udvari kamara hatósága alatt áll, 1681-ben is nem az országos hatóság, hanem az udvari kamara rendelte el, hogy az insurrectio költségeiben részt vegyenek, és 1683-ban az udvari kamara mentette fel őket ettől.

5. A bányavárosokban nagy a drágaság.

6. Sokszor megesik, hogy a fizetésüket sem kapják rendesen, és néha évekig kell várniok az elmaradt fizetésekre.

7. A bányákban való foglalatosság veszedelmes és egészségtelen, csak az isten kegyelméből élnek, és nincs idejük, hogy vagyont gyűjtsenek.

8. Nagy értékű anyagok, arany, ezüst, réz, ólom, vas van kezelésükre bízva, meg kell tehát nekik annyit adni, a mennyi az életük fenntartására szükséges, különben kénytelenek lesznek sikkasztani.

1742 márczius 29-én írja a főkamagróf Sembery praefectusnak, hogy parancsot kapott a bányamunkások felfegyverzésére.

1742 április 20-án utasítja a főkamagróf Mikoviny mérnököt, hogy, miután az udvari kamara 3000 bányász felfegyverzését, és a bányavárosokba vezető utak biztosítását elrendelte: járja be Rust erdőmesterrel az egész vidéket, és keressék ki, hogy a szükség esetén mely utakat kellene eltorlaszolni,

hogy az ellenség bevonulása a bányavárosokba, amennyire lehet, megnehezíttessék, és megakadályoztassék.

1742 április 28-án értesíti a főkamaragróf a körmöczi főtiszteket, hogy az udvari kamara Stiewoszky Mihály bányamunkásnak, ki Klingentárónál egy 113 márka súlyu szinezüst darabot talált, és azt a kincstárnak híven beszolgáltatatta, jutalmul 700 ftot engedélyezett.

1742 május 4-én utasítja a főkamaragróf a saskói kulcsárt, hogy Standegger Mihállyal együtt utazzék Holitsara, és ottan tanulmányozza az olaj kisajtolását a repcze magjából, és készíttessen mindjárt egy sajtót is.

1742 május 26-án felterjesztik a főtiszték egy mélyfúrásra szolgáló szerkezet rajzát, és a szerszámok leírását, hogy a máramarosi sóbányákhoz küldött furószerkezet használatát jobban megérteni lehessen.

1742 június 12-én utasítja a főkamaragróf Dobruszky kulcsárt, hogy pater Astl-lal együtt jelöljék ki Teplán a templom és iskola helyét, és fogjanak az építéshez.

1742 augusztus 2-án jelentik a főtiszték, hogy a Szt. József kápolna felépítését Baumgartner kőmives pallér 440 ft-ért elvállalta.

1742 augusztus 2-án jelenti Dobruszky Antal ladoméri kulcsár, hogy a múlt évben elvetett 41 itcze repczemagból az idén 109 pozsonyi mérő repcze magot nyertek.

1742 augusztus 9-én jelentik a selmeczi főtiszték a szkenői fürdőben levő főkamaragrófnak, hogy a délelőtti katonai gyakorlat alkalmával egy káplár egy pachentároi csillért mérsékelt szavakkal rendre utasított, a csillér azonban a káplárt a megfordított puskával meg akarta ütni, és csak az őrmester közbe lépésének köszönhető, hogy meg nem ütötte. Gall bányatiszt, ki a gyakorlaton jelen volt, a botjával néhányszor reá vágott a csillérre. Azután az egész csapat bevonult a kórház udvarára, hogy a puskákat ott átadja. Ott azonban a munkások nem akarták le tenni a puskákat, és midőn őket Gall erre komolyan felszólította, körülfogták őt, és meg akarták verni, s azt kiabálták, hogy nem hagyják magukat

az execirozással nyaggattatni, de végre még is lecsillapodtak, a puskákat a földre hányták, és szétoszlottak. A vizsgálat már megindított ellenük, s egyelőre mind a 75 embernek megtiltatott a bányába menés.

1742 szeptember 5-én jóváhagyta a főkamaragróf, a katonai gyakorlat alkalmával történt zavargás okozóinak büntetését, mely szerint Teplan Jano 2 hétig, Chrenko Mihály 4 hétig vasban dolgozzanak, 4 munkás a munkából elbocsáttassék, 3 munkás pedig az eddig kiállott fogsággal büntetessék.

1742 október 2-án Szebechlében tartott megyegyűlésen közölte tették, hogy a Tiszán túl megint föllépett a pestis.

Ugyanakkor felolvastatott a királyné kívánsága, hogy a portalis insurgensek még egy évig a táborban maradhassanak, kiknek zsoldjáról és ellátásáról ez évben a királyné fog gondoskodni. A gyűlés a királyné kívánságát: "Vivat Regina Clementissima Domina Nostra, maneant omnes in bello" kiáltással fogadta, és elhatározta, hogy e végre a 180 honti portalistának új foglalat fog adni, a főispán Koháry pedig e foglalópénz fedezésére azonnal 100 aranyat adott át sajátjából a pénztárosnak Majláthnak, hogy vigye el a Prága körül gróf Festetich vezérlete alatt táborozó portalistáknak.

1742 október 23-án értesíti a főkamaragróf a főtiszteket, hogy az udvari kamara azokat a kegydíjakat, nyugalomdíjakat, segélydíjakat, és szálláspénzeket, melyeknek kifizetését az elhalt király VI. Károly halálozása alkalmával felfüggesztették, már most megengedte hogy kifizessék, de jól megbirálják, hogy kifizetésük szükséges e még most is, mert ha nem, hát akkor végképen megszüntetendők.

1742 december 7-én jelenti a selmeczi bányabíróság, hogy 1740 április 25-én egy Glatz Anna nevű asszonyt fogtak el betolvajlás miatt, és midőn ügyét megvizsgálták, kitűnt, hogy az ügy malefikus, tehát a város által büntetendő; ezt írásban közölték is a várossal és kérték, hogy a fogolynőt vegye át; a városbíró azonban az írást visszaküldte a nélkül hogy a levelet felbontotta volna. Erről a bányabíróság akkor jelentést tett a főkamaragrófi hivatalnak, de még mielőtt a jelen-

tése elintéztetett volna, megszökött a tolvajná, és az ügy azután abban maradt. Most azonban ismét látták a városban az asszonyt, tehát kérdi a bányabíróság, hogy elfogassa-e?

1742 december 15-én megemlíti a főkamaragróf, hogy a jövő évben Zsarnóczán a 2-ik kohót, Lipót aknán a kerékházat, Szklanón a vendégfogadót és istállót, Selmecezen a főkamaragróf irodáját, Rhonitzon a kápolnát és beszálló házat, Siglisbergen a kereskedők számára házat, Rothbachon a templomot akarják fölépíteni.

1742 december 18-án jelentést tesznek Zsarnóczáról a főkamaragrófnak, hogy a felsőhámosi plébános elbeszélése szerint Pila és Welkapolán 16 nap alatt 22 ember halt meg rövid betegség után, különösen egy asszony, ki egy halottnak a ruháját felöltötte, egy pár nap múlva meghalt, és nem sokára rá a férje is. Ugy látszik tehát, hogy ott valami fertőző betegség járványos. A főkamaragróf azonnal elrendelte, hogy Felsőhámosban öröket állítsanak Pila felé, és onnan senkit se bocsássanak Zsarnóczára vagy Selmece felé.

1742 december 31-én felszólítja a főkamaragróf a 3 kamara főtisztjeit, hogy az udvari kamara rendelete szerint terjesszék be hozzá az alattuk levő tisztviselők státusát és illetményeit, és mutassák ki, hogy mely hivatalokat lehetne egészen abbahagyni, vagy pedig redukálni, kevesebb személyzettel és kisebb fizetéssel ellátni, nem lehetne-e fizetés nélküli hivatalokat is felállítani?

1743 január 29-én megemlítetik egy jegyzőkönyvben, hogy Artner expectans csinálta az új szklenői és zsarnóczai utakat.

1743 február 21-én utasítja a főkamaragróf a saskői kulcsárt Dobruszkyt, hogy a termelt repcze mag kisajtolására egy olajsajtót csináltasson, mi végre neki 250 ftot kiutalványoz.

1743 márczius végén kimutatják, hogy 1735 óta mennyi fölösleget szállítottak Bécsbe

	ft	xr	dr
1735-ben	60.457	38	.
1736 "	7.685	54	3
1737 "	61.170	58	1
1738 "	261.463	27	3
1739 "	206.348	3	.
1740 "	13.966	34	.
1741 "	310.967	54	3
1742 "	904.177	40	2
1743 márczius végéig	120.000	.	.
összesen	1.952.238	11	.

1743 április 25-én 74/ udvari kamarai rendelet a főkamara-grófhoz:

Jóváhagyatik, hogy a bányamunkások közül a fegyverfoghatók fegyverben gyakoroltassanak, e végre a pesti rokkantak házából egy alkalmas őrmester fog tanítóul oda küldetni, aki egyelőre 80 kiválogatott legényt tanítson be, hogy altiszte-kül szolgálhassanak, és a többi legénységet azután ezek be-gyakorolják.

A gyakorlatoknál töltött időért a közlegények 1 1/2 krt, a 80 altiszt 5 krt kapnak naponként, Gall bányatiszt heten-ként 3 ftot és Schutz bányaügyelő hetenkint 2 ftot kapnak addig míg a gyakorlatok tartanak, a rend fenntartásáért. Jó-váhagyatik továbbá, hogy gabonából és zabból egy háromévi készlet szereztessék be akkor mikor olcsó az ára, és hogy eb-ből a készletből a munkásoknak, és lovasgazdáknak mérsékelt áron eladni lehessen.

Jóváhagyatik végre, hogy 12 tábori ágyu és 12 gyors ágyu beszereztessek és Beszterczebányán öntessék, ha Zehent-er Fe-rencz öntőmester a tábori ágyu öntését 8 fttal, a gyorságyuét pedig /Geschwind Stäckeln/ 10 ftért elvállalja. Az ágyuk a királyi címerrel és Szűz Mária mint az ország patronája ké-peivel díszítendők. Nurd Mátyás puskműves 224 ftért évenként

elvéallalhatja a 24 ágyu, 3000 puská, 3000 kard, és 3000 szurony és a töltenytáskák rendben tartását.

1743 április 28-án értesíti a főkamaragróf a főtiszteket, hogy holnap elutazik néhány hétre Morvaországba. Megemlíti, hogy az uradalmak praefectusává Baross van felterjesztve, de még nincs jóvá hagyva.

1743 május 1-én értesíti a főkamaragróf a tiszteket, hogy Ő Felsége a hontmegyei alispánt Baross Györgyöt nevezte ki a kincstári uradalmak praefectusává úgy, hogy alispáni hivatalát is megtartsa. Baross aznap tette le a főkamaragróf előtt a hivatalos esküt.

1743 június 14-én jóváhagyja a főkamaragróf, hogy a bérek a bérszámadásban nem személyenként, hanem csapatonként számoltassanak el, és csak a fizető iven legyen minden egyes személy megnevezve.

1743 augusztus 25-én bejelentik a főtisztek, hogy Selmecz város hatósága betiltotta a vihnyei fürdő alatt egy zuzó felállítását, mert az a terület külön birtok, s nem tartozik a bányatörvény alá.

1743 október 6-án jelenti Kohler bányabíró a Bécsben levő főkamaragrófnak, hogy ha ő eddigi tevékenységéért csak akkor fog jutalmat kapni, ha a munkások régi követeléseit megállapítja, akkor soha se kap jutalmat, mert azokat a követeléseket megállapítani teljes lehetetlenség, miután a régi követelésekre tett fizetések mindég csak sommásan irattak be, s így most lehetetlen megállapítani, hogy minden egyes embernek mennyi jár még. Ezt a munkát csak úgy lehetné elvégezni, ha a régi követelésekre tett fizetéseket az egyesek között követeléseik arányában osztanák szét, és úgy számítanák ki, hogy mennyi jár még mindegyiknek. Az igaz, hogy így néhányan kevesebbet kapnának mint kellene, de legalább kapnának valamit, másképen soha sem fognak kapni semmit.

1743 október 18-án Selmeczen volt már a főkamaragróf.

1743 november 3-án értesíti a főkamaragróf a főtiszteket, hogy a városok és kamara között fölmerült egyenetlenségek megvizsgálására kiküldött biztosok gróf Erdődy György a

magyar udvari kamara elnöke havonként 1000 ftot, Adelfy és Fekete kamarai tanácsosok havonként 400 ft, királyi tanácsos Jassy havonként 200 ftot, királyi tanácsos Potoczky 150 ftot, Koler kamarai titkár 120 ftot, és Kvassay és Urbány alispánok naponként 4 ftot számíthatnak fel mint költséget.

1743 november 7-én kéri báró Mittrovcszky főkamagróf Petrás pénzverő főnököt Nagybányán, hogy miután a város és bányabíróság között fenforgó egyenetlenségek elintézése végett itt levő bizottság néhány tagja nem tud németül, itten pedig a bányatörvény csak német szöveggel áll rendelkezésre, és miután tudja, hogy Petrásnak van egy latin szövegű példánya is, legyen szives azt neki minél előbb használatra kölcsön át küldeni.

1743 november 27-én jelenti a bányabíróság, hogy a napokban Hodruson a városi korcsmában 2 bányász összeverekedett, és az egyik a hajdút, ki őket elválasztani akarta, késsel megszúrta. A két bányászt azután a város gondnoka bezáratta és nem adta ki a bányabíróság kívánatára. A városbíró is megtagadta a kiadást, néhány nap előtt pedig szabad lábra helyezte őket. Látszik ebből, hogy a királyi biztosok jelenléte sem akadályozza a várost abban, hogy a bányabíróság hatáskörébe bele ne keverje magát.

1743 deczamber 30-án a selmeczi főtisztek negyedik válasza a városi hatóság panaszpontjaira, melyeket gróf Erdődy biztos elé terjesztettek. E válaszban mindenekelőtt tiltakoznak a főtisztek, hogy a városiak az ő triplikájokban a kincstári jurisdictiót jelentéktelennek akarják feltüntetni. Ez a jurisdictio királyi rendeleteken alapszik, és az udvari kamara utasításai szerint teljesíttetik.

A triplikának első pontjára nem tagadják, hogy a bányabíró régente a város választotta, de ez a szokás már régen megszűnt, és ő felsége gyakorolja a kinevezést. Azonban mindig meg maradt az a szokás, hogy a kinevezett bányabíró egy szermind tagja a városi tanácsnak.

2. Hogy a tanács tagjai mennyire vannak a bányabíróval rokonságban, annak megítélésére a felsőbb hatóságok illetékesek; de el nem tagadható ő Felségének az a joga, hogy ő tetszése szerint nevezheti ki a bányabíró.

3. A városiak azt állítják, hogy a városi és bánya-bíró-ság egészen el vannak választva. Ez az állítás részben igaz, de mégis igen sok tárgya adja elő magát naponként, melyet közösen kell elintézni. Régente a bányabíró-ság iratai a városházán voltak, most pedig a bányabíró lakásán tartatnak, mert a bányabíró felelős értök.

4. A Weisz-féle hagyaték tárgyalásánál a bányabíró-ság egészen szabályszerűen járt el.

5. A bányabíró fel van jogosítva az udvari kamara rendeletei által, hogy a bányapolgároknak nem bányász ügyeiben is eljárjon.

6. A bányapolgárok szolgaszemélyzetére nézve a bányabíró-ság magát a rendeletekhez és utasításokhoz tartotta, melyek a bányavárosokban teljes érvénnyel bírnak, ambár nem az ország rendes hatóságaitól származnak.

7. A bányabíró az udvari kamara rendeletei szerint köteles eljárni a bányapolgárok magán ügyeiben is.

8. A régi szokás és a rendeletek szerint a bányász vagy felesége, ha lopott, nem a város hanem a bányabíró-ság jurisdictiója alá tartozott és még mindig ide tartozik.

9. A város különbséget tesz egy bányapolgár /Waldbürger/ és egy bányarészes /Gewerke/ között, ez a megkülönböztetés helytelen, mert minden bányarészes egyszersmind bányapolgár.

10. A város panaszkodik, hogy a bányabíró-ság már 100 év óta illetéktelenül beleszavazkodik a város dolgaiba; de elmulasztotta a város bebizonyítani, hogy azok az ügyek, melyeket 1725 óta a maga hatósága alá tartozóknak követel, azelőtt is az ő foruma elé tartoztak.

11. A város kívánja, hogy a bányászok a városnak hűséget és engedelmességet esküdjenek, de mivel az eddigi rendeletek szerint a bányászok személye a bányabíró-ság alá tartozik, meg kell ezt a rendeletet tartani, míg meg nem változtatik.

12. Panaszolja a város, hogy a kincstár egy házat vett a városban az erdőmester számára, és attól a háztól nem akarja fizetni a városi adót. Továbbá panaszolja, hogy Siglisbergen egy boltot nyitott, és abból a bányászokat mindenféle áru cikkekkel ellátja. A megvett ház csak most használtatik az erdőmester szállásául, későbbben a Glanzenberg bányaháza lesz. Siglisberg pedig nem tartozik a város hatósága alá, kincstári terület, és a kincstár ott, mint földesur, jogosítva van bolt nyitására.

13. Hogy a tisztviselők bányákat mivelnek, ezt nekik Ő Felsége megengedte.

14. A bányatörvény szerint csak a bányabíró illetékes az erdők ügyeit intézni.

15. A hodrusi városi gondnok csak akkor ítélhet bányászok felett kisebb ügyekben, ha egyezsersmind ülnök a bányabírósnál, a fontosabb tárgyakat pedig a bányabírósnál ülésben kell referálni, és az elintézés ottan történik.

16. Steffultón sem szabad a piactól illetéket kívánni, mert a törvény azért engedett szabad piactot, hogy a bányászok olcsón élhessenek.

1744 január 27-én utasítja a főkamaragróf a főtiszteket az udvari kamara rendeletéből, hogy Kirchner Miksa bányagondnokot, ki már több év óta nem tesz semmi szolgálatot, eltiltsák fel nyilatkozatra, hogy mennyiben képes még szolgálatot tenni?

1744 február 3-án szerződést kötöttek Toppeiner Ferencz seborvossal, mely szerinti:

1. A kincstár átadja Toppeinernek 2 évre az uri fürdőben és a pincze felett levő szobákat.

2. Toppeinernek joga van minden szobáért, ha éjjen át is használják, hét /7/ kr díjat szedni a vendégtől.

3. Toppeiner fizet a kincstárnak évenként 50 ft hasznodért.

4. Toppeiner köteles a szobákat butorokat és a fürdőket mindig tisztán tartani.

5. Toppeiner köteles a fürdővendégeket szívesseggel szolgálni.

6. A két éjjeli lámpást minden éjjel égve kell tartani, akár sok a vendég, akár kevés.

7. Évenként kimutatást kell benyújtani a fürdőben volt vendégekről, és hogy ott mennyi időt töltöttek.

8. A két év letelte után köteles mindent jó állapotban vissza adni.

1744 február 9-én megemlíti a főkamaragróf egy rendeletében, hogy a királyi bizottság tegnap elutazott.

1744 február 24-én rendelte az udvari kamara, hogy a főkamaragrófi hivatal secretariususa Adami ezentul in utili et honorifico a főkönyvvivővel legyen egyenlő, tehát évenként fizetése 700 ft, utazási átalánya 100 ft a szálláspénze 40 ft, tüzifára 50 ft, és faggura 10 ft legyen.

1744 márczius 23-án rendeli a főkamaragróf, hogy a hajduk a kért bérfelemelés helyett egy öltözet ruhát kapjanak.

1744 márczius 24-én javasolja Rust Imre és Mikoviny Sámuel, hogy Badian és Presuvadló faluk területét a kincstár a bányák számára megvegye.

1744 április 14-én 150 ftot utalványoz a főkamaragróf Brinn Tóbiás segéd bányatisztnek, ki egész éven át térképek készítésével foglalkozik, és eddig az ehhez szükséges anyagokat a sajátjából fedezte.

1744 április 28-án javasolja Baross György praefectus, hogy Szklenóra külön plébános neveztesse ki évi 300 ft fizetéssel.

1744 május 12-én jóváhagyja a főkamaragróf a szklenói fürdőben tett építkezéseket, az uri fürdőt, izasztó fürdőt, és új fürdőt, valamint egy új pincze, és 2 új szoba helyreállítását a vendégfogadó háznál, melyek mind össze 7985 ft 25 krba kerültek. Mindezek az épületek ezentul Toppeiner Ferencz királyi seborvos gmdjaira lesznek bízva, és ő fogja a fürdői díjakat is beszédni és elszámolni. Megengedi továbbá, hogy az uri fürdőre egy kupola építesse, melynek helyreállítását Mikoviny 500 ftért elvállalta.

1744 május 12-én kimutatják a szklenői fürdő bevételeit a szobákért.

1742-ben volt bevétel	51 ft	15 xr.
1743 " " "	96 "	5 "
összesen	147 ft	20 xr.
kiadások voltak	85 ft	5 xr.
maradt jövedelem	62 ft	15 xr.

1744 május 12-én 24 ftot utalványoz a főkamaragróf a bányászoknak, kik magukat Klingertáron gyakorolják a lövésben.

1744 május 24-én jelentik a főtiszték, a főkamaragróf kérdéseire, hogy

1. 1737-től 1740-ig 3 1/2 évig az óvárban egy helyiséget béreltek a várostól a gabonakészlet lerakására, és fizettek érte évenként 52 ftot. De miután a gabona az óvárból kiadatott, felmondták a bérletet. 1742-ben azonban ismét kiakarták a helyiséget bérbe venni, de a város nem adta.

2. 1740-ben az erdőmészár lakásánál rendeztek be magtárt 522 ft 56 1/4 kr. költséggel, és a társpénztár házáat is bérbe vették a gabonakészlet tározása végett, évenként 25 ft bérért s mert az udvari kamara elrendelte, hogy 3 évi mennyiséget tartsanak készletben.

3. Jahnán 1740-ben és 1741-ben egy sóraktárt, fa lerakó helyet és istállót rendeztek be összesen 5908 ft 44 1/2 xr. költséggel egy kápolnával együtt. Zsarnóczán pedig egy istállót és lakóházat állítottak fel 1438 ft 6 1/4 kr. költséggel.

4. Siglisbergen a termelés növekedvén, hogy a sok meddőt közelebb tudják kiszállítani az 5-ik Sarkóczy járaton egy fekvővágatot indítottak a Lipót akna felé, mely már nemsokára kész lesz.

5. Miután Kretsméryné a Szélaknán levő istállóját felhagyta, megvették tőle az épületet 1500 fton.

1744 május 25-én kimutatják, hogy utazások alkalmával mennyi napi díjakat számíthatnak fel.

A főpénztáros a kerületében a fuvarral
együtt naponként 3 ftot

A kerületén kívül 3 ftot és a fuvarbért.

A főkönyvvivő, a bank pénztárosa és
Mikoviny 3 ft

A főkamagróf titkársa kap évenként
utáltalányt 100 ft

Rust erdőmester kap évenként uti-
általányt 200 ft

A bányatisztek napontint 2 ft

A segédbányatisztek naponként 1 ft 30 xr.

expectansok naponként 30 xr.

az einspaniger a kerületben 30 xr.

az einspaniger a kerületen kívül 1 ft

a hajduk tizedese 30 xr.

1744 junius 75/

1744 augusztus 14-én értesíti a főkamagróf Balogh
Jánost, hogy szertárnokká és főhivatali titkárrá kinevezte-
tett.

1744 augusztus 28-ikán a főkamagróf szigorú parancsot
küld a bányabíróságokhoz, hogy a vidéken csavargó idegeneket
szemmel tartsák, és a legkisebb gyanúra befogják, s neki je-
lentést tegyenek, mert a poroszok ismét közelednek a határ-
hoz. A város hatóságát is felszólítják hasonló vigyázatra.

1744 szeptember 10-én felajánlja a főkamagróf a kama-
raudvarban levő szállását gróf Erdődy Györgynek a magyar ud-
vari kamara elnökének arra az alkalomra, midőn Selmeozre ér-
kezni fog.

1744 szeptember 12-én panaszkodik Höll Ignác Cornél
protokolista, hogy a múlt évben lehetetlen volt neki a tanács-
kozási jegyzőkönyveket a kellő időben elkészíteni, és azért
fizetése is lefoglaltatott, és már 47 hét óta nem kapott fi-
zetést. A bányatisztek jelentéseit nem tudta a jegyzőkönyvbe
beírni, mert azokat csak szóval adták elő, a tanácskozás után
pedig hiába szaladgált egyik bányatiszttől a másikhoz, néme-

lyiktől csak hónapok múlva tudta a jelentést megkapni. Így történt, hogy a jegyzőkönyvek csomkák maradtak, de most már a főkamaragróf elrendelte, hogy minden bányatiszt írásban adja be a jelentését, most már rendszerben fogja tartani a jegyzőkönyveket, és kéri, hogy lefoglalt fizetését kiadják. A főkamaragróf megengedte a kiadást.

1744 szeptember 15-én írja Neffzer Jakab királyi udvari tanácsos Pozsonyból, hogy az udvari kamara elnöke gróf Erdődy nem fog leutazni a bányavárosokba.

1744 október 24-én jelenti a főkamaragróf az udvari kamara elnökének gróf Dietrichsteinnak, hogy a bányáktól havonként 100.000 ftot szállíthat mint felesleget Bécsbe, ha nem lesz szükséges Besztercebányát is ellátni, de ha ezt az ellátmányt is Selmechről kell fedezni, akkor a szállítmány havonként 10.000 fttal kisebb lesz a báró Wisenhütten felvett 600.000 ftnyi kölcsönt e szerint rövid idő alatt le fogja fizethetni.

1744 október 31-én jelenti Guszmann saskői udvarbíró, hogy a szklenői fürdő 1736-tól bezárólag 1743-ig évenként kerekaszámban 500 ft jövedelmet adott az italok elárusításából. A fürdő maga nem ad jövedelmet, és az utolsó 3 évben el kellett engedni évi 12 ft haszonbért, ámbar az uri fürdő már tisztességesen be volt rendezve. Javasolja tehát, hogy a vendéglő épülete egypár vendég szobával kibővítettessék, és istálló és kocsifélszer építettessék.

1744 november 8-án pályázatot hirdet a főkamaragróf a nagybányai könyvvivői állomásra, miután az eddigi könyvvivő Miller elhalt. Ez volt az első pályázati hirdetés.

1744 november 13-ikén a Selmech vidéki tisztviselők névsora:

Keylling János Ádám főpénztáros

Gerambs János József főkönyvvivő

Kohler Ferencz József 76/

Rust Imre

Eder Miksa Gregor

Mikoviny Sámuel

Kirchner Miksa
Schmied József
Balogh János
Spiegl Ferdinand
Deadda József
Gall János
Scheder Dominik
Miller János
Wattrangh Gusztáv
Hentaller Ferencz
Waydacher Mihály János esküdt kémlelész
Feltauer Ferencz tűzgép-felügyelő
Artner Adám János " "
Pachinger András bányairnok
Zipszer Gottfried a kisebb társak bányatisztje
Leibwurtz Adam segéd bányatiszt
Berger Károly Ferenc "
Brinn Tóbiás János "
Zipser Máté társulati "
Lamer Benedek szertári őrnök
Höll Károly József gépészeti felügyelősegéd
Wernberger Sebestyén gépészeti felügyelősegéd
Walliczek Jakab bányabíróági jegyző
Hentaller József bakabányai bányabíró
Querér József ideiglenes erdész
Lukovitz Mihály József bányakémlelész
Höll Ignác bányaprotokollista
Deadda Ignác Ó Mindszenti bányairnok
Fabrici Pál zuzómű felügyelő segéd
Schwarzmann. Jakab érczmérő
Riegler Ferencz János hányómosó felügyelő
Senn Péter József szarnóczai kohó őrnök
Grimm Xavér Ferencz kohó kémlelész
Singer Lipót szklenői kohóőrnök
Schnel Sándor szénmérő a stadtgrundi ólom kohóban
Inson Fülöp Jakab, jalmi só árusító
Richter Frigyes János jalmi ellenőr

1744 november 13-ikán mindezeket felazólitotta a főkamagróf, hogy az ide érkező gróf Erdődy udvari kamara elnök és Kaschnitz bécsi pénzverő mester alatt működő királyi birottság elé terjesszék javaslataikat, mit lehetne megtakarítani, és miként lehetne a termelést fokozni?

1744 november 14-én értesíti a főkamagróf Eder György pénztárost, hogy az éjjel Kohler bányabíró meghalt, és utasítja őt, hogy, mint legöregebb assessor, további rendeletig lássa el a bányabírósági teendőket a többi assessorokkal egyetértőleg.

1744 november 14-én rendeli a főkamagróf, hogy a tűzgépek 2-ik felügyelője Artner Ádám János, felügyeljen egyezsmind az utakra is, melyeknek nagyobb részét ő javította meg: az utak jó karban tartására fizessen neki hetenkint a

körmöczi kohó	13 ftot
a zsarnéczaí kohó	10 "
a szklenói kohó	4 "
a hodrusi kohó	4 "

összesen 31 ft

ez a pénz hetenként Artner rendelkezésére használttassék, hogy ő azt belátása szerint az utak fenntartására fordítsa /Artner évenként 1600 ftot kért a fentartásra, de csak 372 ftot engedélyezett a főkamagróf/.

1744 november 24-én elrendeli a főkamagróf, hogy a jövő évtől kezdve semmiféle levonásokat ne tegyenek a bérfizetés alkalmával, és a siglisbergi boltosoknak meghagyassék, hogy többé hitelbe semmit ne adjanak a munkásoknak.

1744 december 3-án jelenti a revistyei udvarbíró Hentaller, hogy tegnap tizenheten az insurrectiohoz rendelt huszárak közül lovastól és fegyverestől együtt Geletnekre jöttek, ő elvette tőlük a lovakat, és utasítást kér, hogy mit tegyen a szökevényekkel? A főkamagróf azt írta neki, hogy fogassa el valamennyit, és tartsa további utasításig fogva. A saskői uradalomba is visszatért 5 szökevény, és a vidéken még 40 huszárt láttak, kik hasonlóképen hazaszöktek, midőn az ellenség ellen indult. 77/

1744 december

Údvarnok y ezredes 10 nap előtt 80 emberével egész Oppeln-ig portyázott, és az útjában talált városokban mindenütt magához vette a porosz pénztárákat; 60.000 ftot hozott vissza, és 4 szekeret mindenféle értékes holmikkal, és egy emberét sem vesztette el. Vele volt a fiatal gróf Janini is, kinek menyasszonyát Popp grófkisasszonyt a poroszok kényszeríteni akarták, hogy gróf Kalkreutter-hez menjen férjez. Janini 15 emberrel meglepte őket Birovan a vacsoránál, és a vendégek közül kivitte menyasszonyát a kint váró kocsiba, és elvitte Lengyelországba Bielára, hol vele megesküdt. A hadseregnek jó kedve van.

1744 december 10-én írja Mikoviny Teschenből, hogy a gyalogsággal és lovassággal 7-ikén oda érkeztek, az ellenség elhagyta Ratibort, Loslaut, Soraut, és Plesst, melyeket az miaink azonnal elfoglaltak, az ellenség Troppau körül vonta össze seregeit. Gróf Révay elfoglalta Pless-t, gróf Károlyi Ratibor és Loslau között működik. A fiatal gróf Koháry és Eszternázy velök van Teschenben.

1744 december 17-én jelenti Dobruszky kulcsár, hogy az éjjel 36 szökevény gömöri insurgens Jahnán, 15 pedig Breznicskán pihent meg reggel tovább mentek haza felé.

1744 december 20-ikán jelenti Mikoviny Teschenből, hogy a hó 9-ikén nagy szerencsétlenség történt Révay Lajos gróf ezredessel, kinek vezetése alatt a turóczi és zólyomi insurgensek Urbani kapitánnyal, a barsiak Hodosy kapitánnyal, és a nógrádiak Battik kapitánnyal elfoglalták Pess városát, a hó 12-ikén 10 órakor dél előtt az ellenség 6 escadron huszárral meglepte őket annyira, hogy idejük sem maradt lóra ülni. Révay 12 emberrel feltartóztatta az ellenséget egy ideig a város kapujánál, lelőtt az ellenségből egy kapitányt, de ő maga is halálos sebet kapott, és a lóról leesett. Ezalatt a legénység egy része lóra kapott, és az utcákban 3 óráig közdött a tulnyomó erővel támadó ellenséggel. Battik kapitány lelőtte az ellenség másik kapitányát báró Podkammert, és kivágta magát s megmenekült. Urbani és Hodosy kapitányokat az ellenség egy szűk utczába szorította, s ott

kénytelenek voltak letenni a fegyvert, és 150 emberrel együtt foglyokká lettek. Révayt magukkal vitték ugyan, de utközben meghalt és Sorau-ban eltemették. 14-ikén a Beneschatzban fekvő 150 komáromi insurgenst akarta az ellenség hasonló módon elpusztítani, de ezek vigyáztak, készen várták a poroszokat, és szétverték, és nehányat egész Tropauig üldözték. A pessi szerencsétlenség főoka maguk az insurgensek voltak, mert nem állítottak ki őrköt, lehet azonban, hogy a lakosok is egyet értettek a poroszokkal. Az ellenség tegnap a gyalogságunkat, mely Hultsinnál táboroz, megrohanta, de Pálffy Rudolftól vissza veretett, és 60 halottat meg 100 foglyot veszített. Károly főherczeg Neustadt l és Holzenplotz mellett áll, és a Troppauban levő ellenséget szorongatja.

1744 deczember 30-án jelenti Graszmeyer zsolnai vámszedő, hogy a magyar insurgensek már kiköszörülték a csorbát, melyet Pless-nél szenvedtek. Egy nappal karácson előtt Ratibortól egy mérföldnyire megtámadták a porosz Malachovszky huszárokat, kik 100-nál több szekeret kísértek Ratibor felé, élelmiszerekkel.

1745 január 2-án. 78/

1745 január 17-én a kincstári uradalnak praefectusa bellusi Baross György hontmegyei alispán volt.

1745 február 24-én értesíti a főkamaragróf a praefectust, hogy herczeg Eszterházy a pocsuadlói birtokot a kincstárnak vissza adja, és e végre nemsokára ide fog jönni az ő provisor.

1745 márczius 5-én jelenti Joh.Ad.Keyling főpénztáros, hogy a pocsuadlói birtokra vonatkozó iratok kikeresése alkalmával Gyökés és Viszokára vonatkozó adatokat is talált. Ezek a faluk Osáky Pál gróf birtokában voltak, és báró Vichter főkamaragróf váltotta azokat magához, 1678-ban pedig a selmeczi kamarának átadta 4200 ftért. 1686-ban azonban az udvari kamara engedelmevel a két falu 4200 ftért ismét Vichter báró birtokába jutott, 1693-ban pedig ismét visszaváltotta azokat a selmeczi kamara 4200 fton, és azóta mindég e kamara birtokában maradtak.

1745 márczius 20-án kéri a selmeczi, körmöczi és beszterczebányai főtisztek, hogy az irodai munkák és számadások végeztetésére melléjük rendelt esküdt irodatisztek rendeltessenek, ezek hiányában maradtak eddig is hátra hat esztendő számadással.

1745 márczius 24-én értesíti a főkamagróf a főtiszteket, hogy az udvari kamara rendeletére április elsejétől kezdve a 200 ftnál nagyobb fizetésekben mindenki 10 % hadiadót fizetni köteles.

1745 márczius 28-án értesíti a főkamagróf a főtiszteket, hogy az udvari kamara rendelete szerint ezentul Bécsbe havonként nem 80.000 ftot, hanem 110.000 ftot kell beszállítani.

1745 február 16-án a magyar helytartó tanács az okból, hogy február 1-én a királynénak fia született, általános hálaistentiszteletek tartását rendeli el.

1745 április 15-én értesíti a főkamagróf Baross praefectust, hogy ő felsége az eddigi "Universal Bankalitáts Collegium"-ot feloszlatta, annak eddigi igazgatóját báró Praudau Péter Antalt a királyi pénztárak főigazgatójának és az udvari kamara alelnökének nevezte ki.

1745 május 31-én kinevezi a főkamagróf Lang beszterczebányai titkárt Selmeczre szertárnokká és titkárrá, mert Balogh, ki e hivatalt eddig ellátta, egészségi tekintetéből, hivataláról lemondott.

1745 június 10-én írja a főkamagróf, hogy Zsarnóczáról /ahol januártól kezdve lakott/ vissza megy Selmeczre. Zsarnóczán sedes dominalis-t tartott.

1745 július 14-én értesíti a főkamagróf a tiszteket, hogy az udvari kamara Schmidt János városi jegyzőt nevezte ki bányabíróvá Selmeczre.

1745 augusztus 24-én rendeli a főkamagróf, hogy Kauszeck a geletneki "dvorszky" vegyen fel a főpénztárból 2000 ftot, és vásároljon rajta a serfőzők számára árpát.

1745 augusztus 28-án írja a főkamagróf, hogy júniustól kezdve mostanáig Ladoméron tartotta a sedes dominalist, melyet most megszakít.

1745 augusztus 79/

1745 szeptember 80/

1745 szeptember 15-én értesíti a főkamaragróf a bányabíróságokat, hogy az udvari kamara folyó év augusztus 5-én kiadott rendeletével megparancsolta, hogy minden fémtől, melyet a bányások termelnek, beszedessék a 17-ik rész mint urbura, tehát az ólomtól és vastól is. Az udvari kamara rendelete vonatkozik az ország törvényeire, és pedig: I. Lajos király 1351-iki 13-ik t. cikkére; Mátyás király 6-ik decretumának 29-ik §-ára 1486-ból; Ulászló király 1492-iki 2 decretumának 30-ik §-ára; és Miksa császár 1574-iki VI. decretumának 29-ik cikkére.

1745 szeptember 28-án kéri Perger Ferencz jezsuita pater, hogy a Calvariahoz, melyet ő az isten dicsőségére építeni kezdett 3 mázsa rezeset ajándékozzon a kincstár.

1745 november 2-án rendeli a főkamaragróf valamennyi kamarának, hogy a végrehajtott próbákat, ércpróbákat, olvasztási és zuzópróbákat egy külön könyvbe beírják a kellő magyarázattal, hogy az utódok is használhassák.

1745 november 12-én értesíti a főkamaragróf a hivataloskat, hogy ő Felsége a bányászat és pénzverés ügyeinek vezetésére egy külön hivatalt /Berg und Münz Collegium/ alakított gróf Königsberg Erbs elnöklete alatt.

1745 december 23-án jelenti Hentaller zsarnóczai udvarbíró, hogy a jobbágyság nem akarja abbahagyni az eddig élvezett pálinka- és sörfőzést és hogy a felső hámos asszonyok feltörték a szekrényt, melyben a pálinkafőző kazánok bezárva voltak, és haza vitték a kazánokat.

1745 december 29-én értesíti a főkamaragróf, hogy az udvari kamara megengedte Heinicz számfeletti fogalmazónak, hogy Selmechen a bányászati tudományokban magát begyakorolja.

1745-ben egy névtelen feljegyzés van az iratok közt a bányavárosi administractionról:

Megemlíti az író mindenekelőtt, hogy köztudomású, milyen állapotban maradtak a bányavárosi kamarák báró Thavonath

halála után, midőn báró Sternbach vette át az igazgatást. Midőn hetenként alig 200 márka ezüst termeltetett, mindazonáltal 10 éven át mindég rendesen teljesítette a kamara fizetéseit, és senkinek adósa nem maradt. Egyszersmind pedig arról is gondoskodott Sternbach, hogy egy jövődő jobb eredménynek alapja vettessék. Csakhamar tapasztalta, hogy a bányavárosi administratio a bécsi fő igazgatás mellett csak akkor fog jó eredménnyel járni, ha ott olyan férfiak lesznek mértékadók, kik a bányák kezelését tökéletesen értik. Nagy hátramaradás történt Penkler udvari számtanácsos korai halála miatt, mert ő már meglehetősen ismerte a bányavárosi viszonyokat. Az ő helyébe a bécsi pénzverő mester lépett, de azután nemsokára Sternbach is meghalt, és a bányakamarákat igen jó állapotban és különösen a bányákat a legjobb reménységű helyzetben hagyta utódjára.

Sternbach halála után tanácskoztak Bécsben hogy kit tegyenek helyébe? olyat kerestek, aki jobban engedelmeskedjék a bécsi rendeleteknek mint az utolsó 2 kamaragróf, de egyszersmind a bányavárosi kamarákat is erős kézzel igazgatni képes legyen. De egy ilyen embert nagyon nehéz volt találni. Végre báró Zuana udvari kamarai tanácsos, ki minden szeszélyei mellett igen sok érdemeket szerzett magának, látván, hogy a bányák jó karban vannak, és a tisztviselők is kitűnők, elégségesnek találta, ha olyan egyént küldenek a bányavárosokba, aki minden intézkedéseibe egyedül az udvari kamarától tétessék függővé, és a mostani kamaragrófban báró Mittrovskyban találta egy ilyenre, ki igen kedves...81/

Ez utasításokat híven követte az új kamaragróf, és eleinte igen jó eredménnyel, különösen midőn a siglisbergi jó érceket föltárták, melyek az isteni gondviselés mellett egyedül báró Sternbach intézkedéseinek gyümölcsei. Az emelkedő termelés a kezelés sok hibáját elsimította, és a bécsi főurak szívesen hozzá járultak mindenféle új tervek kivitelének engedélyezéséhez, melyek alkalmasak valának az új kamaragróf működését kitüntetni, a Sternbachét pedig kisebbiteni.

A világ minden részéből érkeztek tervezők a bányavárosokba, kik között különösen Mikoviny geometra nagy tekintélyt szerzett magának, és kieszközölte, hogy a bányatísztek mind megtanulják az algebrát és földmérést, mert ezekben rejlik a bányamívelés tudományának a kulcsa.

Ilyen speculatív intézkedésekkel igazgatták Bécsből a bányavárosokat, a főkamagróf minden rendeletet pontosan teljesített; a városok iránt udvariasak voltak, a szorgalmas bányatísztek aggodalmait semmibe sem vették; a békétlenkedőket pedig jó szóval és ajándékokkal lecsillapították. Az ilyen eljárás következménye azonban az lett, hogy az udvariaságot és szívesseget mindenki megvetette, és meggyűlölte.

Ez az eredmény csak akkor fog az egész világ előtt köz tudomásu lenni, ha az áldás Selmecezen megapad vagy kifogy! A javításra most senki sem gondol, és hogyha a termelés le apad úgy, mint 1723-ban volt, nem lesz senki, aki az igazgatót és kezelést úgy rendben tartsa és fejlessze, mint akkor báró Sternbach tette. 82/

1746 márczius 2-án 83/ az udvari bizottság értesíti báró Mittrovcszky főkamagróft, hogy Ő Felsége a bányavárosokat a katonaság beszállásolásának terhe alól felmentette.

1746 augusztus 30-án 84/ Az udvari bizottság rendelete b. Mittrovcszky főkamagrófhöz.

Megengedettetik, hogy a magánosoktól a zuzó aranyban levő ezüst bécsi márkája 12 ft 35 krral váltassék be.

1747 április 21-én 85/ az udvari bányászati és pénzügyi igazgatóság rendelete báró Mittrovcszky főkamagrófhöz.

Az udvari kamarai számtanácsosok, ha a bányavárosokban vannak, az ottani pénztáros előtt mennek; a pénztáros után jönnek az udvari számtísztek, s ezek után a többi helybeli tisztviselők. Az udvari accessistáknak, mivel szavazatuk nincsen, nem kell a tanácsasztalnál ülni, hanem mint vendégek ülhetnek a többi tiszték között. Ha a tanácskozás vagy ércosztás után ebédre ott kell maradni, az udvari számvéviség egyéni számára egyenkint 50 kr számolható el mint ételmezési díj.

1747 június 16-án 86/ leiratot bocsátott Maria Theresia királyné Selmech városához, melyben a legközelebb ott működött királyi biztosság jelentése elintézéséül rendeli, hogy:

1. Ha a selmeczi bányabíró állomása megürül, arra a város 3 egyént ajánlhasson, de a kincstár tetszésétől függ ezek közül vagy más pályázók közül azt kiválasztani, aki a hivatalra legalkalmasabb, mely alkalommal az ország szülöttei mindég kiváló tekintetben fognak részesítettetni. A kinevezett bányabíró köteles a város a szokásos eskü letétele mellett a városi tanácsba felvenni. Továbbá ajánl a város 4 egyént az asszesszori állomásokra, és ezek közül kettőt kiválaszt és kinevez a főkamaragróf.

2. A személyes bíráskodásra nézve mindazok, kik polgári módon élnek, a városi hatóság alá tartoznak, és hogy ha a bányák körül követtek el vétséget, a bányabíró befogathatja őket a hely színén, de elítéltetés és megbüntetés végett köteles őt átadni a városi hatóságnak.

3. A bányapolgárok vagy nemesek, kik a bányamivelés kötelezettsége alatt italmérési jogot gyakorolhatnak, de e mellett ház vagy föld birtokosok, tisztán személyes ügyekben a bányabíróság alá tartoznak, egyéb polgári ügyekben pedig a városi hatóság alá. Halálozás esetekben a leletezés, végrendelet felbontása, és gyámság alá helyezettetés mind a két hatóság által közösen végeztessék, és az erre vonatkozó eredeti okiratok a bányabíróságnál őriztessenek, kivéve, ha a végrendelet másként intézkedik, mely esetben a végrendelet készítőjének kívánsága teljesítendő. Az okiratokról hiteles másolatok adandók a városnak.

4. A többi bányamivelők, kik nem tartoznak a bányapolgárok közé, az ő szolgálkaikkal együtt személyes dolgaikban a bányabíróság alá, egyéb ügyekben pedig a városi hatóság alá rendeltetnek. Elhalálozásuk esetében pedig hagyatékuk leletezése mind a két bíróság közbenjárásával együttesen eszközöltessék, végrendelete a házában kihirdetessék, de a végrendelet és egyéb okiratok a városnál őriztessenek eredetiben. Egyébiránt pedig a bányabirtok a polgári birtoktól elválasztassék, és e felett a város hatósága, a felett pedig a bány-

bíró örökadjék, a gyám közösen választassák, de számadásait a bányabirtokról a bányabírósághoz, a polgári birtokról pedig a város bírójához terjessze be. E számadásokat a két bíróság közösen vizsgálja meg. A leletezések alkalmával szokásos vendégeskedések eltiltatnak, és csak a hagyaték 2% vehető a költségek fedezésére. Értékesebb tárgyak mind a két bíróság és az örökösök jelentésében a többet ígérőknek eladandó, és az érték elosztandó. Ha az okiratokra egyik vagy másik bíróságnak szüksége van, azok átvételi bizonyítvány mellett kiadandók.

5. Olyan bányapolgárok, kik polgárok és nemesek, és a városban levő birtokukon kívül még a városon kívül is van birtokuk, ezek csak a városban levő birtokukra nézve vannak a városi hatóságnak alávetve, a bányabirtokukra nézve pedig a bányabíróságnak, egyéb birtokukra nézve sem a városi sem a bányabíróság nem intézkedhetik. Haláluk után pedig a városi birtokot illetőleg a város, a bányabirtokot illetőleg pedig a bányabíróság járjon el úgy mint fent mondatott.

6. Olyan bányamivelők, kik idegenek, és a városban semmi birtokuk sincs, bányabirtokukra nézve a bányabíróság alá tartoznak, de egyébként se egyik se másik hatóság az ő ügyeikre nézve nem illetékes.

7. Olyan bányamivelők, kik mint bányarészesek a városban laknak, de ott polgári birtokuk nincs és nem is nemesek, minden ügyeikben a bányabíróság alá tartoznak, kivéve az ágostai hitvallású papokat, kik polgári ügyeikben a polgári, és bányászati ügyeikben a bányahatóság alá tartoznak.

8. A kincstári tisztviselők, kik egyszersmind polgárok és polgári birtokot birnak, vagy polgári hivatalt is viselnek, /mint a bányabíró, ki egyszersmind városi tanácsos/ személyes ügyeikben egyedül a bányabíróság alá tartoznak, polgári birtokaikra vonatkozó ügyeikben pedig a városi hatóság illetékes. Halálozásuk esetében pedig minden bánya és polgári vagyonuk a két bíróság által közösen össze írandók, a hivatalos iratok a kamarai tisztek által lepecsételtetendők, és a kamaráhozba átszállítandók, a többi vagyont pedig közösen kell

leletezni, összeírni, és míg számadásaik el nem intéztetnek, zár alá venni. Egyéb iránt pedig mint a bányapolgárok /a 3-ik pont alatt/ tekintendők. Utódaik, özvegyeik és örököseik, ha bányát mivelnek, a bányapolgárokkal egyenlőknek tekintendők.

9. Azok a kincstári tisztviselők, kik sem polgárok, sem polgári vagyonnal nem bírnak, egyedül a bányabírótság alá rendelkeznek.

10. A kincstári tisztviselők, nemesek és bányapolgárok, kik sem mesterséget nem üznek, sem polgári hivatalt nem viselnek, hanem csak egyedül a bányamivelés miatt laknak a városban, és ott birtokosok, hitlevelet kell aláírniok, melyben ígérlik, hogy a birtokukra eső városi terheket viselni készek, a város bíráját és tanácsát békében és háboruban tőlök telhetőleg segítik, a város szabadságait tiszteletben tartját, "salva tamen specialiter reservatae cameralis jurisdictionis praerogativa personali".

11. Azoknak a tisztviselőknek, kik nem akarnak polgárok lenni, szabad a városban házat venni, de tiltva van nekik, hogy abban valamely mesterséget üzenek, és a főkamaragróf alá tartoznak.

12. A munkások és altisztek, kik házzal és földdel bírnak, személyökre nézve a bányabírótság alá, polgári vagyonukra nézve pedig a városi hatóság alá tartoznak.

13. A bűn tetteseit városi területen a város, a bányák területén pedig a bányabírótság elfogathatja, de azután ha a másik bíróság alá tartozik, ennek átadja. Az éjjeli őrködést is közösen tartassa a két hatóság, és az elfogottakat annak szolgáltatassa át, mely az elítéltetésére illetékes.

14. Azok a munkások, kik polgári házakat vermi és polgárok lenni akának, ettől el nem tilthatók, és kötelesek a város iránti hitlevelet aláírni, és a városi terheket viselni. Azok pedig, kik az ugynevezett vájár házakkal bírnak, és a Losungsgelden kívül eddig sem viseltek más terhet, nem kényszeríthetők a hitlevél elfogadására, de ha közülük valaki azt elfogadni akarja, ebben nem szabad őt akadályozni, valamint abban sem, hogy azt ismét felmondják. Hogy ha az ilyen

munkások más polgári vagyonnal is bírnak, ezekre nézve a városnak vannak alárendelve, személyökre nézve pedig a bányabíróságnak. Ha valaki a munkások közül új házát akar felépíteni, forduljon a városhoz, mely köteles neki a szükséges területet ingyen kijelölni. Aki pedig polgári jogokat élveznek, és polgárok lenni akarnak, hitlevelet állítsanak ki, melyben megesküsznek, hogy a királynéhoz és a városhoz mindenkor hűvek maradnak, azoknak javát előmozdítják, megkárosodásukat megakadályozzák, szükség esetén fegyverrel is megvédelmezik, a város bíró és tanács iránt kellő tisztelettel viseltetnek, adót s más terheket a polgárokkal együtt viselik, és jó polgárokhöz illő módon fognak élni.

15. Az alsó és felső Fuchsalochon Windschacht körül lakó bányászok egyedül a bányabíróság alá tartoznak, de a házait illető ügyekben a két bíróság vegyesen ítéljen felettök, ház vételi és eladási engedélyeket együttesen adják, és az új házak helyeit együttesen jelölnék ki; az e házak után járó adó ezután is a várost illeti, és biztosítottatik a város, hogy ha ott a bányamivelés megszűnik, az egész terület az ő hatósága alá fog rendeltetni. Olyan polgárok pedig, kik az alsó vagy felső Fuchsalochon bírnak földdel vagy házzal, ezek után egyedül a városi hatóság alá tartoznak.

16. Azok a munkások és ügyelők, kik a városban, vagy azon kívül bérben birt szállásban laknak, egyedül a bányabíróság alá tartoznak.

17. Ha valamely telek vagy ház bányászati célokra szükséges / de nem a tisztviselők kényelmére és lakására / azt a birtokos köteles átadni azon az áron, melyen azt vette; ha pedig csak egy része szükséges, ezért az ár aránylagosan megfizetendő; ha a felek nem tudnak megegyezni, a bányabíró nevezzen ki 2 becslőt, és a város 2 tanácsost, és ezek határozzák meg az árát. Az ilyen telek és ház után, ameddig bányászati célokra szolgál semmi adó sem fizetendő; de ha már nem szolgál bányászati célokra, akkor ismét vissza megy a város hatósága alá.

18. A Lumniczer-féle házati illetőleg, mely nem bányászati célokra, hanem tisztai lakásokra használtatik, minden városi terhek a kamara által viselendőek.

19. Azoknak a munkásoknak, kik nem polgárok, és valamely polgári czéhhez nem tartoznak, nem szabad semmiféle mesterséget sem űzni, és a bányabíró egypolgárral és czéhbelivel koronkint vizsgálatot tarthat, és a jogtalanul mesterséget űzők szerszámait s anyagainak lefoglalhatja, s a lefoglaltaknak $\frac{1}{3}$ -át a bányabíró, $\frac{1}{3}$ -át a templom és $\frac{1}{3}$ -át a megkárosult czéh kapja.

20. Ezentul is megmarad a vājár-harmadnak nevezett adó, melyet a munkások és ügyelők viselnek, de utasittatik a bányabíró, hogy e harmadot közöttük a helyes arányban elossza.

21. A város tulajdómat képező Vihnye és Szénásfalva lakóinak hasznára rendeltetik, hogy ha az ott fekvő erdőkben, melyek a bányamivelés számára fenntartva vannak, szén égettetik, a szén égetése és fuvaroztatása reájuk bizassék.

22. Ámbár nem lehet megtiltani, hogy a magán bányamivelők munkásaik számára sört főzessenek vagy hozassanak, és ezt a szomszédos erdők birtokosainak is, kik a bányákhoz fát szállíttatnak, nem lenne czélszerű megtiltani; intézkedni fog a kincstár, hogy amennyiben saját serfőzőinek kára nélkül történhetik, a városi serfőzőből is fedeztessék a munkások szükséglete.

23. Miután a bányamivelés nagy mennyiségű fát használ fel, szükséges, hogy az erdők okoszerűen kezeltessenek; amennyiben azonban a bányászat kára nélkül történhetik, ezentul is gondoskodni fog a bányabíró, mint fő erdőmester, hogy a polgárok faszükséglete, valamint a vihnyi és hodrusi serfőzők szükséglete fedeztessék. A bányabíró engedelmével kijelölt fát a városba fuvarozni és eladni szabad, de az engedély nélkül fuvarozó vagy eladó szigoruan megbüntetendő. A vihnyi erdőkben is csak a bányabíró engedelmével szabad fát vágni. A vadászatot a városi erdőkben a város szabadon gyakorolhatja. A bányabíró pedig vigyázzon, hogy az erdők ki ne pusztitassanak, és el ne foglaltassanak.

24. Megtiltatik, hogy a város Stefultón piaczi pénzt szedjen, mert az által csak a munkások élelme drágittatik.

25. A Stefultón lakó munkások vagy ügyelők feletti bíráskodásra oly módon illetékes a 2 bíróság, mint a másutt lakókra nézve.

26. A mesterlegényeknek, kik mestereiknél leköszöntek, és a bányamunkába felvételtek, nem szabad tovább folytatni mesterségüket; de a kincstárnak szabadságában áll a bánya szükségleteire idegen mesterembereket is alkalmazni, ezeknek azonban nem szabad magánosok számára dolgozni. Az ötvösök számát szaporítani nem szabad. A kincstári mészárszékben szabad magánosoknak is húst eladni. Az e tekintetben felmerülő perek a főkamaragróf hatósága alá tartoznak.

27. A város hasznát tekintetbe véve megengedtetik, hogy a Hodruson lakó munkások a bort csak a város bérlőjétől vegyék, de másféle élelmi szereket akárhol vehetnek.

28. Megengedtetik, hogy a város mostani kercsmáit, úgy mint Selmeczen 4-et, Hodruson, Schittrisbergen és Stefultón egyet-egyet, azután is fenntarthassa, ámbar az ellen a bányapolgárok panaszkodtak. A borkóstolás és idegen bornak behozatalára való engedély a város és bányabíró által közösen intéztessék, a bányabíró pedig ügyeljen, hogy a bormérésre jogosított bányapolgárok bányát miveljenek, és kötelességeiket az eddigi szokás szerint teljesítsék.

29. Miután a bányászok nem járultak a harangok vételéhez semmivel, kötelesek a harangozásért fizetni.

30. Szokás volt eddig, hogy ha a bányászok házat vettek, néhány évig fel voltak mentve minden taksától; ezentul csak azok lesznek felmentve, kik vájár házakat építenek, vagy megjavítanak.

31. Megengedtetik, hogy a választott városi bíró, kit eddigi szokás szerint a főkamaragróf erősített meg, ezentul minden megerősítés nélkül foglalhassa el hivatalát. De ennek daczára a főkamaragróf a bányavárosok fő embere, és a királyi biztosok megbízó leveleiket nála mutatják be, valamint Selmeoz városa is köteles úgy, mint eddig, házi számadásait, és a választási költségek számadásait a főkamaragrófnak beterjeszteni, ki azokat azután a magyar kamarának beküldi.

32. A rangsorozat megállapítása végett rendeltetik, hogy nyilvános ünnepélyek alkalmával a kincstári főbb tisztviselők az ő lovas kíséretükkel együtt a kamara zászlója alatt a jobb oldalon, a városi lakosság pedig lovas kíséretével együtt bal oldalon foglaljon helyet. A gyalog polgárság a jobb oldalon, a gyalog bányásznép pedig a baloldalon álljon, vagy menjen, és ha az út keskenysége miatt egymás mellett nem mehetnek, a jobb oldal menjen előre, és megelőzze a baloldalt. Nyilvános körmenetek alkalmával a kamarai fő tisztviselők úgy mint főpénztárnok és könyvvivő előtte jár a városi hatóságoknak, a bányabíró megelőzi a város bíró, a többi tisztek pedig a tanácsbeliekkel koruk szerinti sorrendben mennek.

32. Hogy háboru, pestis, vagy más közveszély alkalmával együttesen tanácskozni lehessen, a kamarai főtisztviselők meghívására a városi tanács el ne mulassza tagjai közül megbizottakat küldeni a kamaraudvarba. Ha a városi tanács a főkamaragróf előtt panaszkodni akar, tegye ezt a főkamaragróf rangjának illő tisztelettel vagy két senator által, egy a jegyző és egy senator által, kiket a főkamaragróf tisztességesen fogadni köteles. Hogyha pedig a tanács a város nevében a főkamaragróf ellen panaszkodni akar, vagy a főkamaragróf a város ellen, ezt tisztességes módon kötelesek előadni.

34. A főben járó gonosztevőket, kiket a bányabíróság elítéltetés végett a városnak átengedni köteles, a város ítélje el, és büntesse meg, közölve egyszerűsággal az ítéletet a főkamaragróffal írásban.

25. Hogy a királyné a város iránti jó indulatait bővebben tanusítsa, elrendelte, hogy a havi fizetések ezentúl a városban a kamaraudvarban tartassanak, és csak a kétheti előlegek adassanak Windschachten. Megtiltotta továbbá a kamarai tiszteknek, kik nem bányapolgárok, az italmérést, és megszüntette a Siglisbergen berendezett kereskedő boltot; a városi kereskedők vegyék át ennek a kereskedőnek anyagait illendő áron, vagy ha ő a kereskedést a városban folytatni akarná,

köteles a város őt befogadni, és neki a polgári jogokat megadni. Egyszersmind elváratik, hogy a városi kereskedők megtartják Bécsben tett ígéretöket, és áru czikkeiket a munkásoknakolcsón fogják adni, s megelégednek 10% haszonnal.

1747 július 15-én rendeli az udvari bánya és pénzverő igazgatóság a főkamagrófnak, hogy miután a selmeczi heti termelés ismét 114 marka 10 lattal megapadt, a jezsuitákkal egyetértve isteni tiszteleteket és ájtatosságokat rendeljen, hogy az áldás ismét viassza térjen. Egyébiránt pedig főbejárás tartandó, melyben a főkamagróf is, ha csak egészsége megengedi, Szklenóról Selmeczre rándulva, részt vegyen.

1747 augusztus 14-én, 88/ Utasítás a bányavárosokba küldött királyi biztosok számára.

Miután az alsó magyarországi főkamagróf báró Mittróvsky János Nep. már többször jelentette aggodalmát, hogy a selmeczi érczelőjövétel változékonysága és a régi készletek feldolgozása következtében zavarba jöhet, és a meghatározott havonkinti 80,000 ft szállitmányt nem lesz képes beszállítani a rendes költségek fedezése mellett, ámbar meg van a királyné győződve, hogy a főkamagróf mindent elkövet a jövedelmes mivelés fenntarthatására; de az alsó magyarországi bányák oly nagy fontosságuk, és az onnan kívánt pénzszállitmány, melynek fele az udvar szükségére, másik fele pedig az adósságok kamatainak fedezésére van szánva, nélkülözhetetlen az isten kegyelmébe vetett bizodalom mellett elhatározta a királyné, hogy a bányavárosokba egy meghatalmazott udvari bizottságot küld, melynek feladata lesz az ottani bányászat és pénzverés gazdasági és személyzeti ügyeinek mostani állapotát megvizsgálni, a lehetséges javításokat megtenni, és jövedőre nézve az egészet úgy rendezni, hogy a meghatározott havonkinti pénzszállitmány, ha nem is állandóan, de legalább a lehető legtartósabban beszolgáltatassék, és mind ezekről a bányászati és pénzverési udvari igazgatóságnak jelentést tegyen.

E fontos bizottság vezetőiül kineveztetik gróf Stampfer János Gottlieb, ki az ő calcinir és praecipitiv arcanum-át, és az ezüst extrahálását illető tudományát és tapasztalásait felajánlotta; és von Mayern Károly Theobald, a bánya és pénzverő udvari igazgatóság tanácsosa, ki a bányászat és kohászat terén szerzett tudományát és tapasztalatait felajánlotta. E két biztos együttesen vagy egyenként is intézkedhetik, menjenek minél előbb a bányavárosokba, s amelyik hamarabb érkezik oda, kezdje meg haladéék nélkül működését.

Melléjük rendeltetnek: Rosner Benedek Antal udvari kamarai titkár, Haintz József Ferencz számfelveti fogalmazó, Hehengartner bánsági fő bányamester, Hauptmann idriai fő bányamester, Lemberger sóvári sófőző gondok, és gróf Stampfernek bányagondnoka, kik a szükséges szakértőket is maguk mellé vehetik. És miután Hehengartner a bánsági főolvasztómestert, von Mayer az ő kohóügylőjét, Hauptmann az idriai bányatisztet, és gróf Stampfer bányagondnoka egynehány olvasztó és üzelő munkást magukkal visznek, könnyen megtehetnek a helybeli munkások és tisztek segítségével minden kísérletet úgy, amint jónak találják.

Egyszersmind megengedtetik, hogy gróf Stampfer az ő saját fiát, ki a bányászati dolgokban már némileg járatos, és Gerstorffot, a Banco deputatio elnökének kívánságára, hogy magát kiképezze, magával vigye és a tárgyalásokban őket részt venni engedje.

Az eddigi utasítások és jelentéseket a titkár fogja magával vinni esetleges betekintés végett, különösen pedig meg-hagyatik hogy:

1. Báró Mittrovsky főkamaragrófnak adják át megbízó leveleiket, mellyel az ottani tisztviselők és szolgák mindnyájan a biztosok rendelkezésére bocsáttatnak, és elváratik, hogy ezek minden lelhető felvilágosítást és segítséget készségesen meg fognak adni. A bizottság ne bajlódjék sokat a régi dolgok kutatásával, hanem főképen a jelenlegi állapotot vegye tekintetbe, és hogy miképen lehetséges a havonkinti 80.000 ft felesleg biztosítása és állandósítása?

2. Miután az alsó magyarországi számadások ellenőrzése véget ért egy udvari számtanácsos, 2 számtiszt és 1 segédszámtiszt küldetett le Selmeczre, ezek a bizottságnak mindenben biztos felvilágosítást fognak adni.

3. Thalhoffeni Zechner Gottfried számtanácsos igen járatos a bányászati és pénzverési dolgoknak, jó lesz tehát, ha a bizottság őt ahányszor szükségesnek látja, a tárgyalásokhoz meghívja.

4. A bizottság adja értésére a főkamagrófnak, hogy az említett udvari kamarai számvevőszéki tisztviselők a főkamagróftól függetlenek, és közvetlenül a bányászati és pénzverési udvari igazgatóságnak vannak alárendelve, és hogy a bányavárosi tisztviselők számadásait a számvevőszéknek bemutatni, s annak nehézségeit haladék nélkül készségesen felvilágosítani; a főkamagróf pedig addig is, míg a főkamagrófi hivatal új szervezete életbe lép, minden intézkedéseit még kiadás előtt a számtanácsosnak mutassa be, és az ő beleegyezésével adja ki. Valamint a bányászati és pénzverési igazgatóság intézkedéseinek fogalmazványai kiadás előtt az udvari számosztályhoz jönnek láttamozás végett, úgy a főkamagróf fogalmazványai is még kiadás előtt láttamoztassanak az udvari számosztály képviselői által, és olyan rendeletek ki ne adassanak, melyeken a láttamozás hiányzik. Az említett számtanácsosnak joga van minden iratot, mely a főkamagrófhoz érkezik megtekinteni, valamint az irattárban levőket is, minden számadásokat ő vizsgálja meg, és hagyja helyben, miáltal az ügyvitel igen meg fog gyorsittatni, és sok tévedésnek eleje vététi. Ő neki joga van a főbejárásoknál és tanácskozásoknál jelen lenni, s azokban részt venni, és általában úgy tekintendő mint az udvari kamarának és a bányászati és pénzverési udvari igazgatóságnak ellenőrző megbízottja.

5. Ennek és a főkamagrófi hivatalnak új szervezése után dolgozza ki a királyi bizottság az utasításokat a főkamagróf és többi tisztviselők számára, és terjessze azokat jóváhagyás alá, és ajánlja a tervezett új hivatalok viselésére képes egyéneket, rendezze egyszersmind az alárendelt hivatalok

személyzetét is, és gondoskodják, hogy a fő bányagondnok mellé egy ügyes bányagondnok, vagy segédgondnok, és a fő kohógondnok mellé egy ügyes kohógondnok, vagy segédgondnok vagy kohótiszt alkalmaztassék, és tanácskozzék Zechner számtanácsossal, miképen kelljen a pénztári kimutatásokat szerkeszteni, hogy azokból a sok átfutó tételek kimaradjanak, és a pénztári kiadás és bevétel világosan, és a valóságnak megfelelően kivethető legyen.

6. Mihelyt a bizottság Salmeczre megérkezik, a főkamara-gróffal, udvari számtanácsossal és a többi tisztviselőkkel és szakértőkkel tartsanak főbejárást és döntsék el mindenek előtt, hogy a vízveszély miatt tanácsos-e a siglisbergi 9-ik és 10-ik járat vájatvéget tovább folytatni? Terjesszék ki azután a főbejárásokat a többi mivelésekre is, mindent figyeljenek meg pontosan, jegyezzenek fel, ha szükséges méréseket tétessenek, és értesülést szerezzenek, hogy mindenütt hány ember dolgozik? mi az ércszakmány? nem lenne-e célszerű azt felemelni? mennyi az összes költség? és a termelés értéke? Azután tartsanak tanácskozást, és buzdítsanak mindenkit, hogy véleményét és valamely helytelenség javítására vonatkozó nézeteit tartózkodás nélkül nyíltan kimondja, hallgassák meg e véleményeket türelemmel, ne ijesszenek el senkit, hogy mindenki szabadon elmondja mit tart célszerűnek a termelés emelésére és a költségek apasztására a jelenben és jövőben.

7. Amiről ekképen értesülni fognak, és amit közvetlenül is tapasztalnak, mindazt tanácskozzák meg a bizottságban, és véleményükkel együtt terjesszék fel a bányászati és pénzügyi udvari igazgatósághoz, egyszerűen mind a mi azonnal szükséges a pénzzállítmányok biztosítására, azt azonnal rendeljék el, és úgy jelentsek fel, és ne szégyeneljék a bányáügyelők és munkások véleményét is meghallgatni.

8. Hasonló módon járjanak el a zuzó és olvasztó üzemnél is, és igyekezzenek mind a kettőt megjavítani.

9. A Mayern által 1744-ben és 1745-ben tett olvasztási próbák nem sikerültek ugyan egészen, de az üzelés lánggal határozottabban jobbnak mutatkozott a szokásos módnál; változ-

tassák meg tehát az üzelő kemenczéket, és rendezzék azt be Mayern módja szerint. Mayern rendezzen be 2-3 zuzót is az ő módja szerint, és építsen fel két olvasztó kemenczét, melyek egyikében az ólmosítandó érczet olvasza, a másikban pedig azokat, melyeket nem lehet ólmosítani. Ezek a zuzók és kemenczék Mayern felügyelete alatt és az ő embereinek dolgoznak folytonosan, a többiek pedig a szokásos régi mód szerint. A kétféle üzem eredményei felett azután tanácskozzanak és véleményes jelentést tegyenek, miképen lehessen a zuzók segítségével a termelést emelni, és az olvasztásnál a fémfogyatékot és tüzelék fogyasztást kevesbiteni? és hogy nem célszerű-e a végre az érczet megpörkölni, "sie ohne solche zu verbrennen ihrer wilden undt rauberischen sprödigkeiten zu reinigen".

10. Miután a selmeczi érczek egy része Körmöczön olvasztatik, oda is el kell menni a bizottságnak, és ez alkalommal vizsgálják meg a pénzverést is, melyre nézve Zechner szántanácsos, ki Erdélyben pénzverő mester volt, jó tanácsokat és felvilágosításokat adhat. Különösen vizsgálják meg a válatást, mert sok felől hallatszik, hogy a Körmöczön vert tallérokban az aranynek nem csak nyoma, de néha 1-2 fillér is találtatik.

11. Körmöcz után következik Beszterczebánya, mely annál fontosabb, mert az urvölgyi rézbánya egy idő óta veszteségben van, és még mindég nem ismeretes, hogy mennyi nyereséggel vagy kárral végeztetik az ottan termelt, valamint a Szomolnokról oda szállított szűttartalmu réznek a csurgatása? Gróf Stampfer tehát itten megpróbálhatja embereivel az ő extraháló, calcinir és praecipitiv arcanumát, és az ezekhez szükséges olvasztó és üzelő kemenczéket berendezheti és az üzemet vezetheti, melynek eredményéről azután véleményes jelentés teendő. Igyekezzenek a biztosok e tekintetben legalább amennyit elérni, hogy a bánya magát fenntarthassa, ha jövedelmet nem is adhat.

12. Mivel az alsó magyarországi bányavárosok és bányák egy igazgatás alatt, a főkamaragróf alatt állanak, és a beszterczebányaiaknak mostani viszonyaik között nehezökre

esik, hogy veszteségben vannak, midőn a többi kamara költségeit saját termeléséből fedezheti; a rézelárusító pénztár pedig nagy adósságok kamatának fedezésével van terhelve, s alig fedezheti a szomolnoki ellátmányt és a felső-magyarországi bányapolgárok termelésének beváltását, tehát az urvölgyi veszteséget, a csurgató kohók költségeit, a rhonitzi és tiszolczi vasgyárak költségeit nem fedezheti; fontolják meg a biztosok, és tegyenek javaslatot, hogy

1. Nem/kellene-e a rhonitzi és tiszolczi vasgyárakat egészen felhagyni? vagy oly módon rendezni, hogy az öntés felhagyásával azok csak kovácsvasat készítsenek, amennyi a 3 kamarához rudvasban és zuzóvasakban szükséges. Nem lehetne-e ily módon a vasgyárakat Beszterczebányától egészen elválasztani és ellátmányukat saját termelésükből fedeztetni?

2. A Szomolnokról vagy a Bánságból ide szállított ezüst-tartalmu réz külön-külön tetessék bevételbe, és ne zavartassék össze a beszterczebányai rézzel.

3. Miután a csurgatástól nyert ezüst Körmöczre megy, a csurgatás és üzelés költségeit is át kell számítani Körmöcz terhére, vagy mivel a körmöczi kohó Selmeczhez tartozik, Selmecz terhére, mely azután gondoskodik a csurgatási költségek ellátásáról. Vagy ha a Selmecznél ily módon nagyon megkárosodnának, tanácskozzanak a biztosok, hogy miképen lehetne a csurgatás költségeit máshonnan fedezni, vagy pedig az egész csurgatást gróf Stampfer arcanumával helyettesíteni.

4. Ha a beszterczebányai kamara fel lesz mentve minden ellátmánytól, mely nem a réztermelés végett szükséges, megvizsgálándók a 3 kamarai uradalom gazdasági viszonyai is, és jövedelmei Beszterczebányára a rézművek ellátására utasítandók, és ha erre nem elegendők, meghatározandó, hogy havonként mennyivel kell még pótolni az ellátmányt? és vajjon nem fedezhetné-e ezt a beszterczebányai kamara, ha az ott termelt rézet maga árusítaná el 48 ft vagy 45 ftjával mászárjára?

13. Azonban akár milyen jó és czélszerű intézkedéseket tennének és javasolnának a királyi biztosok, az eredmény

csak akkor leendő biztos és tartós, ha a főkamaragrófi hivatal testülete és átaljában az egész tisztikar oly egyénekből állíttatik össze, kik mindnyájan teljesen képesek annak a hivatalnak ellátására, melyre alkalmazva vannak. Tegyenek tehát a biztosok minden egyes állomás javadalmazására és betöltésére jól okadatolt ajánlatot, és vegyék tekintetbe, hogy a kincstár kára kisebb, ha egynehány ember nyugalmódijával idő előtt megterheltetik, mintha valakinek oly állásban ad fizetést, melyre az nem képes; a képességre fektessék tehát a főszűt, s ha ott helyben nem találnek eléggé képeseket, más-honnan hívják be az ilyeneket.

14. A társapénztárak kezelését is vizsgálják meg, és rendelkezék, hogy a munkások a kellő segélyben részesülhessenek, és adjanak véleányt a beszercezebányai favágók számára építendő kápolnák ügyében is.

15. Miután, a nyugalombérek igen nagy összegre mennek, és évről évre nagyobbodnak, tegyenek javaslatot ezeknek rendezésére, s valjon nem kellene-e a nyugalombérek összegét előre megállapítani, és csak azokat részesíteni benne, kikre a sorrend jön?

16. A nyugalmazottakat és az egész személyzetet össze kell írni, és állományukat havonként ki kell mutatni úgy, mint az a katonaságnál történik, és a nyugalmazottakat évenként meg kell vizsgálni, hogy szükség nélkül ne terheljék a pénztárt.

17. Némely tisztviselők fizetése külön címek alatt számoltatik el azért, mert oly foglalatosságuk is van, melynek költségeihez a magán részesek járulni nem kötelesek.

Talán sikerülhetne meggyőzni a magán részeseket, hogy e nézet nem helyes, és hogy a szükséges tisztviselők közvetve is a művek javára szolgálnak. Hasonlóképen célszerű lenné, ha a magánrészesek az 5 tüzgép költségeit bizonyos részletekben törlesztenék s így attól előbb utóbb megmenekülnének.

18. Egyébiránt meg van győződve a királyné, hogy a biztosok mindenben, ami itt nem is említettett, az ő javát fogják szem előtt tartani, a bányászati és pénzverési igazgató-

ság rendeleteit pontosan végrehajtják, a gépeket megvizsgálják, javaslatot adnak, hogy Hell új gépét mikép kellene felépíteni, és hogy a főkamaragróftól, valamint a többi tisztviselőktől és bányapolgároktól is készségesen segítettetni fog-nak üdvös működésük teljesítésében.

1747 augusztus 21-én 89/ elhatározza Maria Terézia királyné rendeletével, hogy a bányászati és pénzverési ügyek elintézését az udvari kamarától egészen elveszi, és egészen a bányászati és pénzverési udvari igazgatóság testületére /Münz- und Bergwesens Directions Hof Collegium/ bizza, melyhez egy külön bányászati és pénzverési számvevőség is csatoltatott.

1747 október 30-án 90/ adta ki Mária Terezia királyné a rendeletet a főkamaragrófi hivatal új szervezéséről.

1. A főkamaragrófok ezentul csak 3 évig maradnak hivatalukban, ha különös rendelettel hivataloskodásuk meg nem hosszabbittatik.

2. A főkamaragrófi hivatal áll egy főkamaragrófból, egy alkamaragrófból, ki egyszersmind bányatanácsos és a főkamaragróft helyettesitheti, és 3 bányatanácsosból, kik közül egyik főbányagondnok, a másik fő kohógondnok, és a 3-ik a pénztári és gazdasági ügyek főnöke. A főkamaragrófi hivatal közvetlenül a bányászati és pénzverési udvaritestület alá van rendelve, és ennek utasításai szerint köteles működni.

3. Mint az alkamaragróf a főkamaragróft helyettesíti, úgy a többi bányatanácsosok egymást helyettesítsék a szükség esetében, és a főkamaragróf után az alkamaragróft ismerjék el főnökükül.

4. A főkamaragróf alá rendeltetnek az alkamaragróf, és bányatanácsosok, de szavazataikra nézve a tanácsülésekben egészen függetlenek, és kötelesek meggyőződésük szerint szavazni. A többi tisztek a főkamaragrófnak illetőleg a főkamaragrófi hivatalnak vannak alá rendelve.

5. Készíttessék egy kisebb és egy nagyobb pecsét a következő körirattal: "Sigillis Caesareo Regii Supremi Camer-graviatus in Regiis Liberis Civitatibus Montanis inferioris

Hungariae" a sas lábai közé helyezett ékkel és kalapáccsal. Minden kiadvány evvel a pecséttel látandó el.

Minden hivatalos rendelet vagy jelentés aláírandó a főkamagróf vagy alkamagrófon kívül az alkamagróf és egy assessor által vagy 2 assessor által, vagy legalább egy assessor és a titkár által. A rendeletekben a főkamagróf czime mellé oda teendő: és az alsó magyarországi összes főkamagrófi hivatal /undt gesambter kayserliches königliches in denen königlichen Nider Hungarischen freyen Bergstädten allergnädigst angeordnetes Obrist Cammergrafenamt/.

6. A fogalmazványokat mindég aláírja a fogalmazó és a főkamagróf vagy helyettese, egyszersmind kiadás előtt lássa az udvari számvevőség képviselője, kinek, ha a tartalom ellen valami okból kifogásolni valója volna, azt köteles azonnal a főkamagróffal vagy helyettesével közölni, ezek azonban nem kötelesek az ő megjegyzéseit tekintetbe venni, hanem tetszésük szerint kiadhatják a rendeletet. Csak az szükséges, hogy az udvari számvevőség képviselője mindenről tudomással bírjon, ami történik vagy rendeltetik, minden irodába betekinthessen, a számadásokat megbirálja, a szakmányadásnál, ércosztásnál és tanácskozásoknál jelen legyen.

7. Az udvari számvevőséget képviselő számtanácsos a főkamagrófi hivatal tanácsuléseiben részt vesz, és ott szavazásra is joga van, az ő távollétében pedig a legöregebb számtisztnek van joga a tanácskozásokban részt venni, de szavazat nélkül. De mintán az udvari számvevőség kirendelt tisztviselői nincsenek alárendelve a főkamagrófi hivatalnak, és nem is tagjai a hivatalnak, ennél fogva ők nem írhatnak alá semmiféle rendeletet vagy jelentést, melyet a főkamagrófi hivatal kiad. Egyébiránt kötelesek a főkamagrófi hivatal iránt kellő tisztelettel viseltetni, s annak mindenben szolgálatjára lenni.

8. A főkamagrófi hivatal tanácskozásaiban szótöbbséggel határoz, és a főkamagróf a szavazási szabadságot semmiképen se akadályozza; ezért ha az illető előadó az ügyet előadta, és véleményét megmondta, szólítsa fel szavazásra a fő-

kamaragróf a többieket is, és pedig a legalsóbb rangtól kezdve fölfelé és utoljára ő maga is szavazzon, és a többség határozatát foganatosítani köteles még akkor is, ha ő maga ellene volna. Hogyha azonban az ügy nagyon fontos, és a törént határozás a kincstár kárával járna, és ha nem nagyon sürgős az ügy, felfüggesztheti a főkamaragróf a határozat foganatosítását, és tegyen jelentést a bánya és pénzverési udvari igazgatósághoz, és ennek intézkedése szerint cselekedjék; hogyha pedig az ügy elintézése halasztást nem szenved, és a főkamaragróf véleménye mellett van az alkamaragróf és az előadó, akkor az ő véleménye szerint adhatja ki az intézkedést, de egyszersmind jelentést tegyen az udvari igazgatósághoz.

9. Részint azért, hogy Selmeczen mint székhelyén tisztességesen megélhessen, részint pedig, hogy a többi kamarák és jószágok területén utazhassék, engedélyeztetik, 1. A főkamaragrófnak a szolgálati idő tartamára az eddig szokásos zab, széna, tűzifa, gyertya és faggyu illetményeken kívül évi fizetésül 4000 ft, és szabad lakás. 2. Az alkamaragrófnak 6 ló tartására zab és széna illetmény, fa és gyertya illetmény annyi mint ez előbb a főpénztárnoknak volt, és készpénzben 2000 ft, melyből a kerületben utazásait is teljesíteni tartozik, valamint az irodája ellátásait és az irnoka költségeit ebből fedezni köteles, szállás szabad, vagy pedig elegendő szállás pénz. A többi 3 bányatanácsosnak 4 lóra való zab és széna illetmény, fa és gyertya úgy mint eddig a főpénztárnoknak, szabad lakás vagy illendő lakáspénz, 1500 ft készpénz, melyből a kerületbeli utazásokat is teljesíteni, és irodája valamint irnokja költségeit is fedezni tartozik. A titkárnak és irodaszemélyzetnek fizetése az eddigi marad, és a titkár minden intézkedéstől óvakodjék, mert ő arra nem illetékes.

10. Azon esetekben, ha a főkamaragróf vagy a bányatanácsosok Nagybányára, Szomolnokra, a Bánságba, vagy Idriára rövid tartamu szemle végett kiküldetnének, a főkamaragróf 1200 ftot, az alkamaragróf 600 ftot, és a bányatanácsosok 450 ftot számíthatnak fel mint utazási költséget.

11. A bányatanácsosok egyenlő rangban állanak az udvari számtanácsosokkal, és egymás között a kinevezési kor szerint títetnek, de előttük jár az alkamaragróf, és csak a főkamagróf elnökölhet a tanácskozásokban. Ha egy főrendi tag neveztetnék ki bányatanácsossá és ülnökké, ennek a többiek irányában elsőbbsége van, de az alkamaragróf ne engedje át neki az elnökséget akkor sem, ha a főkamagróf jelen nem lehet. A bányatanácsosok az asztalasszonyok után következnek az udvari számtáristák, azután a titkár és többi tiszték, kik között a rangsorozatot illetőleg a főkamagróf javaslata elváratik.

12. Kineveztetnek von Mayern Károly Theobald 2 éves főkamagróffá, Penhagartner Lajos alkamaragróffá és bányatanácsossá, Hamutwan Antal bányatanácsossá és főbányagondnökké, Lemberger Antal bányatanácsossá és fő zúzó és konó gondnokká, és Geramb József János bányatanácsossá és fő gazdasági felügyelővé /Wirtschafts Inspector/ és elváratik tőlük, hogy minden dolgukra szorgalmasan, híven és az itt volt bizottság utasításai szerint a kincstár javára buzgón teljesíteni fogják.

13. Hivataloskodásukban tartoznak magukat az említett bizottság utasításainak, és a legutóbbi 1 év alatt kiadott rendelkezéseknek, amelyekben azok a szervezet által meg nem változtattak.

14. Rendkívüli kiadások, új építkezések, nagyobbbecsű javítások, hánek berendezése; állomások betöltése; állomásor elcserélése, a hivatalból kinttel meg akkor sem tartoznak a főkamagrófi hivatal hatáskörébe, ha csak ügyelőket és al-tiszteket illet a változtatás, hanem minden egyes esetben jelentés teendő, és bevárandó az udvari igazgatóság határozata. Hasonlóképen nem függesztheti fel hivatalától és fizetésétől a főkamagrófi hivatal a bányatanácsosokat, gondnokokat, titkárt, hanem a többieket szavazattöbbséggel felfüggesztheti, de azonnal köteles jelentést tenni.

15. Az uradalmaknál és bányabíróságnál folyó perekbe ne avatkozzék a főkamagrófi hivatal, ha pedig a per hozzá

fellebbeztetik, egy jogással magát kiegészítve igyekezzék az ügyet lehető röviden elvégezni, hogy idejét a hasznosabb teendőktől el ne vonja.

16. Ámbár a felső magyarországi bányászat is a főkamagróf alá van rendelve, még is ne avatkozzék annak ügyeibe részletesebben.

17. Nem kell minduntalan tanácskozásokat tartani, hogy ha a szombati consultatiokon, a hétfői számvizsgálatban és a keddi ércosztásnál jelen vannak, a többi ügyekben elég lesz hetenkint egy vagy két ülés.

18. A 7 bányaváros irányában tartsák magukat ahhoz, ami az Erdődy-féle bizottság jelentésére határoztatott.

19. Az üresedésben levő állomások betöltésére felterjesztendő javaslatban ajánlhatnak a kisebb részesek is egy bányatisztet, egy segédbánya tisztet, 2 bánya ügyelőt és egy gyakornokot.

20. Geramb János József vigye tovább is a főpénztárnoki hivatalt addig, míg attól fel nem mentetik, tegyen a hivatal egyébiránt javaslatot a pénztár kezelése iránt, és hogy meg-hagyható-e az Gerambnál, ki a kincstár szomszédságában maga is jelentékeny bányamivelést folytat.

21. Az udvari igazgatóság rendeletei a főkamagrófhoz és a főkamagrófi hivatalhoz lesznek intézve, de gondoskodva lesz, hogy ami a főkamagróft egyedül illeti, az csak hozzá czimeztessék. Meg van egyébiránt engedve, hogy bárki is, ha valami alapos jelentése van, mely a főkamagrófi hivatalnál nem talált kellő tekintetbe vételt, közvetlen az udvari igazgatósághoz vagy annak elnökéhez írhasson, de az igazgatóság egyes tagjaival való levelezés tilos.

1747 deczember 10-én 31/ rendeli Maria Theresia, hogy a bányabírósnál ezentul 8 ülnök legyen, ezek közül ötöt a kincstár nevezhessen ki, kettőnek a helyére a város ajánljon 4 egyént, kik közül kettőt a főkamagróf fog kinevezni, és egyet ajánljanak a kisebb részesek, de mindnyájan katholikuskok legyenek. Egyike az ülnököknek a bányabíró helyettese legyen, és kapni fog hetenkint 2 ftot, a többi pedig hetenkint

1 ftot. Minden ülésben legalább 5 ülnöknek kell jelen lenni.

1748 márczius 1-én 92/ módosítja Maria Terezia a mult évben a főkamaragrófi hivatal szervezetére nézve kiadott rendelet 14-ik §-át, és határozza, hogy

1. A főbb tisztviselőket a segédbányagondnokig a főkamaragrófi hivatal fel nem függesztheti, hanem be kell várnia az e tett jelentésének elintézését.

2. A bánya tiszteket és altiszteket szótöbbséggel fel-függesztheti a hivataltól és fizetéstől, de erről azonnal jelentést kell tennie.

3. A hivatalból ki nem teheti és el nem bocsáthatja azokat kik a bányaelügyelőknel magasabb rangban állanak. Az ügyelőket és többi altiszteket elbocsáthatja azzal, hogy az ellen az udvari igazgatósághoz felfolyamodhatnak.

4. A consultatio az elbocsátást vagy felfüggesztést javasolhatja, hanem ez csak a főkamaragrófi hivatal tanácsülésében válhatik szótöbbséggel határozattá.

5. Minden más esetek a főkamaragrófi tanácsülésben tárgyalandók egyedül.

6. Kiváló esetekben azonban felhatalmaztatnak nem csak a főkamaragróf, de a bányatanácsosok is, hogy az ellenkező, hajt-hatatlan és rendetlenkedő altiszteket azonnal ideiglenesen fel-függesztsék hivataluktól és őket további határozatig házi fog-ságra ítéltsék.

7. Ugyan ezt teheti a consultatio a főkamaragrófi hivatalhoz teendő jelentés mellett. Alapjában az altisztek büntetései első sorban a consultatióban tárgyalassanak, és onnan tétessék a javaslat, mely felett a főkamaragrófi hivatal határoz.

8. Az alkamaragróf a főkamaragróf távollétében ennek hatáskörével bír.

1748 márczius 8-án 93/ rendelet a főkamaragrófhöz és a főkamaragrófi hivatalhoz.

1. Geramb József János bányatanácsos felmentetik a perceptor hivatalától és ahhoz kötött számadás tételétől, hogy ezentul a kerület gazdasági ügyeinek szentelhesse egyedül tevékenységét.

2. Az eddigi pénztáros Eder Max Gregor nyugalmaztatik évi 400 ft fizetéssel 40 ft szálláspénzzel és 10 ft gyertya átalánnyal élethossziglan.

3. A körmöczi perceptori és könyvvivői állomás megszüntetetik, és a pénzverés a bányászattól elválasztatik. A körmöczi számadások amennyiben nem tartoznak a pénzverésre, Selmeczeire küldendők, Körmöczőn a művek vezetésére egy bánya-zuzó és kohó gondnoki állomás szerveztetik 800 ft fizetéssel szabad szállással, fa és faggyu átalánnyal és 2 lóra való zab és széna átalánnyal. A selmeczi perceptori állomásra 1000 ft-tal kineveztetik Peyerbeck György János eddigi körmöczi könyvvivő, a könyvvivői állomásra Selmeczen kineveztetik 900 ft-tal véglegesen Lang Rudolf György eddigi ideiglenes könyvvivő; pénztárossá 700 ft-tal Oberaigner István Ferencz eddigi szertárnok; megjegyeztetik, hogy ha számadásaikat az év vége után 2 hónap alatt benyújtják, mindegyik 150 ft jutalmat kap; ha ellenben ha 2 hónap alatt be nem nyújtják, minden napi késedelem miatt 3 ft vonatik le a jutalomból; ha pedig márczius végéig sem adják be számadásaikat, akkor mindennapi késedelemért 1 ft 30 krt fizetnek büntetésül.

4. Körmöczi gondnokká kineveztetik ideiglenesen Heitz József Ferencz eddigi fogalmazó.

5. Hogy a bányatisztek ideje a felmérések által túlságosan le ne foglaltassák, Brinn Tóbiás János eddigi segéd bányatiszt kineveztetik bányamérnökké hetenként 11 ft 30 kr fizetéssel, és Türman gyakornok segéd bányamérnökké hetenként 7 ft fizetéssel. Kötelesek a hozzájuk utalt gyakornokokat a bányamérésbe begyakorolni, és ezenkívül a mérésekhez szükséges eszközöket és szereket sajátjukból beszerezni és jó karban tartani. Egyszersmind egy lóra való zab és széna átalányt kapnak, és pedig Brinn márczius elsejétől, Türman pedig ha Szomolnokon feladatát bevégezi, és onnan vissza érkezik.

6. Schubal és Siby mellett Schütz is kineveztetik ideiglenesen segéd bányatisztté hetenként 8 ft fizetéssel.

7. Schwärzl kineveztetik Szélnaknára protokollistának hetenként 9 ft 30 kr fizetéssel.

8. Ha a főkamaragrófi hivatal alatt álló tisztviselők a kerületen kívül utaznak, a rendes utazási költségeket felszámíthatják, kivéve, ha e célra nekik átalány adatott. Ha pedig a tisztek egyik kamara helyéről a másik helyére utaznak, akkor is felszámíthatnak napidíjakat, de kisebb mértékben. Ha valaki ugyanazon kamara kerületében, melyben hivatala van, utazik, és éjjelen át kimaradni kénytelen, ezeknek mérlegelt napidíj és élelmi pénz adandó. Mind e napidíjak mértékéről javaslat terjesztendő az udvari igazgatóság elé.

9. Miután Gall bányatiszt már egy éven túl napidíjakkal van Beszterczebányán, e napi díjak február végével megszüntetendők, és ő kineveztetik urvölgyi bányatisztté. Miután Staberhoffer Körmöczről kineveztetett nagybányai inspectorrá, Fayerbeck pedig selmeczi perceptorrá, a szükséges átadások és átvételek haladék nélkül eszközölendők, melyeknél Zechner számtanácsos, vagy ennek akadályoztatása esetében Marzani számtiszt jelen legyen, hogy úgy ne történjék megint, mint 1747-ben, midőn 9000 ft. pénz illeték újra bevételbe tetetett, mely már 1746-ban mint megfizetett kiadásban elszámolva volt.

1749 február 19-én 94/ rendeli a királyné, hogy miután az egyenes örökösök nélkül elhalt nemes Richter Frigyes Vilmos a városon kívül fekvő jószággal nem bír, hagyatéka a várossal együttesen össze irandó, minden bánya birtoka és ingó vagyona a kincstár számára lefoglalandó a bányabíróság által, városi vagyona pedig a város által. A lefoglalt vagyon hova fordítása iránt később fog intézkedés tétetni.

1749 július 27-én 95/ rendeli a királyné, hogy báró Imhof jelentése következtében nem kívánja ezentúl hogy a fölösleget havonként határozott összegben beszállítsák, mert nem akarja, hogy a bányákban rabló mivelés erőszakoltassék, hanem megelégszik, ha negyedévenként beszállíttatik annyi, amennyi felesleg leendő. Megengedi, hogy a fejtésbeli munkahelyek 6 ember helyett csak 4-gyel műveltessenek, és a munka naponként 3 műszak helyett csak 2 műszakban folytattassék. De a feltárásokra és előmunkálatokra különös gond fordítandó, a hodrusi altárna erélyesen folytattassék, egyébíránt minden a legnagyobb gazdálkodással kezeltessek.

Tekintve azonban, hogy csak Hehengartner alkamaragróf képes a bányába gyakran járni, a főbányagondnok bányatanácsos Haubtmann sokszor szenved podagrában, a 2 bányagondnok közül pedig Kirchner épen nem, Spiegel pedig csak ritkán bírja meg a bejárás fáradalmait, a segédgondnok is beteges, és a segéd bányatiszteké alkalmazott Siby és Schubal már öreg emberek s nem eléggé mozgékonyak, szükségesnek találtatik a hivatalokba olyanokat alkalmazni, akik a bányába járni képesek, és a bejárás fáradalmait elviselni tudják, s ennek következtében mindent saját szemekkel láthassanak, és a helyszínen intézkedhessenek, a főkamaragrófnak pedig megbízható jelentéseket tehessenek. Miután továbbá czélszerűnek látszik, hogy a bánya bíróságnál olyan ülnökök is alkalmaztassanak, kik a bányászati dolgokban járatosak, azt határozta a királyné, hogy az öregebb bányász tisztviselők nyugalmaztatásuk előtt a bányabírósághoz osztassanak be. Ezek szerint rendeli, hogy

1. A főbányagondnok s bányatanácsoson kívül legyen a selmeczi bányánál: 1 bányagondnok, egy segéd bányagondnok, 1 bányamérnök, 4 valóságos bányatiszt, 1 segéd bányamérnök, 1 segéd bányatiszt, és a szükséges számú bányaelőőrök.

2. A bányabíróságnál legyen: 1 bányabíró helyettese, és 2 olyan ülnök, kik a bányánál már kiszolgáltak, és segédgondnokok, bányamérnökök, valóságos vagy segéd bányatisztek voltak.

3. E bányabírósági tisztviselők megtartják eddigi fizetéseiket, és pedig nem a bánya terhére, hanem a kamara terhére, bányabírósági költségek rovata alatt.

4. A siglisbergi kamara épület egyik részében legyen a főbányagondnok lakása, a másik részében pedig a bányagondnok lakása, hogy annál többször érintkezhessenek egymással.

5. A segéd bányagondnok és több alattas tisztak a főbányagondnok után főképen a bányagondnok utasításait és rendelkezéseit kötelesek követni, neki mindenről jelentéseket tenni és őt mindenről értesíteni. A bányagondnok heti 16 ft fizetése nem a bánya terhére, hanem a kamara terhére számítassék. A bányagondnok megelőzi rangban a bányabírót.

6. A bányamérnök, segédbányamérnök, és segéd gondnok fizetései jóváhagyatnak, a valóságos bányatiszt fizetése legyen hetenkint 10 ft, a magasabb rangú 3 segédbányatiszt kapjon hetenkint 8 ftot, s a 3 kisebb rangú 6 ftot, a bánya terhére.

7. A kémlészek és bányaügyelők fizetésének rendezésére vonatkozó javaslat elváratik.

8. A segéd bányagondnok megelőzi rangban a bányamérnököt, bányatisztet, és bányabírósi ülnököket, ezek közt pedig a szolgálati idő szerint állapítandó meg a rangsorozat.

9. Kirchner bányagondnok mostani fizetésével nyugalomba helyeztetik. Spiegel bányagondnok állítatik mostani 15 ft heti fizetésével a bányabíróshoz mint vicebányabíró. Siby és Schubal segédbányatisztet áthelyeztetnek mostani 6 ft fizetésükkel a bányabíróshoz ülnökökké.

10. Bányagondnökká kineveztetik Zipser Máté /ámbar nem katolikus/ de elváratik tőle, hogy hitsorsosait nem fogja a katolikusok elébe tenni, és e tekintetben nem ad okot panaszra.

11. Deadda segédgondnok megmarad, ha képes lesz hivatalát folytatni.

12. Brinn Tóbiás megerősített mint bányamérnök, és Türmann mint segédmérnök. Valóságos bányatiszté kineveztetik Liebwurtz, Berger, és Schütz, a negyedikre tegyenek javaslatot a kisebb részesek; a 3 első segéd bányatiszti állomásokra kineveztetnek: Oretti, Angerstein, kik már eddig is segédbányatisztet voltak, és Rodelmayer steinfeldi sáfár; a 3 másodrendű segéd bányatiszti állomásra kineveztetnek: Schuman, ki eddig is az volt, Göllner, kit a kisebb részesek javasoltak, és a fiatal Siby, ki mint bányaügyelő jó szolgálatokat tett.

13. Miután a pachentárai bányaügyelő Greger igen dícsértetik, meg lehet neki ígérni, hogy a legközelebb megürülendő segéd bányatiszti állomásra ő fog kineveztetni.

14. E kegyelmet azonban Schütz, Angerstein, Siby, és Greger az által igyekezzenek megérdemelni, hogy midőn legközelebb idegen műveket fognak meglátogatni, ott minél többet tanuljanak.

15. A másodrendű segédbányatisztek kor szerint lépnek elő az első rendű fizetésbe, de a valóságos bányatiszti állásba csak érdem szerint juthatnak.

16. Mintán tapasztaltatott, hogy bányatiszti állomásukra főképen olyanok emeltettek, kik az irodai teendőket jól tudták végezni; kijelentetik, hogy ezentúl csak olyanok fognak kineveztetni, kik minden bányamunkát személyesen végeztek, és mint bányaeügyelők is megfeleltek. E szerint a munkások közül kiváló ügyes egyének biztosítva lehetnek, hogy a legmagasabb állomásokra emelkedhetnek, ha erre szorgalmuk, hűségök és ügyességük következtében érdemeseknek találtnak. Azok a gyakornokok, kik a bányamunkában jártasságot nem szereznek, más foglalatossághoz fognak ismereteik szerint alkalmaztatni, de a bányászati tisztek közé nem juthatnak. Szükséges tehát, hogy a vájárokkal, ácsokkal, aknaácsokkal, gépészekkel, és szállítókkal együtt dolgozzanak, mi mellett az ő gyakornoki fizetésükön kívül a kiérdemelt munkabért is meg fogják kapni.

17. Fritz bányapolgár kérte, hogy fia utazásra küldessék; mintán azonban a fiu még igen fiatal, tekintettel atyjának jó érzelmeire, és hogy a bányamivelésnél sokat vezetett, ámbar nem katholikus, felvétetik egyelőre fizetési gyakornokká 3 ft hetibérrel, s vagy 2 év múlva azután majd lehet őt utazni küldeni. A bányapolgárok láthatják ez intézkedésekből, hogy a királyné milyen kegyelmes irántuk, és ha nekik segíthet nem tekint a vallásra.

18. Az e leirat következtében szükséges rendeletek kiadásával megbízatik a főkamagrófi hivatal.

1749 június 15-én/96/ báró Imhoff jelentése az alsómagyarországi bányászat állapotáról általánosan.

Márczius 31-én érkezett Bécsbe, április 8-án volt kihallgatáson a királynénál, kinek bizodalma által igen megtisztelve érezte magát; április 10-én megkapta gróf Königsberg-Érps igazgatósági elnöktől írásban utasításait, és másnap elindulván 14-én Selmeczre érkezett; és azonnal megkezdette feladatának megoldását. Értekezvén von Meyern főkamagrófi-

Sal, átnézte legalább az irattárban levő jegyzőkönyveket, jelentéseket, rajzokat, és számadásokat. Április 21-től május 13-ig bejárta a bányákat, kohókat, zuzókat. E bejárásoknál igen jó szolgálatoakat tettek neki azok a jegyzetek és jelentések, melyeket a múlt ősszel Selmeczre rendelt harzi ügyelők és munkások, kik időközben a bányákat tüzetesen tanulmányozták, és gyakran bejárták, vele közöltek. Ezek segítségével meglehetősen biztos képet nyert az itteni bányászatról, ámbár azt csak 5-ször járta be, és úgy véli, hogy nem hagyott megtekintés és bírálat nélkül semmit, ami arra érdemes volt. Behengarten alkamaragróf minden bejárásnál vele volt, s így közölhette vele észrevételeit mindjárt a hely szinén, és igen sokszor vagy azonnal, vagy pedig a főkamaragróffal tartott értekezés után megtétettek a szükséges intézkedések a tapasztalt hiányok javítására. A kohókat a főkamaragróffal együtt nézte meg Hodruson és Zsarnóczán, és közölte vele nézeteit, hogy mit tart hiányosnak, és miképen véli azokat megjavítani.

Hogy a királynétől nyert utasításoknak jobban megfelelhessen, külön jelentéseket szerkesztett a bányákról és külön a zuzókról, kohókról, e jelentésekben feljegyezte mindazt, mit nem helyesnek talált, és kifejtette véleményét, hogy miképen kellene azokat megváltoztatni, valamint arról is nyilatkozott őszintén, hogy a mostani főkamaragróf miért nem javította meg a hiányokat már eddig is?

A bányászat és pénzverés udvari igazgatósága elnökétől Königsberg-Erps gróftól kapott pontokra is egy külön jelentésben adta meg felvilágosításait, amennyiben azokat Selmeczen való rövid tartózkodása alatt felderithette.

Miután a királyné neki különös figyelmébe ajánlotta azon kérdés megvizsgálását, hogy miképen kellene a selmeczi bányamívelést úgy intézni, hogy az havonként legalább 40.000 ft felesleget tartósan beszállithasson az udvari pénztárba? Továbbá miképen lehetne ezt jó gazdálkodás mellett kevesebb költséggel, mint most, elérni? És hogy van-e valami alapja a selmeczi tisztek állításának, hogy a jövedelem beszállítása

lehetetlen, s mit kellene tenni a jövedelem állandósítása és biztosítása végett? Köteles lévén e kérdésekre véleményét őszintén elmondani, figyelmezteti Ő Felségét, hogy a telérek és erek, melyeket századok óta mivelnek Selmeczen, vastagok ugyan, és nemesek, de a gazdag érczek igen egyenlőtlenül vannak bennök települve, és csak fészkeknek s ékeket képeznek, melyek között a telérkőzet vagy egészen meddő, vagy csak szegény érczeket tartalmaz. Ebből származik, hogy e bányák jövedelmessége a legrégibb idők óta rendkívül változó, és sokszor oly kevés, hogy a költségek fedezésére sem elégséges, koronként azonban, ha egy hatalmasabb dus érczfészkek üttetik meg, a jövedelem rögtön felemelkedik, és ameddig a dus érczfészkek tart, a művelés nagy nyereséggel jár.

A mindenható áldásától ennél is, mint minden emberi vállalatnál legtöbb függ, és az ő gondviselése úgy intézte eddig, hogy a bányaművelésnek akkor voltak legnagyobb jövedelmei, midőn a királyné kincstárának erre legnagyobb szüksége vala.

Midőn az 1735-ben elhalt báró Sternbachra bízott az alsó magyarországi bányák igazgatása, akkor nagyon rosszul állottak a selmeczi bányák, és a művelés költségét is sokszor a kincstárból kellett pótolni. A bányászati ügyekben igen járatos és tevékeny Sternbach szorgalma isten segítségével annyira vitte a bányákat, hogy néhány évvel halála előtt már meglehetősen jövedelmet adtak, és újólág megnyitván a régi wasserschachti, Teréz aknai, és siglisbergi műveléseket, azok nagy terjedelmet nyertek; de fáradozásainak főjutalmát, hogy Ő felségének nagy jövedelmeket adhasson, ő már nem érhetette el, hanem ebben az örömben csak utódja báró mittrovszky részesült, ki miután 1737-ben a windschachti, Teréz aknai, és azután a siglisbergi művelésekben is igen gazdag érczeket ütöttek meg, képes volt nemcsak a rendkívül nagy költségeket fedezni, melyekből a selmeczi bányák jövőjére nagyon hasznos vihnyei tó, több közlekedési út, és a zsarnóczai kohó felépítettett, hanem 1741-től kezdve igen nagy felesleget is, melyek némely évben egy millió forintnál többre mentek, szálaltatott ki a királyi kincstárba. De már 1743-ban kezdett

a nagy felesleg megapadni, és hogy a feleslegeket a kincstári szükséglethez mért magasságban megtarthassák, kénytelenek voltak a gazdagabb ércfészkeket erőszakolva fejteni és e fejtek személyzetét tulságosan szaporítani. De ez az intézkedés sem adott hosszabb időre kívánt eredményt, és báró Mitrovszky már 1745-ben kénytelen volt kimondani, hogy a havonként beszállítandó 80 ezer ft felesleget nem képes többé előállítani, és e nyilatkozatát többször ismételte, amint a bánya termelése alább és alább szállott; a királyi kincstár szükségleti azonban nem engedték meg a megkönnyítést, és a havonkénti 80.000 ftnyi összeget mindaddig be kellett szállítani, míg az alsómagyarországi bányák igazgatására nézve történt változás alkalmával az udvari igazgatóság javaslatára a beszállítandó összeg 40.000 ftra le nem szállítottatott. Mult évi junius óta ez az összeg beszállítottatik ugyan mostanig havonként, de hogy ezt tenni lehessen, most is tulságos nagy erővel folytattatik az ércfejtés, és az udvari igazgatóság még némely rendkívüli intézkedéseket is kénytelen volt életbe léptetni, melyek hosszabb időn át fenn nem tarthatók. A bányáknak ez az állapota, midőn sokkal nagyobb nyereség előállítására kényszerítetnek, mint amennyit egy rendszeres üzem mellett adhatnának valójában erőszakolt.

A bányák természete, különösen oly bányáké, melyekben a gazdagabb érczek nem összefüggőleg és állandóan, hanem csak szórványosan, fészkenként jelentkeznek, nem engedi meg, hogy bizonyos előre meghatározott összegnek, mint feleslegnek rendes és tartós beszállítását megigérni lehessen, kivéve, ha az összeg oly kicsire szabatik, hogy az esetlegesen termelhető jó érczekből egy jelentékeny készletet tartalékba tenni lehessen, hogy abból az esetleges hiányokat pótolhassák. Hogyha pedig a meglevő dúsabb kőzek erőszakos fejtése és a szegényebbek visszahagyása által egyideig sikerül is nagyobb nyereséget kieroszakolni, ez sokáig nem tarthat, és a bányának teljes romlása lesz a következménye.

Teljes meggyőződése szerint ilyen a selmeczi bányák mostani állapota; és azt véli, hogy most szó sem lehet a terme-

lés emeléséről és a jövedelem fokozásáról, hanem arra kell törekedni, hogy a még meglevő érczes kövek gazdaságos felhasználása mellett az egész bányamivelés ismét rendbe hozassék, és eképpen e nagy jelentőségű bányákat mérsékelt jövedelem mellett fenntartani lehessen addig, míg az isten áldásával és szabályos művelés mellett ismét gazdagabb kövek fognak megütni, és a többféle feltárások célja eléretik. Főképen 3 ilyen főfeltárás van folyamatban, melyek eredményétől függ e nemes bányák jövője.

Az első a keresztvágat, mely a Szentháromság altárna szintjén Erzsébet akna mellett hajtatik a fekübe a Schmitten-rinn tárnai telér elérése végett, mely, ha a telér elérített, és a 30 öllel magasabban fekvő műveléssel lyukasztott, még tovább a fekübe folytatható. E vágattal el fogják érni a Himbeer telért, a Bieber telért, és a Teréz aknai telér 3 lapját, mind még érintetlen állapotban, és meglehetősen mélységben. E vállalatot a legjobb reménységűnek tartja.

Második fővállalat a hodrusi altárna, melynek szintjében a siglisbergi aknától kiinduló vágat ugyan ezeket a teléreket fogja feltárni; az 1-ső és 2-ik légakna között pedig a rabensteini és Hofer telért fogják jelentékenyebb mélységben átvágni, és valószínűleg még ismeretlen teléreket is találhatnak.

Harmadik jó reményű vállalat a Biebalta mostani déli vágatvége, mellyel a régi königaknai évések alá jutnak, és akkor ki fog derülni, hogy a siglisbergi 10-ik nyílás déli vágatvégét czélszerű lesz-e tovább folytatni dusabb kövek elérése végett. A nagy terjedelmükkel azzal a reménnyel biztatnak, hogy a mélységben is lesznek itt még jó érczek.

Három-négy év alatt már keresztül lesz vágva e reményhajtásokkal egynehány az említett telérekből, és ha isten megáldja a munkát, és fejtesre méltó kövek találhatnak, még mielőtt a hodrusi altárna bevégeztetik, ami 15-16 év előtt nem reménylhető, újabban feléledhet a salmeozi bányászat. E mellett a körmöczi bányák, melyek most igen kevésre becsülhetnek, de kellően miveltetve nagy jelentőséget nyerhetnek.

ha felélénkítésükre célzó javaslatai fogadatba vétetnek, szintén nem megvetendő jövedelmet lesznek képesek adni, és pótolhatják a jövedelemnek azt a részét, mely a selmeczi bányákból már ki nem kerülhet.

Mivel pedig a selmeczi bányák mostani állapotának javulását reményleni elegendő ok van ugyan, de a javulás bekövetkezésének idejét előre megmondani nem lehet, mert az is megtörténhetik, hogy a telérek ott, ahol éppen átvágattatnak, nem tartalmaznak dus érczeket; annál inkább gazdálkodni kell a még rendelkezésre álló érczközekekkel; mert különben megeshetik, hogy ezek elébb elfogynak, mielőtt a reményvágatok céljukat elérték, és a bánya azután nem lesz képes a szükséges költségeket saját termeléséből fedezni, hanem a vállalatok végrehajtására, és a nemes bányaművek fenntartására, mellyel egy nagy területű vidék és sok ezer ember érdeke van össze kötve, más alapokat kellene kijelölni, ami ugyan már régebb időkben is többször megtörtént, de, amitől isten mentsen meg, ha most szükségessé válnék, igen súlyosan terhelné a királyi kincstárt, mert a bányák most sokkal terjedelmesebbek, és fenntartásuk is sokkal többbe kerülne, mint ezelőtt 20 évvel és régebben.

Miután teljesen meg van győződve, hogy a bányákat ismét rendbe hozni, és azokban az üzemet gazdaságosan berendezni lehetetlen leendő, ha a művelés intézői kényszerítve lesznek egy bizonyos meghatározott összeget havonként mint felesleget rendszeren beszállítani, elkerülhetetlenül szükséges őket a kényszerűségtől fölmenteni, különben menthetetlenül tönkre megy az egész bánya; e kényszerűségnek még az a rossz következése is lévén, hogy minden egyébiránt elkerülhető mulasztásra mentesgüll szolgál. mindez a visszásság megszűnik, ha Ő Felsége a bányák jövedelmezőségének természetzerű egyenlőtlenségét tekintve elrendelni méltóztatik, hogy a főkamara-grófi hivatal az üzemet gazdaságosan vezesse, minden felesleges kiadást elkerüljön, és a mutatkozó felesleget negyedévenként beszállítsa.

Ily módon meg fognak szűnni mindazok a visszásságok,

melyek egy határozott összeg beszállításával járnak, és ha egyszer a bányamivelés ismét rendezve lesz és az ő javaslati végre hajtattak, bizonyosan emelkedni fog a bányák és kohók jövedelme is, de hogy mennyire, azt nem lehet előre megmondani, mert az főképen az isten áldásától, és az érczjelentkezés minőségétől függ. Hogyha az ő javaslata szerint az érczfejtők száma $1/3$ -dal leszállítottatik, és e mellett a szükséges feltárások foganatosítottatnak; az ebből származó csökkenése a bevételeknek nem fog sokáig tartani, mert 2-3 év alatt a rendezett mívelés következtében bőven ki fog az egyenlítettetni a kiadások kevesbedése által, és akkor ha nem több, legalább ugyanannyi lesz a felesleg, mint a mostani erőszakolt mívelés mellett; és ezenkívül más módokat is fognak találni a megapadt bevétel emelésére; ha jól megvizsgálják azokat az évéseket, hol gazdag érczek voltak, és másutt is, hol a telér igen vastag, harántolások tétetnek, bizonyosan fognak még találni hátrahagyott érczeket.

Nem lehet azon kételkedni, hogy a főkamaragrófi hivatal akkor is minden erejéből igyekezzni fog annyi felesleget szállítani a kincstárba, amennyit csak lehet, ha felmentetik egy bizonyos összeg beszállításának kényszerűségétől. Hogy azonban a főhivatal figyelme mindég ébren tartassék, és az udvari igazgatóság is minél könnyebben ellenőrizhesse az ügyek menetét; célszerű lenne meghagyni a főkamaragrófi hivatalnak, hogy minden évnegyed végén az évi számadás mintájára küldjön be számadást, és annak minden egyes tételeit hasonlítsa össze az elmúlt negyedév eredményeivel, és a különbségeket igazolja.

Bevégezván Salmecezen teendőit, május 16-án átment Köröczre, és 20-án Beszterczebányára, az alkamaragróffal Hehengarten bányatanácsossal mindenütt bejárták a bányákat, zuzó és kohó műveket, melyekről jelentését az idő rövidsége miatt néhány nappal később fogja beterjeszteni.

Nagyon érti, hogy az idő rövidsége, és tapasztalatainak hiányossága miatt csak nagyon hiányosan felelhetett meg feladatának; de annyit biztos állíthat, hogy minden erejéből

igyekezett az alsómagyarországi bányák állapotát helyesen felfogni, és hogy jelentésében nincs egy szó sem, mely a valóságnak úgy, amint az az ő meggyőződése szerint létezik, meg nem felelne.

Nem is tett olyan javaslatokat, melyeknek kivihetősége és gyakorlatiassága felől meggyőződve nem volna, elismeri azonban, hogy javaslatainak értéke csak feltételes, mert azok csak akkor fognak jó eredményre vezetni, ha az ur isten is úgy akarja, ki arra választotta ki, hogy általa a királyi család nagyságát a legmagasabb fokra emelje, és népeinek jólétét tökéletesbitse, aki tehát nem is fogja a királyné gondoskodását bányái iránt a kívánt jó eredmény nélkül hagyni, hanem megengedi, hogy bölcs és dicsőséges fáradozásainak gyümölcseit egy szerencsés hosszú uralkodás tartama alatt háborítatlanul élvezhesse.

1749 június 15-én 97/ felvilágosítást ad báró Imhoff azon hibákról és mulasztásokról, melyekkel az alsómagyarországi bányák mostani igazgatósága vádoltatik.

1. Az új berendezés óta jelentékenyen megapadt a jövedelem.

A jelentésben bővebben kifejtette, hogy miért nem lehet az eddigi feleslegeket ezentul is beszállítani?

2. A személyi kiadások nagyon emelkedtek a tisztviselők szaporítása, és a fizetések emelése folytán.

Ez áll, és a kiadások az által a régiekhez hasonlítva mintegy 12.000 fttal növekedtek; de a bányák rossz állapota részben abból is származott, hogy a tisztviselők nem voltak képesek a nagyterjedelmű művelés felügyeletére, és kötelességeik pontos ellátására, és emiatt szaporítani kellett a tisztviselőket, mit Ő Felsége a főkamaragrófi hivatal újabb szervezése alkalmával meg is tett. Azt véli, hogy, ha az alkalmazottak mindenike kellő képességgel bír, és kellő szorgalommal hátja el hivatalát, egy se lesz felesleges, hanem mindegyik talál elég tenni valót, amire annál több okuk van, mert most jól vannak fizetve, jobban, mint bárhol másutt.

3. Nagy költséggel sok épület emeltetett haszontalanul.

Evvel valószínűleg a mosóházakat értik. Mire nézve már jelentésében nyilatkozott. Most Szélaknán építenek egy próbaházat, melyben a kémlésznak is lesz lakása, ki Hauptmann főbányagondnok jövődjéje. Annyi igaz, hogy ha oda lakást nem építenek, a házat kisebbre lehetett volna csinálni.

4. Az anyagok és szerek nem szereztetnek be a kellő időben, s ha már mulhatlanul szükségesek, drágán és rossz minőségben kell azokat megvenni.

Ebben van némi igazság. Így például a stadtgrundi kohóban, melyben a múlt évben 2 új olvasztót, egy pörkölőt és egy üzelőt építettek, az egész télen át nem lehetett dolgozni, mert elmulasztották a szénbeszerzésről annak idejében gondoskodni. Márczius elején pedig mind a bányáknál, mind a tűzgépeknél hiányzott a fa, és csak akkor rendeltek Besztercebányáról favágókat, s nekik a közönségesnél nagyobb bért fizettek, a fát pedig azon nedvesen, amint levágottak, mindjárt fel kellett használni. A tűzgépeknél később is volt fahiány, s emiatt a Magdalena aknai és József aknai tűzgép kénytelen volt szünetelni, és a víz felemelkedett a 8-ik Sargoczi nyílásról a 7-ikig. De eltekintve attól, hogy a megrendelt felesleg beszállítása miatt sokszor hiányzott a vételre szükséges pénz, a fahiánynak az is mentségéül szolgál, hogy az elmúlt télen igen rossz idő járt, az utak járhatatlanok voltak, és nem lehetett fuvarosokat kapni. Tagadhatatlan egyébiránt, hogy oly nagy művek faszükségletének fedezésére az intézkedéseket már az ősszel meg kellett volna tenni, és hogy a főkamaragrófi hivatal rendelete, hogy a kohóknál 3 havi szénkészletnél több soha ne legyen, nem célszerű.

5. Az erdők nagyon fogyasztatnak a szén és hamu előállításával, melyeket kellő időben másutt is lehetett volna venni.

Nem volt alkalma az idő rövidsége miatt az erdőket is bejárni, és szükségesnek tartja, hogy ezek állapota is tüzetesen megvizsgáltassék,

6. Az utolsó télen daczára annak, hogy víz volt elég, állottak a malmok, mert nem volt ércz,

A malmok alatt a zuzók értetődnek, de a zuzóércz hiányának nem volt oka a főkamaragrófi hivatal.

7. Minduntalan újabb kísérletek tételnek, minden eredmény nélkül, s evvel csak a költség szaporittatik.

A kísérletek melyeket a főkamaragróf tétel, hogy a zuzók és kohók üzemét megjavítsa, csak helyeselhetők, és azt véli, hogy ilyen műveknél folytonosan kell az üzem javítására törekedni, csak hogy nem kell a régit addig lerontani, míg az újnak helyessége be nem bizonyíttatik. De nem kell olyat sem megkísérteni, ami ismert elvek ellen van, mint például a múlt évben a Besztereczébányára szállított bányási réznek csurgatását, mely nem sikerült, és nagy kárt okozott.

8. A bányászok az igazságszolgáltatásnál nem vétetnek tekintetbe.

Ha a bírói ítéletek aotáit mind átnézte volna, nem maradt volna ideje a bányák megvizsgálására, reméli tehát, hogy nem tulajdoníttatik neki gíbául, ha e pontra tüzetesebben nem felel. Egyébiránt a főkamaragróf Mayern maga panaszkodta, hogy a bányabíróság rosszul szolgáltatja az igazságot, és hogy a főkamaragrófi hivatalnál, mely a bányabíróság fellebbezési főruma, nincs egy jogász sem alkalmazva.

9. A bányamunkások bérei 2 hét helyett csak az 5.6-7-ik hétben adatnak ki.

Ez megtörténhetett akkor, mikor a felesleget okvetetlenül beszállítani kellett, de mióta ez a kényszerűség megszűnt, rendszeren fizettetnek a munkások.

10. A tisztek is későn kapják fizetéseiket és a bányapolgároknak sokáig kell várni beváltmányaik értékére.

Ennek is az volt az oka, de most már ki vannak egyenlítve a hátralékok, és május óta nem tartozik a kamara egyébért, mint az e hóban beváltott marákért.

11. A gazdálkodás átaljában sokkal rosszabb, mint azelőtt volt.

Ez olyan általánosan van mondva, hogy arra nem lehet válaszolni. Jelentéseiben pontosan megjelölte mind azt, amit nem helyesnek talált, hogy régebben hogy gazdálkodtak, azt nem tudhatja.

12. A szomolnoki rézműveknél is nagy a költség és mégis csak 4000 mázsa réz termeltetik.

Ez nem tartozik az alsómagyarországi kerülethez, erről tehát rem mondhat semmit.

13. A régi bányászati tisztviselőket üldözik.

Erről csak egy pár öreg tisztviselő panaszkodik, nem volt ideje, hogy a dolgot tüzetesen megvizsgálja. Azonban mindig szenved a hivatal érdeke, ha a főbb tisztviselők egyenletlenségben vannak az alsóbb rendűekkel.

/A további jelentéseket lásd: Felsőbiebertárna, Körmöcz, Urvölgy, Fémkohászat./ 98/

1749 október 16-án 99/ utasítást ad a királyné az ujonnan kinevezett selmeczi főkamagrófnak, von Lauerh Ferencz Jánosnak.

1. Tartsa magát azokhoz az utasításokhoz, melyek 1740 óta kiadattak, amennyiben azóta meg nem változtattak, és miután már július 9-én közöltetett vele, ami a bfaunschweigi bányakapitány báró Imhoff jelentése következtében azonnal szükségesnek mutatkozott, ezekből is láthatja Laurén, hogy mennyire helyesnek találtattak báró Imhoff javaslatai, melyek használat végett A.B.D.E. alatt vele közöltetnek, hogy magát mindenben ahhoz tartsa, és Imhoff javaslata szerint egynehány tisztet Zellerfeldre és Freibergre kiküldjön. Meghagyatik különösen, hogy

1. Az ácsolatnál tehető megtakarításokra kiváló gondot fordítson.

2. A felesleges munkás személyzetet leszállítani igyekezzék, az öregeket nyugalmazza, a fiatalabbak közül küldjön Körmöczre és Urvölgyre, az érczes közök lefejtését ne erőltesse, a fejtők számát csoportonként 6-ról 4-re leszállítsa, és 3 műszak helyett 2 műszakban dolgoztassa, az ácsolathál, gépészetnél, és szállításnál külön munkások helyett a vágárok végezzék a munkát mint mellék foglalatosságot, hogy ily módon többet kereshessenek.

3. E mellett a feltárásokat siertesse, különösen a hodrusi altárnát, hol ezentul is 6 emberrel dolgoztasson 3 műszakban.

4. A báró Imhoff által javasolt kijavítását a kisebb reichau tónak, valamint a nagy szelaknál tógát felemelését és a vízfogó árkok kiterjesztését foganatossítva, a vízkereket az altárnán felállíttassa, és azon esetben, ha Höll vízemelő gépe minden várakozás ellenére nem sikerülne, tegye meg a gépészetnél azokat a változtatásokat, melyeket Imhoff javasolt. Mindezekről előre gondoskodják, és a költségvetéseket az udvari igazgatósághoz terjessze fel jóváhagyás vágott.

5. Köszénre kutattasson, és ha niederlandi köszénbányázatok fognak jönni, a köszén termelést lehetőleg terjessze, hogy a köszén használata következtében az erdőket kíméljék lehessen. A tüzgépek fűtésére köszénen használjon, és igyekezzék, hogy a háztartásnál és lovácsoknál is köszén használ-tassék.

6. A selmeczi ércszakmánya eltörülje, mert ez az oka, hogy a vágárok csak az ércz javát szedik ki, a selejtesebbet pedig ott hagyják, csak azért, hogy minél nagyobb bért kap-hassanak, míg más vágárok, kik szegényebb munkahelyeken dol-goznak, alig tudják kenyerüket megkeresni.

7. A kohónál gondoskodni kell, hogy az ólomnak eddigi elsalakítása helyett az olvasztásnál az ólmosítás gyarorol-tassék, amint az báró Imhoff jelentése szerint bár Mayern már jó eredménnyel megkezdte. Ólom érczekben nem lesz hiány, kü-lönbösen, ha a mináltárnálak is a kinstárnál fogják beváltá-ni az ólomérczeiket és maraikat, és elváratik, hogy Geramb, ki a bányának főreszese, és most fő zuzó és kohó gondnokká kineveztetett, ezt elrendelni fogja.

8. Nemcsak a kohóban és zuzókban, hanem a bányáknál is minden úgy rendeztessék be, amint azt báró Imhoff javasolja, az ez iránti kísérletek pártatlanul és elfogultság nélkül fo-ganatossíttassanak, és határozottassék meg, hogy a zuzóknál könnyű nyilakkal a selmeczi módon, vagy a harzi vagy a körmö-czi módon czélszerűbb-e zuzni? Kísérleteket kell tenni a Mayern-féle üzelő kemenczékkel is, milyeneket a zellerfeldi kohómaster Butterwerk Beszterczebányán felépített, hasonló-

képen a pörköléssel és lángpörköléssel, melynél nagy famegtakarítást lehet elérni azáltal, hogy a különben haszontalan galyak égettetnek el.

9. A körmöczi bányászat megélénkítésére gondot kell fordítani, mert miután a Roth-féle társulattal és a várossal egyezés jött létre, kevesebb akadály fog felmerülni, Imhoff javaslatai foganatosítandók, de megengedhetik, hogy az a fedűvázat is folytattassék, melynek eredményeiben Imhoff nem igen bíz.

10. A besztercebányai műveket is Imhoff javaslata szerint kell rendbe hozni, a tiszolczi és rhonici vasműveket pedig úgy kell kezelni, hogy önerejükből fennállhassanak.

11. Miután a Selmecezen elrendelt megszorítás rögtön keresztül nem vihető, mert annyi sok munkás elbocsátása egyszerre igen rossz hatással lenne, javaslat váratik a főkamaragrófi hivataltól, hogy miképen lesz legcélszerűbb a reductio foganatosítása; e javaslat az udvari igazgatósághoz felterjesztendő, és engedélyezése megvárandó. E javaslatnál a következőket kell irányadóul tekinteni: 1. hogy a gyengék és öregek /milyenek Selmecezen nem hiányoznak, Körmöczen pedig sokan vannak/ nyugalmaztassanak, vagy pedig könnyebb külső munkára alkalmaztassanak, 2. A vágárokat ácsolásra, és szállításra is kell használni, így meg lehet takarítani az ácsokat, csilléreket, és faszállítókat, a vágárok pedig nagyobb keresethez jutnak. 3. Körmöcze és Urvölgyre Selmeceztől kell a felesleges vágárokat áthelyezni. 4. Olyan munkások, kik nem szorultak a bányamunkára, hanem más módon is megélhetnek, valamint a kórhelyek és a szőkevény katonák, kiket soha sem szabad felvenni, a munkából elbocsátandók. 5. Nehány munkás csapat a kutatásnál alkalmazandó, mert igen valószínű, hogy a selmeczi, körmöczi és besztercebányai hegyekben még ismeretlen kincsek rejlenek. Így például a hagyomány arról szól, hogy a vihnyi fürdő vidékén dúl aranytelér vonul.

12. Lauer Ferencz főkamaragróf felhatalmaztatik, hogy intézkedéseit a tanácsosok véleménye ellen is foganatosíttassa, azonnal teendő jelentés mellett, és a tanácsosok és többi tisztek kötelesek az ő rendeleteit haladék nélkül teljesíteni.

1750 január 23-án 100/ a bányászati és pénzverő igazgatóság udvari kollegiuma elrendeli, hogy a selmeczi, körmöczi és besztercebányai kamara Selmeczen egyesíttessék, és ezentul csak egyesülve számoljon le a réz és higany fő pénztárral, mely a 480.000 ftnyi terhek kiegyenlítését eszközli. A selmeczi főpénztár pedig lássa el ellátmányul a körmöczi és besztercebányai műveket, és csak a fölösleget szállítsa Bécsbe a réz és higany főpénztárba.

I. SELMECBÁNYA

2. Bányabirósági adatok, 1651-1749

1651 június 10-én panasszkodtak a viihyei katolikus bányászok, hogy az ottani lutheránus plébános túlfű kereszttelési s temetési járulékokat követel, s a ki nem akarja fizetni, azt a bíró bezáratja, vagy a községből kiutasítja. A selmeczi városbíró megígérte, hogy ezt nekik megtiltja.

1652 augusztus 3-án egy tirolí vájár Herbst Blasius részeg állapotban összeszidta az utcán az evangélikus plébánost, és midőn a bányabíróhoz bevitetett, ott betörté az ablakukat. 8 napig be volt zárva, s asután elítéltetett, hogy 24 napig vasra verve seperje az utcát.

1651 deczember 10-én egy új bormérésí szabályt állítottak egybe a bányapolgárok, és ezt a város házában ki is hirdették; e szabály 1652 február 11-én bejegyztetett ugyan a bányabírósági jegyzőkönyvbe, de minden megerősítési záradék nélkül.

As új szabály határozataí a következők:

1. Ha egy új bányapolgár, kinek nincs olyan háza, melyben a bormérés már gyakoroltatott, bort akar mérni, jelentse be a városi és bányabíróságnál, mely a viszonyokat figyelembe véve, meg fogja határozni, hogy hol és miképen gyakorolhatja jogát.

2. Ámbár a bormérési szabadalom szerint csak kohóval s malmokkal bíró bányapolgárokat illetne a bormérési jog, de mivel sokan vannak olyan elszegényedett bányapolgárok, kik minden vagyonukat a bányákra költötték, méltányos, hogy ezek is jogosítottaknak tekintessenek.

3. A ki a bányamivelést abban hagyja, annak nincs joga a bormérésre, minden bányapolgár köteles tehát az ő bányaköltség jegyzékét a bányabírónak, a hányasor kívánatlik, előmutatni.

4. Ha egy új bányapolgár a bormérést gyakorolni akarja, vizsgáltsassék meg, hogy fordított-e már a bányamivelésre legalább 300 ftot, és fordít-e folytonosan hetenkint 2 ftot feltárásokra? s csak akkor, ha est tessi, engedtsassék meg neki a bormérés.

5. Mindenki csak egy helyen mérhet bort, és a ki-nek több házuk és pinczejük van, egyszer egyik, mászor másik helyiségben mérhetnek, ha van joguk hozzá, de sohasem két helyen egy időben; a ki ez ellen vétkezik, bora elkobostatik.

6. A kamarai főtisztoknak meg van engedve, hogy saját használatukra bort tartsanak pincséjükben, de ezeken kívül csak a valóságos és bormérésre jogosított bányapolgárok tarthatnak a pinczákban bort, kivéve a az állóbirtékosokat, kik az ő saját termelésüket szintén berakhatják pincséjükbe.

7. Minden bányapolgár köteles a váresi bírótól egy jegyet kérni, melyre az ő borkészlete, és hogy vásárolt bor, vagy saját termelés-e, feljegyzendő, és a bíró engedelmével nélkül nem szabad a hordót csapra ütni, különben elkobostatik.

8. A ki titekban és engedelen nélkül mér bort, annak bora elkobostatik, és az ő segítői is megbüntettetnek.

9. A kinostári főtisztok ha bányát mivelnek és a bányapolgárok közé felvétetnek, élvezhetik a bormérési jogot.

10. A ik vásárolt, keverdet és adalékokat termelnek, nem nyerhetik el a bormérési jogot, hanem csak azok, akik

arany és ezüst bányákra költik pénzüket.

11. Ha egy bányapolgár meghal, az özvegy és az örökösök gyakorolhatják a bormérést addig, míg a bányabirtokot maguk közt fel nem osztják; de azután csak azok, kik a 4-ik pont értelmében a bormérésre jogosítva vannak.

12. Miután a városnak a kimért bor után bizonyos illeték (Ungeldt) fizetendő; a város köteles szakértő borkostolókat tartani, és a bor árát meghatározni.

13. Az olyan bányapolgároktól, a kik az ő bányaréseik művelését másokra bizzák, és arra költséget nem fordítanak, elvonandó a bormérés joga mindaddig, míg be nem bizonyítják, hogy hetenként 2 ftot áldoznak a bányákra.

14. Ha valamely bányapolgár nem fizeti ki a munkások teljes bérét pénzzel, hanem azt kívánja, hogy ők az ő rossz borát és más áru czikkeit vegyék pénz helyett; ezért 50 fttal büntetendő; kivéve az általános pénzszükség idejét, midőn valamennyi bányapolgár kénytelen a munkabérrel adós maradni.

15. Meg volt eddig engedve, hogy a saját termelésű bort Szt.Márton napjától Gyertyaszentelő Boldogasszony napjáig a nem bányapolgárok kimérhessék; ez az engedély vissza vonatik, és ezentul az ilyen bort csak a bormérési joggal bíró bányapolgároknak adhatják el, különben el fog boruk koboztatni a város javára.

16. A bányatelepeken bort mérni nem szabad.

17. A bányaművelésre ellátmányt adók, ha nincs saját bányájuk, bort nem mérhetnek.

18. A bormérési jog a bányapolgár személyéhez van kötve, azt tehát csak akkor gyakorolhatja, ha jelen van, de meg van engedve, hogy saját fizetett személyzete által is gyakorolhassa.

Kéri végre, hogy ez a szabályzat szabadalom alakjában kiadassék, kihirdetessék, és megerősítettessék.

I.V. Ehrenreutter von Hoffreuth; Georg Ulrich Reutter; Matthaeus Rudtmüller; Andreas Schnürer; Johann Christoph Haffner; Hieronimus Haydt; Matthias Vichter; Mathias Kayser; Georg Ulrich Kayser; Juli von Lanser; Catharina Lauser; Andre Ungedew; Phi-

lip Jacob Hassaeus anstatt Hannsz Wengers seel. Erben; Sopala Winklerin Wittib; Anna Harterin Wittib; Hannsz Hainrich; Mathiasz Pistorj; Balthasar Daniel; Friedrich Schneider.

1653 január 22-én panaszálták a borméréseire jogosított bányapolgárok, hogy daczára a nem régen jóváhagyott és kihirdetett bormérési szabályoknak Scharinger János felsőbiebertárnai sáfár már 2 év óta nyilvánosan bort mér Felsőbiebertárnán, és pedig mindig 2-3 denárral drágábban, mint a városban méretik, a munkások pedig az ellen nem szólnak, hanem isszák az ő drága borát a bányapolgárok nagy kárára. Ezenkívül pedig az is megkárosítja a bányapolgárokat, hogy szántalan helyen méhsőr (Meeth) méretik, és ennek fogyasztása még sohasem volt oly nagy, mint most. Kérik tehát, hogy a bányabíróság Scharingert a borméréstől eltiltsa, a munkások panaszait pedig addig tekintetbe ne vegye, míg ismét a városba nem járnak bort inni.

1652- és 1653-ban igen gyakori tárgyalások verekedések, és szidalmazások miatt.

1653 július 19-én panaszolták a munkások, hogy ők még régebben beleegyeztek abba, hogy a városi trabantok tartásához hozzájáruljanak, a végre hosszú időn át adakoztak is, de midőn látták, hogy a város a trabantok számát leszállította, ők sem akarván a régi mértékben adakozni, abban egyeztek meg a városházánál, hogy a kapuórség költségének 1/4 részét ők fedezik, s e végre hetenkint adakoznak, az így begyűlt pénznek feleslege pedig a társpénztárba tétessék. A múlt évben volt városbíró Gubitz Márton azonban a kisebb bányáknál meg gyűlt adakozásokat le foglalta, és nem akar belőle a társpénztárba semmit adni. Így Pachertárnán 110 ft-nál többet foglalt le.

Panaszkodnak továbbá a hus drágasága ellen, és végre az ellen, hogy a templom és iskola számára tett adakozásokat nem akarja Gubitz ur náluk hagyni, hanem a városházára akarja vitetni azon ürügy alatt, hogy ők a pénzt csak eldobázzolják.

1654 január 14-én jelenti a bányabíró az adminisztratort, hogy az a híre, hogy a törökök Esztergomnál nagy számban gyülekeznek; jó lenne tehát ha Hódmező és Schittsbergen néhány trabantot tartanának a nép biztonságára.

1654 május 9-én sürgetik a bányapolgárok a bormérés tárgyában mult évben beadott panaszok elintézését.

1654 május 16-án bejelentette Schneider Frigyes a Klugalbrechttárnai társulat nevében, hogy hallomás szerint Ehrenreutter Mátyástárnán és Pachentárnán bort méretni akar, úgy, amint Scharinger sáfár Felsőbiebertárnán teszi. Schneider kinyilatkoztatja, hogy ha ezeknek szabad a bormérés, akkor az ő társulata is csapszéket fog nyitni Klugalbrecht tárnánál.

1654 június 20-án megtiltotta a bányabíróság az adminisztrator rendeletére Scharingernek a bormérést a bányatelepeken, és borkészletét zár alá vette.

1654 augusztus 2-án kineveztetett Gallus György eddigi k. ellenőr kir. könyvivővé; Raittinger János kohótiszt kir. ellenőrré; Weisz György János véglegesen bányabíróvá; és Weigl Lénárd k. kohótiszté, és letették az esküt.

1654 augusztus 11-én írja Borschitzky István saskői udvarbíró a bányabírónak, hogy a bányászok borért és sörért sokkal tartoznak a pjergeri korcemárosnak, és kéri őt, hogy a tartozást az illetőktől hajtsa be.

1654 augusztus 15-én rendeli a kir. biztos, hogy özvegy Vichterné szül. Wenger Regina Susanna miután megfizette az 1000 darab aranyat, (mely bűn részül azért sújtatott, mert a hét bányaváros ítéletét néha férje végrendelete tárgyában a királyi táblához fellebbezte, s ez által a király külön hatósága ellen vétett), most már ismét teljes birtokába léphet bányarészeinek, és a birtokban megvéendő.

1655 elején már Steiffenegger Márton Venczel volt a főkamaragrófi hivatal adminisztratora.

1655 április 19-én meghagyja Steiffenegger adminisztrator a bányabíróságnak, hogy a brenneri hitelezők pa-

naszára hozott határozatát ha szükséges executióval is hajt-
sa végre, a panaszkodók a többek közt azt mondják:

"das man unsz mit denen prorogationen undt aufschüben will
matt undr Schahab machen". Azt is megemlítik, hogy Diet-
richstein követelése már kielégítettett, de a szegény bá-
nyapolgároké mindég elhalasztatik. Az április 24-én ez
Ügyben tartott tárgyalás alkalmával megemlítették, hogy J
Felsége megígérte, hogy Gienger adósságait törleszteni fog-
ja, de határozott utasítás az Ügyben még nem érkezett.

1656 június 18-án értesíti Sonnaw András György bá-
ró, a bányavárosok inspektora a selmeczi főtisztakat, hogy
J Felsége a király Steiffenegger Márton Venczel administra-
tort császári tanácsossá kinevezte.

1656 május 10-én értesíti a király a kamarai tisz-
teket és bányavárosokat, hogy Sonnaw György András reichen-
spurgi bárót a bányavárosok állandó inspectorává és bizto-
sávé kinevezte, és utasítja őket, hogy neki mindenben engedél-
meskedjenek.

1656 május 20-án külön rendeletet adott ki e tárgy-
ban a király, Selmecz, Beszterczebánya, Bakabánya, Ujbá-
nya, Bálabánya, és Libetbánya városok bányapolgárainak.
melyben többek között az is mondatik: "weillen nemlich
Ihr alsz Waldbürger mit Dweren unterhaltenden Offiziren undt
Leutthen sonst Niemandt andern alsz allein unseren Gemern
undt derselben special Jurisdiction unterworfen."

1656 július 20-án engedélyezte III Ferdinánd ki-
rály, hogy Kátyástárna, Pachentárna, Mohrer altárna, Korn-
berg altárna, Thiergarten, Krebsgrund és Brennertárna bá-
nyáknál a kincstár részei felhagyassanak, és vállalkozók-
nak adományoztassanak, és pedig azon feltétel alatt, hogy
ugy ezen valamint más vesztességben levő bányák érceiben: le-
vő ezüst márkája 8 tallérral váltassék be nem csak addig,
míg vesztességben lesznek, hanem még egy évvel azután is,
ha már nyereségük van; ezen év után azonban az ezüst már-
kája 3 rt 37 1/2 dénárrel váltaassék be.

Az administrator e rendeletet augusztus 14-én tetta
köz hírré, és elrendelte, hogy a vesztességés bányáknál ezen-

tul az érczek ne osztassanak szét, hanem együtt olvasztassanak fel, és csak az ezüstből bejött pénz osztassék fel a részesek közt, hogy a jövedelmes bányák érceinek elhurczolását így könnyebben megakadályozni lehessen.

1656 augusztus 30-án kifogást tett a rendelet ellen Ehrenreutter, mert akkor ő neki, kinek minden bányánál része van, és kohója is van, kellene a bányapolgárok érceit mind feldolgozni, és nem maradna ideje, hogy a maga jobb érceit felolvaszthassa. Hasonlóképen a zúzó-érceket is együtt kellene feldolgozni; kéri tehát, hogy maradjon az eddigi szokás.

1656 október 21-én összeírtattak a bányapolgárok a művelésben állott bányarészeikkel, s az ezekre fordított hetiköltségekkel együtt, és hogy kik gyakorolták a bányaműveléssel járó bormérést?

E kimutatásból kitetszik, hogy legnagyobb bányabirtokos volt ekkor Selmecezen a kincstár, és hogy a bányaművelésre hetenkint 1415 ft 96 d fordított.

Utána következett a Galleson társulat 550 ftnyi heti költséggel

azután Reutterné Mária ...	153	ft	04	d	költséggel
a Vichter örökösök	131	"	85	"	"
a Frisowitz örökösök	98	"	30	"	"
Ehrenreutter Ágoston János	96	"	84	"	"
Khayser Mátyás örökösei ..	86	"	60	"	"
Reullné Susanna	61	"	55	"	"
Wenger János örökösei	49	"	80	"	"
Kern örökösök	31	"	06	"	"
Daniel Boldizsár	29	"	59	"	"
Lienpach Gottfried János .	23	"	54	"	"
Galleson Antal János	14	"	78	"	"
Lamaga Ottavio	11	"	28	"	"

5-től 10 ftig költöztek 8-an
 2 " 5 " " 17-en
 1 " 2 " " 25-en
 1 ftnél kevesebbet " 74-en

A bányapolgárok összes száma volt 138.

Bormérő helyiség volt 29, jogosított bormérő polgár pedig, ki 2 ft-nál többet költött volt 39.

1656 november 7-én Ehrenreutter indítványára, hogy a bányapolgárok a beváltási árnak 8 tallérra történt fel-emeléséért az inspectornak, az administratornak, Putz udvari titkárnak és iroda szolgáljának háladatosságukat tettel is tanusítsák, elhatároztatott, hogy nekik összesen 800 tallér ajándék adassék, s ehhez a bányapolgárok aránylagosan hozzá járuljanak.

1657 február 15-én megérkezett Selmeckre Wesselényi Ferencz nádor, és nagy ünnepiességgel fogadtatott, a bányászok zászlóval és a jelvényekkel kivomultak tiszteletére.

1657 április 2-án meghalt Körnőczön Steiffenegger Márton Venczel, és özvegye szül. Nestlbacher meghitta a bányabírótságot és bányapolgárságot április 7-re a temetésre. E temetés alkalmával értesültek a tisztek arról, hogy III Ferdinánd király is meghalt.

1657 május 2-án kéri az urvölgyi bányászok a selmeczieket, hogy mivel az ő evangélikus templomukat újra építeni akarják, de erre nincs elég pénzük, a selmecziek is segítsenek e célra adakozásaikkal.

1657 július 23-án Sonnew báró főkamaragrófnak ozimesztetik.

1657 deczember 29-én valamennyi tiszttel letette az esküt Lipót király hűségére.

1658 november 16-án panaszkodtak a bányászok

1. hogy a vásári szabadság meg nem tartatik, s kéri, hogy kihirdetessék, hogy minden szombaton reggeltől délután 4 óráig szabad a vásár,
2. hogy a bor igen drága,
3. hogy a méhsör (meth) igen drága,
4. hogy a gabonát előre lefoglalják szekerenként s a szegény bányászok csak második kézből kénytelenek azt venni,
5. hogy a sör drága és rossz,

6. hogy a palánkok felállítására tőlük 45 denár levonatik.

1659-ben igen gyakoriak a kihágások és verekedések a katonák és bányászok közt.

1661 november 29-én kihirdettetett a bányabírósnak a bányapolgárok előtt, hogy miután a bányapolgárok igen panaszkodtak, hogy az érczek elszegényednek, és azokat nem lehet haszonnal a kohóban feldolgozni, s e miatt magasabb beváltási árért folyamodtak; a főkamaragróf 1659-ben sok fáradtsággal egy olyan olvasztási módot talált fel, mellyel a szegény érczeket is fel lehet dolgozni a nélkül, hogy a fogyaték 10%-nál, és a költség 2 1/2 rajnai forintnál nagyobb legyen, ezen olvasztási módnak gyakorolhatására Ő Felsége a főkamaragrófnak külön szabadalmat adván, e tárgyban 1660 december 6-án és 30-án két szerződés kötöttetett a bányapolgárokkal melyeknek következtében a kohó üzem a folyó évben mind a kincstárnak mind a bányapolgárságnak nagy hasznára jó eredménnyel folyamatban tartatott, s hogy ezen eredmény meg ne zavartassék Ő Felsége a király 1661 augusztus 12-én kelt rendeletével határozni méltóztatott, hogy a magánosok ércei is, melyeknek feldolgozására a szerződés csak egy évre kötöttetett, úgy mint a felsőbiebertárnaiak és kincstáriak átaljában 7 1/2 évig, vagy is a bekövetkező 1662-ik évtől kezdve még 6 1/2 évig kincstári kezelésben oly módon olvasztassanak és feldolgoztassanak, mint e folyó 1661-ik évben történik. Ezenkívül pedig megengedte Ő Felsége, hogy a felsőbiebertárnai érczekből termelendő ezüst márkája ezentul 9 rajnai forinttal váltassék be mindaddig, míg bővebb áldás nem mutatkozik.

1661 december 4-én rendeli a főkamaragróf, hogy miután hallomás szerint a november 29-én történt kihirdetés alkalmával Ehrenreutter János Ágoston bányapolgár nyilvánosan szidalmazta nemcsak a bányabíróséget és főkamaragróft, hanem Ő Felségét is, hogy az ilyen kihágást kellően megbüntetni lehessen, tegyen a bányabíróság az egész kihirdetés lefolyásáról tüzetes jelentést.

1661 deczember 5-én jelentette erre a bányabíró-ság, hogy amint november 29-én a főkamagrófi értesítése kihirdettetett, a bányapolrágok azt csendesen meghallgat-ták, csak Ehrenreutter, Reutter, Lienpach és Wenger léptek elő avval a kívánsággal, hogy mutattassék meg nekik a kirá-lyi rendelet eredetiye. Erre figyelmeztette őket a bányabíró-ság, hogy az eredeti rendelet nem ő hozzá, hanem a főkamagrófi hivatalhoz intéztetett, s azt ott megtekint-hetik, ha az illető helyen kérni fogják. Végre a kihir-detett rendelet másolatát kívánták kiadatni, mire azt fe-lelte a bányabíró, hogy e hirdetés holnaptól kezdve a kama-ra udvar kapujára for kifüggesztetni, s ott mindenki ol-vaashatja. Erre Ehrenreutter azt felelte, hogy ő nem akar a kamaraudvar kapujára mászni, s azt mondá tovább, hogy bolond ember az a ki a gabonát maga őrli, s a lisztet más-nak adja, hogy süssön belőle; ő nem lesz olyan bolond, s mindenki becstelen (Schelm) a ki ezt tenni fogja, ily ér-telemben nagy indulatossággal még tovább is beszélt, pedig nem volt semmi oka reá, mert nem kívánta a bányabíró-ság, hogy a kihirdetett rendeletre nyilatkozzanak. Ehrenreutter hevessege a többieket is elragadta, és Peuterus azt kiáltot-ta, hogy vegyék el az életüket is, ha már mindent el akar-nak tőlük venni! mire Ehrenreutter azt jegyezte meg, hogy mi-ért beszél? hisz ő is azok közé való, a kik köszönetüket nyilvánították a főkamagrófnak az ő hasznos találmányá-ért!

1661 deczember 6-án rendelte erre Chaos báró főkama-grófi, hogy Ehrenreutternek felsőbiebertárnai 1/16 és 1/32 részei büntetésül a kincstár javára lefoglaltassanak.

1661 deczember 10-én óvást tett a főkamagrófi ha-tározat ellen Ehrenreutterné szül. Reutter Margit azt ál-lítván, hogy a lefoglalt 1 1/2/16 rész nem a férjéé, ha-nem az ő saját bányarészei, és a reájok eső költségeit is mindig le fogja tenni a bányabírósnál, ha erre felszólít-tatik.

1661 deczember 12-én nem fogadta el az óvást a bányabíró-ság, mert a kérdéses bányarészeket Ehrenreutter át akar-

ta ugyan iratni a mult évben neje nevére, de az átírás fő-
gőben maradt, és Ehrenreutter maga is egy újabb beadványá-
ban magát a kisebb részesek principalisának nevezi; 2-szor
nem fogadtatik el az óvás, mert a lefoglalás a főkamara-
grófi hivatal által történvén, a fellebbezés és óvás ott
jelentendő be; 3-szor nem vállalja el a bányabíróság azt
sem, hogy Ehrenreuttertől arról értesítse, hogy kell-e vagy
nem pótló költséget fizetni? mert ez nem a bányabíróság
dolga.

1662 február 23-án jelentést tesz a bányabíróság a
főkamaragrófhöz Bécsbe, melyben leírja, hogy a bányapolgá-
rok milyen siralmasan panaszkodtak, mikor Chaos báró fő-
kamaragróf 1659-ben megérkezett, hogy tönkre kell menniök,
mert a legjobb érczeket is csak 15-26% veszteséggel és 4 ft
70 dr költséggel olvaszthatják fel, s e miatt a 10 laton
alul levő érczek meg nem fizetik az olvasztást, s kinyilat-
koztatták, hogy azokat akárkinek ingyen is készek oda ad-
ni. Ezért nagy örömmel fogadták a bányapolgárok és készség-
gel aláírták 1660-ban a nekik bemutatott 2 szerződést, me-
lyek szerint az ezüstöt 10% veszteséggel, és mázsánként 3 ft
olvasztási költség mellett minden egyéb levonás nélkül 1661-
ben valósággal meg is kapták, és sikerült az új olvasztási
móddal a szegényebb érczeket mind feldolgozni Ó Felségének és
a bányapolgárságnak nagy hasznára, minek következtében Ó Fel-
sége 1661 augusztus 12-én el rendelte, hogy az olvasztás
ezentul még 6 1/2 éven át úgy folytattassék, amint 1661-ben
gyakoroltatott. Azonban néhányan a bányapolgárok közül Eh-
renreutter vezérlete alatt vakmerően ellenszegültek ez üd-
vös rendeletnek, gyűléseket tartottak, másokat rábeszélés-
sel és fenyegetésekkel igyekeztek pártjukra vonni, és tel-
jesen megrendítették a feljebbvalóság iránti tiszteletet
és engedelmességet; a miért is büntetésre méltók, és azt ja-
vasolja a bányabíróság, hogy Liempach, Reutter és Wenger
együttesen 200 aranynak a kincstárba való lefizetésére ítél-
tessenek.

1662 augusztus 8-án rendelik Selb Gábor, és Raischl
Farkas kir. biztosok, hogy a Felsőbieber tárnai, Pacher
tárnai és Háromkirály tárnai részesek 10-én délután a ka-
10632/TE

maraudvarban megjelenjenek.

A pachentárnai részesek azonnal kérték a biztosokat, engedje meg, hogy Nicolai Boldizsár az ő kohó üzemüket vezethesse, vagy ha ezt meg nem kaphatnák, hát kérik Preisz Mihályt a Siceliek kohó sáfárját, mert tapasztalt tisztek nélkül lehetetlen lesz az üzemet jó eredménnyel vezetni. Kérik továbbá, hogy az Annatárnai érceiket, melyeket régebb időkben is használtak, most is használhassák az olvasztáshoz.

A biztosok 1662 augusztus 9-én jelentést kívántak, hogy Nicolai Boldizsár miért tiltatott el az olvasztás vezetéséről? augusztus 11-én pedig megjagyják a k. biztosok Nicolainak, hogy előttük jelenjen meg, és biztosítják őt, hogy nem fog bezáratni.

1662 augusztus 23-án rendelik a biztosok, hogy a bányabíróság jelentést tegyen, hogy a pachentárnai részesek miért hagyták fel újabb időben Erleingrundt, Christianstolln, Kunzenstollen, Finsterort, Krebsgrund bányáknál és Ujbányán levő részeiket, és hogy milyen reménységet nyújtottak a megnevezett bányák?

1662 augusztus 29-én több bányapolgár bizonyítványt állít ki, hogy az Ehrenreuttertől lefoglalt 1 1/2/16 felsőbiebertárnai részek a neje tulajdona voltak. Ehrenreutterné e bizonyítványt benyújtotta a kir. biztosokhoz, kik a folyamodványt kiadták a bányabíróságnak jelentés tétel végett 1662 szeptember 1-én.

1662 augusztus 26-án jelenti a bányabíróság a biztosok kérdéseire, hogy Erleingrundot, mely vagy 20 évig fel volt hagyva, 2 évvel ezelőtt újra felvette Ehrenreutter és Reutter, és elkezdték kitakarítani, de nem jutottak a választásvégig, fele Ehrenreutteré, fele Reutteré volt.

Christian és György tárnánál volt Ehrenreutternek 1 1/2/16 része, Reutter Mihálynak 1/32 része és a Reutter örökösöknek 1/16 része.

Kunzentárnánál volt Ehrenreutternek 2/12, Lienpachnak 2/16, és Wenger Farkasnak 1/16 része.

Finsterort és Krebsgrundnál birt Ehrenreutter 1/16, Reutter és Kayser örökösök 3/16 1/64 részt.

Mind e vállalatok csak reményvállalatok, és nem termelnek semmit.

A felhagyás okául pénz hiány szolgált, Krebsgrundra és Finsterortra azonnal találkoztak más vállalkozók. A főkamagrófi semmiképen sem adott okot a felhagyásra.

1662 augusztus 29-én kihallgatta a bányabíróság a kir. biztosok rendeletére a bányapolgárokat és tiszteket, s nekik következő kérdésekre kellett felelni:

1. Hány rümpel számíttatott egy mázsára a régebb időben, midőn a beváltás nem mázsra szerint történt?

2. Milyen lehetett a rümpelek valóságos súlya?

3. Hogy történt azután a mázsálás, ráadás-sal-e?

4. A régibb mázsálásnál nem rövidítettet-e meg a kincstár?

5. 1661-től fogva a mázsálás helyesebben történik-e?

6. A mérlegnek egyik karja nem hosszabb-e mint a másik?

7. A mázsálásnál nem történt-e egyéb rendetlenség?

8. A kohógondnokok a kohókémlet nem tették-e szándékosan 1-2 lattal kisebbre?

9. Hogy történt a kémelés 1661-ig?

10. Hogy történik a kémelés azóta?

11. Nem történt-e a kémelésnél valami a bányapolgárok kárára?

12. Meg volt-e engedve a bányapolgároknak a kémelés?

13. Mi az oka, hogy a bányapolgároktól 1660-ban átvett szegény érczek elébb 7-8 latosoknak, későbbben csak 4-6 latosoknak találtattak?

14. Nem szólította-e tamt fel valaki, hogy szegényebb próbákat mutasson ki?

15. Mennyit olvasztott régebben hetenkint egy kemen-eze, s mennyit most?

16. Az új olvasztási mód szerint megtakaríttatik-e ólom és szén?

17. A 6.7. és 5 latos érczeket lehetett-e régebben már nélkül feldolgozni, és lehet-e most?
18. A szegény érczek mennyit veszítenek a zuzóban?
19. A régi vagy az új mód mellett van-e több fogyaték?
20. Melyik mód okoz kevesebb költséget?
21. Miféle érczekhez használták régebben a rézko-vandot, és miért hagyták abba a használatát?
22. A pachentárnai érczeket miképpen olvasztották az előtt, és nem utánózták-e újabb időben az új eljárást?
23. A kamara kezelésében 10% fogyaték és 2 1/2 ft olvasztási költség mellett megkárosodtak-e a bányapolgárok a régebbi eredményekhez képest?
24. Ismerik már a kohómunkások az új eljárást teljesen?
25. A bányapolgárok közül eljött-e néha valaki a kohóba, hogy az új eljárást tanulmányozza?
26. Kegnézték-e a bányapolgárok, hogy az új olvasztás milyen eredménnyel folyik?
27. A régi üzelés volt-e jobb, vagy az új?
28. A marák, melyeket a magánosok felolvasztottak megpróbáltattak-e az esküdt kémlése által?
29. A készletben levő régi salak fémtartalma beszámíttatott-e?
30. Volt-e 1661-ben a magánkohóknál, melyeket a kincstár átvett, nagy készlet gazdag salakból?
31. Tanu hallgattatott ki, és meglehetősen egyenlően bizonyították:
hogy régebben, midőn az érczátvétel rumpelszámra történt, 120 fontnál több jött mindig egy mázsára.
A mázsálásnál eleinte a kincstár rövidséget szenvedett, mert az 6 részére is csak annyi ráadás adatott, mint a legkisebb részre; de ez észrevétetvén megjavíttatott.
Most helyesen történik a mázsálás, ámbar a mázsáló egyik karja hosszabb, mint a másik. A ráadás mázsánként 1/8 mázsa.

A kohógondnokok a kohókémlét szándékosan alacsonyabb-
ra tették rendesen, csak 1661 óta történik mind a 3 kémle
a kamara udvarban egyenlő anyagokkal s egyenlő hőség mel-
lett. Megjelent ott eleinte a bányapolgárok kémlésze is,
de később kimaradt.

Az átvételnél voltak különféle szegény érczek, de 6
latosnál szegényebb nem volt.

Nem szólitotta őket fel senki sem, hogy szegényebben
próbáljanak, csak Reutter.

Egy kemencze régebben 50-55 mázsát olvasztott heten-
kint, most 95-120 mázsát, most tehát megtakarittatik ólom
is, szén is, és költség is.

Régebben nem lehetett a szegény érczeket kár nélkül
feldolgozni, most 5-6 latosakat is feldolgoznak.

A zuzóban, a szegény érczek fémtartalmának $\frac{2}{3}$ része
elvész.

A régi olvasztás mellett több a fogyaték.

Finsterorti érczekhez használták a rézkovandót, de
nagy volt a fogyaték, végre pedig elfogyott a rézkovandó.

A pachtentárnai érczekkel 1660 vége felé Reutter tett
Nicolai Boldizsárral együtt többféle kísérletet, melyek
azonban mind rosszul sikerültek.

A bányapolgároknak nagy hasznukra vált a kamarai ol-
vasztás.

A kohósáfárok és tiszték ismerik az új kezelést.

A bányapolgárok közül Reutter és az ő sáfárjuk járt
el néha a kohóba és érdeklődött az új eljárás iránt.

Az új üzelés lassabb, de jobb és olcsóbb.

A marákat soha sem próbálta az esküdt kémlész, és a
salak fémtartalma nem számittatott be az elegy fémtartal-
mába.

Nem volt 1661 elején nagy készlet dusabb salakból.

1662 szeptember 30-án jelenti a bányabíró a kir.

biztosok felszólítására, hogy igaz az, és nem szorul bebi-
zonyításra, hogy Ehrenreutterné az ő szüleitől $\frac{2}{16}$ $\frac{1}{32}$
felsőbiebertárnai részeket örökölt; de e részek mindjárt,
mihelyt először férjhez ment, a férje Lienpach Gottfried

nevére irattak, és mindég Lienpach-féle részeknek nevezettek; hasonlóképen történt, midőn első férje halála után mostani férjéhez Ehrenreutterhez ment nőül, a részek Ehrenreutter részei voltak 1643 szeptember 15-éig, midőn azokat egy bizottmány lefoglalta a kincstár számára, mert Ehrenreutter már régóta nem fizette költségeit. 15 évvel később 1659-ben január 25-én sok utána járás után vissza kapott Ehrenreutter a részekből $1/16$ és $1/32$ részt, melyek azóta mindig az ő neve alatt vezettettek, és neje soha semmiféle okmányt nem mutatott be, melyből az következne, hogy a részek az ő tulajdona. Csak 1660 november 6-án kérte Ehrenreutter, hogy a részek a neje nevére irattassanak, mire a bányabíróság azt felelte, hogy ezt csak akkor teheti, ha neki a bányarészek átengedésére vonatkozó valamely szerződés vagy egyezség bemutatatik, de ily okmányt Ehrenreutter fel nem mutatott mindeddig, tehát a részek az ő nevére írva maradtak, míg ismét a kincstár részére le nem foglaltattak.

1663 február 5-én délelőtt 9 és 10 óra közt meghalt Weisz János György bányabíró, és 8-án eltemettetett, helyét ideiglenesen Lansee Gyula bányaesküdt látta el, ennek helyét pedig Vagedly András.

1663 február 13-án értesíti a városi bíró és tanács a főkamagróft, hogy századok óta gyakorolt szabadalma szerint Lansee Gyulát választotta meg bányabíróvá, és kéri, hogy ennek megerősíttetését kieszközölje.

Erre felelt a főkamagróf Bécsből február 22-én, hogy az iratot megkapta, és felterjesztette az udvari kamarának, s meg kell várni, míg azt ő Felségének előadni lehet. Egyébiránt ő már a bányabíró halálának első hírére ajánlotta, hogy Lansee egyelőre ideiglenesen bizassék meg a bányabíró teendőinek ellátásával, és ez értelemben meg is bízta Lanseet az udvari kamara. E levélben panaszkodik Chaos báró, hogy ő is annyira beteg volt, hogy most úgy szólván újra kell járni tamlinia.

1663 március 5-én egy szolgabíró a palatinus rendeletére ki akarta hallgatni, és eskü alatt vallomásokat felvenni azon bányapolgároknak, kik 1661 november 29-én jelen

voltak a bányabírósnál akkor, midőn kihirdettetett, hogy a kamara folytatni fogja az olvasztást, és Ehrenreutter erre illetlen módon heveskedett. De a bányapolgárok megtagadták a feleletet, és a helyettes bányabíró elment Bartakowith János alispánhoz, és kérte őt, hogy álljon el a kihallgatástól, mert az úgy tisztán bányapolgári ügy, s ebben a megye nem illetékes. Az alispán el is állott, és a szolgabíró eredmény nélkül ment haza. Márczius 6-án jelentést tett erről a bányabíró a főkamaragrófnak Bécsbe.

1663 augusztus 11-én értesítette a zarnóczi udvarbíró a kamarát, hogy a törökök Lévához közelednek; erre Selmecezen riadó doboltatott, de kevés vájár gyűlt egybe, s miért a vájárok megbüntették, s minden forinttól 8 polturát kellett büntetésül fizetniök.

1663 augusztus 11-én megemlítettik, hogy a főkamagróf temetése 14 nappal az előtt volt, tehát 1663 július 28-án.

1663 szeptember 2-án volt Joanelli András János báró beiktatása a főkamagrófi hivatalba. Joanelli eddig a besztercebányai réz elárusítója volt. A király kinevezési oklevele 1663 augusztus 20-án kelt Bécsben.

Az új főkamagróf igen erősen meghagyta a bányabírónak, hogy a város kapuinak őrizetére különös figyelemmel legyen, nehogy valami szerencsétlenség történjék. A bányabíró tehát maga nézett utána, és valójában úgy találta, hogy a kapuhoz kirendelt vájárokból sokan otthon maradtak; ezeket megintettette, de midőn másnap ismét utánok nézett, megint nem voltak ott; ő tehát maga ment utánok, őket felköltötte és az őrségre hajtotta, s mivel nem igen szívesen mentek s vele feleseltek, némelyikre a botjával nehányat rá huzott. Különösen Hainrich Boldizsár kapott legtöbb ütést, és másnap e miatt fel akarta biztatni a nándoraknai munkásokat, hogy menjenek vele és panaszzolják be a bányabíró a főpénztárnoknál, de a munkások nem mentek vele. A bányabíró azonban e miatt vizsgálatot rendelt Hainrich ellen, és be akarta zártni, de Hainrich beteg lett, s így a büntetés egyelőre elmaradt.

1663 szeptember 24-én az egész vájári személyzet hűségi esküt tett le a főkamagrófnak előtt a kamara udvarban.

1663 december 24-én folyamodik a bányabíróság a főkamagrófnak, hogy úgy, mint elődjei, engedélyezzen a bányabírósnak a 3 nagy ünnepre egyenkint 100 rajnai ftot. E folyamodványt következőleg czimezték: "An der Röm. Kay. auch zue Hungarn undt Böheimb königl. May. Rath undt obrister Cammergrafen in den Hungerischen Pergstetten Ihro Gnaden dem wolgeborenen Herrn Herrn Johann Andrea Joanellj Freyherrn zue Tellvana, Herrn auff St. Peter undt Stain Verlegern derer Hung. Kupfer Pergwerck, auch Inhabern der Herrschaft undt Kupferhandlung Schmölnicz."

1663 szeptember 7-én kéri Listhiané szül. Széchy Kata a főkamagrófnak, hogy miután ő Selmecezen egy olyan házat vett, melyben régi idő óta gyakoroltatott a bormérés, és ezenkívül bányarészeket is vett, és költségeit is rendszeren fizeti, s a bányákra már eddig is 1000 ftnál többet költött, engedjék meg neki, hogy a bányapolgárok szabadalma szerint és a bormérési szabályok megtartása mellett, bort mérhessen.

1665 május 5-én kinevezte a király Waldtreich Zachariást eddigi kincstári szertárnokot a Weiss György halálával megürült bányabírói állomásra, melyet eddig Lansze Gyula látott el ideiglenesen. Május 25-én történt az új bányabíró beiktatása Gallus György pénztárnok által, mely alkalommal a tisztek és altisztek teljes számban megjelentek, de a bányapolgárok közül csak kevesen voltak jelen.

1665 június 20-án tartotta az új bányabíró az első törvényszéket; az eddigi bányaeszküdtek: Lansze Gyula és Ingedew András nem jelentek meg az ülésre, azt adván okul, hogy őket a város fizeti, és nem utasította, hogy az új bányabíró mellett szolgáljanak; ha azonban a bányabíró ki-
eszközli a városnál, hogy ők oda küldessenek, szívesen meg-
fognak jelenni. Az új bányabíró azonban nem fordult a városhoz, hanem a kamarához, és a főpénztárnok Hainrich Jánost, Mayerle Lőrinczet, és Ernst Jánost rendelte ki ül-

nőkökké, Zweig János megmaradt bányabírósági írnok.

1665 augusztus 1-én a város bírót megkereste a bányabíró a főkamaragróf rendeletére, hogy küldjön és utasítson hozzá két szakértő bányapolgárt, kik mint esküdtek működhessenek; a város bíró azonban erre mit sem felelt, s így a főkamaragróf Posch György Jánost és Hainrich Jánost rendelte ideiglenesen a bányabíró mellé mint esküdteket.

1666 április 24-én bezáratta a város Hickl Berta-lant, mert Angermannal veszekedett, és nem akarta a bányabírónak kiszolgáltatni, ámbar mint bányász a bányabíróság alá tartozott. Ennek megtorlása végett befogatta a főkamaragróf Angermannat, és a revistyei várba elzáratta.

1667 április 24-én kineveztetett Fischer György Ernst bányabírósági segéd írnokká.

Napirenden vannak 1666-ban és 1667-ben a verekedések, gyilkosságok és rablások.

Mióta Waldtreich Zachariás lett bányabíró, nagyon feszült viszonyban állott a város a bányabírósággal, és a bányabíróság nem is küldte ez óta az ő foglyait az óvárba, hanem azok a kamaraudvarban zárattak el a kőterbe.

1668 július 1-én azt a rendeletet adta ki a városbíró, hogy a házzal bíró bányászok jöjjenek a városházára, s hallgassák ott meg, a mit nekik mondani akar. Wetzstein Pál a széleknei telep bíró (Rramrichter) jelentette ezt a bányabírónak, és utasítást kért; a bányabíró megtiltotta, hogy a város házara menjenek, és a bányabírósági írnokot küldte oda, hogy tudja meg, mi okból hivatja a bíró a vájárokat, kik csak a bányabíró hatósága alá tartoznak. A városbíró azt felelte, hogy ő neki csak a házbírtokosokkal van dolga, nem a bányászokkal.

Másnap azután kihirdette a városbíró, hogy a ki az adóval tartozik, azt 24 óra alatt lefizesse, különben lefoglaltatik a háza és minden ingósága; egyszersmind eltiltotta a bíró, hogy a magasházból, és a Haag-féle majorból senki ne vegyen sürt, mert ha ezt teszi mindenkor 1 fttal fog büntettetni.

A bányabíró ezt meghallván, ismét tiltakozott a városbíró előtt, és avval fenyegetőzött, hogy az erőszakot erőszakkal fogja visszatörölni, és nem lesz felelős, ha e mellett valamely szerencsétlenség történik. A városbíró avval védte magát, hogy ő köteles a tanács határozatát végrehajtani, és hogy ő nem a vájáróknak, hanem a házbiroknak tiltotta el a sörivást Glantschnignál, és az őrlést az ő malomban, a vájárók szabad emberek a bányánál, hanem itthon csak olyanok, mint a többi polgár.

1668 augusztus 11-én bejegyeztetett egy szerződés, mely szerint Gienger Frigyes János báró, császári őbester, és kapitány a gróf Gezi regementjében elismeri, hogy öcsétől Gienger Frigyes Nándor bárótól 2000 ftot kapott kölcsön 6%-os kamat mellett 3 évre.

1669 február 15-én visszavették a katolikusok a lutheránusoktól a kamaraudvarral szemben levő templomot és klastromot. A katolikusok ugyanis az utolsó időben annyira elszaporodván, hogy a kamara udvarban levő kápolna, amár 1660-ban megnagyobbíttatott és kijavíttatott, őket már nem vala képes befogadni: az orból három emlékiratot szerkesztettek a katolikusok a egyikét a város tanácsának, másikát a huszonnégyeseknek, a harmadikat a lutheranus közösségnek adták át azon kérelemmel, hogy a két nagyobb templom egyikét engedjék nekik át, ők majd igyekezni fognak, hogy az udvari kamaránál a városnak Glantschnig ellen, és Kieszthűbel miatt Lippay ellen levő ügye az udvari kamara által pertoltsassék, és kedvező elintézészt nyerjen. Erre a város tanácsa néhány nap múlva azt válaszolta, hogy a lutheranusoknak szükségük van a templomokra, s azokból egyet sem adhatnak át a katolikusoknak.

Ennek következtében a katolikusok ő Felségéhez folyamodtak, mire a király több magyar főúrral tanácskozván, azt határozta, hogy miután a kegyes alapítványok a királyioktól származnak, akkor midőn Selmecezen a katolikusok egészen kihaltak, ezeknek az alapítványoknak jog szerint a király tulajdonába kellett volna vissza szállni; ennél fogva oda ajándékozza ő Felsége a selmeczi nagy templomot a

mellette levő klastrommal, és mindennel, a mi hozzá tartozik, a selmeczi katholikus lakosságnak, és az adományozási okmányt leküldte a magyar udvari kamarához avval, hogy az udvari kamara gondoskodjék az adományozott javak átadásáról.

E rendelet következtében utasította a magyar udvari kamara Borsiczky István beszterczebányai harminczadost, hogy Ő Felsége rendeletét végre hajtsa. Borsiczky pedig február 13-án felkérte a városbíró Rietdmüller Mátyást, hogy a tanácsot egybehivassa, mert Ő Felsége nevében akar nekik valamit közölni. A gyűlés délután 4 órakor megtartván, Borsiczky István, Révay N. báró, és a kamarai ispán Farkas Simon ottan megjelentek, és felszólították az egybegyűlteket, hogy a templomot s hozzá tartozókat nekik átadják. A bíró erre 3 napi meggondolási időt kért, de a halasztás csak 15-ig reggeli 8 óráig engedélyeztetvén, ekkor 8 óra után az említett birtokosok megint felmentek a bíróházánál összegyűlt polgárokhoz, és kívánságukat ismételték, azon hozzá adással, hogy ha kérésük nem teljesítettik, a király rendeletét más módon fogják végre hajtani. A polgárok azonban megtagadták az átadást, és tiltakoztak minden erőszak ellen.

Ez után vissza mentek a biztosok a kamara udvarba, hol a beszterczebányai páter superior Praun Alajos, és a selmeczi jezsuiták pater Dekher Reymann, és pater Johannes együtt voltak Gallus György pénztárnokkal, Mayer Theobald Jakab könyvvívóval, Waldtreich Zacharias bányabíróval, és a többi tiszteken kívül száznál többre menő katholikus polgárokkal. A biztosok értesítvén ezeket a lutheranusok határozatáról, kijelentették, hogy ők végre fogják hajtani Ő Felsége rendeletét, és az adományozott javakat átadják, s ha a lutheranusok nem akarják ide adni a kulcsokat, fel fogják törölni az ajtókat, s e végre bontó rudakat és kalapácsokat visznek magukkal.

Ekkor már a katholikusok 200-nál többre felszaporodtak, és együttesen a biztosokkal és jezsuitákkal a templom elé vonultak, és a közel fekvő helységekből, ugymint Tep-

láról, az Aw-ból (Szt. Antal), Goldtbachról, és Siglispergről a bírákat és esküdteket, mint tanukat magok mellé vették; a templomnál állott néhány lutheránus tanácsos is és egy csapat polgár. A biztosok itt a templom előtt vend nyelven előadták a vidéki tamuknak, hogy mi okból adományozta ő Felsége a templomot és klastromot a katolikusoknak, és küldte őket az adományozott javak átadására, felolvasta a királyi rendeletet, és felszólította őket, hogy az átadásnak tammi legyenek. Ez ellen Cholostomus Illés városi jegyző, Baloghi Gáspár városi ügyész, és a lutheránusok részéről Saltzer Tadé tiltakoztak az átadás ellen; ekkor a jezsuita paterok és a biztosok tentát s papirost vettek elő, s kérték, hogy a tiltakozók mondják be neveiket; Saltzer erre a lutheránusok felé fordult, s kérdezte tőlük, hogy mindnyájan tiltakoznak-e? mire mindnyájan igennel feleltek. A biztos azonban az egyesek nevét kívánta, hogy őket feljegyezhesse, és mivel közöttük Reutter Mihály volt a legelőkelőbb, felszólította őt, hogy mondja be nevét, erre Reutter azt mondta, hogy őt mindenki ismeri, és másodszori felszólításra sem mondta meg nevét, harmadszori felszólításra pedig azt mondta, hogy a meddig evangélikus lesz, mindég tiltakozni fog az átadás ellen; ez alatt az evangélikusok nagy része elszéledt. A biztos ezután a katolikus tamukkal a klastrom ajtajához ment, és a kulcsokat kérte, hogy átadhassa, de a város ezt ismét megtagadta; a biztosok tehát hozzáfogtak, hogy az ajtót a bontóruddal és kalapáccsal betörjék. Ezt látván az evangélikusok kérték a bizost, hogy legyen addig türelemmel, míg erről a városi tanácsot értesítik, de ismét csak avval jöttek vissza, hogy a város nem adja; két kovácsot hívtak tehát a biztosok, és ezekkel kinyitatták a klastrom folyosójának ajtaját, azután pedig bementek a klastromból a templomba és a belülről bezárt ajtót is kinyitották. Ez után azonnal felszenelték a jelen levő jezsuiták a templomot és oltárt, és 11 órakor megtartották az első misét az összes katolikusok jelenlétében.

1669 október 6-án meghalt Waldtreich Zacharias bányabíró és a főkamaragróf Joanelli báró ideiglenesen Mayer Theobald Jakabot eddigi kamarai könyvvivőt bizta meg a bányabírószági teendőik ellátásával. Esküdtek maradtak: Posch György János és Hainrich János. Midőn a kamaragrófnak erre vonatkozó rendelete a tisztek és bányapolgárok előtt kihirdettetett, Ehrenreutter kijelentette a bányapolgárság nevében, hogy a főkamaragróf ideiglenes intézkedését tisztelettel fogadják, és az ideiglenes bányabírót elismerik.

1669 október 9-én rendeli Johan Andrea báró Joanelli, hogy miután Waldtreich Zachariás bányabíró október 5-én elhalálozott, ideiglenesen Jacob Theobald Mayer könyvvivő vegye át a bányabírószág vezetését. (Assessorok voltak Posch György János, és Heinrich János, bányabírószági őrnök Zweig János, és őrnöksegéd Fischer Ernst György.)

1669 október 19-én volt fő arany válató Selmeczen: Johann Andrea Vichter von Grueb.

1670-ben az új bányabíró keményen bünteti a rendetlenkedőket: a rágalmazókat a munkától elbocsátja, a verekedőket 3-4 hétig vasban dolgoztatja bér nélkül.

1670 szeptember 12-én kinevezte Leopold király Posch György Jánost végleges bányabíróvá; bányaesküdtek lettek Spitzl Bapt. János eddigi aranyválatósegéd, és Hainrich János. Zweig János maradt bányabírószági őrnök, és Fischer Ernst György a segédje. 1670 október 12-én olvastatott fel a kinevező kir. rendelet.

1670 november 2-án vitték át a társládát és bányászjelvényeket az új bányabíró lakására nagy ünnepélyességgel.

1671 június 30-án bizonyítja a bányabíró, hogy Nicolay Boldizsár megfizette a 120 ftnyi büntetést azért, mert néhány márka ezüstöt eladott idegeneknek.

1672 július 3-án elrendelte Johann Andrea Joanelli Freiherr von Telvana az udvari kamara parancsára, hogy a bányavárosokban az élelmiszerek fogyasztása után adó (accisa) szedessék; Korpona, Selmecz, Ujbánya, Bakabánya és Bélabánya fizesse az adót a selmeczi kamarához, Körmöcz az ottani kamarához, Beszterczebánya, Zólyom, Libetbánya és Brez-

nőbánya pedig a besztérczebányai kamarához. És pedig fizetendő:

minden akó borért	6	rajnai	garas
" " pálinkáért	10	"	"
" " sörért	3	"	"

minden mázsa husért 30 krajczár, vagy 10 garas volt kiszabva, de mivel a mázsálás alkalmatlan lett volna, azt határozták, hogy

egy ökörért	25	rajnai	garas
" tehénért	15	"	"
" juhért	2	"	"
" borjuért	3	"	"
" bárányért	1	"	"

disznóért pedig az árának 1/10 része fizetessék mint fogyasztási adó.

A bornál minden hatodik akót az után töltésre számíthatták, és érte nem fizettek adót, a sörnél pedig minten tizenegyedik akót; de a pálinkánál nem számíttatott fogyaszték.

1672 december 21-én utasította Jo. Andr. Fichter v. Grub k. könyvvivő, és Georg Gallus kir. pénztáros a bánya-bíró, hogy jobban őrködjék, mint eddig, a bortmérő bányapolgárok felett, hogy azok a szükséges bányavesztességet kimutassák, hamis mértékkel ne mérjenek, és csak oly bort mérjenek, melyet a bányabíróság megköstöltatott, s melynek árát megszabta.

1674-ben volt bányabíró: Posch György János, assessorok voltak: Spiczl Bapt. János, és Heinrich János; bányabírósági írnok Zweig János, és a segédje: Fischer Ernest.

1674 május 26-án Posch bányabíró Prágába utazott.

1674 június 1-én jegyzőkönyvet vettek fel a kamaraudvarban a panaszló munkásokkal, kik 17 különféle esetet jelentettek fel, hogy a Selmeczen elszállásolt katonák a házakba betörték, loptak, raboltak, a házi népet megverték, megsebesítették, és mindenféle kihágásokat tettek. Az ő hadnagyuk Guadagni Sándor pedig panaszlóknak soha sem szolgáltatott elégtételt.

A bányapolgárok is, u.m. Ehrenreutter, Reutter, ...
pach és dr. v. Hellenbach bepanaszolták a katonákat Strassol-
do ezredesnél.

1674 június 9-én rendelte a bányabíróság, hogy a hod-
rusi vájárok hetenkint 2 polturát, a fiatalok pedig 1 pol-
turát adományozzanak a templomban felállított új oltárkép
költségeire.

1674-ben elhalálozván Gallus György kir. pénztár-
nok, a király szeptember 18-án kelt rendeletével Joh. Andree
Vichter von Grueb eddigi könyvvivót pénztárnokká, Posch Já-
nos György eddigi bányabíró könyvvivóvé, bányabíróvá pe-
dig Kahres Christian Jánost eddigi fő aranyváltó segé-
det nevezte ki, kiknek beiktatásuk és feleskedtetésük 1674
október 21-én történt a beszterczebányai gondnok Schulcz
György János által.

1674 október 22-én átvitték Posch lakásából a bányá-
bírószági iratokat Kahres lakásába, október 28-án pedig a
társpénztári iratokat és jelvényeket.

1675 január 26-án kérte Doctor Hellenbach Gottfried
János excellentiás ur, hogy miután Pauer János és neje szül.
Riedtmüller Katalin elhaláloztak, és leányuk Pauer Margit
Anna Hellenbachnak a neje, az elhaltaknak minden vagyona,
különösen pedig bányabirtokuk Hellenbachra és nejére szál-
lott, ennél fogva szükséges, hogy a bányabirtok a bányabíró-
szági jegyzőkönyvben az ő nevükre irattassék.

Ez meg is történt, és dr. Hellenbach nevére beje-
gyeztetett:

Felsőbieber tárna	2/5 rész 1/32-ből
Sz.háromság altárna	2/5 rész 3/64-ből és
113/315
Mátyás tárna	2/5 rész 1/32-ből
Háromkirály tárna	1/32 rész
Pachen tárna	2/5 rész 3/64-ből
János tárna	1/16
Brenner tárna	1/32
Johann Andrease tárna	1/16
Windischleuten	1/64

Rabenstein	1/16
Benedict tárna	1/16

1675 augusztus 11-én tudtára adta Schulz János György beszterczebányai praefectus a tiszteknek és bányapolgároknak, kik a végre a kamaraudvarban egybegyültek, hogy ő Felsége őt a főkamaragrófi hivatal administratorává kinevezte, és egyszersmind praefectusi állásában meghagyta.

1675 augusztus 24-én jelen voltak a bányabíróságnál, a bányabíró, Ehrenreutter Ágoston János, Reutter Mihály, Lienpach Gottfried János, dr. Hellenbach Gottfried János, Rochszner Zachariás, és egy hollandi utazó Amsterdamból: Lieberring János továbbá a kamara részéről Seitz Ábrahám esküdt kémlész, Reichenkneber Parkas ezüstjelző, és Koch Mihály bányatiszt; ezeknek előadta a bányabíró, hogy ő Felsége Heinrich János bányaesküdt mellé még 3 új bánya esküdtet nevezett ki, u.m. Grueber Albrechtet, Ernst György Jánost, és Fischer Ernst Györgyöt; az előregedett és nyugalmazott Zweig János helyett ennek fia Zweig János Kristóf neveztetett ki bányabírósági irtokká, kik a jelen voltak előtt az esküt le is tették. Az esküdtek közül kettőt a kamara fizetett, hetenkint 3 rajnai fttal, a bányabírósági irtok nyugalomdija volt hetenként 1 ft 50 d, az új irtok fizetése pedig hetenkint egy tallér = 1 ft 80 d.102/

1675 október 24-én elhatároztatott, hogy a bormérések vasárnap este 8 órakor, hétköznapi pedig 9 órakor bezárattassanak, s a ki ez ellen vét 2 tallér bírságot fizessen.

1676 január 15-én tartatott az első bányabírósági ülés; jelen voltak: Káhresz Kristián bányabíró, Heinrich János, Fischer György Ernst, Grueber Albrecht, és Ernst János György ordinarii assessores, és Zweig János Kristóf bányabírósági irtok.

1676 január 22-én elismerő iratot állít ki a bányabíróság, hogy Dr. Johann Gottfried von Hellenbach a neje szül. Pauer Margit Anna után, örökölte ennek bánya birtokát, melyet az elhalt az ő szüleitől Pauer Jánostól és ennek nejétől szül. Riedtmüller Catherinától örökölt vala.

E bányabirtok állott a következő részekből:

Felsöbieber tárna	1/32 résznek 2/5 része
Sztháromság altárna	3/64 és 113/315 résznek 2/5 része
Pachen tárna	3/64 résznek 2/5 része
Mátyás tárna	1/32 " 2/5 "
János tárna	1/16
Benedicti altárna	1/16
Háromkirály tárna	1/32
Johann-Andreas tárna	1/16
Windischleuten	1/64
Brenner tárna	1/32

1676 március 16-án jelenti Joh. Ulrich von Wolffersdorff, hogy Joh. Aug. Ehrenreutter von Hoffreith, Günzing und Hauskirchen nem régen meghalt, és vagyonának a bányabirtokának 2/3 részét leányára Susanna Mariára, ki Wolffersdorff neje, 1/3 részét pedig az özvegyére hagyta.

1676 június 9-én kimutatja Clementis Dániel az ő bányaköltségeit, hogy a bormérés jogát elnyerhesse. A költségek voltak:

1671-ben Anna tárna 1/64 rész után	6 ft 69 dr
" Johann Andreas Erbstolln 1/64 után	45 " 08 "
1672 és 1673-ban Új keresztfel-
lálás tárna 1/64	26 " 97 "
1674 és 1675-ben Jakab tárna	8 " 19 "
1675-ben Rabenstein 3/64 után	98 " 69 "
" " olvasztási költség	9 " 73 "
" Kornberg tárna 1/64 után	37 " 83 "
" Mihály tárna 1/32 után	14 " 39 "
1674-ben Pachen tárna	44 " 24 "
" Brenner tárna 3/64 után	184 " 73 "
1676-ban a nevezett részekre ös-
zesen	91 " 97 "
Összesen	568 ft 51 dr

Bevételei voltak:

1675-ben Rabensteinből 4 arany és 91 dr	15 ft 31 dr
" ezüst	37 " 30 "
" arany	10 " 80 "
" ezüst	22 " 78 "
Brenner tárnából ezüst	19 " 23 "
Összesen	105 ft 42 dr
marad veszteség	463 ft 09 dr

1676 június 27-én feljegyeztetett, hogy ámbár a Ungedew-féle örökösöknek az Ober Kehrling bányában volt részeik, miután a kamara az ellátmány adását felmondotta, az árvák pedig nem tudták vissza fizetni sem a kölcsönöket, sem az ellátmányokat, elvesztek; még is tekintve az árvák nagy szegénységét, és hogy időközben a bánya jövedelméből az adósság törlesztve lett, elhatározta a kamara, hogy az árváknak a 8/16-ból 4/16 részt vissza ad, és a jövedelmi feleslegnek felét, 11 ft 77 denárt nekik kifizeti azon kikötéssel, hogy a principalitás mindég a kamaránál maradjon, és hogy ha Ungedew örökösök az ő részeiket eladni akarják, a megvételtre a kamarának előjoga legyen.

A költségek 1671-től kezdve a következők voltak:

1671-ben kölcsön adatott az árváknak	180 ft - d
" " " "	72 " - "
" ellátmány	199 " 57 "
1672-ben "	144 " 19 "
1673 " "	144 " 08 "
1674 " "	134 " 60 "
1675 " "	61 " 08 "
1676 " június 27-ikéig ellátmány	76 " 60 "
Összesen	1,012 ft 12 d

Bevételek:

1671-ben osztalék	26 ft 59 dr
1672 " "	39 " 59 "
1673 " "	280 " 93 "
1674 " "	173 " 79 "

1675-ben osztalék
1676 június 27-ig

435 ft 51 ár

79 " 27 "

Összesen

1,035 ft 67 ár

felesleg

23 " 55 "

1677 szeptember 24-én kérték a selmeczi aranyművesek, hogy nekik úgy, mint régebben, 100 márka ezüst kiszolgál-
tassék, és mérsékelt áron számíttassék. A bányabirósaág aján-
lotta kérelmük teljesítését, mert ötven vannak, s így nem sok
jut egyre az árra nézve pedig márkáját 12 fttal javasolta
számíttatni.

1678 április 11-én panaszkodnak a munkások a váro-
ban fekvő 250 főnyi katonaság ellen, hogy őket saját há-
zaikban nyugtalanítják, megverik, és az élelmi szereket be-
szállító parasztokat is megrabolják.

1679 április 24-én feljegyeztetett, hogy a bélebbá-
nyai kapu mellett egy őrtorony állíttassék fel, és a palánk
a felső majorig helyreállíttassék. A Schindlberg alatt le-
vő őrtornyot jobb volna lerontani. A Katzenhüblen egy sán-
cot és őrtornyot kell állítani. A palánkot az új vártól a
lövőházig ki kell javítani. A vörös kut felett egy redout-
ot kell csinálni. A régi várnál az árkot meg kell ujíta-
ni.

1679 május 6-án említették egy tárgyalás alkalmá-
val, hogy április 22-én a rebellisek betörték Heinrich Já-
nos házába, és mindent elraboltak.

1679 május 16-án feljegyeztetett, hogy gróf Strassol-
do tábornok véleménye szerint sánczokat és redoutokat kelle-
ne Selmech körül csináltatni, hogy a lázadók betöréseit könny-
ebben megakadályozni lehessen. E végre elrendelte a bányá-
bíró, hogy minden házbirtokos munkástól hetenkint egy ga-
ras, a zsellérektől pedig egy poltura vonattassék le a költ-
ségek fedezetére.

1679 augusztus 12-én egy folyamodványt adtak be a
bányászok, a bányabíróhoz, és kérték:

1. hogy a sánczok készítésére tett levonások megazm-
tettessenek.

2. A sört megint 3 filléren árulják.
3. Hogy ne kelljen fegyverrel menni a bányához.
4. Hogy a katonák ne lopjanak és őket ne zaklassák.
5. Hogy az őrállástól fölmentessenek.

1679 október 6-án panaszolja a bányabíró, hogy előtte való este a katonák egynehány békés bányamunkást minden ok nélkül megverték, és őt is, midőn haza ment, mellén fogva megrázták, és vele illetlenül bántak, úgy, hogy alig tudta lecsendesíteni a munkásokat, kik ezért a katonákon bosszút állani akartak.

1680 január 1-én a következő védelmi rend állapítatott meg, ha riadó fuvatik:

1. Quadáni kapitány 1 őrmesterrel, 2 káplárral, 2 dobossal, 4 freyterrel, 46 közkatonával, és 50 bányász vagy polgárral az Ujvárat, a szélaknai kaput, és az új úteget szállja meg.

2. Quadani hadnagya 1 káplárral, 1 dobossal, 3 freiterrel, 25 puskással és 30 bányásszal vagy polgárral a bélabányai kaput őrzi.

3. A "Schwarze Schneiderin" házánál álljon 1 káplár, 10 közkatona, és 20 bányász vagy polgár.

4. A Hasaeus háza mögött levő új kapunál álljon 1 káplár, 10 közkatona, és 20 bányász vagy polgár.

5. Röszl zászlótartó a korponai kapunál álljon 1 káplárral, 3 freiterrel, 1 dobossal, 25 puskással, és 30 bányásszal vagy polgárral.

6. A Katzenhübelen 1 káplár, 10 közkatona, és 15 bányász vagy polgár.

7. A régi őrháznál (Blockhaus) a Katzenhübel alatt 1 káplár, 9 közkatona, és 10 bányász vagy polgár.

8. A kamara udvarban Lavenczin zászlótartó 1 káplár, 20 közlegény és 1 dobos.

9. A felső kapunál 1 káplár, és 8 közlegény, az új ut mellett levő őrháznál 12 ember.

10. Az alsó kapunál a Rochserné háza mellett 1 káplár, 8 közlegény, és 10 városi ember.

11. A keresztutnál 1 káplár, 10 közlegény, és a várostól 20 ember.

12. A kapunál Clementis előtt 1 káplár, 10 közlegény, és a várostól 10 ember.

A többi katonaság Mantouchet kapitány, Adrian és Lucas hadnagyok alatt a piacon álljon készen.

A többi bányászok pedig réezint a kamara udvarban, réezint a bányabírónál legyenek készen.

1680 január 13-án volt
a Selmece körül fekvő
uradalmakban

| | fuva-
ros | szén-
égető | kosár-
kötő | teknő-
faragó | szítás |
|----------------------------|--------------|----------------|----------------|------------------|--------|
| <hr/> | | | | | |
| A saskői uradalom-
ban: | | | | | |
| Váralján | - | - | 7 | 14 | 1 |
| Ladoméren | 12 | - | 7 | 1 | - |
| Jálnán | 13 | - | 4 | - | - |
| Szekiler | 11 | 5 | - | - | - |
| Moticháron | 12 | 9 | - | 4 | - |
| Teplán | 12 | 6 | - | - | - |
| Repistyén | 4 | 19 | 1 | - | - |
| Szklénón | 4 | 19 | - | - | - |
| Alsó Trnankar | - | - | - | 4 | - |
| Prochodshneg-on | 8 | - | - | - | - |
| Dhrátson | 11 | - | - | - | - |
| Kletranon | 5 | - | - | - | - |
| Goldbachon | 14 | 27 | 1 | - | - |
| Peszzerangon | 3 | 2 | 4 | - | - |
| | <hr/> | | | | |
| | 109 | 87 | 24 | 23 | 1 |

a revistyei ura-
dalomban:

| | fuva-
ros | szén-
égető | kosár-
kötő | teknő-
faragó | szítás |
|--------------|--------------|----------------|----------------|------------------|--------|
| Voznitzon | 20 | 40 | - | - | - |
| Alsó Hámoron | 6 | 21 | - | - | - |
| Grutteren | - | 14 | - | - | - |
| Wiszokán | 8 | 13 | - | - | - |
| Szeniczen | 8 | 10 | 11 | - | - |
| | 42 | 98 | 11 | - | - |

Ugy határozott, hogy a stadgrundt kohóhoz szállit-
son: Goldbach, Szekil és Dekisch.

A hodrusi felső kohóhoz: Wiszoka és Gratter.

A " alsó " : Woznitz, Alsóhámor és Rudain.

A szklenoi kohóhoz: Szkleno és Motsár.

A vihayei " : Szenicz, Berzering és Vihnye.

A roszgrundt " : Repistye és Schittrishberg.

1680 junius 21-én rendeli az administrator, hogy mi-
után az elmúlt őszkor uralkodott ragadós betegség ismét mu-
tathozik, a bányapolgárok és a kincstár gondoskodjanak óvó-
szerekről és orvosokról, s a végre a munkásoktól is bise-
nyos levonásokat tegyenek a költségek fedezésére.

1680 junius 17-én értesíti az administrator a bá-
nyabírószágot, hogy a bányabírószág panaszokdván az udvari ka-
mara előtt, mert a Siceli társulat, mely magát "zusammen ge-
worffene Gewerkschaft"-nak nevezi, gorombáskodott a bánya-
bírószággal, hogy miért vizsgálta és hallgatta ki Partier
Jánost a siceli kohó trabantját, az iránt, hogy ki által
küldetett a lázadókhöz? Ó Felsége ez ügyben vizsgálatot
tartatott az itt volt kir. biztosokkal, és azt ítélte, hogy
a bányabírószág egészen kötelessége szerint járt el ez ügy-
ben, a részesekek pedig a bányabírószágot és Ó Felsége ha-
tósáágát megsértették; ennél fogva Lienpacher Gottfried 100
darab arany bírsággal, a többiek pedig egyenkint 50 darab
arany bírsággal büntetendők.

1680 június 26-án rendeli az udvari kamara, hogy a bányabíróság jelentést tegyen a bányák állásáról és a viszonyokról, javaslataival együtt.

Erre felterjesztette a bányabíró az ő jelentését, melyben legelőször arról panaszkodik, hogy a bányák állapotról, a javításairól nem sokat mondhat, mert nem hivatik meg a tanácskozásokra. Egyébiránt azt hiszi, hogy megtakarítani, vagy a költségeket apasztani alig lehet, mert a művelés már igen mély, és sok a víz.

Azt javasolja, hogy a szertár mindig kellően legyen látva jó anyagokkal, különösen repesztő porral és jó bórrel.

A faszükséglet fedezése igen hiányos, mióta a kincstári birtokok külön tisztartók kezelése alatt állanak, szivattyusok is hiányoznak, különösen nyáron, és javasolja, hogy a Selmeczen fekvő 200 főnyi katonaságot lehessen szivattyúzásra használni.

A szenelőknek nagyobb bért kellene fizetni, mert távolabb helyekről kell most a szenet szállítani.

Vége panaszkodik, hogy a kohótisztek nem tartoznak most a bányabíróság alá, tehát nem ellenőrködhettek fellettek.

A bányabíróság tagjai is Schöpfer János ülnökön kívül használhatatlanok, de legtöbb bajt okoz Fischer Ernst György, ki semmit sem segít, csak mindenben akadékoskodik, és a felektől ajándékokat fogad el.

Az udvari kamara a jelentést augusztus 10-én visszaküldte a bányabírónak, hogy azt bepecsételve ő Felségéhez címelve terjessze fel.

1680 július 3-án megtiltotta Schneider Tóbiás városi bíró, hogy Weigl Bertalan az ő házában a bormérést folytassa, ámbár Weigl e házat 1677-ben a Ringen megvásárolta, és 1678 szeptember 3-án a bányabíróság előtt kimutatta, hogy 700 ft-nál többet vesztett a bányaművelésen, és ez okból a bányapolgárok gyűlésén neki a bormérés megengedettett, s azt ő mostanáig gyakorolta is. A városbíró elismeri azt, hogy Weigl bort mérhetne mint bányapolgár, de

mivel abban a házban soha sem mértek bort, azért nem akarja neki azt megengedni. Többszörös tárgyalás után sem változtatván meg a városbíró határozatát, egyszer, midőn Hodrusra távozott, bezáratta a bányabíró a városbíró pinczejét. A városbíró pedig, amint haza érkezett, még késő este össze hívatta a polgárokat, és letépette a bányabíró pecsétjét a pinczéről, miről a bányabíró panaszt tett, és egy polgárt, ki a pecsét letépésénél közre működött, elzáratott; a városbíró pedig elzáratta Weiglt.

1680 november 17-én gratulál a bányabíróság Vichter von Grueb András Jánosnak, hogy főkamaragróffá kinevezetett. Ez alkalommal ismételve kér védelmet a városbíró tulajkapásai ellen, s megemlíti, hogy ámbár a ragály még nem szűnt meg, de a Ringen és a tisztek közt nem mutatkozott.

1680 december 17-én értesíti a főkamaragróf a bányabírót, hogy mihelyt a ragály Selmeczen megszűnik, azonnal lejjön a differenciákat kiegyenlitendő, addig legyenek a várossal békében.

1681 május 22-én új bányabírószági írnok Hans Georg Leidschacher.

1681-ben csak május 22-én kezdődik a bányabírószági jegyzőkönyv.

1681 június 14-én jelenti a bányabíróság a főkamaragrófnak, hogy midőn a bányabíróság a felsőbiebertárnai kovács özevegét Sutzany Zsuzsannát felszólította, hogy a hagyaték felvétele végett vallja meg, hogy mennyi vagyona maradt a férje halála után, az özeveg a bevallást megtagadta, és Pater Petrus Stanko Societatis Jesu az asszonyt erre biztatta, s a bányabíróság előtt is azt állította, hogy az özeveg a bevallásra nem köteles.

Erre azt válaszolta a főkamaragróf június 26-án, hogy ne hallgassanak a paterre, hanem szorítsák az özeveget, hogy vallomást tegyen.

1681 július 15-én rendelte a főkamaragróf, hogy ő Felsége határozata szerint ezentul a felsőbiebertárnai mészár a bormérésért évenként 400 ftot fizessen a bányatársulatnak. Márciusi sört pedig sem a bányáknál, se, a kohók-nál nem szabad mérni.

1681 márczius 20-án elintézte a főkamaragróf a bányabíró és városbíró közt Weigl bormérése miatt fennforgott ellenkezést. Weigl folytathatta a bormérést.

1681 június 16-án értesíti a főkamaragróf a bányabírószágot, hogy ő Felsége június 5-én kelt határozatával az ezüstsikkasztóknak a kettős visszatérítést elengedte, és csak egyszeres visszatérítésre változtatta, avval, hogy egy évig a bányavárosokból kitiltva legyenek.

1681 július 27-én jelenti a bányabíró a főkamaragrófnak, hogy az ezüstsikkasztókra vonatkozó rendeletét teljesíteni fogja amennyiben az a zavaros időkben lehetséges, midőn most éjjel nappal fegyverben állanak, hogy a felkelők becsapását elháríthassák. Julius 21-én meghalt Fischer Ernst György bányabírószági ülnök.

1681 márczius 20-án megvette Pater Thomas Fegyertag Hodruson a Keszler János-féle házat a Birnbauntárna mellett a templom számára papi lakásul 40 tallérért.

1681 december 19-én értesíti a főkamaragróf a bányabírószágot, hogy Zweig Kristóf, a meghalt Fischer helyébe, és Winkler János az öreg Hainrich János helyébe bányabírószági ülnökökké kinevezettek.

1682 május 16-án feljegyeztetett, hogy a főkamaragróf testőrei (Leib Compagni) közül egy őrmester és 20 muskétás beszállásoltatott Hodruson.

1682 augusztus 22-én panaszolja Ladner Ignác a jezsuiták főnöke, hogy az ujonnan felszentelt katolikus temetőbe valaki egy meglőtt kutyát tett a kereszt mellé.

1683 elején bányabíró: Grueber Albrecht, ülnökök: Ernst György János, Winkler János, és Zweig Kristóf János, írnök: Leidschacker György János.

1683 január 21-én elítélte a bányabírószág Garttner Gottfried szénmérőt Hodruson Marwa Mátyás vájár megölése miatt 2 évi várfogságra vasban. A gyilkosság múlt évi október 15-én történt éjszaka, midőn a nevezettek többekkel együtt a Birnbauntárnánál levő sorompónál őrségen voltak, sokat ittek, összeveeztek, a gyilkos azt állítja, hogy puskája véletlenül sült el.

1683 február 12-én elítélte a bányabíróság Sepp Márton vájárt, kinek atyja Nándoraknán bányafelügyelő volt, egy évi várfogságra, mert Jandova Györgyre lőtt, és azt megölni törekedett, ámbar törekvése meghiúsult.

1683 június 27-én elhagyták Selmeozet a császári katonák, és velük együtt menekült Grueber Albrecht bányabíró is helyettesül hagyván Winkler János tlnökököt.

1683-ban közelebbi kelet nélkül följegyeztetett, hogy a felsőbiebertárnai vízvezetők fellázadtak, és kijelentették, hogy tovább dolgozni nem fognak, ha napi bérük egy poltárával meg nem jobbittatik. A lázítók elfogattak, és büntetést kaptak.

1684-re vonatkozó bányabírósági jegyzőkönyv hiányzik.

1685 január 13-án tartatott az első bányabírósági ülés, jelen voltak: Grueber Albrecht bányabíró, Ernst György János, Winkler János és Glantschnig Mihály tlnökök, és a bányabírósági írnok.

Első tárgy volt Freiszeisen György János körmöcsi k. gondnok kérelme, hogy a bányabíróság segítse őt ama 167 darab aranynak birtokába, melyeket 1678-ban, mikor a felkelők itt voltak, Freiszeisen ipja Rinkó kölcsönzött Reutter Mihálynak. Reutter azonban azt állította, hogy ezt a pénzt a város tartozik vissza fizetni; később pedig azt ígérte, hogy ha ő vissza kapja azt a 11 ezer aranyat, melyet Tökölynek kölcsön adni volt kénytelen, akkor majd megfizeti. De végre 1686 január havában még is megfizette.

1685 január 12-én kéri a k. főpénztárnok Posch György János, hogy engedjék meg neki a bormérés, és kimutatja, hogy milyen bányáknál részes; és pedig:

Finsterortnál van	1/16 része
Johan Andreae Erbstolln-nál	1/32 "
(ennél hetenkint 3-4 ft a veszteség)	
Paduai Szt. Antal tárnánál	8/16 "
(ennél egy év alatt 2000 ft volt a veszteség)	
Rabensteinnál	2/16 "
Lilgenstolln Siglisberg felett	2/16 "
Háromkirály tárna	1/32 "

János tárna az újvár alatt	2/16 része
Fundgrube Hodruson	1/16 "
Rothapfelbaum	1/32 "
Aranyasztal tárna a Höll-ben	16/16 "
György tárna im Berngrund	8/16 "

1685 május 3-án panaszolja a bányabíró egy levélben, melyet Mayer Jakab Theobald udvari tanácsoshoz írt, Bécsbe, hogy sem a bányászok panaszai, sem a lovasgazdák folyamodványai mindeddig eredményre nem vezettek, akár Abele ő Nagyméltóságához, akár az udvari kamarához, akár a főkamagrófhöz folyamodtak, és így menthetetlenül tönkre fognak menni, mert a városban és a vidéken elhelyezett sok katonaság mindent felemészt, a lovasság a takarmányt lefoglalta, úgy hogy a lovasgazdák se a szállítást se a víz emelést el nem láthatják lóerővel, és egyik ereszke a másik után elfulni engedtetik.

2. A parasztok a hosszas háború akatt a katonaság által annyira kipusztítottak, hogy a fuvarozásra már nem képesek, és a mi még soha sem történt, a kamara udvara a tüzelő fát, és a válató műhelybe a faszenet az embereknek hátton kellett behordani.

3. Hasonlóképen kifogyott a kohóknak már minden anyaguk, mert senki sem fuvarozhat.

4. Mivel a földművelőknek már nincs semmiük, nem hoznak a piacra semmit, s mindennek az ára kétszeres, és még úgy sem lehet kapni, - a szegény bányamunkások az ő szűk bérükkel pedig annál kevésbé jöhetnek ki, mert a fizetések nem tartatnak meg rendszeren, a katonákat pedig élelmezniük kell.

5. A bányászat annál nagyobb kárt szenved, mert az arany értéke elvonatik a kamarától és nem fizettetik rendszeren, az arany ágióval pedig a felek megterhelhetnek, s így minden anyag szállításától elidegenítettnek. Hogyha pedig a selmeczi kamara megbukik, a körmöczi és besztarcze-bányái nem fognak egyedül fennállhatni.

Mayer erre azt felelte május 8-án, hogy beteg, de azért igyekezni fog a panaszokat az udvari kamaránál előadni, és amennyire lehet orvosoltatni.

1635 márczius 12-én Leitschacher György János bányabírószági őrnök már meghaltnak mondatik. Új őrnök Hederzih János.

1685 április 20-án kihirdették, a bányapolgárok előtt, hogy Ő Felsége tőlők 30 ezer forintot kíván kölcsön venni a katonaság tartására, és felszólítottak, hogy a végre tehetségük szerint adakozzanak; aláírták a következők:

Schneider Tóbiás városbíró	1500 ft rhen.
A Háromkirály és János tárnai társulat	1500 " "
Posch kir. pénztárnok	750 " "
Dr. v. Hellenbach	450 " "
Reutter Mihály	450 " "
Lode szertárnok	150 " "
Glantschnig Mihály bányabírószági őrnök	150 " "
Wagner Mihály bányatiszt	100 " "
Singer Dániel kohótiszt	100 " "
Hartter Mátyás	300 " "
Hainrich Boldizsár	350 " "
Nicolay Justina	150 " "
Lang János	200 " "
Lorberer Ulrich János	150 " "
Limbach Gottfried János	300 " "
Markhl János és Rinkóné	300 " "
Winkler János	750 " "
	9,150 " "

1686 július havában vizsgálat volt néhány ezüstégető munkás ellen, kik kisebb mennyiségű ezüstöt eladtak néhány ezüstművesnek. A munkások elbocsáttattak, s az ezüstművesek 50 tallérig terjedő pénzbírsággal és félévig terjedő fogsággal büntetettek.

1687 április 24-én Glantschnig Mihály helyébe Rieger Simon Lipót neveztetett ki bányabírószági őrnökke a főkamagróf által.

1687 június 14-án a várossal egyetértőleg eltiltotta a bányabíró minden zenét a korcsmákban, mert a legújabb idő mutatják az isten haragját, ki háboru és más csapásokon kívül még megszámlálhatatlan sáskákat és hernyókat bocsátott a vidékre melyek a növényzetet teljesen megsemmisítik. A ki e tilalom ellen vét, 40 ft bírsággal büntettetik.

1687 márczius 27-én rendeli a főkamaragróf, hogy Rauchenpüchler Amandus a rosztgrundi kir. kohó sáfárja, miután reá bizonyult, s maga is beismerte, hogy 6 márka ezüstöt elsikkasztott, s avval a maga adósságát akarta törleszteni, a 6 márka ezüstöt megtérítse, és azután 1/4 évig vasban verve bezárattassék, és a k. hivataltól örök időre kitiltassék.

1688 július 24-én Blumberg báró össze vezett Selmezen Schmiedegg Lipót Theodor Tamással, és ennek szolgáját életveszélyesen megsebesítette, midőn pedig az ő szolgáját elfogni akarták, Blumberg maga is megsebesítettetett. A veszekedés vallási perlekedésből eredt, és Blumberg ki lutheranus volt szidta a szenteket, és Schmidegget mameluknak; apostatának és hundsuttnak szidalmazta. A főkamaragróf Blumberget nem büntette meg, hanem Rafada és Kalvinszky polgárokat, kik Blumberget megsebesítették, meg büntette 100 és 60 ft bírsággal.

1688 augusztus 28-án elítéltetett Thurzó Tóbiás a városbírótság által, miután nála ismételve dus ólom s más kohótermények találtattak, kizáratott és kitiltatott örök időkre a bányavárosokból. A főkamaragróf nem volt megelégedve az ítélettel, mert azt akarta, hogy Thurzó, miután már egyszer ilyen vétsége miatt megkegyelmeztetett, most kegyelem nélkül föl akasztassék. A főkamaragróf kijelentette, hogy ezentúl az ilyen kriminalis vétkeket a kincstári urádalmaiban fogja elítéltetni.

1688 szeptember 4-én kimutattatik a jezsuiták kérésére, hogy a bányaköltségekből mennyi esik a katolikusokra és mennyi a lutheranusokra (lásd Felsőbieber tárna és Szt.háromság altárna) a kimutatásból kiderül, hogy alapítatlan a lutheranusok azon állítása, mintha ők volnának főképen azok, kik itt a bányászatot fenntartják.

1689 április 30-án tette le a hivatalos esküt Meixner Ferencz mint bányabírószági Ülnök.

1689 július 16-án ismét folyamodnak a vájárak, hogy a katonabeszállásolástól felmentessenek.

1689 október 27-én megint a bányabírószág a személyzetet, hogy ne iszákoskodják ne káromkodják, hanem legyen józan és istenfélő, mert különben kemény büntetésben részesül.

A bányabírószági jegyzőkönyvek 1691, 1692 és 1693-ból hiányzanak.

1694 márczius 25-én panaszolja a bányabíró, hogy a katonaság a fiatalabb bányamunkásokat elcsábítja és besorozza, s így a bányamunkára nem marad senki, kéri a főkamagróft, hogy segítsen és ennek megszüntetését eszközölje.

1694 április 25-én "Ludvig von Thavonath Röm.Kay. Mat. Mundschenk, würkl. Hof Cammerrath und Obrist Cammergraf in Königl. Hung. Bergstätten" kinevezte Anreither Jánost a selmeczi kamarához titkárrá és a bányabírószághoz Ülnökké.

1694 május 8-án rendeli az udvari kamara, hogy a főkamagróf mindenkit megbüntessen a ki császári pénz helyett Goldinck-kel fizet, vagy császári pénzt ilyenekre váltat.

1694 május 8-án feljegyeztetett, hogy a bányabírószágnál Ülnökök: Anreutter Bapt.János, Sommer Kálmán, és Waldreich Ferencz.

1694 július 30-án folyamodtak a bányamunkások az udvari kamarához és a főkamagrófhöz, hogy a hadi adótól mentessenek föl, mert heti bérük csak 15-20 garas, és abból nem fizethetnek hetenkint 3-4 polturát.

1694-ben Kayser Bernát selmeczi bányapolgár a gyermekének dajkáját megejtette, s ez, hogy szegyenét eltitkolja, ujon szülött gyermekét megölte. A dajkának ezért feje vétetett, és Kayser is fejvesztésre ítéltetett, de a király 1694 június 19-én neki megkegyelmezett.

1694 október 2-án kinevezte Thavonat Albert Lajos báró főkamagróf Gerham Gottlieb Ferencz esküdő kémlész segédet a bányabírószághoz Ülnökké.

1694-ben Selmece vidékén a következő bányák szertek veszteségeket:

	kincstár		magáncsok	
	f	d	f	d
Szt.háromság tárna	1,864	67	3,107	79
Pachen tárna	109	18	1,637	72
Windischleutten	225	22	6,981	82
Hofer altárna	202	65	6,282	22
Háromkirály tárna	45	25	920	15
János tárna az Ujvár alatt	16	15	347	95
Mihály tárna a béalab.kapu
alatt	131	51	832	10
Uj Szt.háromság tárna Hodruson	403	32	2,820	11
Finsterort	530	28	530	59
Ó Mindszent tárna	114	76	1,526	89
Hilfgottes tárna Roszgrundon	161	69	3,106	2
János András tárna	96	10	1,057	5
Heiliggeist tárna	92	61	555	91
Gottesgab tárna	42	42	610	20
Clementis tárna	-	-	415	88
Jakab tárna	-	-	315	99
Simon és Juda tárna	-	-	1,279	42
Uj András tárna	-	-	579	43
Sophia tárna	-	-	767	58
András tárna a nagy erdőben	-	-	1,366	31
Maria tárna Roszgrundon	-	-	1,092	46
Glanzenberg altárna	-	-	85	50
Thiergarten tárna	-	-	181	60
	4,035	81	36,403	69
			40,439 ft 50 d	

1696 október 12-én meghagyta az udvari kamara a bányavárosokban levő királyi biztosoknak: Thomae Gundacker, Grafen und Herrn von Stahrenberg, és Johan Paul Bartholotti von Portenfeld uraknak, hogy miután Philipp Jakob Freiherr von Hirschberg az 6 felsőbiebertárnai (1/3+1/128) részét

a kamarának felajánlotta, adjanak erről véleményt a bányabíróság meghallgatásával.

A bányabíróság erre jelentette, hogy Hirschberg báró ezeket a részeket 169C-ben midőn hetenként 3-4 ezer márka termeltetett, 2000 fton vette, és utána szép jövedelemben részesült; most azonban csak 400-500 márka a heti termelés, a költség pedig 11,000 ftra megy, ennél fogva nagy a veszteség.

1696 október 2-án felszólították a kir. biztosok a bányabíróságot, hogy tegyen jelentést, mi az oka, hogy a felsőbiebertárnai termelés annyira megapadt, és a költségek oly nagyok? Tegyen egyszersmind javaslatot, hogy mit lehetne az üzemnél általjában megjavítani?

Erre felelte a bányabíró:

1. Ismeretes, hogy a bányák áldása az isten adománya, és hogy ezt a legközelebb lefolyt években, oly nagy mértékben élvezték Felsőbieber tárnán, mint azelőtt soha! Hanem a legújabb időben az érczek tartalma annyira megapadt, hogy a régebbi ezüsttermelést elérni lehetetlen, habár a vízemelésre és szállításra minden szükséges megtörténik, és nagy költséggel több akna lemélyítettett; de az előmélyítést kénytelenek voltak az érczek hiánya miatt megszüntetni. A bányamivelés fenntartása és új érczközhöz megnyitása végett szükséges lesz a telékeket dél felé feltárni és a víztől mentesíteni, ami bizony nagy költségbe fog kerülni.

2. Az olvasztást illetőleg a kincstári kohó minden mázsa érczre $1/8$ ráadást kap, hogy az ezüstoffogyatékot fedzhesse. Hogyha mindemellett fogyaték keletkezik azt elsimítják, mert a bányabíróságnak most nincs ott semmi befolyása. A szegény színégetők, ha megrövidítettetésük miatt panaszkodnak, a kohóirnok őket kedve szerint megbünteti s botoztatja, bezáratja, s ez alatt a meggyújtott bogsák hamuvá égnék.

3. Az erdők, melyek a bányabíró közvetlen rendelkezése alatt állának, a kohó irnokok tetszése szerint és a bányabíró tiltakozása ellenére vágattatnak, tudván, hogy

a bányabíró nekik nem parancsolhat.

4. Megengedettetik, hogy az érczmérők és színmérők mindenféle visszaéléseket kövessenek el, s ezáltal a fuvarosokat megkárosítsák s a fuvarozástól elidegenítsék.

5. Mióta a bányatisztek kivétettek a bányabíróság hatósága alól, ezek ismét gyűjtik az eltiltott kézi példányokat, azokat saját hasznukra beolvasztatják. a munkásokat tetszésük szerint elkergetik, s csak olyanokat vesznek fel és tartanak meg, kik nekik ajándékokat hordanak, a munkásokat magán céljaikra a bányán kívül felhasználják, béreiket pedig a bánya költségei közé felszámítják; és a bányabíróság nem képes mind-e visszaéléseket megszüntetni.

6. Az is megtörtént már, hogy a bányabíróság és a részesek tudta és akarata nélkül és ellenére bányaelőket alkalmaznak.

7. A szertárnok tetszése szerint szerzi be és adja ki az anyagokat, és az elhasználtakat saját javára értékesíti.

8. A választó műhelyben nincs a bányabíróságnak semmi tenni valója, tehát nem is tudhatja, hogy van-e ott valami javítani való.

Egyébíránt a magánrészesek bányatisztjel' és kohói még a bányabíróság hatósága alatt állanak, de ezek is arra törekednek, hogy a felügyeletről megszabaduljanak.

Végre pedig nagy itt a drágaság minden élelmi szerekben, melyeket a szegény munkás alig bír megszerezni, de mivel a város ez irányban többszöri felszólításra sem intézkedik, a bányabíróságnak pedig kötelessége a munkások érdekeire ügyelni, kéri a bányabíró a kir. biztosokat, hogy a vásár szabadságát elrendeljék.

1696 szeptember 11-én elítéltetett Fröhlich János 72 éves sirásó fejjesztésre, mert a gazdagabb sirokat felás-ta, és a holtak ékszereit elrabolta.

1698 május 13-án rendelte az udvari kamara, hogy a bányapolgárok egyenkint mutassák ki, veszteségeiket; e rendelet következtében kimutatta:

Reutter Mihály, hogy hetenkint kell neki

fizetni

317 ft 56 denárt

Kaiser Anna Dorottya asszony	44 ft 58 denárt
Hellerbach Gottfried János	163 " 79 "
Ehrenreutter Ehrenreich György	70 " 32 "
Hainrich Boldizsár	197 " 90 "

1698 december 20-án elrendelte Ludwig Albert Freiherr von Thavonath főkamaragróf, hogy ezentúl

1. A bormérés csak azoknak engedjék, kik hetenkint 4 ftot veszítenek a bányamivelésén.

2. A veszteség kimutatása előtt senkinek se engedjék meg a bormérés.

3. Örökösödés esetében a bányabirtok is elosztassék, és az örökösök közül csak azoknak engedjék meg a bormérés, kik az erre szükséges feltételeknek eleget tesznek.

1699 április 13-án kérték a munkások az udv. kamarától, hogy miután Selmech városára 13,366 fthnyi adó vetetett ki, és ennek $\frac{1}{3}$ részét 4,455 ft 33 denárt nekik kellene megfizetni, de ők erre nem képesek, az az adó nekik elengedjék. Megengedettett ugyan már egyszer 1692-ben, hogy az ilyen hadi adót helyettük a kamara fizesse ki, de azután később az udvari könyvvivőség a kifizetést nehezítelte. Kérik azért, hogy udvari kamarai rendelet által egyszer mindenkorra mentessenek fel minden hadi adó fizetésétől.

1699 június 6-án kinevezte a főkamara gróf Lemoni Henrik Györgyöt a bányabíróshoz ülnökké az elhalt Sommer Kálmán helyébe.

1699 július 31-én elrendelte Mayern Benedict Theobald, a főkamaragrófi hivatal administratora, hogy a tisztek és a bányabíró járják be mind a kisebb bányákat, és adjanak véleményt, hogy melyek hagyandók fel azok közül.

E rendelet teljesítettett, és a bányabíróság azt javasolta, hogy Ó Mindszent tárna, Röhrn tárna, Új Mihály tárna, Gabegottes tárna Roszgrundon, és Hüllgottesstolln Roszgrundon fenntartandók lennének, ellenben György tárnát Hodruson Jakab akna é János tárna a régi várhegyen, és Heilig Geiststolln a Hüllben felhagyhatók.

1699 szeptember 19-én kinevezte a főkamaragrófi hivatal administratora Naydhart Péter Jánost bányabírósági tlnökké Gerham Gottlieb Ferencz helyébe, ki felsőbiebertárnai sáfár lett.

1700 május 17-én írja Bened. Theob. v. Mayern administrator, hogy miután ő a főkamaragróffal és de Paulo úrral megvették a Pettschen utczában fekvő Markhl-házat 9000 fton, és e ház másképen semmi jövedelmet sem ad, ők pedig mindhárman már sok pénzt fektettek a bányába; adja meg neki a bányabíró az engedélyt a bormérésre.

A bányabíró az ügyet közölte a bányapolgárokkal, kik igen megbotránkoztak az administrator kívánságán és kérték a bányabírót, hogy a kívánságot ne teljesítse. A bányabíró megírta ezt az administratornak, de ez ismét sürgette az engedély megadását, és meg is kezdte a bormérést. Végre a bányabíró távollétében addig sürgette a tiszteket, míg azok neki ki nem adták az engedélyt, a bányabírósági jegyzőkönyvbe azonban be tették, hogy az engedély tőlők kiero-szakoltatott.

1700 junius 11-én folyamodtak a bányapolgárok a bányabírósághoz, hogy a mostani nagy szorultságban segítsen valahogy rajtuk, mert felsőbiebertárnai már több év óta vesztességben van, és e miatt a bányapolgárok annyira elszegényedtek, hogy a bányamivelést egészen abba kell hagyniok, a budai kamara pedig az idén már 6200 ft portiót behajtott tőlük, s most ismét 3500 ftot követel, és executióval fenyeget, a bányapolgároknak pedig nincs semmiük, mert dacára többszörös kérelmüknek nem akarja az udvari kamara felemelni az ezüst beváltási árát.

A bányabíróság e folyamodványt pártolólág terjesztette fel az udvari kamarához junius 14-én és megemliti, hogy ha nem kapnak a bányapolgárok segítséget, fel fogják hagyni a bányamivelést egészen, úgy mint legközelebb Körmöczön történt.

1701 julius 23-án rendeli a bányabíró, hogy a gyakori kihágások és verekedések elkerülése végett ezental a csapszékek este 9 órakor kivétel nélkül bezárandók.

1701 november 13-án letette az esküt Deadda Dávid mint felsőbiebertárnai sáfár. E miatt az eskü miatt összekocczanás történt a kamara és bányabírótság közt; az administrator azt rendelte, hogy Deadda az esküt a kamara udvarban tegye le a főpénztárnok előtt; ez ellen protestált a bányabíró, és panaszkodott a főkamaragróf előtt, hogy így a bányabírótság tekintélye meg semmisítettetik, egyszersmind bevádolta az administratorot, hogy 2 házban is méret bort, de bányát nem mivel. A kamaragróf rendeletére ezután Deadda az esküt csakugyan a bányabírótság előtt tette le.

1701-ben voltak kincstári bányatisztek: Fröhlich György, és Aigner János.

1702 július 25-én kérte Groszschmied Kristóf János kir. főpénztárnok, hogy bort mérhessen, a mi neki meg is engedtetett.

1703 február 28-án megszüntettetett a selmeczi polgárok kérelmére Szélaknán a heti vásár, melynek tartása néhány év óta szokássá vált. A megszüntetést a bíróválasztásra érkezett biztos gróf Löwenburg Jakab János rendelte el.

1703 márczius 17-én 103/rendelte báró Thavonath Lajos Albert kassai praefectus, főkamaragróf, és kir. biztos, hogy a bányabírótság tegyen javaslatot a magánbányászat felélénkítésére szükséges intézkedések felől.

A bányabírótság erre azonnal megtette javaslatait a következőkben:

1. Jó egyetértésben kellene élni a bányapolgárokkal; őket segíteni kellene, ha valóságban szükségben szenvednek, és a beváltott arany és ezüst értékét gyorsan és hadiadék nélkül ki kellene nekik adni.

2. Fel kellene menteni a bányapolgárokat minden hadi adótól és hadi szolgálattól.

3. Ha a bányapolgárok valahol érczet találnak, meg kellene hagyni őket annak élvezetében, és nem kellene azt tőlök erőszakolt altárnai mivelésekkel elnyerni, mint Biebertárná tette Andrástárnától, és Szt.háromság altárná Pachentárnától.

4. A bányapolgárokat meg kellene védeni a bormérési szabadság gyakorlatában, és az erre vonatkozó szabályokat újból rendezni kellene s megszüntetni a visszaéléseket.

5. Egyik vállalat segítse a másikat szükségében. Az olvasztás eredményeit ellenőrizze a bányabíróság.

Végre a bányatörvény elavult szabályait újból kellene kidolgozni, mert most a várossal sok összeütközésre szolgáltat alkalmat.

Aláírták a javaslatot:

Zweig von Ungnad Kristóf János bányabíró

Anreitter Bapt. János ülnök

Naidhand Péter János - "

Waldreich Ferencs "

Lemoni Hainrich György "

Hadernik János bányabíróügyi írnok.

1703 márczius 29-én megsemmisítette e rendeletet a főkamaragróf, és a szabad vásárt Szélaknán ismét helyreállította.

1703 márczius 31-én elrendelte a kir. bizottság, hogy mutassa ki a bányabíróság a meglevő bányapolgárokat, az utóbbi időkben szenvedett veszteségekkel együtt.

Erre kimutattatott, hogy a Frisowitz örökösök 1692 óta 1702-ig mennyi veszteséggel működtek Felsőbiebertárnánál és pedig

| év | bánya
költség | | kohó
költség | | Ezüstérték | | Aranyérték | |
|------|------------------|----|-----------------|----|------------|----|------------|----|
| sz | f | d | f | d | f | d | f | d |
| 1695 | 22,164 | 80 | 12,629 | 12 | 16,370 | 96 | 10,754 | 24 |
| 1696 | 18,538 | 24 | 8,794 | 24 | 11,338 | 88 | 4,656 | 20 |
| 1697 | 16,464 | - | 9,658 | 48 | 9,857 | 45 | 5,642 | 27 |
| 1698 | 17,400 | 32 | 12,433 | 23 | 15,182 | 7 | 7,674 | 17 |
| 1699 | 17,996 | 16 | 14,762 | 96 | 22,909 | 45 | 8,461 | 10 |
| 1700 | 17,382 | 40 | 10,234 | 56 | 13,023 | 36 | 6,391 | 62 |
| 1701 | 17,401 | 12 | 9,096 | 64 | 14,813 | 12 | 5,595 | 66 |
| 1702 | 16,018 | 24 | 8,411 | 20 | 12,700 | 70 | 4,769 | 48 |

143,365	28	86,020	40	116,186	2	53,944	74

tehát összes bányaköltség	143,365	ft	28	dr
kohóköltség	86,020	"	40	"
összes költség	229,385	"	68	"
ebből levonva				
az ezüst értékét	116,186	ft	2	dr
arany értékét	53,944	"	74	"
összesen	170,130	"	76	"
marad veszteség	59,254	"	92	"

E veszteségben részesültek:

Hainrich Boldizsár (1/64 x 2/16)	28,569	ft	34	dr
Weisz Anna asszony 1/256	6,348	"	74	"
Grueber örökösök (1/3 x 1/128)	4,232	"	49	"
Weisz György 12/12	3,174	"	37	"
Ehrenreutter Erzsébet asszony 8/12	2,116	"	25	"
Salmecz városa Pilarik után 8/12	2,116	"	25	"
Höflinger örökösök 8/12	2,116	"	25	"
Schmiedegg Illés 6/12	1,587	"	19	"
Schmiedegg Mátyás 4/12	1,058	"	12	"

Heinzeli Anna Mária asszony 4/12	1,058 ft 12 "
Schmiedegg Jeremiás (3/7 x 24/12)	2,720 " 90 "
Kayser Ulrich György (1/7 x 24/12)	906 " 96 "
Kayser Anna Dorottya asszony (1/7 x 24/12)	906 " 96 "
Nostitz Regina asszony (1/7 x 24/12)	906 " 96 "
Panner Susanna asszony (1/7 x 24/12)	906 " 96 "
Heldt Boldizsár 2/12	529 " 6 "
	59,254 ft 92 ár

1703. július 10-én pártolva felterjeszti a bányabírórság a lovasgazdák panaszát a főkamaragrófhhoz, és mondja, hogy néhány év óta a berendezett új szivattyúk mellett a lovak teljesen tönkre mennek, és a vizet még sem győzik lehozni, míg ellenben a régi szivattyúkkal a lovak megerősítése nélkül boldogultak. De most e dologban a bányabírórság véleményét semmibe sem veszik. Növekedik a lovasgazdák szorultsága a sok rézpenz miatt, melyet senki sem akar elfogadni, s melyen sem lovat sem takarmányt nem lehet venni.

1703. szeptember havában zavarok keletkeztek, és Rákóczy hadai majdnem ellenállás nélkül elfoglalták az országot, mert a végvárok nem voltak felszerelve, sem élelemmel sem katonasággal ellátva.

1703. szeptember 14-én 104/Korponán kelt levelével fel-szólította Ocskay László Salmece városát, hogy küldjön neki néhány drágakővel ellátott arany gyűrűt, és egy párducz-bórt; a tisztjai számára pedig különféle posztó nemeket és 10,000 rajnai forintot, s megígérte, hogy akkor békében hagyja Salmecezt, és tovább vonul katonáival.

Másnap azután 40 huszárja érkezett Salmecekre, és sok fenyegetés és alkudozás után megelégedett 2300 ft pénzzel és néhány vég posztóval.

1703. október 24-én feljegyeztetett, hogy az utolsó időben vert polturákból 1 font rézből 5 ft 3 garas, és 1 mázsa rézből 618 rajnai forint veretett, de a nép panasza következtében ezek bevonattak, és Rákóczy felkelése után olyan polturák vagy ötgarasosok verettek, melyekből 60 ment egy fontra, tehát egy fontból 15 rajnai forint, és egy mázsából 1800 rajnai forint veretett.

1705-ben félforintosokat is vertek rézből, az egyik oldalon a Mária képevel, a másik oldalon az ország czimé-
rével. Aranyokat és féltallérokat is vertek hasonló veret-
tel; a fél tallér értéke 1 ft volt.

De az új pénznek nem volt kelete az országon kívül,
és egy aranyért, melyet 4 ft 3 garas ezüstpénzen lehetett
venni, az új rézpénzből 5 ft 5 garast kellett adni; egy
ezüst forintnak az ára pedig rész pénzben 2 ft 23 garas lett.
Ennek következtében az ezüst és arany pénz mind ritkább lett,
és az ezüst és arany a lószerszámok és ruhák dissztésére és más
luxus czélokra fordítottatott, a rézből pedig mind több és több
veretett.

1704 január 12-én letették az esküt a tisztviselők a
bányabíróság előtt a következő minta szerint:

Esküszöm, hogy mint Magyarországnak, a ma-
gyar országgyűlésnek, a bányavárosi kamara főigazgatóságának
és a bányabíróságnak mindenkor hűségesen, szorgalmasan,
és készséggel szolgállok.

1704 február 23-án Armbruster Dávid, márczius 8-án
Aigner János, és június 21-én Weisz György tették le az es-
küt mint bányabírószági ülnökök.

1704 márczius 15-én Heidhard János volt bányabíró-
szági ülnök letétetett hivatalából, mert Rákóczyt és Hellen-
bachot szidalmazta. Lemoni György volt ekkor bányabíró he-
lyettese.

1705 és 1706-ból hiányzanak a bányabírószági jegyző-
könyvek.

1707 július havában elbocsátotta a fejedelem Zweig
von Ungnad Kristóf János eddigi bányabírót, és Hellenbach
Gottfried János báró fő kamarai igazgató javaslatára a bá-
nyapolgárok közül Heinrich Gottfried Jánost nevelte ki bá-
nyabíróvá.

1707 augusztus 13-án az elhalt Hedenich János bánya-
bírószági jegyző és ülnök helyébe a főkamara igazgató Fröh-
lich György bányatisztet, Poub Ádám bányasírnokot, és Deadda
Mihály Szt.háromság tárnai sáfárt tűzte ki jelöltként, kik
közül Fröhlich György választatott meg ülnökké.

1707 augusztus 27-én a főkamara igazgatója Hellenbach báró kinevezte Klement Samu városi aljegyzőt bányabíróvá úgy, hogy mind a két hivatalt viselhesse.

1708 április 28-án megintette a bányabíró a bányapolgárokat, hogy a bányaköltségekkel adósok ne maradjanak, s eddigi adósságaikat 14 nap alatt kifizessék, mert különben el fogják veszteni részeiket.

1708 május 12-én kérdi a bányabíró a főkamara igazgatót, hogy miután a bányaköltségek megfizetésére kitűzött határidő letelt, a nélkül, hogy a bányapolgárok fizettek volna, de sőt maga a kamara is több fizetéssel tartozik, mi történjék ez ügyben? A főkamara igazgató azt izenté vissza, hogy bizony minnyájan rosszul állanak, de legközelebb el akar menni Bercsényi tábornokhoz, s talán tőle segílyt kaphat, addig hát legyenek a munkások türelemmel.

1708 december 17-én felszólítja a bányabíró a bányapolgárokat, kik Rákóczy foglalása alatt felsőbiebertárnai részeiket felhagyták, hogy ha 14 nap alatt jelentkeznek, és az időközben felmerült költségeket utólagosan megtérítik, felhagyott részeiket ismét vissza kaphatják.

1708 október 26-án kinevezte kuhlbergi Löffelholz György tábornagy ideiglenesen a selmeczi írásteket.

1717-től 1728-ig hiányosnak a jegyzőkönyvek.

1726 február 26-án összeírták a bormérést gyakorló bányapolgárokat, és hogy mindenki mennyit veszít évenként a bányamivelésen, és taláztatott, hogy

Zacharides örökösök évenként vesztettek	-	ft	61 dr.
Lammitzer István	"	134	24 "
Leesi örökösök	"	30	11 "
Jung Károly örökösei	"	18	29 "
Dobrotka Jakab	"	18	12 1/2 "
Fleischer	"	15	34 "
Oberaigner Ignác örökösei	"	34	52 "
Lissovini	"	419	2 1/2 "
Kohlerné	"	24	35 "
Kochlatz örökösök	"	77	36 "

báró Hellenbach György évenként vesztett	91	ft	15	dr.
Schneiderné	25	"	55	"
Richter András	68	"	22	"
Faber Katalin	2	"	34	"
Geramb József Antal	164	"	49	1/2 "
Ehrenreuter örökösai	19	"	37	"
Grueber Ferencz	91	"	41	1/2 "
Schmied örökösök	98	"	10	"
Kastner Vilmos örökösai	27	"	11	"
Lanser Benedek	60	"	-	
Oberaigner György János	123	"	13	"
Weigl Sámuel	62	"	49	"
Schöneman örökösök	19	"	37	"
Feyl Benedek	41	"	4	"
báró Hellenbach Károly	562	"	43	1/2 "
Schöltz Sámuel	64	"	10	"
Friedenliebi Fritz	1101	"	-	"
Lang Ignác	10	"	35	"
Geramb József János	197	"	54	1/2 "
Preis	315	"	50	1/2 "
Mikoviny	112	"	29	"
Moller örökösök	81	"	45	"
Janoky	225	"	6	1/2 "
Tiendl	103	"	20	"
Markini Jakab	67	"	-	
Glitzky örökösök	128	"	21	"

Nem adták be a kimutatásukat

Selmece város, melynek 4 korcsmája van
Huszegger örökösök Kretsmány örökösök
Szmeccsányi és Henthaller örökösök.

E szerint volt ekkor Selmecezen 44 bormérés.

1728-ban volt Keyling Ádám János bányabíró, assesso-
rok voltak: Holstein János kamarai titkár, és szertárnok;
Eder Miksa György pénztárnok; Rust Imre saskói kulcsár; Got-
tier József fő aranyváltó segéd; Deadda Dávid fő banya-
tiszt; Stüberhofer Ignác k. második könyvvivő; Grueber Ig-

ác és Mitis Gottfried városi tanácsnokok és bányapolgárok; Corvadez Mihály Imre esküdt jegyző; és Weber Jakab jegyző segéd.

1728 január 12-én javasolja a bányabíró, és kéri a főkamagróft, hogy a szélaknai bányatelep számára nyerje meg a Hieronimitanus barátokat, kik közül 3 már itt van és igen meg tudták szerezni a közönség tiszteletét.

1728-ban volt a kamaragróf: Joseph Andre Wennzel Freiherr von Sternbach.

1728-ban össze irattak a városi polgárok birtokai, és az udv. kamata engedelmevel a bányamunkások birtokai is.

1728 október 17-én éjjel 10 és 11 óra közt meghalt báró Hellenbach Gottfried János.

1728 november 15-én aláírtak egy visum repertumot Richter András med. Dr. Feyll János chyrurgus, és Seydel Tóbiás chyrurgus: A bányabíroság az ez évben már másodszor törént bonczolásért az illetőknek összesen 6 aranyat, és az elfogyasztott bor árát engedélyezte a társpénztárból, megjegyezvén, hogy a bonczolás alatt mind a két esetben nagy hűdösséget kellett elszenvedniök. Az első bonczolásnál Dr Kochlatsch is jelen volt.

1728 november 26-án miután a bányapolgárok eddigi principalisa báró Hellenbach meghalt, a magán bányarészesek Pachentárna és Windischleuten principalisául báró Friedrich Leberecht von Kniechen und Freckleben választatott, a többi magánművek pedig báró Hellenbach György Andrást választották főnökke.

1730-ban volt bányabíró Keyling Ádám János, pénztárnok Rust, assessorok Gottier, Deadda, Grueber Ignác, Mitis, Corvadez jegyző, és Weber jegyzősegéd.

1730 február 11-én panaszkodnak a mészárosok, hogy nem adhatják ezentul a marha hus fontját 2 krért.

1730 márczius 4-én panaszkodtak a Pachen tárnai, Mohrer tárnai és Háromkirály tárnai munkások, hogy kényszerítetnek gabona vételére, sőt hogy bérük egy része a jövőben veendő gabona rovására levonatik előre. Megtilttatott a bátyairnokoknak, hogy olyan levonásokat ne tegyenek.

1730 április 22-én eladott Lang János örökösei 8 járgánylovat Knichen Anna Erzsébet bárónénak 390 ftért.

1730 augusztus 26-án panaszkodtak a pachantárnai, háromkirálytárnai és mohrertárnai munkások, hogy báró Hel-lenbach őket kényszeríti, hogy a gabonát tőle vegyék, és annak árát a bérfizetésnél visszatartja.

1730 szeptember 17-én bányamunkások küldettek a temesvári bánságba.

1730 november 2-án körirat intéztetett a szomszédos megyékhez, hogy bányamunkára ítelt gonosztevőket ide többet ne küldjenek, mert Bécestől már nagy számmal érkeztek ide olyanok.

1731 december 1-én megtiltatott a fuchslochi viertlmeisternek Neuschl Mátyásnak, ki az ő segédjével Langgal és Belházy János tanítóval a bányabírósnál megjelent, hogy ne merészeljen 100 ftot meghaladó örökségeket ezentul elosztani, mert az ilyenek a bányabíróság illetékessége alá tartoznak.

1732-ben volt bányabíró: Keyling Ádám János, assessorok: Holstein János, Eder György Miksa, Rust Imre, Gotter József, Deadda Dávid Dániel, Masoch Ignác; jegyző: Corvadez.

1733-tól 1740-ig bezárólag hiányzanak a bányabíró-sági jegyzőkönyvek.

1741-ben volt bányabíró: Koller Ferencz József, pénztárnok: Eder György, Ülnök Bekh József János, jegyző: Walitzek Jakab. Ülnökök Adami, Masoch, aljegyző: Hoffmann, erdőmester Rust.

1741 január 7-én a marhahus fontja 3 krral határozatik.

1741 január 14-én eladott Prüner János 10 darab gépelylovat Kónig Tamásnak 430 ftért.

1741-ben főkamargróf: Joh.Nep.Freyherr von Mitrovsky.

1741 január havában feljegyeztetett, hogy Walitzek Jakab bányabíró-sági jegyző eddigi 3 ftnyi heti fizetésének 4 ftra való felemeltetését kérte.

1741 június 6-án rendelte Mitrovsky főkamargróf, hogy a társpénztár számadásai évenként elébe terjesztessenek felül vizsgálat véhatt, és hogy a bányabíró-ság minden rendeletre, melyet tőle kap, jelentést tegyen, hogy miképen hajtotta végre.

1741 június 19-én vizsgálat tartatott a bányabíró ságnál Ferenczig András és 14 társa ellen a Sztitnya helyén talált kincs tárgyában.

Ferenczig bevallotta, hogy 3 június 3-án más két társával a Sztitnyára ment sétálni, később más három munkás is jött oda, és így hármanként csoportokban még 3-szor osztlakoztak hozzájuk, úgy, hogy mindössze 15-en voltak. Miután azt hallották egyszer, hogy zsványok a Sztitnyán pénzt ástak el, elhatározták, hogy ők a pénzt felkutatják; keresték is sokáig a sziklák közt, de nem találtak semmit; végre felmentek a várromokba és ott egy szegletben eltakarítván a törmeléket rá akadtak. Az egész leletet 16 részre osztották, és a 16-ik részt a templomnak adták. Mindegyikükre jutott 64 ft. A pénz mind tizenhetesekből állott (Siebzehner) s nem volt közte sem arany sem ezüst.

A pénzt azonban már elköltötték mindnyájan néhány forint kivételével, mit a bányabíróság lefoglalt.

1741 július 1-én bepanaszoltatnak a Schittisbergiek, hogy az épülő kápolna költségeihez nem akarnak hozzá járulni.

1741 első felében összeperelt a városbíró a bányabíróval, és ennek következtében elhatározta a város, hogy a bányabíróssággal többé nem érintkezik, és következetesen nem irt többet neki, sem tőle nem fogadott el átiratot, még egy számtalan lopásban bűnösnek talált asszonyt sem fogadott el további elítélés végett. Az asszony azután szerencsésen meg is szökött a bányabíróság fogságából.

1741 július 4-én szerződés szerűleg megengedtetett, hogy Himmelreich Fülöp Jakab és Frantzenau Ignác János kincstári területen Siglisbergen egy kereskedést nyissanak, melynek megkezdésére nekik a kamara 6000 ftot kölcsön ad 6% kamatra azon feltétel alatt, hogy ők a beszerzett árucikkeket 16%-kal drágábban adhassák, mint beszerezték, de a 16%-ból úgy a kölcsön kamatait, mind minden egyéb költségeiket fedezni tartoznak. Megengedtetett, hogy a munkásoknak hitelbe adhassák az árucikkeket, és a járandóságuk ezek béréiből levonattassanak más kereskedők hitelezései pedig ezen-

tul be ne hajtassanak levonások által a munkásoktól.

1741 július 15-én ismét vizsgálat tartatott a Szitnyán történt kincssásás miatt: Valeck Maczo és 10 társa június 19-én találtak a Szitnyán csupa tizenhetesekből álló kincset, melyet maguk közt elosztván, mindegyikre 40-50 ft jutott.

1741 augusztus 8-án elrendelte a főkamagróf, hogy a rendelet kihirdetése után senkitől se vonattassék le a bérfizetés alkalmával se a husért se a kenyérért az ő adóssága.

1741 augusztus 21-én közli a főkamagróf a bányabíróssággal a hét bányaváros panaszait, melyeket az országgyűlés elé terjesztettek, és utasítja a bányabírósságot, hogy ez iránt neki véleményes jelentést adjon.

A panaszlevél főpontjai a következők: A hét bányaváros kéri, hogy Ő Felsége kegyelmesen határozza el, hogy a bányabíró régi szokás szerint a városi polgárok válasszák, hogy a bányabíró a bányászati dolgokban valamint a bányászok közt előforduló peres ügyekben a városi tanács és bíró közreműködésével ítéljen. Hogy mindazok a lakosok, kik polgári telkek birtokában vannak, a városi hatóság alá rendeltessenek minden ügyekben akkor is, ha egyébként a kamarai hatóság alá tartoznak. Ezeknek végrendeletei a városi tanács előtt hirdettessenek ki, az osztzkodás ugyan ott tárgyalassék, a gyámokat és gondnokokat is a városi hatóság rendelje el és ellenőrizze. A városi tisztviselők választásában a kamarai tisztek ne avatkozzanak. Az erre vonatkozó rendeleteket a magyar udvari kamara közvetlenül küldje a városi hatósághoz, és nem a főkamagróf útján. A kamarai épületek a polgári terheket viseljék. Idegen fuvarosok hidvámot és 1 denár piaczi vámot fizessenek. Kőrmöcz városának az aranypróbálási joga ismét életbe léptettessék. Az erdők igazgatását a bányabíró a városi tanáccsal közösen eszközölje. Azokban az erdőkben, melyeket a városok saját pénzükön szereztek, szabadon rendelkezessenek a városok mint földesurak. A polgároknak a saját szükségükre szolgáló faizás szabad legyen. Bálabányán a szemelőktől szedett denár, melyet most a

bányabíró foglalt le, a városoknak vissza adassék. A polgári birtokkal bíró bányamunkások és bányászok aránylagosan viseljék a polgári terheket a többi polgárokkal. Selmeczen és Besztercebányán csak városi sör mérettessék. Körnőczön csak városi italokat legyen szabad mérni. Besztercebányán a Puchner-féle házban nyitott bormérés megszüntettessék. A Siglisbergen felállított kereskedés megszüntettessék. És egyébiránt is a bányavárosok szabadalmi megtartassanak, és a kamarai tisztek azokat semmi szín alatt se sértsék meg.

1741 augusztus 26-án letette az esküt a bányabíróságnál, Berger Károly Ferencz mint felsőbiebertárnai bányatiszt, és Schöbl József mint érczmérő a zsarnoczi kohónál.

1741 szeptember 2-án megegyezés jött létre a főkamara-gróf báró Mitrovsky és a jezsuita provinciális között a siglisbergi és steffultói bányászgyermekek tanítóira nézve. E szerint

1. Ha egy tanító meghal, a plébános pater jezsuita más alkalmatost választ helyébe, és azt nem írásban, hanem szóval bemutatja a társépénztárnak, illetőleg a bányabíróságnak megerősítés végett. Ha valamely fontos ok miatt az illető meg nem erősíthető, a plébános mást mutat be hasonló módon.

2. A tanító minden közönséges vétség vagy bűnre nézve a bányabíróság hatósága alatt áll, de ha a vétség nem súlyos, előbb értesítendő a plébános, és az ő kérelmének, ha lehet, elég teendő.

3. Ha azonban a tanító a tanítás körül vagy vallási dolgokban hanyagnak és hibásnak találtatik, megbüntetése minden fellebbezés nélkül a plébános kötelessége.

4. Ha a tanító vétsége oly nagy, hogy azt közvéleménysévé tenni nem lehet, a plébános elmozdithatja őt helyéből saját papi felelősségén és mást mutathat be megerősítés végett, a nélkül, hogy az okokat megmondani köteles lenne.

5. Ha a tanítók tárgyában a bányabíróság és a plébános közt differenciák keletkeznének, azokat a főkamara-gróf elé kell vinni kiegyenlítés végett.

6. Minden pénzbeli vagy viasz adományok egyedül a plébánosnak adandók át, a ki azoknak felhasználása iránt rendelkezik.

1741 szeptember 30-án feleskedtetett Grimm Ferencz zsarnóczai kohó kémlész.

1742 január 23-án jelenti a bányabíró a főkamara-grófnak, hogy a város következetesen ignorálja a bányabíró-ságot, és a bányászok felett illetéktelenül bíraskodik. Így legujabban Pudecker János windischleuteni vájáért, mert egy este midőn a városból hazament, a vereskuti kapuőrrel összeveszett és verekedett, bepanaszolta a városbíró a kir. fő-pénztárnoknál, s miután ez azt felelte, hogy ő a magánbányák munkásainak nem parancsolhat, hanem erre egyedül a bányabíró-ság illetékes, a helyett, hogy a városbíró Pudeckert a bányabíró-ságnál bepanaszolta volna, elítélte őt minden kihallgatás nélkül, és mivel megszökött, a bitófa alatt becsutellenek kiáltotta ki. De ezzel sem elégedvén meg, Pudecker házikóját Schittrishbergen megbecsültette, és eladásra kihirdette. E miatt a munkások igen felháborodtak, és a bányabíró-nál voltak avval az ajánlattal, hogy engedje meg nekik, vannak ők 3-4000-ren, majd rendre utasítják ők a városbíró-t, úgy, hogy nem fog többé garázdálkodni. De a bányabíró megtiltott nekik minden erőszakoskodást, és kéri a főkamara-grófot, hogy úgy a bányabíró-ság tekintélyét, mint a munkások nyugalmát megvédje, és ebben rendet osináljon.

1742-ben kincstári könyvvivő volt Geramb József János.

1742-ben bányabíró Salmecezen Kohler József Ferencz.

1742 márczius 6-án jelentést tesz a bányabíró a siglisbergi kincstári kereskedő vállalat üzletében tapasztalt hiányokról, melyek főképen abban mutatkoznak, hogy a munkások drága és finom kelméket kapnak tőlök hitelbe, és nagy összegű adóssággal terheltetnek, melyeket a bérfizetésnél oly nagy részletekben kell visszafizetniük, hogy élelmezésükre alif marad valami. A kereskedők fiatal embereknek is adnak hitelbe sokszor minden kezes nélkül, vagy oly kezeseket irnak be, kik arról semmit sem tudnak, s ha a

fiatalok megszöknek, meg veszik tőlük az adósságot bérle-
vonások által, miből számtalan perlekedés támad. A bányabi-
ró javasolja ennél fogva, hogy nevezett kereskedők a bá-
nyabírótság ellenőrködése alá rendeltessenek, a drága és
finom kelmék árulásától és nagy összegű hitel adásától el-
tiltassanak és kötelesek legyenek árjegyzéküket a bányabi-
rósnak bemutatni, hogy ez meggyőződhessek, valjon nem adják-
árucikkeiket drágábban, mint a szerződésszerű 16% hozzá adá-
sával a beszerzési árhoz.

1742 május 22-én bizonyítja a bányabírótság, hogy
Gajdos János bányásznak megengedte, hogy a felső Fuchslach-
ban neki kijelölt helyen egy házat építsen, és kertet körül
kerithessen, s ezt az engedélyt a telekkönyvbe beírta a bá-
nyabírótság, Gajdos pedig feljogosittatik, hogy a házat, s
kertjét saját tulajdonának tekintse.

1742 július 24-én feljegyeztetett, hogy a város meg-
akadályozta egy munkásház építését, melyet a bányabíró a
Háromkirály tárnai és Mátyás tárnai kutatási jegyek terü-
letén felépíteni engedélyezett. A város csak akkor akarja
az építést megengedni, ha a munkás előbb polgári jogot szer-
zett; a bányabíró pedig arra az esetre, ha a jogot megszerzi
megtiltotta neki az építkezést. Egy másik vájárnak, ki há-
zat vett, és ezt a városnál bejelentette kijelentette a
város bíró, hogy csak akkor erősíti meg a vételt, ha előbb
megszerzi a polgári jogot.

1742 július 28-án kéri a bányapolgárok, hogy a fi-
zetések ismét a városban tartassanak.

1742 július 30-án Voita Károly Antal kamarai orvos,
és Deadda Elek József k. bányatiszt kineveztettek ülnökök-
ké a bányabíróséghez, és letették az esküt szeptember 15-
én.

1742 augusztus 8-án fegyverben gyakorolták magokat
a munkások; ez alkalommal egy vájár a káplárnak ellene sze-
gült, és puskát emelt reá; ezért Gall bányatiszt a vájárt
megverte, mire a többiek körülfogták a bányatisztet, és fe-
nyeggetve követelték tőle, hogy ne üsse az illetőt, mert majd
ők is ütni fogják a bányatisztet. Másnap pedig a terézaknai

csillérek nem akartak a bányába beszállani. A dolog megvizsgáltatván Teplan Janó, és Chremko Mihály elítéltettek, hogy 2 hétig vasban dolgozzanak Felsőbiebertárnán, 4 csillér pedig a kincstári munkából kizárattott.

1742 szeptember 1-én felkérte a bányabíró a város bírót, hogy Grannecker Mátyás bajorországi csavargót, ki 50 ftot lopott, zárassa el, a városbíró erre választ nem adott, és a tolvaj elbocsáttatott.

1742 szeptember 15-én a bányabírósághoz üzenetet küldött Oberaigner városbíró, hogy ő a sugkorosmákban tartatni szokott éjjeli mulatságokat el akarja tiltani, és felszólítja a bányabírót, hogy a tilalmat ő is hirdettesse ki Fuchslochon és Stefultón; a bányabíró az üzenetet örömmel fogadta, és a felhívást teljesítette. Éjjelre pedig 4 bányászt és egy hajdút adott az őrjáráshoz segítségül.

1743-ban volt bányabíró: Kohler Ferencz József, ülnökök: Eder Miksa Gergely Bancalitäts Casszier; Rust Imre k. erdőmester; Beck József; Voita Károly Antal cameral Physicus; Deadda Elek József k. felsőbiebertárnai bányatiszt; Adami Antal János főkamaragrófi hivatal titkára; Waliczek Jakab bányabírósági jegyző; Lukovitz Károly aljegyző.

1743 márczius 2-án értesíti a főkamaragróf Mitrovszky báró a bányabíróságot, hogy gróf Berényi Tamás és gróf Balassa Pál egészségügyi k. biztosok rendelete szerint utasítandók az utazók, hogy addig, míg a ragályos betegség tart, utleveleiket minden községben, melyen keresztül utaznak, láttamoztassák, különben vissza fognak küldetni.

1743 márczius 22-én nyitattott fel Costebadie Jean Grill végrendelete, mely 1735 június 30-án kelt Szélaknán báró Fischer Emanuel József jelen létében. E végrendeletben Costebadie a tűzgépeknél birt részét özvegyének szül. Deutger Ludmilla Katalinnak hagyja örökségül.

1743 május 2-án erősítette meg a bányabíróság a Klingentárnai vájár lövész társaság alapszabályait.

1743 július 17-én bepanaszolták a vájárok, hogy a város bírója kihirdettette előttük, hogy 8 nap alatt polgároknak kell lenniök, vagy pedig házaikból ki kell költöz-

niök. A bányabíró megtiltotta, hogy polgárok legyenek, és azt rendelte, hogy költözzenek ki oly házba, mely nem fekszik a város területén, vagy ha ilyet nem találának, várják meg a kikergetést.

1743 augusztus 17-én értesítette a honti alispán a bányabírót, hogy Nógrád megyében Szakál községben ragályos betegség uralkodik, a bányabíró tehát kihirdettette, hogy az ő engedelmével senkinek sem szabad idegen embert szállásba felfogadni, vagy magánál tartani.

1743 augusztus 23-án Brean város bíró és Schmidt városi jegyző kimentek Vihnyére, és a Barbara tárnai társulat által megkezdett szőlő építés folytatását betiltották, s a már készen levő lefolyó vizárkot elrontották, a bányabíró tiltakozására azt felelte a városbíró, hogy ő a tanács nevében nem fogja tűrni az építést, legyen akár mi a következőse, hacsak meg nem adják a kívánt földesuri bért. A bányabíró tekintve, hogy nemsokára kir.bizottság fog ide jönni, megszüntette az építést.

1743 november 2-án megérkezett Selmeceyre gróf Endrődy kir. biztos, és ünnepélyesen fogadtatott Szélaknán, a fogadtatás bevégezéssel Gall János bányatiszt, a felvonult munkások kapitánya azt a parancsot kapta, hogy kövessék a kir. biztos kocsiját. Est ők tenni is akarták, de Kretschmáry városi ügyész ez ellen tiltakozván a kocsihoz lovagolt, és ott a biztosnak bepanaszolta, hogy ők mint nemes emberek nem mehetnek a munkások után, erre azt felelte a gróf, nem bánom én, menjetek vagy lovagoljatok, ahogy akartok, - s ezzel a dolog abba maradt.

1743 december 5-én rendelte a kir.biztos, hogy a bányabíró és városi hatóság egymás irányában úgy járjanak el egyelőre, a mint az 1734-ben szokásban volt.

1743 december 16-án felterjesztést tett a bányabíró a főkamaragrófhoz, és panasszkodik a város ellen, hogy ez a bányászok feletti hatóságot magához akarja ragadni minden ügyekben, melyek nem tisztán bányászatiak. A bányabíró tiltakozik ez ellen, és attul fél, hogy ezt a munkások sem fogják tűrni, mert így elvesztik minden szabadságaikat.

1744, 1745, 1746, 1747-ből nincsenek meg a jegyző-könyvek.

1747 június 16-án rendeli a király Mitrovsky főkamagrófnak,

1. Hogy a bányamunkások összeíratása a bányabíróság által keresztül vitessék, és meghatározottassék, hogy a szokásos "Heuerdritt" -ből mindegyikre mennyi esik.

2. A négy heti fizetés Selmecezen, a kéntheti anticipatio pedig Szélaknán tartassék.

3. A pjergi kincstári kereskedők boltja bezárassék, és levonások a fizetések alkalmával csak bírói rendeletre eszközöltessenek.

7. Megengedtetik, hogy a szénfillért, melyet utolsó időben Lang bányamester foglalt le, ezentul Bálabánya városa szedhesse, de meghagyatik, hogy az így beszédett összeget a bányamivelésre fordítsa.

8. Nem engedtetik meg, hogy a breitenbergi erdő a jezsuitáknak adassék, mert az erdők a bányászat számára fenntartandók.

9. A leégett selmeczieknek a kamarai pénztárból 2000 ft adományoztatik, és elváratik, hogy ezentul a város hatósága békében fog élni a kincstári hivatalokkal.

1748-ban volt bányabíró: Schmith János, jegyző: Walitzek Jakab; segédjegyző Heldt Boldizsár; tölőrők: Eder Gergely Miksa "general Cameral Cassae Directions Cassierer"; Beckh József János; Woita Károly Antal Cameral Physicus; a város részéről: Masoch Ferencz belső tanácsnok, Oberaigner György János belső tanácsnok.

1748 január 2-án kihirdettetett a főkamagrófnak 1747 november 20-án kelt rendelete, mellyel értesíti a bányabíróságot, hogy ő Felsége a király gróf Stampfer Gottlieb János kir. főbiztos elhalálózása, és báró Mitrovskynak Morvaországba történt áthelyezése után újra szervezte az alsó-magyarországi főkamagrófi hivatalt, és kinevezni méltóztatott: főkamagróffá: Mayern Theobald Károlyt udvari tanácsost; alkamagróffá és bányatanácsossá: Hechengartner Bertalan Lajos bánsági bányafelügyelőt; fő bányagondnokká Haupt-

man Antal volt idriai fő bánya és erdőmestert; fő kohó és zuzó gondnokká: Lemberger Antal volt sóvári sófőző gondnokot; fő gazdasági felügyelővé: Geramb József János eddigi selmeczi fő pánztárnokot. Ezek fogják ezentúl végezni a főkamaragrófi hivatal teendőit, melynek elnöke a főkamaragróf, ennek akadályoztatása esetére pedig az alkamaragróf, és ülnökei a bányatanácsosok.

1748 február 3-án vizsgálat tartatott Banaschovitz Lipót schmitnertárnai vajár ellen, mert ő 3 évvel ez előtt, mikor bormérő volt, a hóhér segédjétől egy emberi ujjat vett meg 3 fton, s a hóhér legénye azt mondta neki, hogy ha ezt az ujjat a hordóba akasztja a borba, akkor a bornak nagy kelete lesz; az ujj nála megtaláltatott, de ő tagadta, hogy azt a borba akasztotta volna. Azt vallotta egyébiránt, hogy a hóhérlegény Szélaknára is eladott egy bormérőnek egy ujjat egy aranyért.

1748 május 30-án rendeli Karl Theobaldt von Mayern főkamaragróf, hogy a munkásoknak megtiltassék a hit dolgában való vitatkozás.

1748 június 12-én munkásokat küldtek Telkibányára, és azoknak itt levő adósságait 59 ft 50 krral kifizette a kamara előleg képen.

1748 augusztus 29-én értesíti a főkamaragróf a bányabírószágot, hogy a "hochlöbl. kays. königl. Münz und Bergwe-sens Directions Hof Collegium" rendelete szerint a m.kir. kamara ezentúl: "m.kir.udvari kamara" esímet fog viselni.

1748 október 30-án rendelte a főkamaragróf, hogy a magánbányarészesek kérdestessenek meg, mi az oka azon másmint hallatlan szokásnak, hogy a kincstári magasabb tisztviselőknek, kik bányarészesek, sőt főrészesek, megtiltatik a magánbánya bejárása, és üzemének ellenőrzése?

1748 november 12-én meghagyatik a bányabírószágnak, hogy tegyen javaslatot, miképen lehetne a nagyon elvadult és korhelyeskedésnek indult hodrusi munkás népet ismét jó utra terelni?

1748 november 18-án javasolja erre a bányabíró, hogy szükséges lenne legközelebb Hodrusra kimenni, és ott egy

teljes bányabírószági törvényszéket tartani, a régi telepíró viseletét megvizsgálni, és ha vétkesnek találják, mást tenni helyébe; azután pedig minden héten eleinte, később pedig ritkábban is, kellene ott ilyen törvényszéket tartani, míg minden rendbe nem jön.

1748 deczember 16-án válaszol a bányabíró arra a kérdésre, hogy miért tiltatik meg a kincstári magasabb tisztviselőknek a magánbányák bejárása?

A bányabirtokosok legkevésbé sem ellenzik, hogy idegenek az ő bányájukat megnézzék, de az itteni magánbányák közt 3-félét különböztetnek meg: vannak ugyanis

1. A kincstári Felsőbieber tárnával közvetlenül határos magán bányák;

2. Olyan szomszédos bányák, melyeknél a kincstári főtiszték egyike-másika részes;

3. Vannak olyan magánbányák is, melyeknél kincstári bányatiszték az igazgatók.

Az ilyen 3-féle bányáknál nem engedik a részesnek, hogy magasabb kincstári tisztviselők tetszésük szerint bejárhassanak; mert ezeket a kincstár képviselőinek tartják, és félnek, hogy a magánbánya művelés függetlenségét elvesztik, ha ilyen főtiszték az ő kezelésüket részletesebben megismerik.

Hogyha azonban valamely peres kérdésben vagy a művelés biztonsága tekintetéből szükséges a bányát bejárni, erre a bányabírószág fel van a törvény által hatalmazva, és szakértőket is magával vihet.

A bányapolgárok óhajtják, hogy e tekintetben az eddigi szokás ezentúl is fenntartassék.

A bányabírószág jogosnak tartja a bányapolgárok e kívánságát, mert nekik joguk van az üzemet saját tetszésük szerint vezetni; hogyha pedig kötelesek lennének a bejárást a kincstári tisztviselőknek megengedni, ezek gyakran látogatnák bányáikat, s azoknak minden viszonyait kitanulván a magán telkeket kutatásaikkal annyira körülvennék, hogy a magánosok megfosztatnának fáradozásaiknak legnagyobb hasznától, és telkeiket ki nem terjeszthetnék amint erre már több példa is van.

A kincstári tisztek bejárásából csak perlekedések keletkezhetnek, mert ők mindent jobban akarnak tudni. Ha pedig a magánosok csakugyan nem jól mivelnek, ott van a bányabíróság, mely jogosítva van a bányát szakértőkkel bejárni, ha szükségesnek tartja.

A bányabíróság nem tartja czélszerűnek, hogy ez a szobrás megváltoztassák, ámbár a fejedelemlennek joga van azt megváltoztatni, mert ha a magánosok kötelesek lennének megengedni, hogy a kincstári tisztek az ő bányájukat akár mikor meglátogassák, és a látottakat megbírálják, s különféle intézkedéseket tegyenek, miknek költségei a részeseket terhelné, akkor nem sokára elvesztenék a részesek kedvüket a miveléshez; hogyha pedig a kincstári tiszteknek nem lenne szabad bírálni és intézkedéseket tenni, akkor az ő bejárásuk egészen fölösleges.

Mind ez azonban nem áll a kincstári legfőbb tisztviselőkről, a bányatanácsosokról, kik a főkamaragrófi hivatal élnökei, és mint ilyenek a bányabíróság felett állanak, és mind arra fel vannak hatalmazva, és mind azt megtehetik, amire a bányabíróság van felhatalmazva, s amit a bányabíróság megtehet.

Hogyha azonban azt véli a főkamaragrófi hivatal, hogy a bányabíróság a mostani viszonyok között, midőn 23 bánya van mivelésben, nem végezheti a mivelés ellenőrzését helyesen; azt vélné a bányabíróság, hogy czélszerű lenne a végre egy pár egyént, mint bányabíróági tagot, kinevezni és fizesetni kik eakü alatt köteleztetnének az egyes bányák viszonyait titokban tartani.

1748 december 30-án rendelte a főkamaragróf, a bányabíróság ügyvitelére nézve, hogy

1. Ha a bányabíróság a munkások közül valakit ki akar hallgatni, azt néhány nappal előbb mindig jelentse be az illető bánya vagy kohó ügyi tanácsosnál, vagy a magánosok főrezsesénél, hogy az illetőnek távol léte miatt a szükséges intézkedéseket megtenni lehessen.

2. A bányabíró vagy segéde minden vasárnap szóbeli jelentést tegyen az alkamaragrófnál a héten át tárgyalt ügyekről.

3. A bányabiróság mutassa ki, hogy minden egyes magánbánya milyen területtel bír, mennyi munkást foglalkoztat, és hány tisztviselőt alkalmaz.

4. A bányabiróságnál letéteményben levő, részben kincstári pénzek, azonnal beszállítandók a főpénztárba.

5. Adjon a bányabiróság kimerítő véleményt a lutheránusok panaszára, hogy halottjaik a kapunál elvételnek, és a jezsuiták által temettetnek el, és hogy ezért nekik stólat is kell fizetni.

1749 márczius 1-én megemlittetik egy jelentésben, hogy most Selmeecz körül 25 magánbányavállalat létezik, ezek közül 4, és pedig Hilfgottesstollen, Barbarastollen, Dreimünichenstollen, és Neu Sanct Xaveristollen nem művelte-tik, a többi 21-ben dolgoznak.

1749 április 4-én értesíti a főkamagróf a bányabiróságot, hogy ő Felsége a Bonorum Montanico-Camerarium Praefectoratust megszüntetendőnek találta, és az eddigi praefectust Baross Györgyöt elbocsátani kegyeskedett; ellenben a főkamagrófi hivatalhoz egy Fiscum Camerarum et Dominiorum Montanorum-ot rendelt, és ez állomásra az eddigi városi jegyzőt Szigethi Imreh Ferencz Jánost nevezte ki.

1749 április 23-án rossz néven veszi a főkamagrófi hivatal a bányabírónak a magánbányák bejárhatása tárgyában 1748 december 16-án felterjesztett jelentését; magmagyarázza, hogy a bejárás csak a magánbirtokosok javára válhatik, ha nekik jó tanácsokkal szolgálni fognak, és elvárja, hogy a magánosok még egyszer felszólíttassanak, és azután kedvezően nyilatkozni fognak.

1749 július 15-én felterjeszti a bányabíró a magánbányabirtokosok nyilatkozatát a bányabejárások tárgyában. Mihálytárna nem tesz semmi akadályt, és megengedi a bejárást; de a többi bányabirtokosok tiltakoznak a bejárások ellen, és fenntartják jogukat, hogy a bányák üzemére nézve tetszésük szerint intézkedhessenek.

1749 július 22-én kihirdettetett a főkamagróf rendelete, mellyel eltiltotta a munkásoknak és tiszteknek a vadászatot.

1749 augusztus 27-én értesíti a főkamaragrófi hivatal a bányabírószágot, hogy Ő Felsége július 27-én kelt legnagyobb határozatával újra szervezte a bányászati hivatalokat és bányabírószágot, és pedig a bányatanácsos fő bányagondnok Hauptman Antal mellé 1 bányagondnokot, 1 segédgondnokot, 1 bányamérnököt, 6 bányatisztet, 1 segéd bányamérnököt, és 6 segéd bányatisztet a szükséges számú bányaelőrelé mellett. Ennek következtében az eddigi bányagondnok Kirchner Mihály Miksa nyugalmaztatik; Spiegl segéd gondnok kineveztetik a bányabírószághoz ülnökké; hogy legyenek a bányabírószágnál a bányamivelésben járatos ülnökök, még 2 volt bányatiszt neveztetik ki ülnökké, és pedig Schivy Pülöp és Schuball Márton, Spiegl pedig vice bányabíró legyen, és ez a 3 állomás mindég az öregebb bányatisztok, bányamérnökök, vagy bányagondnokok közül töltsessék be. Ezeken kívül még 2 esküdt neveztessek ki a bányabírószághoz az öregebb bányaelőrelék közül.

Zipszer Máté eddigi társulati bányatiszt kineveztetik bányagondnökká az ő ügyességét és ismereteit tekintve, daczára annak, hogy nem katolikus, de elváratik tőle, hogy saját hitfeleit nem fogja a katolikusok kárára pártolni. A gondnok rangja a főpénztárnoké és bányabíróé között van, a segéd bányagondnok a bányabíró után következik és megelőzi a bányamérnököt és vice bányabírót, valamint ezek megelőzik a bányamérnök segédet, bányabírószági ülnököket és bányatiszteteket, kik koruk szerint következnek egymás után.

Deadda Elek József marad segéd bányagondnok. Bányamérnökké kineveztetik: Briun Tóbiás; segédmérnökké: Thurmann, valóságos bányatisztokká (Überreiter): Leibwurtz, Berger, és Schütz, és egyet nevezzenek ki a magán részesek; segéd-bányatisztokká: Orsette, Angerstein, Rodlmayer, Schuchmann, Wöllner, és a fiatal Sivy.

1749 augusztus 27-én értesíti Mayern Theobald Károly főkamaragróf, hogy Ő Felsége ötet a főkamaragrófi hivatal viselésétől, mely csak 2 évre vállalt el, a 2 év elteltével a legközelebbi október végével felmentette, és bárói rangra emelte, főkamaragróffá pedig Lauer Ferencz János eddigi csehországi bánya és pénzügyi administratort nevezte ki

3 évre azzal, hogy ha öregsége miatt az ő alatt akadályos-
va lenne hivatalát teljesíteni, az udvari bánya igazgató-
sági Collegiumnál előadó Kempf von Augreth helyettesíthesse
őtet.

1749 november 10-én értesíti a főkamaragrófi hivatal
a bányabíróságot, hogy miután az eddigi kohó és szúó gond-
nok bányatanácsos Lemberger Antal Szomolnokra tétetett át
fő bánya és kohó gondnokká; az így itten megürült fő kohó és
szúó gondnoki állomásra az eddigi fő gazdaszáti inspektor
bányatanácsos Geramb József János neveztetett ki.

1749 november 28-án értesíti a főkamaragróf Lauer Fe-
rencz János a bányabíróságot, hogy Rust Imre eddigi lipcsi
udvarbíró bányatanácsossá és fő gazdaszáti s erdészeti in-
spektorrá, a főkamaragrófi hivatal titkára Adamy Antal János
pedig e hivatalának megtartása mellett bányatanácsossá kin-
veztetett.

II. KÜLÖNFÉLE SELMECI VÁLLALATOK

1. Bányaigazgatósági adatok, 1661-1739

1661 február 18-án írja báró Chaos főkamaragróf Bécsből, hogy örvendezett a hirnek, hogy a Háromkirály tárnában szép érczet kaptak.

A Háromkirály tárnai társulat, mint veszteséggel dolgozó, kapott minden 15 latos márka ezüstért 1665-től 1675 szeptember 12-ig 8 tallért 5% levonással = 11 ft 60 denárt.

1700 november 29-én eladta Koch János az ő 12/16 részét, és Fortzeg Mihály az ő 4/16 részét a nagy ér mögött a hegyen fekvő Weber tárnából, tehát ők ketten eladták az egész Weber tárót, a vashányát minden hozzá tartozóval együtt 44 tallért Örökáron Albert Jánosnak, Grinling Mártonnak és Rayner Jakabnak.

1700 december 9-én szerződést kötött a kincstár a Háromkirály táró társulattal, mely szerint megígéri, hogy a társulat szegény érczeiből termelt kéneget átveszi, és annak arany és ezüsttartalmát megfizeti, olyasképen, hogy ami az aranyban 1 denárt és az ezüstben 1 latot el nem ér, azt nem fizeti, és mint más beváltásoknál az a kohónak marad remediálni.

1714 augusztus 16-án jelentik a főtisztok, hogy Háromkirály táró nagy jóvedelmet nem adhat, mert minden oldalról körül van fogva, nem terjeszkedhetik, és csak régi hagyatékokból keres valamit.

Ugyanakkor jelentik a főtisztok, hogy a hodrusi Szt. háromság bánya jóvedelmet adott volna, ha a vízemelés kézi szivattyukkal nem került volna sokba.

1716 augusztus 7-én (104 sz.) udvari kamarai rendelet a gróf Caraffa-féle bizottság jelentésére.

Háromkirály tárc fenntartandó.

Szt. Háromság Hodruson fenntartandó.

1718 június 12-én kimutatja Halbendienst kohó tiszt, hogy a hodrusi János tárc zuzó érceiből egy kuzókerékkel termelhető hetenkint 2 mázsa szinpor 16 latos, melynek értéke 32 ft

A bányában 4 ember termel hetenkint

2 mázsa 10 latos érczet, melynek értéke 20 ft

összes érték 52 ft

A költségek tesznek hetenkint:

A felügyelőnek	1 ft 5 garas
a vágó munkásnak	- " 13 1/2 "
a másik vágónak	- " 13 1/2 "
a választó fiúnak	- " 7 "
a takarító fiúnak	- " 8 "
a szírelőnek	1 " 15 "
a szírelő fiúnak	- " 13 1/2 "
a zuzó legénynek	1 " - 1/2 "
a csillérnek	1 " 2 "

Összesen 7 ft 18 garas

kohóköltségek 4 mázsa a 3 ft 5 garas

13 ft - "

Összesen 20 ft 18 garas

Marad felesleg	31 ft 2 garas
tehát évi felesleg	1513 "
és a kincstár jövedelme e mellett	1800 "

1719 február 19-én (54.sz.) jelenti a selmeczi főpénztáros a Pozsonyban levő főkamaragrófnak, hogy a Mariahimmelfahrt bánya számára készülő vizemelő rudas gép már nem sokára készen lesz, és hogy Kirchner bányatiszt aki ott a felügyeletet teljesíti magát nem jól viseli, és más helyre lenne átteendő.

1719 márczius 12-én (83.sz.) jelentik a selmeczi főtisztok a Pozsonyban levő főkamaragrófnak, hogy Kirchner helyett Cornelinek adták át a Mariahimmelfahrti rudas gép építését, ki azt rövid idő alatt bevégezni fogja. Viz van mindenütt bőségben.

1719 május 28-án jelentik a főtisztok a Bécsben levő főkamaragrófnak, hogy a Mariahimmelfahrt táró számára épített vizemelő rudas gépet Kirchner bányatiszt bevégezte, és az jól jár. A vizet még a régi géppel lehúzták, és a bányamunkát megkezdték, egy aknával lyukasztottak, s most már száraz a bánya és jó a levegő.

1719 július 2-án (214.sz.) jelentik a főtisztok, hogy Mariahimmelfahrt tárónál 27 kosár ércz van már készenlétben, és hogy a szúója jár. Az utolsó időben rossz volt a bányában a levegő, de már megjavult.

1719 szeptember 7-én (269.sz.) jelentik a főtisztok, hogy Mariahimmelfahrt táróban szép gazdag vastag ércz áttetett meg, s remélik, hogy tartós lesz.

1719 deczember 22-én (361.sz.) jelenti Aigner administrator, hogy Mariahimmelfahrt táróban, melynek részeit ő engedte át a kincstárnak, szép érczek vannak, és munkások szükségeseek.

1721 október 28-án Kirchner Mihály Miksa jelentése.

Mindjárt az alsó kincstári hodrusi kohó alatt van a János-táró bánya, mely Halbendienst kohótiszt tulajdona volt, de újabb időkben Aigner főpénztáros vette át tőle, és kincstári pénzből fedezi költségeit. Így gazdálkodik ő, a jó reményű kincstári miveléseket szüntetni hagyja, és a pénzt

ilyen haszontalan bányára fecsérli.

Még valamivel lejjebb a hodrusi völgyben Dóczy birtokán van a Mariae Himmelfahrt bánya, mely Khüssel-nek is neveztetik.

Ezt a régi bányát 1709-ben Aigner főpénztáros nyitotta ki újra, és egy tekintélyes társulattal művelte, az Aigner gazdálkodása mellett azonban a részesek lassanként elmaradtak, és csak az öreg Thaler és Himmelreich Mátyás felsőbiebertárnai bányáirnok maradtak, Thaler halála után pedig csak Himmelreiché maradt a bánya.

1715-ben nagyon igyekezett Aigner rábeszélni a Caraffa-féle bizottságot, hogy vegye meg 6000 fton ezt a bányát, de a főkamagróf Thavonat nem volt rá birható. Később azután, 1717-ben, midőn Felsőbieber táró megint jól állott, és feleslege is volt, egy rudas vízemelő gép építtetett az alsó Hámortól a bányáig kincstári költségen.

1719-ben Aigner főpénztáros Deadda bánya tisztnek hetenként 3 ftot rendelt a bánya felügyeletéért, de ezt Thaler 1720-ban megszüntette, Thaler halála után azonban Aigner ismét kiutaltványozta.

E bánya költségeit Aigner a kincstárból fedezi, és pedig úgy a kincstári, mint a Thaler, Himmelreich és saját részeit is.

Ez a bánya nem a kincstárnak való, és ha a kincstár segíteni akarja, elegendő lenne az ezüst beváltási árát számára felemelni, tekintettel a nagy vízemelési költségekre.

1724 márczius 3-án jelenti Sternbach főkamagróf, hogy Mariahimmelfahrt bánya már rég óta évenként 4000 ft ráfizetést kíván. A bánya még nem mély, de már most is sok vize van, az ércz csak szórványosan fészkekben jön elő, dél felé nem táplálnak semmi reménységet, de észak felé keresztül akarnak menni a patak alatt, és azt hiszik, hogy a szemben levő hegyben még kincseket találnak. Nem érti az itteni bányászok esze járását; ha a szemben levő hegyben vannak a kincsek, hát miért nem keresik fel azokat ottan közvetlenül, és a nélkül, hogy a patak vizét a bányába beeresztenék, és kihuzásának költségeivel minden művelést lehetet-

lenné tesznek. Nem javasolja, hogy ezt a bányát a kincstár tovább is fenntartsa. Az igaz, hogy a gépekre és épületekre már sokat költött, de mivel nincs kilátás az eddiginél jobb eredményre, legjobb, ha a bánya minél előbb felszártyatik.

1724 május 19-én jelenti a főkamagróf, hogy Mariahimmelfahrt bánya most valamivel jobb eredménnyel dolgozik, mint a múlt évben, de ez nem onnan ered, hogy az év megjavult volna, hanem onnan, hogy az év elején midőn észrevették, hogy a kincstár a bányát fel akarja hagyni, minden érczmaradványt összekerestek, és a lágy időjárás következtében a zuzó folyvást dolgozhatott, valamint a munkások is megerőltették magukat, hogy a termelést emelve munkájukat megtarthassák.

A bánya pártolói azt mondják ugyan, hogy a főkamagróf nem mondhat helyes ítéletet a bányáról, mert azt nem ismeri. Ebben némileg igazuk van. Mert egy főkamagrófnak nincs annyi ideje, hogy az itteni nagy terjedelmű bányákról magának oly részletes ismeretet szerezhessen, mint az itt nevelkedett tisztek és altisztek 20-30-40 év alatt maguknak szereztek; de ami a bánya mérnöki tudományt illeti, ezekben az itteni legjobbakat sem tartja magánál jobbaknak, és éppen ezek indították őt arra a javaslatra, hogy a kincstár ne költson többet e bányára, hanem fordítsa inkább a pénzt oda, ahol abból több haszon várható.

1724 augusztus 24-én jelenti a főkamagróf, hogy a Mariahimmelfahrt táró bánya az idén meglehetősen fedezni fogja költségeit, és nem lesz nagy vesztesége.

1724 október 12-én jelentik a főtisztek a főkamagrófnak, hogy Mariahimmelfahrt tárónál az érczosztás 60 márka ezüstöt tett.

1724 november 8-án jelenti a főkamagróf az udvari kamarának, hogy Mariahimmelfahrt táró bánya az első fél évben veszteség nélkül dolgozott, de a második félévben az esővíz hiánya és a bányavíz bősége miatt fel kellett hagyni a mélységet, és mert nagyon keveset termel. Igyekezett a bánya művelésére egy társulatot összehozni, de a bányapolgárok nem

akarnak bele fogni, mert azt mondják, hogy ha a kincstárnak nincs belőle jövedelme, nekik még kevesebb lesz. A legközelebbi főbejárás alkalmával alaposan meg fogja vizsgálni a bánya állapotát, és akkor megteszi javaslatát.

1725 január 26-ikán bizonyítja Holstein János szertáros és volt kamarai titkár, hogy a Caraffa-féle bizottság itt léte alkalmával 1717-ben báró Thavonath főkamagróf Aigner János főpénztárosnak azért, mert a Mariahimmelfahrt bányánál levő részeit a kincstárnak átengedte, 6000 ft jutalmat ajánlott, de e jutalom mindeddig ki nem adatott.

1725 szeptember 6-án írja Aigner János egy levélben, hogy 1000 tallér költséggel a Mariahimmelfahrt bányát egészen rendbe lehetne hozni, a szivattyukkal együtt, és ha ez a pénz neki rendelkezésére adatik, ő megigéri hogy azt 1/4 év alatt a feleslegből vissza téríti, és a bányát olyan állapotba helyezi, hogy azután magát saját termeléséből fel-tarthassa.

1725 szeptember 12-én jelentést tesz Aigner a főkamagrófnak a Mariahimmelfahrt bánya tárgyában, e jelentéshez van mellékelve Siwy Philöp volt bányaeügyelő jelentése, hogy a bánya milyen állapotban volt, midőn a vízhúzó gép gördődjének törése következtében felhagyatott.

A törést 3 óra alatt helyre lehetett volna állítani. A Kunst- és Stainern-Schacht között a mélységben egy kalapács szélességű ércz hagyatott el, melyen 2 talppásza volt a keresztéig dél felé, ezen a keresztéren is 3-5 hüvelyk széles volt az ércz, és itt lehetett volna még 16 csapat munkást telepíteni, itt az ércz nem csak a talpban, de a főntjében is látható. A középső járaton ezen a kereszt éren 31 kosár érczet termeltek az nap, mikor a törés történt.

1725 október 18-án jelentést tesz Sternbach főkamagróf Aigner János volt administrator védő iratára, melyet az udvari kamarához beadott. Aigner tiltakozik ebben az iratban azok személye ellen, kik az ő ügyében a vizsgálatot fogantositják, és különösen Mariahimmelfahrt bánya állapotáról véleményyt adtak; azt mondja, hogy azok lutheramusok és fiatal emberek. Aigner volt régebben fő birtokosa a Mariahimmel-

fahrt bányának, azután átengedte birtokát a kincstárnak, és ezért most 6000 ftot kér jutalmul. Nagyon valószínű, hogy Aigner régebben, mikor a bánya még az övé volt, a művelésre szükséges ellátmányt az ő kezére bízott kincstári pénzekből vette. A vizsgálat majd ki fogja deríteni, hogy mennyit? A követelt jutalomra nézve pedig úgy áll a dolog, hogy az neki csak abban az esetben ígértetett, ha a bánya jövedelmez, és a jutalom a jövedelemből lesz adható.

Aigner azt állítja ugyan, hogy ha a kincstár 1000 tallért ad rendelkezésére, ő evvel hetenként 50 márka ezüstöt fog termelni a bányából, és ha ezt az ígéretét nem tudná teljesíteni, minden büntetésnek aláveti magát, még ha életébe kerülne is.

Erre az ígéretre a főkamagróf nem sokat tud adni. Mert Aigner 5 éven át kezelte ezt a bányát függetlenül a kincstár költségein, és ez idő alatt termelt 1719-ben semmit, 1720-ban az egész éven át 49 márkát, 1721-ben 131 márkát, 1722-ben 113 márkát, 1723-ban pedig 115 márkát, 1724-ben jött a bánya a főkamagróf igazgatása alá, és termelt az évben 168 márkát, és pedig azért többet mint az előtt, mert az emberek attól féltek, hogy a főkamagróf a bányát fel fogja hagyni, tehát igen szorgalmasok voltak, és minden ércz-hagyatékot össze szedtek.

Ebből az eredményből meg lehet itélni, hogy mennyire birhat alappal Aignernek az az ígérete, hogy ő mostan 2600 márkát fog évente termelni! midőn az előtt átlag 120 márkánál nem tudott többet termelni.

Ami a követelt jutalmat illeti, az bizony nem adható ki még egyhamar, mert a bányára eddig már 31,597 ft 40 1/2 denárt fordított a kincstár, és semmi remény sincs, hogy e pénz vissza kerüljön, mert vannak ugyan a bányában vékony ércz zsinórok, de annyi víz fakad a mélységben, hogy lejebe menni lehetetlen, a felső szinten pedig igen kevés az ércz.

Aignerre nézve megemlíti a főkamagróf, hogy ámbár szünet nélkül esküszik, hogy az ő lelkiismeretét semmi sem terheli, mégis reá bizonyodott már eddig is, és ő is kénytelen volt elismerni, hogy a kamara hitelezőinek kielégítése

czimén 5000 ftot vett ki a pénztárból, de azt a maga zsebébe tette, s a hitelezőknek semmit sem adott belőle. Az ő administratioja alatt meghamisította a próbák kimutatását, hogy a termelést a valódinál nagyobbban tüntesse fel; a magán részesek illetékét e hamisított és nem létező mennyiség arányában adatta ki, és a képzelt mennyiségeket a kohóba mintha elfuvaroztatta volna, érte a fuvarbérek fölleszámítását is megengedte; s most a kohóban mintegy 100 ezer forintot érő arany és ezüst hiányzik, a mely oda soha sem érkezett.

1726 október 10-én jelenti Hallwax a főkamagrófnak, hogy Deutgen, az ujbányai volt administrator avval a kérdéssel fordult hozzá, nem kaphatná-e meg egy tekintélyes új társulat a Mariahimmelfahrt bányát további művelésre?

1726 október 31-én jelenti a bányabíró a főkamagrófnak, hogy gróf Pálffy János tábornagy tegnap a Mariahimmelfahrt, vagy Kiszla bányát fölkererte, és azt társaival együtt műveltetni kívánja. Kéri tehát a bányabíró, hogy a főkamagrófi hivatal nyilatkozzék, akarja-e nevezett bányát tovább művelni, vagy nem?

1726 december 2-án folyamodik gróf Pálffy János tábornagy az udvari kamarához, hogy a Kiszla völgyben levő Mariahimmelfahrt bányához tartozó rudas vízemelő gépet, és az ott létező több épületet és szűrt a kincstár az új társulatnak átengedje, és nekik úgy, mint az ujbányaiaknak, 5 évig a magas ezüst beváltási árt biztosítsa. Ugyan ez a társulat felkererte és megkapta a Rothapfelbaum bányát is Hodrus és Vihnye közt.

1727 január 2-én megengedi a főkamagróf, hogy a berenleutheni János tárnai társulat, mely a régi elhagyott bányát újra nyitotta, a beváltmányaiban levő arany és ezüstért a magasabb díjazásban részesíttessék, és pedig egy márká aranyért 68 darab dukátban és egy márká ezüstért 17 ftban.

1727 február 13-án köszönetét jelenti gr. Pálffy János a főkamagrófnak, ezért, hogy a vízemelő gép helyreállításához segítséget adatott úgy, hogy még e héten meg lehet Mariahimmelfahrt bányában a vízemelést kezdeni.

1727 márczius 14-én kéri Pálffy János gróf a főkamara-
gróft, hogy a Rothapfelbaum tárót mely a társulatnak 1726-
ból hozott 3 mutatvány darabot, melyek közül tartalmazott
ezüstben

1727 márczius 20-án megpróbálták a Rothapfelbaum táró-
ból hozott 3 mutatvány darabot, melyek közül tartalmazott
ezüstben

az 1-ső darab	- lat 2 quintl
" 2-ik "	6 " 2 "
" 3-ik "	4 " 2 "

1727 április 6-ikán írja a főkamaragróf Pálffy gróf-
nak, hogy a Mariahimmelfahrt bánya 2-ik járatán a fejtés
már megkezdett, egyszersmind folytattatik a mélység viz-
telenítése, és remélhető, hogy 2 hónap múlva a termelést
beválthatják. Husvét után el fogja rendelni, hogy a Roth-
apfelbaum tárót bejárják, és róla véleményt adjanak.

1727 június 9-én megengedi a főkamaragróf, hogy a bee-
renleutheni János tárói társulat beváltmányai a magasabb ár-
al váltassanak be.

1727 november 26-án értesíti gróf Pálffy a főkamara-
gróft, hogy a társulat a Rothapfelbaum tárót a szakértők
véleménye folytán föl hagyta.

1727 november 28-án jelenti Kayling bányabíró a fő-
kamaragrófnak, hogy bejárta a Mariahimmelfahrt bányát, és
azt jó állapotban találta, annyi érczet termelnek, hogy még
ez évben kétszeri olvasztásra elég lesz. A zuzó ércz termelés
pedig olyan nagy, hogy egy műszak alatt nem tudják kiszál-
litani amit termelnek, tehát a termelés egy részét a bányá-
ban berakva kell hagyni.

Ez okból azt javasolja, hogy a második műszakban is
szállítsanak, és hogy a nagyobb termelés feldolgozására még
egy zuzót építsenek az alsó hámor alatt levő őrlő malom he-
lyére, a malmot pedig Zsarnóczához közelebb építsék fel. Ha
az új zuzó készen lesz, akkor az aknától odáig egy riesen-
pályát kellene építeni, hogy a szállítás ne kerüljön sokba.

A kohó építését most még el lehet hagyni, mert a főkamagróf megengedi, hogy a társulat beváltmányai a hodrusi kincstári kohóban dolgoztassanak fel.

1727 december 22-én jelenti Deutgen, hogy a Maria-himmelfahrt bánya aknájának mélyítését folytatják, és már a 4-ik szivattyu rakatot állították belé.

Kéri a főkamagróft, hogy a hodrusi felső tavat megjavíttassa, a társulat szívesen hozzájárul aránylagosan a költségekhez.

A mély járatnak déli vájlatvége folytattatik, és érczes, de az ércz a mélységbe vonul.

A fedűkereszt éren dél felé és észak felé hajtják a vájlatvégeket, észak felé meddő az ér, dél felé helyenként ércz fészkek is jönnek elő. A fedű vágatban termelnek kevés érczet, és a középső járat alatt is.

A zuzókra van viz elég, mind a 36 vas jár. Az érczkarámot állítják most fel.

Az olvasztást a hodrusi kohóban meg fogják kezdeni, miután a főkamagróf nekik a szükséges kovács kiadását megengedte.

1728 január 9-én megengedi a főkamagróf, hogy Fontani hadügyi biztosnak, ki Horduson a Szt. János tárói bányát ujranyitotta, a termelése 2 éven át a magasabb fizetéssel váltassék be.

1728 márczius 9-én kéri a 3 királytárói társulat Selmezen, hogy a magasabb beváltási árban részesíttessék, mert 14 év alatt 8798 ft 53 kr vesztesége volt.

Ugyanis volt

	Költség		termelés	
	ft	kr	ft	kr
1714-ben	3,327	19 .	1,837	31 .
1715-ben	3,006	21 1	3,460	32 .
1716-ban	2,780	17 1	1,333	20 .
1717-ben	2,890	17 .	3,934	34 .
1718-ban	3,026	2 1	2,103	48 1
1719-ben	3,121	. 1	2,650	48 1
1720-ban	2,849	59 1	3,126	4 .
1721-ben	3,114	25 1	1,542	39, 1
1722-ben	3,412	28 .	3,562	38 .
1723-ban	3,181	27 .	4,015	6 1
1724-ben	3,709	3 .	2,131	25 .
1725-ben	4,781	57 .	2,536	14 .
1726-ban	5,172	38 .	3,682	3 1
1727-ben	5,024	35 1	4,682	14 1
Összesen	49,397	52 .	40,598	59 -
tehát, veszteség	8,798	52 .		

1728 július 7-én megengedi a főkamaragróf, hogy a Háromkirály társulat beváltmányai két évig a magasabb árral számíttassanak, mert m.e. 9000 ft veszteséget szenvedtek, és költséges reményvágatokat hajtanak.

1729 január 16-án jelenti Penkler a főkamaragrófnak, hogy a Mariahimmelfahrt bányának van még 4 fizetésre való pénzkészlete, és ezért a legközelebbi beváltmány értékét 1500-2000 ftot Bécsbe fogja küldeni, hogy ott a városi bankba a jövőendő szükségletek fedezésére letétezzék.

1729. február 20-án tanácskozás volt a főkamaragróf elnöklete alatt, Heibel Ferencz, Kayling, Stäberhofer, Kirchner, Deadda és Deutgen jelenlétében, a Mariahimmelfahrt bányája tárgyában.

Mintán a tapasztalás 1 1/2 óta bizonyítja, hogy az akna 6 ölre lemélyítettén, az ez által hozzá férhetővé vált közezből jelentékeny jövedelem állíttatott elő, de az a baj

is tapasztaltatott, hogy nyáron és télen, ha a vízerő hiányzik, a mélység elful, és a munkásokat hasznos munkával foglalkoztatni nem lehet; ezeknél fogva szükségesnek látszik a mivelés folytonosságának biztosítása végett, hogy vagy egy vízvezetékkel nagyobb vízerő szereztessék, vagy lőerejű víz-emelőgép építtessék, vagy pedig olyan tűzgéppel emeltessék a viz, mint Ujbányán.

A vízvezetékét nem javasolják, mert igen hosszúnak kellene lennie, sokba kerülne, és nyáron és télen mégsem lenne használható.

A lőerejű gép felállítása lenne a legolcsóbb, csak-hogy ennek működésben tartása nagyon sokba kerül.

A tűzgép megfelelne, a berendezés költségeit lehetne a bánya feleslegéből nagyrészt fedezni, a működésben tartásához szükséges fa van elegendő.

1729 április 14-én megemlíti Penkler egy levélben, hogy Mariahimmelfahrt bánya számára egy tűzgép felállítását tervezik. Ő azt véli, hogy legcélszerűbb lenne ez iránt egyedül Potterrel egyezkedni, ki kevéssel is megelégedne, csak-hogy foglalatosságot találhasson. Mennél többen lesznek a gép építésére vállalkozók, annál többbe fog az kerülni.

1729 május 24-én főbejárást tartatott Mariahimmelfahrttérőn: Heibel Pál főkönyvvivő, Gerhamb József János, Stäberhofer Ignác, Kirchner Miksa, Spiegel Ferdinand bányatiszt, Deadda József Alexius segéd bányatiszt, Richter József bányapolgár, Zipszer Gottfried társ. bányatiszt, Deutgen Albert Vilmos társ.igazgató, és Penkler János Károly császári királyi számtanácsos.

Főbejárás után megállapították, hogy a most meglevő 2 rudas vízemelőgép, ha a nyár száraz, nem képes a vizet az altáró alatt levő 32 ölnyi mély aknából kiemelni, tehát csak egy tűzgéppel lehetne az akna szárazon tartását biztosítani, és az akna lejobb mélyítését is lehetővé tenni, ami annál inkább óhajtható, mert a jó ércz nem nagy terjedelemben jön elő, és a mélységbe tart, ahol talán nagyobb terjedelművé válhatik; de a mélységben még újabb érczes lencsék is találhatók, és annyi zuzó ércz termelhető, hogy újabb

zuzókat is el lehetne velők látni; a szinpor nem éri el ugyan 7-8 latosnál, mindamellett nemcsak fedezi a zöltségeket, de szép felesleget is ad.

A mélység feltárásán kívül szükségesnek tartanak még a déli vágat fedü vágatából egy feltáró vágatot hajtani 12 óra irányban, egészen a meddő fedü érig; a feküvágat az agyagérben egyelőre szünetelhet.

Észak felé a 3-ik járaton megkezdtek az ér feltárását, de 2 1/2 öl kivágása után olyan erős vizet nyitottak meg vele, hogy nem mertek tovább menni, és ezt most se tanácsolják, ámbár az ér nagyon jó kinézésű, mert abból lehet tartani, hogy a hodrusi völgy vizei mind beömlenek, ha egy vágattal a völgy alatt keresztül mennek.

Nem tanácsos a hodrusi völgy északi oldalán egy aknákat lemélyíteni, mert evvel is bizonyosan sok vizet kapnának.

Van azonban az északi hegyoldalban hajtott egy táró ottan, amely 60 ölnyre van hajtva 3-4 óra irányban, ezt a tárót megnézték, a vágatvégen sima fedülap mellett kvarcot a fekü felé pedig zölde kovacsos kőzetet találtak, tehát világos, hogy ez a táró a kiszalai éren van. Tehát evvel a táróval kellene a kiszalai eret észak felé megvizsgálni, mert ily módon nem veszedelmes a víz, melyet esetleg megnyithatnak, mert akadály nélkül lefolyhatik.

Végre szükségesnek találják, hogy a vízárók és a vízcsatornák, melyek a hajtó vizet a zuzóba és emelőgépekre vezetik, kijavittassanak, és kitágíttassanak, mert most sok víz elvész belőlük.

1729 augusztus 11-én megengedi a főkamaragróf, hogy a Mariahimmelfahrt társulattól az egyszeri 72 m 30 font szinpor, mely csak 5 latos, beváltassék, egyébiránt megmarad a tilalom, hogy 6 latosnál szegényebbet nem szabad beváltani.

1730 május 1-én jelenti Mikoviny Sámuel mérnök, hogy az mérései szerint valójában lehetséges a vihnyi patak vizét a fürdő alatt felfogva Mariahimmelfahrt táróhoz a mostani felső árokba bevezetni, mert ez az árok 3-4 öllel mélyebben fekszik, mint a fürdő. A víz vezeték 8-10,000 öl

hosszu lenne, és 24-30 ezer ftba kerülne. Még a szklenói patakot is lehetne a hodrusi völgybe vezetni.

1730 június 1-én véleményt adnak a főtisztek Mikoviny tervéről, és azt tartják, hogy ha a Mariahimmelfahrt aknai vízárok csak 3-4 öllel fekszik mélyebben, mint a vihnyei vízvázeték eleje, ez nem lenne elegendő, mert egy öltre $1/12^{\circ}$ esést számítva 8 ezer öltre $9^{\circ} 18''$, 10 ezer öltre pedig $11^{\circ} 41''$ esést emésztene fel. Azonkívül nagyon kérdéses, hogy az egész költség nem haladná-e meg a 24-30 ezer ftot.

A Mariahimmelfahrt bányáról ismeretes, hogy a víz miatt sokat szenved, sem télen sem nyáron nincs elegendő erő vize, és a mélységben levő fejtés ilyenkor mindig elful. Az érczek pedig főképen a mélységbe huzódnak, tehát a baj mindig növekedik. E bajon 3 féle képen lehetne segíteni, lőerejű gépekkel, tűzgépekkel és vízerő beszerzésével; a két első nem kerül sokba, de a munkája igen költséges, arra kellene tehát törekedni, hogy vízerőt nyerjenek; erre pedig legalkalmasabbnak vélnek, ha az Erleingrundban egy tavat építenének.

1730 június 4-én javasolják a főtisztek, hogy a rudaini Anna táró társulatnak a magasabb beváltási ár engedélyeztessék, mert a társulat a régi bányát megújítja, és főképen csak régi hagyatékokat termel, és az eddigi magas beváltási ár mellett is 70 ft 17 xr vesztesége volt. A költségek voltak

1728-ban sugszrustól végéig	371 ft 51 1/2 xr
1729-ben az egész évben	1,436 " 15 3/4 "
1730-ban május végéig	514 " 10 1/2 "

2,322 ft 17 3/4 xr

A termelés értéke volt

2,252 " - 3/4 "

veszteség

70 ft 17 xr

1730 június 11-én kimutatja a selmeczi Háromkirály társulat a művelés eredményeit 1714-től 1730 június 3-ikáig.

év	költség			termelés			nyereség			veszteség		
	ft	xr	d	ft	xr	d	ft	xr	d	ft	xr	d
1714	3327	19	.	1837	31	.	.	.	.	1489	48	.
1715	3006	21	1	3460	32	.	454	10	3	.	.	.
1716	2780	17	1	1333	20	.	.	.	.	1446	57	1
1717	2890	17	.	3934	24	.	1044	17	.	.	.	.
1718	3026	2	1	2103	48	1	.	.	.	922	14	.
1719	3121	.	1	2650	48	1	.	.	.	470	12	.
1720	2849	59	1	3126	4	.	276	4	3	.	.	.
1721	3114	25	1	1512	39	1	.	.	.	1571	46	.
1722	3412	28	.	3562	38	.	150	10	.	.	.	.
1723	3181	27	.	4015	6	1	833	39	1	.	.	.
1724	3709	3	1	2131	25	.	.	.	.	1577	38	1
1725	4781	57	.	2536	14	.	.	.	.	2245	43	.
1726	5172	38	.	3682	3	1	.	.	.	1490	35	3
1727	5024	35	1	4682	14	1	.	.	.	342	21	.
1728	6203	41	.	8225	45	1	2022	4	1	.	.	.
1729	6240	56	1	13180	5	.	6939	8	3	.	.	.
1730	3/6-1g											
	3304	13	.	6323	11	.	3018	58	.	.	.	.
	65146	42	1	6328	.	.	3181	18	.			

1730 november 15-én főbejárás után tanácskozást tartottak a Mariahimmelfahrt bányánál Keyling Ádám János bányabíró, Stäberhofer Ignác királyi alkönyvvivő, Deutgen Albert Vilmos director, és Havranek Ignác Ernst Károly sáfár. A tanácskozás célja volt véleményt adni, hogy a létező viszonyok között folytattassék-e a bányaművelés? és hogy a János táró bánya, melyet birtokosa eladni akar, megvétersék-e?

Miután Mariahimmelfahrt bánya mélysége, melyből eddig is az ércz nyeretett, már 3 hónap óta víz alatt van, a felsőbb szintekből pedig az utolsó 6 hét alatt csak 16 márka

ezüst termeltetett, melynek értéke a költségek harmadát sem fedezi, a társulat pénztára pedig üres, és a részesek újabb pótfizetésre nem hajlandók: azt javasolják a tanácskozók, hogy addig, míg egy erősebb vízemelő gépel képessé nem tétetik a bánya évenként az aknát legalább 10 ölnyire lemélyíteni, hagyassék fel minden munkálat, mert a mostani erővel lehetetlen a bányából jövedelmet adni. Az utolsó 3 1/2 év alatt lemélyítették az aknát 10 ölnyire, és ebből a mélységből 50,000 ftnál többet termeltek, oda kell tehát törekedni, és a bányát úgy kell berendezni, hogy ezt a mélyítést minden évben megtehessék. Nem javasolják tehát a bánya végképen felhagyását, hanem csak, hogy egyelőre szüntessék meg a munkát, mely csak a mélységben jövedelmez. Intézkedtek, hogy a munkásokat elbocsássák, és ne tartsanak meg csak egy alórt és gépészt, kik a bánya és gépek fenntartására vigyázzanak. A szállító akna jó karban van, de a vízemelő akna ácsolata már korhadt, ezt tehát ki kell javítani, hogy a vízemelést, amikor akarják, megint megkezdhessék.

Bejárták azután a János tárót, mely a Mariahimmel-fahrt tárótól nem messzire észak felé 130 ölnyire van behajtva. Most csak a vájatvége van munkában, egy lágy szürke eren. 40 öllel visszafele a vájatvégtől van egy ereszkedés vízzel tele, melyben 3 ölnyi mélységben, amint mondják, érczek vannak. Ettől az ereszkedéstől nyugat felé is föl tartak egy keresztet, melynek talpátan, amint mondják, érczek maradtak. A föntje felett az ér kvarczos és üszögös zuzó érczekből áll.

Miután a táro szintje fölött jövedelmes miveltést ígérő érczet nem láttak, a talp alatt levő állítólagos érczeket pedig bizonyosan a sok víz miatt nem mivelik: az a véleményük, hogy ez a bánya is olyan költséges vállalat, melynek megindítására egyelőre alapos okot nem találhatnak. A mostani birtokosnak szárazzá kellene tenni az elfult ereszkedést, és meg kellene mutatni, mennyi és milyen érczek maradtak a talpban, csak azután lehetne határozni, hogy a vállalatot megindítsák. Egyébiránt a mostani birtokos, a királyi kőhőtiszt, igen sokat kíván a bányáért; azt kívánja, hogy vagy

fizettségnek neki a bányáért egyszer mindenkorra 8,000 ft., vagy pedig adassék neki folytonosan a bánya termésének 1/10 része minden költség nélkül, akár van felesleg akár nincs. Azt vélik a tanácskozók, hogy célszerűbb lenne a 8,000 ftot Mariahimmelfahrt bányánál egy gép felállítására fordítani.

E tanácskozásról külön jelentést terjesztettek Keyling és Stäberhofer a főkamaragróf elé, és abban Deutgent a bánya directorát avval vádolják, hogy ő okozta a Mariahimmelfahrt mostani veszedelmes helyzetét, mert ámbár számtalanszor említette maga is jelentéseiben, hogy nem tanácsos a mély járatokat észak felé hajtani az ér feltárása végett, mert bizonyos, hogy a fővölgy alatt sok vizet nyitnak vele; még is néhány hónap előtt augusztusban munkába vetette a 3-ik járat északi vájlatvégét, és megtiltotta az ügyelőknek, hogy erről senkinek se szóljanak. Október 7-ikén 6 ól kivágása után azután olyan töredezett és iszapos kőzetbe jutottak, hogy alig győzték a betört kőzetet kikutarítani, egyszersmind pedig egy egész szivattyura való vizet nyitottak vele, mely azóta folyton folyik, és éppen lehetetlenné tette annak reménységét is, hogy a vizeket a meglevő gépekkel lehuzni lehessen.

1731 július 3-án megengedi a főkamaragróf, hogy Anna táró Rudaini társulat bevéltmányai a magasabb fizetéssel fizettségnek, ha lesznek, mert már egy év óta nem váltott be semmit sem, és 1800 ft vesztesége van.

1731 szeptember 14-én írja a főkamaragróf a selmeczi főtisztéknek, hogy miután Jenkner bányapolgár a Viszokától (Hochstätten) nem messze fekvő Gottesgab táró bánya művelésére részeseket szerzett, meg akarja kezdeni, illetőleg folytatni a művelést, melyre már annyit költött; csak 1/6 része van még gazdátlan, tehát igyekezzenek a főtiszték, hogy ezt a részt a bányapolgárok közül valaki átvegye.

1731 október 8-án megengedi a főkamaragróf, hogy a Bernleuteni bánya bevéltmányai a magasabb árral fizettségnek, mert a vállalat nagy veszteséggel dolgozik.

1731 deczember 10-én kéri a Háromkirály társulat Selmezen, hogy a kincstár engedjen át neki egy szűt a kohlbachi vizen, mert neki van ugyan 2 szűja, de azokat alig használhatja évenként 3 hónapig, mert csak az esővizre vannak építve; nekik pedig most már érozük since, de szűérozet termelhetnének eleget.

1732 márczius 8-án jelentést tesz Stüberhofer a főkamragrófnak, a Mariahimmelfahrt bánya tárgyában, és véleményét ad róla, hogy újból fölvetessék-e, vagy sem. A fölvetel mellett fölemlithető, hogy báró Fischer állítása szerint a 2 közönséges rudas vízemelő gép mellett ha még az újbányai tűzgépet is felállítják, bizonyosra vehető, hogy a vízeket, melyek 1729-ben 15,000 akót tettek naponként, 44 ölnyi magasságra száraz nyári vagy téli időben is fel fogják emelni, a bányát tehát, mely most 34 öl mély, még 10 öllel mélyebben lehet kiaknázni, így tehát meg lehetne nyerni azt az érozés közt, mely 8 ölnyi hosszúságban a gépakna és szállító akna között létezik, és emlékül, hogy eddig csapása szerint növekedett volna a mélységbe vonul. Az érozés e közből jó tartalmuak, de csak fészkenként szórványosan jönnek elő, de nem lehetetlen, hogy a mélységben tömegesebben fognak föllépni, és csapás szerint is terjedni fognak. A csapás délről észak felé.

A társulat, hallomás szerint, 75 ftot szándékozik kúszonként a vállalatba fektetni; Stüberhofer kételkedik, hogy e 9600 ftal lehetséges lesz a bányát olyan állapotba hozni, hogy a további költségeket maga meg tudja termelni; mert a tűzgépet át kell szállítani Újbányáról, a bányánál a gépek számára egy épületet kell emelni, a Wissenschaachtot 24 ölre le kell mélyíteni, hogy a tűzgép szivattyuit bele állíthassák. A rudas gépet a vízkerékkel és kerékszobával együtt jó karba kell állítani, és végre a bányát is, ha a vizet lecsapolták, jó karba kell állítani, pedig nem tudni, hogy az aknák és járatok nincsenek-e valahol összetörve?

A megújítás ellen szól még az a körülmény, hogy a bányába, a felhagyás előtt észak felől egy szivattyura való vízmennyiség tört be, tehát most több vizet kell emelni, mint

azelőtt. Továbbá ismeretlen, hogy az aknákat és vágatokat milyen állapotban fogják találni, és mennyit kell újra kacsolni? A Wiesenschacht lemélyítése bizonyosan sok nehézséggel fog járni, de elkerülhetetlen a tűzgép felállítása, mert csak oda lehet az injekciós vizet könnyen vezetni. Nagyon valószínű tehát, hogy a vállalatba fektetendő pénz kevés lesz arra, hogy az érczek fejtését megkezdhesék.

Feltéve azonban, hogy a kivetett költség elég lesz; tekintetbe veendő, hogy a bánya, mint egy zsák mindig csak a mélységbe haladhat; hogy a zuzóérczek néha a zuzásra sem érdemesek; hogy a bányákban mindig lehet várni a víz szaporodását.

Mindezekből az okokból nem javasolja a bánya újra felvételét.

A főkamagróf hasonló véleményben van, de ha a társulat vállalkozni akar, igéri, hogy mindenképen segíteni fogja.

1732 április 11-én javasolja a főkamagróf, hogy a Mariahimmelfahrt társulatnak átengedtesse az ujbányai tűzgép, mert azt ott már nem fogják használhatni, miután az Alt-handel bánya mélységében semmit sem találtak. A selmeczi bányákhoz sem használhatják ezt a gépet, mert erre nagyon kicsi. Azt is meg lehetne a társulatnak engedni, hogy a félrefekvő kincstári erdőkből szerezhesse be a szükséges tüzelő fát, de csak 3 évre, azután megmunkálja a tapasztalás, hogy nem szenvednek-e ez által kárt a kincstári bányák. A magasabb esztétizetést is meg lehetne nekik engedni 5 évre, mert még eddig mindig veszteségben voltak.

1732 június 22-én megvette a rudaini Anna tárói társulat a rudaini Nepomak János tárót a készletben levő 8 mássa érczel, egy 9 nyilal záróval és a hozzátartozó épületekkel 228 fton. Részesek voltak és a szerződést aláírták Jánostáró részéről: Eugler Jeromos, Seidel Tóbiás Ferencz, Halwax János, Schneider Tóbiás, Herrichen Ditrich János, Schmidt Mihály, Maday Dávid Sámuel, Stockl Mátyás, Tinaz Jakab.

Anna táró részéről: Seidel Tóbiás Ferencz, Schmidt Antal József, Geramb József János, Halwax János, Kustlik Mátyás.

1735 május 27-én bizonyítja a bányabíróság, hogy a rudaini Anna és Nepomuk János társulat bányájához tartozik, és pedig elsőhöz 5 táró és 2 beomlott akna, 2 szűz. A János táróhoz csak egy táró tartozik, 1 felszerelt szűz.

Részesek:

Seidel Tóbiás	5/16	részel
Granatné Anna Erzsébet	6/16	"
Lanser Benedek József	2/16	"
Kirschner Mátyás	2/16	"
Lehotsky János	1/16	"

1739 július 26-án bizonyítja a bányabíróság, hogy a rudaini Anna és Nepomuk János társaság birtokához tartozik 2 működő szűz és 2 szűzhely a felépítendő új tó alatt.

Részesek:

báró Mitrovszkyné Maria Casimira	1/16	részel
báró Zuana Miksa Bapt.János	2/16	"
Kaschnitzné Anna Erzsébet	2/16	"
Granat Henrik Antal	4/16	"
Keylingné Anna Borbála	1/16	"
Heldt Gottfried János	1/16	"
Heldt Boldissár	1/16	"
Ruszt Imre	1/32	"
Henthallerné Anna Maria	1/32	"
Mahr Amalia Erzsébet	1/32	"
Schmidt Maria Terésia	1/32	"
Deaddané Eleonora Blandina	1/32	"
Markini Jakab	1/32	"
Henthaller Gáspár	1/64	"
Senn Péter	1/64	"
Rusztné Francisca Teresia	1/128	"
Geramb Albert János	1/128	"
Geramb Károly Ferencz	1/128	"
Geramb Antal	1/128	"

2. Bányabirósági adatok, 1650-1750

1650 szeptember 28-án bejártott az Apflbaum altárna Hodruson a Plöschler felett. E tárna egy telér felé hajtatik, mely fentebb egy aknával 10 ölnyi mélységre megvizsgáltatott, és benne 12 latos érczek behintve találtattak. Most egy igen szép telér üttetett meg a vájatvéggel, melyen ólom fényle és réz kovand látható, csapása 1-2 óra dél felé. Mivel a vájatvég most épen egy hegygerincz alatt áll, és a telér össze van szorulva, de vagy 12 öl kivágásával ki lehetne jönni a gerincz alól, igen czélszerű lenne a telért délfelé megvizsgálni. A szakmány ölenkint 22 ft. Részeselek e bányánál:

Roth Hermann administrator	5/15 + 1/64 résszel
Lang Anna asszonyság	4/16 + 1/32 "
Ungedew András	2/16 "
Harter Anna asszonyság	1/16 + 1/32 "
Winkler Jakab János	1/16 "
Raittinger Kristóf	1/32 "
Pestalus Tóbiás	1/64 "
Templom és iskola	1/16 "

1651 márczius 1-én kelt főbejárási jelentés szerint Wilhelmstolln in Roszgrund Galleon Vilmos által kezdetett egy ellenlejtés agyagos éren, és 93 ölnyire már behajtatott; Galleon e tárnából koronként be is váltott, mert az ér helyenkint aranyat és ezüstöt tartalmaz, könnyen vájható, és szuszható, és a susó mindjárt a tárnaszáj közelében fekszik. E tárnát 1641-ben Daniel Boldizsár vette át egészen, és eddig egyedül ő látta el költséggel; most azonban kiegyezett a Galleon örökösökkel, és a bánya felét nekik vissza akarja adni, ha eddigi költségeinek felét: 715 ft 56 denárt neki megtérítik.

1651 augusztus 8-án Hoffmann Ádám és Kristóf testvérek átvették az Annastolln in der Hüll bánya művelését 2 évre hűbérbe avval, hogy a termelendő résznek 1/10 részét a régi társulatnak adják.

1651 október 6-án kijelentették a Gallseon örökösök, hogy a rosgrundi Vilmos tárnát tovább műveltetni nem akarják, és átengedik azt egészen Daniel Boldizsárnak.

1654 január 17-én kelt jelentés szerint Sicora társulat Plenker, Kehrlingen és István tárna vastányákban van elég vasércz, és kovand, de igen kemény.

1655 május 1-én voltak a felső Plenker részesei:

Ehrenreutter Ágoston János	8/16 résszel
Gubicz Márton	8/16 "

az alsó Plenker egészen Gubicz Mártoné volt.

A Tschubernik vasbánya részesei:

Gubicz Márton	12/16 résszel
Schulmeister Benedek	2/16 "
Weber Péter	2/16 "

1656 augusztus 12-én voltak a Gottes Seegen in der Hall bánya részesei:

Reutter Márton	8/16 résszel
Winkler Jakab János	8/16 "

1656 szeptember 2-án megengedettett Harffler Péternek és Oravetz Jánosnak, hogy az elhagyott Lateinisches Pergwerck in Hodritsch nevű bányát ismét megnyithassák.

1657 október 10-én voltak a Dreikönigstollen sonsten Kyrianstolln genant bánya részesei:

Seiffert Lőrincz	1/16 + 1/32 résszel
Seiffert Rudolf	1/16 "
Seghini Tóbiás	1/6 "
Pakszy János	1/16 "
Linkenk Jakab	1/16 "
Aichberger András	1/16 "
Neupauer Mihály	1/16 "
Seide Samu	1/16 "
Seiffert Gottfried	1/32 résszel
Schallman Mihály	1/32 "
Land Márton	1/32 "

Arzt János	1/32 résszel
Luptak Borbála	1/32 "
Legler András	1/32 "
Schindler János	1/32 "
Pollak Pál	1/32 "
Christoph János	1/32 "
Weitner Pál	1/32 "
Meszner Pál	1/32 "
Stach Pál	1/32 "
Stieger Pál	1/32 "
Goldschmid Márton	1/64 résszel
Wurnb János	1/64 "
Volgarth Jakab János	1/64 "
Glicz Pál	1/64 "

1658 szeptember 7-én eladott Stubner Boldizsár a Hodruson fekvő György tárnából 4/16 részt Hickl Bertalannak 9 tallérért, 2/16 részt Firling Izraelnek 3 tallérért, 2/16 részt Nikusch Bálintnak 3 tallérért, és 2/16 részt Kiprich Mihálynak 3 tallérért, e e szerint voltak részesek:

Stubner Boldizsár	6/16 résszel
Hickl Bertalan	4/16 "
Firling Israel	2/16 "
Nikusch Bálint	2/16 "
Kiprich Mihály	2/16 "

1660 május 1-én feljegyeztetett, hogy a régebben Kehrling és István tárna nevű bánya Hodruson Leopold tárnának neveztetik.

1660 június 5-én voltak az Annastolln Kupferbergwerk in der Hölz részeszei:

Schneider Frigyes	6/16 résszel
Riedtmüller Mátyás	4/16 "
Frisowits család	2/16 + 1/64 résszel
Wenger János örökösei	1/16 + 3/64 "
Baydtné Dorottya	1/16 "
Zweig János	1/16 "

1660 június 19-én Schneider Frigyes, Riedtmüller Mátyás, Haydné, és Zweig János átadták az Anna tárnában termelendő érczekből rájuk eső részt Reutter Ulrichnek 1/4 évre, ki megígérte, hogy minden szekérért (Hüll) 36 denárt fog fizetni.

1661 március 2-án felszólította a bányabíró a Háromkirály tárnai részeseket, hogy a kincstárnak is adjanak a bányából részt, mire a részesek azt határozták, hogy 1/32 részt a kincstárnak ajándékoznak.

1661 március 2-án írja a főkamagróf, hogy hallotta, hogy a Háromkirály tárnában jó érczeket találtak.

1661 április 3-án értesítette a királyi pénztárnok a bányabíró, hogy hallomás szerint elhatározta a Háromkirály tárnai társulat, hogy a bánya és kohóüzem vezetését a kincstár kezébe teszi, ámár a kincstár csak 1/32 résszel birtokos a vállalatnál. (Az értesülés nem volt helyes.)

1663 július 27-én bepanaszoltatott Hikl Bertalan a Lipót tárna (felső István tárna és Kehrling) hűbérese, hogy rossz és kevés vasérczet termel; és elhatározta a bányabíró-ság, hogy új szerződés köttessék vele, tekintettel az al-tárna hajtására és a teendő feltárásokra.

1663 augusztus 18-án eladta reszekoczi Palásty Gábor a Háromkirály tárnánál birt 1/32 részét rimasszécsi Széchy Katalinnak, köptsényi Listhius János nejének avval, hogy neki vissza adja azt a szőlőt és szántóföldet Korponán, melyet nem régen vett tőle 200 talléron, és ezenkívül még adjon neki készpénzben 200 tallért.

1664 május 28-án bejelenti Listius János a köpsényi és lipcsi uradalmak birtokosa, hogy nem lévén szándéka Selmecken lakni, és bányát művelni, eladja a Háromkirály tárnában birt és néhai ányától örökölt 1/32 részét Bartleff Bertalannak, selmecsi kereskedőnek 300 tallérért.

1664 július 10-én voltak a felső és alsó Tschubernik részesei:

a kincstár	8/16 résszel
Schulczné Justina	3/16 "
Vichterne Maria Seraphina	3/16 "

Waigelné Regina

2/16 résszel

1664 október 24-én voltak a Sicoratárna részesei:

Ehrenreutter Ágoston János

10/16 résszel

Theininger Illés

4/16 "

1665 szeptember 12-én bepanaszolta a Szt.háromság társulat a Háromkirály tárnai társulatot, hogy ez igen közel rakta kutató jegyeit az ő határukhoz. Egyszeremind kérte, hogy mivel ők nemsokára lyukasztani fognak, a 1/2 hetedet adják Szt.háromságnak. A Háromkirály társulat pedig panaszkodott a kincstári bányatisztek ellen, hogy ők a bányában sokszor méregetnek, és mert Szt.háromság tárnában több része van a kincstárnak, a méréseiket a Háromkirály tárnaiak kárára felhasználják, kérik tehát, hogy tiltassák meg nekik a méregetés. E kérések elutasítottak, és a kutató jegyek miatt megbüntették 2 1/2 márka ezüst fizetésére.

1665 november 7-én az alsó Kehrling vasbányánál nagy törés történt, melynél 2 ember halálát lelte, és 3 ember súlyosan megsérült.

1668 február 4-én feljegyeztetett, hogy Quariantné asszonynak az ő 1/64 részére a Háromkirály tárnánál Selmecezen 70 ft 25 d esett a beváltott termelésből, a múlt évi augusztus 20-tól december végéig nevezett asszonyság pedig fizetett ezen időre költségeket:

Háromkirály tárna számára	23 ft 60 d
Kornberg tárna	27 " 83 "
Brennertárna	29 " 91 "

1668 április 4-én feljegyeztetett, hogy a Háromkirály tárnai társulat felhagyta a mélymivelést, mert az ott előjövő érczek csak 1-2 latot tartalmastak, ámbar nagyon ólmosak, de a vízemelése sokba kerül, és nem fizeti magát.

1667 május 13-án eladta Pürckhan Simon a Háromkirály tárna 1/64 részét Janinalli Antal csehországi pénzverő mesternek 400 tallérért. A szerződés 1669 október 8-án jegyeztetett be.

1669 november 8-án eladta Posch György János a Háromkirály tárna 1/64 részét és a Szt.János tárna 1/32 részét Zwitteringer Jánosnak 368 tallérért.

1671 január 10-én átengedett Ungedew András a felső Zehrling vasbányából 2/16 részt a kamarának azért, mert ez neki 100 tallért kölcsön adott; s e kölcsönt igéri visszafizetni a nála maradt 6/16 rész jövedelméből.

1672 július 1-én eladta Palásti Gábor a Háromkirály tárnában birt 1/64 részét 520 tallérért Szeleni Jánosnak, aki egyszersmind Palásti másik 1/64 részének költséggel való ellátását is elvállalta addig, míg a remélhető áldásból költségeit vissza nem kapja.

1673 május 13-án eladta Pürghan Simon a Háromkirály tárnai 1/128 részét Wimpichler Sándornak 97 ft 20 denárért.

1676 április 4-én lyukasztott Szt.háromság altárna a Háromkirály tárnával, a bányabíró megnézte a lyukasztást, s azt helyesnek találta a teléren.

1676 szeptember 29-én átadta Pürkhan Simon selmeczi polgár és timármester a Háromkirály tárna 1/128 részét Jantner János kötélverő mesternek egy évre, hogy költséggel ellássa, és ha költségei megtérítve lesznek, a fele az övé maradjon, ha pedig a költségek nem fedeztetnek, az egész nála maradjon, addig, amíg ellátmánya meg nem térítették.

1677 május 10-én főbejárás volt Háromkirály tárnán; az északi vájattvég szűnetel, de a telér szép ólmos. A fekü-
lőn az északi vájattvég merő ólomércz, igen szép kinézésű, de ezüstben szegény.

1678 január 11-én bejártatott alsó és felső Trantscher vasbánya, nagyon rendetlen veszedelmes mivelés csupa törésekben. Meghagyatott, hogy okoszerűbben dolgozzanak.

1678 január 12-én bejártatott a felső és alsó Pröscher vasbánya, itt a munkások minden felügyelet nélkül dolgoznak, és az erdőt is pusztítják.

1678 január 12-én bejártatott Vordergrappel és Sicora tárna vasbánya, a tárna ácsolata oly rossz, hogy nemsokára össze fog dőlni. A vaskó jó és vastag. Ezt is czélszerű lesz a szklenói új kohóhoz szállítani, mert oda közelebb van mint a többi.

1679 január 9-én szerződést kötött a Kehrling tárnai társulat Leczner György vállalkozóval, hogy a vasbányát egy évre hűbérbe mivelje, kap minden fuvar vasércről 6 polturát, és minden fuvar kovandtól 12 polturát, de tartozik az aknát saját költségén lemélyíteni, és minden költségeket viselni.

1679 február 3-án rendelte Trautmannsdorf gróf királyi biztos, hogy Háromkirály tárna költségei kimutattassanak; erre a következő kimutatás terjesztetett elibe:

| Évszám | termelés
értéke | | kohó
költség | | bánya
költség | |
|--------|--------------------|--------|-----------------|----|------------------|----|
| | ft | d | ft | d | ft | d |
| 1657 | . | . | . | . | 326 | 58 |
| 1658 | . | . | . | . | 525 | 65 |
| 1659 | . | . | . | . | 822 | 45 |
| 1660 | . | . | . | . | 750 | 35 |
| 1661 | 799 | 96 1/2 | 1,262 | 92 | 3,438 | 53 |
| 1662 | . | . | . | . | 1,420 | 35 |
| 1663 | . | . | . | . | 749 | 23 |
| 1664 | 778 | 99 1/2 | 1,647 | 27 | 1,246 | 53 |
| 1665 | . | . | . | . | 2,388 | 76 |
| 1666 | 9,703 | 69 | 5,070 | 68 | 6,603 | 71 |
| 1667 | 20,229 | 38 1/2 | 3,402 | 33 | 7,041 | 88 |
| 1668 | 3,306 | 29 | 7,490 | 01 | 3,124 | 49 |
| 1669 | . | . | . | . | 1,356 | 11 |
| 1670 | 881 | 74 1/2 | 348 | 02 | 1,293 | 17 |
| 1671 | . | . | . | . | 1,818 | 43 |
| 1672 | 1,908 | 05 1/2 | 588 | 09 | 4,772 | 05 |
| 1673 | 1,775 | 81 1/2 | 658 | 19 | 3,943 | 12 |
| 1674 | 27,678 | 47 | 7,449 | 77 | 9,754 | 53 |
| 1675 | 16,303 | 65 1/2 | 5,953 | 94 | 9,241 | 87 |
| 1676 | 4,662 | 76 1/2 | 2,910 | 61 | 7,364 | 33 |
| 1677 | 1,630 | 09 | 1,732 | 79 | 6,069 | 02 |
| 1678 | 15,044 | 18 1/2 | 8,234 | 46 | 9,861 | 97 |
| | 104,702 | 90 1/2 | 46,829 | 08 | 83,957 | 11 |

Zuzóköltség					
1663 \	.	.	.	.	720 -
1666	.	.	.	.	498 67
1667	.	.	.	.	152 63
			Összesen		85,328 41
ehhez a kohóköltség					46,829 08
Összes költség					132,157 49
A bevételből levonva					
a János tárnát illető			7,085 18		
marad bevétel			97,617 72	1/2	
Ehhez az arany értékét			31,705 90	1/2	
Összes bevétel			129,323 62		129,232 62
Tehát marad veszteség					2,833 82

1681 január 21-én főbejárás tartatott Háromkirály tárnában, ez alkalommal megemlítették, hogy meg kell fontolni, vajon fenntartandó-e a régi Bertalan vágat, miután Bieber tárna azt alámélyíti.

1681 január 27-én főbejáratás volt Neu Leopold Stolln bányánál. A palló keresztől a vájatvégig 22 öl. A vájatvégből rozsdás víz folyik, s valószínű, hogy az istvánaknai évések közel vannak, melyekben régente jó ércsek voltak; a vájatvég tehát tovább hajtandó.

Az alsó tárnában szép kovand van, de fuvarosok hiányában most szünetel.

A középső tárnában van sok vaskő, de jól ki kell válogatni.

A felső tárna törésben áll, a vaskő kitart egészen a gyep alá.

1681 január 27-én főbejárás volt a Treitschner vasbányánál is, ahol meglehetősen készlet találtatott, a régi évések újból nyitvatnak. Birtokos Klein Márton.

A Vordergappel vasbányában a vasérc kemény. E bánya birtokosai Lienpach és az Ehrenreutter örökösök.

Ezeké a Sicora tárna is, hol rossz a levegő és az ácsolat is omladozik;

továbbá felső Plösch, mely törésekben dolgozik, szándékban van egy eltárnát is hajtani.

Az alsó Plösch birtokosai Riedmüller, Dr. Hellenbach és a Lanser örökösök. A vasércz szép tömör, de kemény.

Tschubernik vasbánya a kincstáré, de mivel a vasérczek már kifogytak belőle, átengedtetik a munkásoknak.

1681 márczius 18-án átengedték Ungedew Katalin, Maria és Anna Margit testvérek Weigl Bertalannak a felső Kehrling bánya 2/16 részét, mert neki 240 fttal tartoznak, a tartozásukat ezáltal lerótták.

1681 október 11-én megvette Lehner György az alsó Trentschner vasbányát Klein Mártontól 75 tallérért.

1681 december 10-én feljegyeztetett, hogy Háromkirálytárna most a költségek felét fedezi.

1682 január 16-án feljegyeztetett, hogy a Háromkirálytárna bányához tartozik: a tárna mely régebben Kiriani tárna nevet viselt, 2 felső és 2 alsó tárna, Rudolf akna, 3 zuzó, 85 Lehen vagy 765 karó, melyeknek jegye:

Részesek voltak ekkor:

a kincstár	6/64 résszel
Zwittinger János	2/16 + 7/128 résszel
Janinalli Antal	2/16 "
Seyfert Lőrincz	1/16 + 1/128 "
Reutter Mihály	1/16 "
Pastorowitz Erzsébet asszony	1/16 "
Schneider Tóbiás	5/128 "
Hellenbach Gottfried János	1/32 "
Lorberer Ulrich János	1/32 "
Haldt Joachim örökösei	1/32 "
Schindler János	1/32 "
Ujfalussy Regina örökösei	1/32 "
Segini Tóbiás	1/32 "
Lang János	1/64 (1/5 + 1/32) "
Grueber Albrecht	1/64 "
Storck János	1/64 "

Koch Konrad	1/64	részzel
Szalleni János örökösei	1/64	"
Palásty Gábor	1/64	"
Johannesdorffer Gáspár	1/64	"
Volkart Jakab János	1/64	"
Winpühler Sándor örökösei	1/64	"
Lang Rudolf	1/128	(1/5 + 1/32) részzel
Heldt Boldizsár	1/128	"
Reynell Venczel	1/128	"
Liszkai Márton	1/128	"
Linkisch Jakab	1/128	"
Nicolay Anna kisasszony	1/128	"
Syhler Valerian	(1/5 + 1/32)	"
Weigl Bertalan	(1/5 + 1/32)	"
Az egész társulat	1/128 + 1/256	"
16/16		

1682 július 24-én Richter János és midőn a felső Kehrlingen egy emelkében ácsolatot akart kiváltani, az emelke összetört, és őt összenyomta.

1685 január 12-én említettik először az Aranyasztal társaságát a Hölle-ben, hogy egészen Posch György János királyi főpénztárnoké.

1685 július 5-én feljegyeztetett, hogy a Jakab társaságát Hodruson a Plangier hegyen Wagner Mihály királyi bányatiszt nyitotta meg, a hogy a bányában kovand és edalék termeltetik, tartozik hozzá 99 karó, melyeknek jegye:

Részesek voltak:

a kincstár	6/16	részzel
Wagner Katalin asszony	3/16	"
Glantschnig Mihály	1/16	"
Singer Lipót	1/16	"
Theobald Gottfried József	1/32	"
Koch Susanna asszony	1/32	"
Koch Mihály	3/64	"
Steinl Julianna kisasszony	3/64	"
Seitz Ábrahám	1/64	"

1696 április 3-án bejelentette a Háromkirály tárnai társulat, hogy érceit ezentul a Gallason-féle kohóban kívánja feldolgoztatni.

1697 március 11-én szerződést kötöttek Dr. Lang Ambros, Marohl János, és Schallman Illés a Háromkirály tárnai társulattal, hogy ők a társulat olmos érceit, melyeket eddig felhasználni nem tudtak, a kohóban feldolgozzák, s belőlük az aranyat s ezüstöt megnyerik oly módon, amint azt Dr. Gericke-től és Dr. Sternbekh-től tanulták, és amint azt Schallmann Illés a főkamagróf és több főtisztok jelenlétében szerencsésen megpróbálta. A társulat ezért a szerződőknek 1/16 és 3/64 részt ad Háromkirály tárnából. A társulat a kohosfárnak hetenkint 4 tallért, a zuzógondnoknak pedig szintén 4 tallért ad fizetésül. A vállalkozóknak a társulat jutalmat ígér. A vállalkozók kötelezik magukat, hogy az ő arcamunkát a társulat 2 tagjával közölni fogják a legszorosabb titokban tartás feltétele mellett.

1697 március 15-én megvette Heinrich Boldizsár a Háromkirály tárna 1/64 részét Munnz Menyhértől 530 forintért, és ha jövedelme a költségeit fedezte, még 2 márka ezüstöt fog neki adni, mint bányászati áldomást.

1697 március 18-án eladta Lászl János a Háromkirály tárna 1/156 részét Schulz Andrásnak 76 tallérért.

1687 május 21-én bepanaszolta a hódvusi Sztháromság altárna Finsterortot, hogy az ő telkében kutatási karókat állíttatott, és a régi finsterorti keresztvágattal az ő telkükben dolgozik.

Ebből nagy per keletkezett, és annak elítélésére idegen tagokkal szaporíttatott a bányabíróság, mely következőleg alakult meg: Sauerwein Márton József körmöczi bányamester, Stainhubl János Körmöczről, Hirschber Ferdinand János besztercebányai bányabíró, Fischer Mihály, Lang Ambros Jakab med. dr., Schneider Tóbiás és Lang János. Jelen voltak továbbé a tárgyalásnál a Szt.háromság tárna részéről: Reutter Mihály, Reutter Máté. Dr. Heilenbach, Nositz Ephraim, Grueber Ignác, Weigl Kristóf János, Schallmann Illés, és Petko János. Finsterort résszéről pedig: Meixner Antal

Perencs, Singer Daniel, Deadda David bányatiszt és Frölich bányatiszt.

Szt.háromságtárna következésképp adta elő a fennförgő viszonyokat.

Ezelőtt 27 évvel a finsterorti társaságé volt Brenner tárna, Krebsgrund, és Fischer tárna, de mivel léghiány miatt már nem tudtak tovább dolgozni, és a feltárt érceket már lefejtették, felhagytak a műveléssel, és a bánya 10 éven át elhagyva hevert. Ez után Kayser és Schöpfer urak felkérték a heverő bányát és 17 évig művelték, s 1400 5lnyi-re kitakarították, egészen a vájat végig, melyet most Finsterort el akar tulajdonítani.

Az ezelőtti bányabíró életében kérte a Szt.háromság tárnai társaság, hogy telkének biztosítása végett néhány kutatási jegyet állíthasson fel, amit neki meg is engedtek, és 34 kutatási jegy állíttatott fel; midőn azonban a felső és alsó Trentsch vasbánya határához értek, megállottak, mert a vasbánya telkei alatt levő ezüst telért a magokénak tartották, és a vasbánya határait nem akarták megérteni.

De egynéhány hét múlva kijött oda Deadda királyi bányatiszt, és felkérte a Szt.háromság tárnai bányágyelőt Grünner Illést, hogy vesse be őt a bányába, mert azt még nem ismeri; és őt be is vette, és mindent megmagyarázott.

Asután Deadda Finsterortra ment, és kitakaríttatta a keresztvágot, mert észrevette, hogy erre felé a szomszéd bányában egy érces ercsike van. Asután ismét bement a Szt.háromság tárnába, és ott kalapácsütésekkel jelt adott, és hallgatta, hogy Finsterortról a jelt hogy viszonyozták. Mind-est csak azért tette, hogy a bánya viszonyait kikémlelje, és a keresztvágnak oly irányt adhasson, hogy minél előbb lyukasztassanak.

Nem sokára asután Zweig bányabírótól, ki akkor még Hodruson lakott, engedélyt kért, hogy a finsterorti karókat megvizsgálhasse, és helyreállítsa; erre meg is kapta az engedélyt; de Deadda nem csak helyreállította a régi karókat, hanem a vasbánya telkében új karókat is vettetett, s ez által

1858. március 1-én a vasútvonal első kőútja építésére kezdtek.

1858. március 1-én a vasútvonal építésére kezdtek. A vasútvonal a Borsodalmos és Borsodalmos közötti távolságot 12 óra alatt teszi meg.

1858. március 1-én a vasútvonal építésére kezdtek. A vasútvonal a Borsodalmos és Borsodalmos közötti távolságot 12 óra alatt teszi meg. A vasútvonal a Borsodalmos és Borsodalmos közötti távolságot 12 óra alatt teszi meg.

1858. június 15-én megkezdődött a vasútvonal építése. A vasútvonal a Borsodalmos és Borsodalmos közötti távolságot 12 óra alatt teszi meg. A vasútvonal a Borsodalmos és Borsodalmos közötti távolságot 12 óra alatt teszi meg.

1858. június 15-én megkezdődött a vasútvonal építése. A vasútvonal a Borsodalmos és Borsodalmos közötti távolságot 12 óra alatt teszi meg. A vasútvonal a Borsodalmos és Borsodalmos közötti távolságot 12 óra alatt teszi meg.

1858. június 15-én megkezdődött a vasútvonal építése. A vasútvonal a Borsodalmos és Borsodalmos közötti távolságot 12 óra alatt teszi meg. A vasútvonal a Borsodalmos és Borsodalmos közötti távolságot 12 óra alatt teszi meg.

1858. június 15-én megkezdődött a vasútvonal építése.

1858. június 15-én megkezdődött a vasútvonal építése. A vasútvonal a Borsodalmos és Borsodalmos közötti távolságot 12 óra alatt teszi meg. A vasútvonal a Borsodalmos és Borsodalmos közötti távolságot 12 óra alatt teszi meg.

1858. június 15-én megkezdődött a vasútvonal építése. A vasútvonal a Borsodalmos és Borsodalmos közötti távolságot 12 óra alatt teszi meg. A vasútvonal a Borsodalmos és Borsodalmos közötti távolságot 12 óra alatt teszi meg.

1858. június 15-én megkezdődött a vasútvonal építése. A vasútvonal a Borsodalmos és Borsodalmos közötti távolságot 12 óra alatt teszi meg. A vasútvonal a Borsodalmos és Borsodalmos közötti távolságot 12 óra alatt teszi meg.

1858. június 15-én megkezdődött a vasútvonal építése. A vasútvonal a Borsodalmos és Borsodalmos közötti távolságot 12 óra alatt teszi meg. A vasútvonal a Borsodalmos és Borsodalmos közötti távolságot 12 óra alatt teszi meg.

Részesek:

A kincstár	2/16 részről
Ungar Ádám	1/16 "
Hellenbach Gottfried János	1/32 "

Hellenbach György András	1/32 résszel
Hellenbach György Károly	1/32 "
Lorberer Ulrich János	1/32 "
Lorberer örökösei	1/32 "
Zwittinger András János	1/32 "
Stephany Károly Vilmos	1/32 "
Nuster Lázár	1/32 "
Schneider Márton	1/32 "
Griemer János	1/32 "
Trentschenszky Christján	1/32 "
Kauka Illés	1/32 "
Dobák Péter	1/32 "
Dubniczky Pál	1/32 "
Dubniczky Máté	3/64 "
Schallman Illés	1/64 "
Orowetz Máté	1/64 "
Stauffer Tóbiás	1/64 "
Schuller Máté	1/64 "
Benkotzy János	1/64 "
Laszl János	1/64 "
Nitsch János	1/64 "
Seltitzky Dániel	1/64 "
Weisz András	1/64 "
Lerch Sophia	1/64 "
Schuba Máté	1/64 "
birtokos nélkül	2/16 "

1700 elején feljegyeztetett, hogy a Nagytelér mögött levő hegyben fekvő vas és kovandbányához Weber tárna név alatt 2 tárna tartozik.

Részesek:

Koch János	12/16 résszel
Fortzeg Mihály	4/16 "

1700 elején feljegyeztetett, hogy a hodrusi Jakab tárnához a Krebsbach felett 3 tárna tartozik.

Részesei:

Thüringer Anna	8/16 részzel
Kriwatsch Mihály	8/16 "

1700 elején feljegyeztetett, hogy a felső Trentscher Zuschlag Bergwerkhez Hodruson tartozik egy altárna, 1 közép-tárna és 1 felső tárna, 4 akna: Neuschacht, Windlust, Suchenschacht, és Tiefferschacht.

Részesei:

a kincstár	10/16 + 1/32 részzel
Seyler Margit Éva asszony	1/16 + 1/32 "
Glantschnig Mihály	3/128 "
Hollbama András	1/32 "
Hennthaller Ferdinand Parkas örökösei	3/64 "
Oberaigner György örökösei	1/64 + 1/256 "
Selmecz városa	1/128 "
Stephani György János	1/128 "
Lang János	1/128 "
Schneider Frigyes	1/128 "
Koch Sophia Anna kisasszony	3/32 + 1/256 "

Ugyanakkor feljegyeztetett, hogy a Tschubernik és Laurentii bányák Vihnyén egészen a kincstár birtokában vannak.

Ugyanakkor feljegyeztetett, hogy a Danielstollen vorhin Beerenstollen in Hodritsch (Zuschlagbergwerk) részesei:

Pollak Mátyás	8/16 részzel
Koch Jakab János	8/16 "

Ugyanakkor feljegyeztetett, hogy az Ober und Unter Erleingrund in Hodritsch Zuschlag Bergwerk birtokosa egyedül Weber Tamás.

Ugyanakkor feljegyeztetett, hogy az Ober Plöcher Zuschlag Bergwerk in Hodritsch bányához tartozik 4 tárna és 3 akna. Birtokosa egyedül Seyler Margit Éva asszony.

Ugyanakkor feljegyeztetett, hogy a New Plöcher Zuschlag bányának vihnyei részesei:

Kerpocz János	10/16 részesel
Kriwatschno Mihály	6/16 "

Ugyanakkor feljegyeztetett, hogy a Margarethaestolln im Eisenbacher Grund am Bach Zuschlag Bergwerk egyedüli birtokosa Csah Jeremias.

Ugyanakkor feljegyeztetett, hogy az alsó hodrusi olvasztó felett fekvő Zuschlagbergwerk Gregoristolln egészen Pölzl Mihályé.

1700 elején feljegyeztetett, hogy Sicora tárna és Vorder Gappel bányához tartozik 2 tárna, 3 új és 3 régi akna.

Részesei:

Limbach Gottfried János örökösei	7/16 részesel
Ehrenreutter örökösök	4/16 (2/2+1/16) "
Hellenbach Gottfried János	2/16 (1/3+1/16) "
Posch György János örökösei	2/16 " "

Ugyanakkor feljegyeztetett, hogy Háromkirály tárnához tartozik 2 tárna és Rudolf akna, 2 szűőhely, és egy szűő.

Részesei:

A kincstár	3/64 részesel
báró Janinalli örökösök	3/16+5/128 "
Lorberer Ulrich János	1/16 "
Schallmann Illés	1/16 "
Lang Ambrus Jakab	3/64 "
Lang János	1/32 "
Stephany György János	1/32 "
Land Rudolf	1/32 "
Weigl Bertalan örökösei	1/32 "
Sidarini György	1/32 "
Schneider Márton örökösei	1/32 "
Aigner János	1/64 (3/5+1/64) "
Muster Lázár	(2/5+1/64) "
Seyler Margit Éva asszony	1/64 "
Schneider Tóbiás örökösei	1/64 "
Lemoni György	1/64 "
Lang Lipót	1/64 "
Schindler György János	1/64 "

Posch György János	1/64 résszel
Oszmütz Gottfried	1/64 "
Haffner Gyula János	1/64 "
Winkler Jakab	1/64 "
Thonhász Boldizsár	1/64 "
Linkisch Jakab örökösei	1/64 "
Textoris János	1/64 "
Heinrich Boldizsár	1/64+1/256 "
Hellenbach Gottfried János	3/256 "
Zwittinger Euphorius	3/256 "
Schmiedegg Mátyás	1/256 "
Laszl János	3/128 "
Glantschnig Mihály	1/128 "
Meixner Antal Ferencz	1/128 "
Reull örökösök	1/128 "
Schneider Márton	1/128 "
Volkert örökösök	1/128 "
Kraudi Ádám	1/256 "
Kochlatsch Antal István	1/256 "
Schnee András	1/256 "
Roydtner János	1/256 "
Birtokos nélkül	3/128 "

Ugyanakkor feljegyeztetett, hogy Alt Kerling vasbányát Hodruson egyedül Harffler János miveli.

Ugyanakkor feljegyeztetett, hogy Newkerling bányának Hodruson részesei:

A kincstár	12/16 résszel
Siceli társak	4/16 "

1702 január 28-án eladta Textor János siglisbergi mézáros a Háromkirály tárna 1/64 részét Hentaller Vilmos Ignác Ferencznek a saskői uradalom provizorának 350 ftért.

1702 november 30-án eladta Schneider Márton a Háromkirály tárna 1/128 részét Grueber Ignácznak 70 tallérért.

1703 április 28-án eladta Schneider Márton a Háromkirály tárna 1/128 részét Kastner Henriknek 58 tallérért, és 1/128 részét Grueber Ignácznak 70 tallérért.

1727 április 23-án feljegyeztetett, hogy Jakab tár-
nához Hodruson a régi Kerling és Peltz között tartosik: 1
altárna, 2 kutató tárna, és 1 akna.

Részesek:

Hickel Pál	8/16 résszel
Unverzagt János	8/16 "

1727 május 1-én feljegyeztetett, hogy az Altkerling
vasbányák Hodruson egyedüli birtokosa Harffler János.

1727 május 7-én feljegyeztetett, hogy a Webel tárnához
tartosik a vihnyei völgyben a Tschubernik felé 5 tárna, és
hogy egyedüli birtokosa Watschig Illés Lajos.

1727 május 8-án feljegyeztetett, hogy az Ober Kerling
vagy Locherstolln vasbányához Hodruson tartozik: 5 kutató-
tárna és akna.

Részesek:

A kincstár	6/16 résszel
a Felsőbieber tárnai Siceli	
társak	1/16 "
a Szt.háromság tárnai társulat	1/16 "
Zwittinger Eufrosina asszony	3/16 "
Held Boldissár	3/16 "
Weigl Boldissár örökösei	2/16 "

1727 május 8-án feljegyeztetett, hogy a Tschubernik és
Laurentii tárna Zuschlag bányáknak Vihnyén egyedüli birte-
kosa a kincstár.

1727 május 11-én feljegyeztetett, hogy az Erleingrand-
ban levő felső és alsó Erleingrand Zuschlag Bergwerk egyedü-
li birtokosa Weber Tamás.

1727 május 18-án feljegyeztetett, hogy az Unter Kerling
vagy Lipót tárny bányához tartozik 1 altárna, 1 középtárna,
1 felső tárna, egy légtárna, és egy akna.

Részesek:

A kincstár	10/16+1/32 résszel
Seylern Éva Margit örökösei	3/32 "
Hentaller Ignác Ferencs	3/64 "
Glatchnig Mihály örökösei	3/128 "

Oberaigner György örökösei	1/64+1/256 résszel
Selmecz városa	1/128 "
Lang János	1/128 "
Koch Anna Sophia asszony	2/16+1/64+1/256 "
16/16	

1727 május 27-én feljegyeztetett, hogy a Sicora tárna és Vorder Gapl vasbányához tartozik 2 tárna, 3 új akna és 3 régi akna.

Részesek:

Liembach Gottfried János örökösei	7/16 résszel
Ehrenreutter Ehrenreich örökösei	4/16 és (2/3+1/16) "
báró Hellenbach	2/16 (1/3+1/16) "
Posch György János örökösei	2/16 "
16/16	

1727 május 27-én feljegyeztetett, hogy a Margarethestolln vasbányához Vihnyén tartozik 2 tárna és 1 új akna.

Részesek:

báró Hellenbach	5/16 1/32 résszel
Seyllerné örökösei	7/16 1/32 "
16/16	

1727 július 5-én feljegyeztetett, hogy az Ober Trentschner vasbánya Hodrus felett egyedüli birtokosa Sprengelsen János.

1727 július 5-én feljegyeztetett, hogy az Alt Andreastolln vasbánya a Peltzer hegyben egyedüli birtokosa Sprengelsen János.

1728 február 20-án eladta Wenger Parkas János a Háromkirály tárna 5/12 részét Faber János pékmesternek 50 ftért.

1728 április 27-én feljegyeztetett, hogy a Marishimelfahrtstolln bányához, mely Hodrusi völgyben a Dóczy birtokán a régi tavak vidékén a patak mellett fekszik, tartozik: a körül fekvő aknákkal, tárnákkal és horpadásokkal egy tárna az északi hegyben, egy másik pedig a felett Reichenau felé, egy új rudasvizsmelő, és egy régi rudas vizsmelő, 2

működő szuszó, egy új szállító akna, 2 szuszó hely az alsó három alatt.

Részesek:

Erdődi gróf Pálffy General Feldmarschall	8	kukszal
Tscherkowski Anna Mária grófné	4	"
Maróthi Paluska György helytartó tanácsos	2	"
Ösv.Pálffy Eleonora szül.Esterházy grófné	4	"
Covenzl Cassandra grófné	1	"
Gróf Aspermont Károly Ferdinand	2	"
Herceg Richelieu francia követ Bécsben	14	"
Gróf Harrach Raymond Alajos	8	"
" Covenzl Gáspár János cs.k.kamarás	4	"
" Sinzendorf Pálóp győri püspök	8	"
Ösv.gróf Wallenstein Teresia sz.Losenstein	2	"
Prinz Friedrich von Württemberg	8	"
Gróf Sinzendorf Octavia	4	"
Marchen Giuseppe Solari di Broglie, savoiai követ	14	"
Mauritie Solari di Broglie	5	"
Gróf Kamanits Ulrich Miksa	5	"
Báró Imbsem Theodor János	3	"
Brunette Fernandez János	2	"
Chevalier Pius Nicolaus Garelli	5	"
Dr. Jean Bapt. Bassano	3	"
Louis de la Haye	14	"
Costabadie Jean tábornok	2	"
Potter Isak	2	"
Deutgen Albert Vilmos	2	"
Penkler Károly János	2	"

128 "

1728 május 1-én feljegyeztetett, hogy a selmeczi Háromkirály tárnáshoz, mely régente Kirian tárna nevet viselt, tartozik a felső és alsó kutató tárna, Rudolf akna az alsó akasztófánál, (Gericht) egy régi szuszó, egy új szuszó a "glansenbergi" Mihály tárnai és városi vízkre, egy szuszó hely.

Részesek:

báró Hellenbach Gottfried János	748/2 résszel
Schneider Tóbiás	432/12 "
Keszli Eufrosina szül. Weiss	426/12 "
Schindler Jeremiás János	384/12 "
Thaler Anna Sophia	240/12 "
Richter András	216/12 "
Virelt Ignác Mihály	214/12 "
Rothenfelsi Roth Samu	214/12 "
Lang Mihály János	214/12 "
Scholtz Samu	192/12 "
Richter József	192/12 "
Voigt Kristóf	144/12 "
Brean József	132/12 "
báró Hellenbach András György	108/12 "
báró Hellenbach Károly György	108/12 "
Mitis Gottfried	108/12 "
Friedenlieb Frits Anna Borbála	100/12 "
Schöneman Mihály János	96/12 "
Oszmiz Margit Anna kisasszony	96/12 "
Göllner Márton	96/12 "
Thonhüszér Boldizsár örökösei	96/12 "
Kochlatsch Antal István	82/12 "
Spielenberg Dávid	72/12 "
Tiendl Mihály	72/12 "
Legler János	72/12 "
Dau Kristóf György	72/12 "
Spielenberg János	72/12 "
Ujházy Susan szül. Spielenberg	72/12 "
Ehrenrentter György János	72/12 "
Ambruster Rebecca	72/12 "
Tiendl János örökösei	68/12 "
Turner Susanna	66/12 "
Pöschl Károly György	60/12 "
Clement Samu	58/12 "
Held Katalin Rosina	50/12 "
Faber Ernst János	50/12 "
Palásthy István örökösei	50/12 "

peel Mátyás	50/12	réasszel
oszmítz Gottfried Mátyás	48/12	"
ifj. Clement János	48/12	"
jezius Károly Lajos	48/12	"
pinsz János	48/12	"
Thonhäuszer Boldizsár	48/12	"
Kästner Vilmos	48/12	"
Jambe Anna Dorottya	48/12	"
Moller Gottfried	48/12	"
Kraudy Erzsébet Mária	36/12	"
Hainrich Ulrich György örökösei	36/12	"
Schmahula János	30/12	"

16/16

1728 május 20-án eladta Thruhaizer Mihály mészáros mester a Háromkirály tárna 68/12 részét Puszkailer György János mészárosnak 105 ftért.

1728 május 29-én eladta özvegy Poschl Kata a Háromkirály tárna 60/12 részét Schneider Tóbiásnak 50 ftért.

1728 június 25-én eladta Wenger Farkas János a nővére Held Rosina Katalin nevében a báró Seilernétől örökölt 50/12 részét Háromkirály tárnából és 1/12 részt Felsőbieber tárnából 70 ftért.

1730 január 10-én eladta Seydel Tóbiás Ferencz a Rudain Anna-tárnai 1/4 részét Struhár Mártonnak 52 ftért.

1730 április 22-én panasz tétetett a bányabírósnál, hogy a Rothapfelbaum társaság mindenféle tudatlan embereket felvessz a vájárok közé.

1730 április 22-én eladta Kollar András az Annatárnai 1/32 részét Kretzmery Jánosnak 63 ftért.

1731 november 15-én figyelmezteti a bányabíró gróf Pálffy Jánost a Mariae Himmelfahrt in Hodritsch bányatársulat főrészesét, hogy a társulat már 434 ft 50 3/4 kr költséggel adós maradt a munkásoknak, és kérdezi, hogy a részesek tovább akarják-e művelni a bányát?

1732 december 13-án eladta Feygely Mihály János az Annastolln és Rudain bánya 1/4 részét Szelepcsényi János-

nak 120 ftért; Kayler Jeromos pintér mester eladja ugyan annak a bányának 1/4 részét Zwitteringer Dávidnak 60 ftért. Funiak Albert János pedig ugyanabból elad 1/32 részt Halbendienst Jakab Andrásnak 120 ftért.

1732 december 17-én eladta Klauszer Tóbiás a beren-leuteni és Jakab tárnai 1/64 részét Hodina Jánosnak 9 ftért, és 1/64 részét Kuttlik Mártonnak 9 ftért.

1741 április 30-án feljegyeztetett, hogy a felső Kehrling Zuschlag bányához Hodruson, melyet Lacker tárnának is neveztek, 5 táró és néhány akna tartozik. Egyedüli birtokosa Schlantz Illés.

1741 május 6-án feljegyeztetett, hogy a Háromkirály tárna azelőtt Kirian tárna bányához tartozik: 2 felső és 2 alsó tárna, Rudolf akna, 1 régi zuzó, 1 új zuzó a Szt.háromság tárnai és városi vizre, 1 zuzóhely, 2 zuzó a bányaház alatt, és 1 zuzóhely ezek alatt.

Részesek:

Schneider Tóbiás	500	tizenkettő
Schindler Jeremiás János	417	"
Dr. Moller Ottó Károly	300	"
özv. báró Hellenbach György	280	"
báró Hellenbach Károly örökösei	280	"
Hausegger Péter János	260	"
Rothenfelsi Roth Sammel	260	"
Richter András	234	"
Lang János örökösei	232	"
Richter József	208	"
Scholtz Samu	208	"
Dr. Kochlatsch Antal István	192	"
Hausegger Anna Maria asszony	143	"
Lissoviní András	129 1/2	"
Dr. Moller Gottfried	125	"
Spillenberg János	77	"
Osmitz Miklós	48	"
Kohler Anna Katalin	117	"
Fritz Mária Borbála	108	"
Faber Ernst János	108	"

Tins Jakab	107	tizenhatsz
Ehrenreutter Erzsébet Johanna	104	"
Spilenberg Katalin szül. Lehotz-		
ky	104	"
Schöneman Anna Maria	104	"
báró Hellenbach Lajos János	83	"
Zay Mária Christina báróné	81	"
Sulkovszky Teréz szül.		
Hellenbach	79	"
Spillenberg Dávid	78	"
Tindl Mihály	78	"
Ujházy Susanna szül. Spilenberg	77	"
Tau Kristóf György	72	"
Steller Mihály	59	"
Friedenliebi Fritz Lipót		
András	52	"
Osmitz Gottfried Mátyás	52	"
Palásty István örökösei	52	"
Feyl Ádám János	52	"
Gölner Márton	52	"
Tins János	52	"
Tonhayszer Boldizsár	52	"
Kastner Vilmos	52	"
Clement György	52	"
Beel Mátyás	48	"
Tribisch Mihály	48	"
Lezius Károly Lajos	48	"
Kraudy Erzsébet Mária	39	"
Richter Rosina	29	"
Mayersky Jakab	26	"
Preis György	24	"
Tartsány Erzsébet Mária	22	"
Tindl Susanna	22	"
Lepini Erzsébet Mária szül.		
Lissovini	21 1/2	"
Mayersky Mária	21	"
Kegyes czélokra	21	"

Clement Erzsébet Katalin	20 tizenkettő
Dr. Maday Samuel Dávid	8 1/2 "
Szentkereszty Charlotte Anna	8 1/2 "
Davides Rosina Anna	8 1/2 "
Richter Gottfried Károly	8 1/2 "

1741 május 17-én feljegyeztetett, hogy a rudaini határban levő Anna tárna és Nepomuk János tárna ólmos és ezüstös arany bányákhoz tartozik több tárna, akna és horpadás, és a Philippi tárna. Az újra épített tó alatt van 2 működő zuzó és 2 zuzóhely.

Részesek voltak ekkor:

báró Mitrovsky Casimira Maria sz. Blankovszky	1/16 részzel
báró Zuana Marz Bapt. János	2/16 "
Kaschnitz Erzsébet Anna asszony	2/16 "
Granath Heinrich Antal	4/16 "
Keyling Borbála Anna asszony	1/16 "
Heldt Gottfried János	1/16 "
Rust Imre	1/32 "
Henthaller Anna Maria asszony	1/32 "
Mahr Analia Erzsébet kisasszony	1/32 "
Schmied Maria Teresia	1/32 "
Deadda Eleonora Blandina asszony	1/32 "
Markini Jakab	1/32 "
Henthaller Gáspár	1/64 "
Senn Péter	1/64 "
Rust Theresia Francisca asszony	1/128 "
Geramb Albert János	1/128 "
Geramb Ferencz Károly	1/128 "
Geramb Antal	1/128 "

16/16

1741 május 20-án feljegyeztetett, hogy a hodrusi Beerenleuten jegyben levő János tárna és Jakab tárna ólom, ezüst, és arany bányákhoz 5 tárna tartozik, és egy nyílt akna, 2 működő zuzóval, és az alsó zuzó alatt levő Rosenstolln nevű kovandbányával a hozzá tartozó zuzóhellyel.

Részesek:

Klitska Venczel örökösei	2/16+1/64 részrel
Richter József	2/16+1/256+1/512 "
Schmidt Mihály János	2/16+1/512 "
Pischl György *	1/16+1/32+1/128 "
Fleischer Gottfried János	3/64+3/512+7/128 "
Preis György	3/64+3/512+7/128 "
Schmidt Doróttya Anna	3/64+3/512+7/128 "
Richter Frigyes Vilmos	3/64+3/512+7/128 "
Trentsánszky Pál Károly	3/64+3/512+7/128 "
Harmantschok Márton	3/64+3/512+7/128 "
Lumitzer István	1/32+1/256 "
Feylt Ádám János	1/64+20/128 "
ifj. Keszthely János Vilmos	1/64+20/128 "
Lissovini András	1/64 "
Florian Tóbiás	1/128+30/128 "
Kugler Jeromos	40/128 "
birtokos nélkül	40/128 "

1741 május 16-án feljegyeztetett, hogy a Sicora tárna és Vordergappel vasbányákhoz 2 tárna, 3 új és 3 régi akna tartozik.

Részesek:

báró Hellenbach Gottfried János örökösei	8/16 részrel
Seylerné örökösei	8/16 "

1741 május 16-án feljegyeztetett, hogy a Ruda vasbányához tartozik Margarethastolln, és a felette levő felső és alsó Plöschert több aknával a vihnyei völgy felett.

Részesek:

báró Hellenbach Gottfried János örökösei	8/16+1/32 részrel
Seylerné örökösei	7/16+1/32 "

1741 augusztus 19-én kérte a berenleutheni Jakab tárna társulat, hogy nekik a magosabb arany és ezüst beváltási ár engedélyeztessék, és kimutatja, hogy

1737-ben tett a bányá és zuzó költség	1,032 ft. 55 1/2 kr
1738-ban " " " "	1,842 " 52 1/2 "
1739-ben " " " "	2,098 " 43 1/2 "
1740-ben " " " "	2,110 " 45 "

összesen	7,885 " 16 1/2 "

1737-ben tett a termelés értéke	899 ft 13 1/4 kr
1738-ban " " " "	1,447 " 29 1/4 "
1739-ben " " " "	592 " 34 "
1740-ben " " " "	1,214 " 26 "

összesen	4,153 " 42 1/2 "

tehát volt veszteség	2,931 " 34 "

1743 márczius 8-án eladta Hausegger Péter a Háromkirály tárna 403/12 részét Zaffiry János körmöczi városi jegyzőnek 2015 ftért.

1743 márczius 23-án eladta Hausegger Péter János a Háromkirály tárna 403/12 részét a Körmöczön lakó Zaffiry Jánosnak 2015 ftért.

1743 márczius 30-án feljegyeztetett, hogy a Mariahim-melfahrt társulat Hodruson, melynek bányája (Melangobánya) jelenleg sem ércet sem zuzóércet nem ad, egyesül a Szt. János tárnai társulattal, melynek bányája jó zuzóércet termel, de nincs zuzója. Az egyesülés következtében a két bányatársulatnak minden birtoka közös lesz, és eszentul csak egy társulatot fognak képezni.

1748 április 26-án feljegyeztetett, hogy a Ruda vagy Margaretha Stolln vasbánya részesei:

báró Hellenbach Gottfried János	8/16+1/32 résszel
Seylerné örökösei	7/16+1/32 "

1748 április 27-én feljegyeztetett, hogy a Hodruson levő Sicora tárna és Vorder Gappel vasbányák részesei:

báró Hellenbach Gottfried János	8/16 résszel
Seylerné örökösei	8/16 "

1748 június 9-én feljegyeztetett, hogy a Hodruson a Kiszlával vagy Mariahim-melfahrt tárnával szemben fekvő Me-

lango bányához tartozik a Szt.Nicolai altárna több tárnával és horpadással a Kassivar és Erleingrund között, és 4 működő szó.

Részesek:

A Mariahimmelfahrt tárnai társulat	2976	tizenkettessel
A kinostár	821	"
Friedenliebi Fritz András Lipót	595	"
báró Mitrovskyné Casimira Mária	488	"
Friedenlibi Fritz Sophia Susanna	226	"
Trentsanszky Anna Katalin	363	"
Weinbergi Kaschnitz József	106	"
Bernhardini Gottfried	96	"
Lummitzer György	48	"
Zellesné	48	"
Preis György	48	"
Blander János	27	"
Bayer András	24	"
Zellesné	24	"
Lummitzer István	23	"
Göllner János	11	"
Obernauer Nándor	11	"
Kalb János	8	"
Zellesné	9	"
Halbendienst János	192	"
	6411	"

1749 május 3-án feljegyeztetett, hogy a Háromkirály tárna, régen Kirján tárna részesei:

Lissoviny András	430	tizenkettessel
Schindler Jeremiás	417	"
Zaffiry János	403	"
Roth Samuel örökösei	377	"
Weigl Sámuel	250	"
Az evangélikus község	250	"
Richter András	234	"
Lang János örökösei	232	"
Richter József örökösei	208	"

Scholz Sámuel	192	tizenkettő
báró Hellenbach János	140	"
Stanzit Mária szül.báró Hellenbach	140	"
Ehrenreutter Erzsébet Johanna	132	"
Dr. Moller Gottfried	125	"
Spellenberg János	77	"
Osznitz Frigyes Miklós	48	"
Faber Ernst János örökösei	116 1/2	"
Stertz Gottlieb Kristóf	111	"
Walla György	111	"
Fritz Borbála Mária örökösei	108	"
báró Hellenbach Lajos József	83	"
báró Zay Christian Mária	81	"
Szilvay Christina	80	"
Tinsz János	80	"
Szulovszky Teréz szül.Hellenbach	79	"
Spielenberg Dávid örökösei	78	"
Thiendl Mihály	78	"
Ujházy Susanna szül.Spielenberg	77	"
Tiensz Jakab	77	"
Daw Kristóf György	72	"
Steller Mihály	59	"
Friedenliebi Fritz Lipót András	52	"
Osznitz Mátyás	52	"
Szmrecsány Imre	52	"
Feylt Benedek	52	"
Thonhauszer Boldizsár	52	"
Clement György	52	"
Dr. Maday Dávid Sámuel	48	"
Beel Mátyás	48	"
Richter, szül. Treczi Anna Maria	48	"
Pribisch Mihály örökösei	48	"
Lezius Károly Lajos	48	"
báró Hellenbach Anna Maria szül.
Janoky	40	"
báró Hellenbach György	40	"
Földváry Polixena szül.Hellenbach	40	"

Mikoviny Teréz szül. Hellenbach	40 tizenketten
Gede Vilma szül. Hellenbach	40 "
Hellenbach Amalia báróné	40 "
Hellenbach Josefina báróné	40 "
Preis György	40 "
Kraudy Ehrenreich György	39 "
Kästner Vilmos	35 "
Richter Anna Rosina örökösei	29 "
Mayersky Jakab örökösei	26 "
Széles János	24 "
Dobrotka Susanna	22 "
Turtsany Erzsébet Mária örökösei	22 "
Lepini Erzsébet Mária örökösei	21 1/2 "
Mayersky Mária	21 "
Limpach adomány	21 "
Klaus Gottfried János örökösei	20 "
Bernhardini Mihály	17 "
Göllner Márton	12 "
Szentkereszt Sárolda	8 1/2 "
Davidis Éva Rosina	8 1/2 "
	6144

1749 május 3-án feljegyeztetett, hogy a hodrusi Erleingrund vasbánya részesei:

Bresan László	8/16 résszel
Kayl Tóbiás	8/16 "

1749 május 12-én feljegyeztetett, hogy a Neu Kehrlingen fekvő Mátyás tárna vasbánya egyedül a hodrusi Szt. Miklóstemplomé, melynek minden szekér vasércstől 9 kr bér fizettetik.

1749 május 16-án feljegyeztetett, hogy Hodruson az Alt Kehrling vasbánya egyedüli birtokosa Harfler Christian.

1749 május 16-án feljegyeztetett, hogy a rudaini Anna és Nepomuk János tárnai bányákhoz, melyek ólmot, ezüstöt és aranyat termelnek, tartozik több tárna, akna és egy altárna, valamint a Pölöp tárna, egy tó, és ez alatt 2 működő zuzó.

Részesek:

Mitrovsky Casimira báróné	32 kuksszal
Zaschnitz Erzsébet asszony	16 "
Keyling Borbála asszony	10 "
Koch Ignác	8 "
Geramb József János	8 "
Körmendiné	4 "
Loskany Lajos	4 "
Heimerl János	4 "
Markiny Jakab	4 "
Hentaller Anna Maria asszony	4 "
Deadda Eleonora asszony	4 "
Stankovitz István	4 "
Geramb József Antal	2 "
Scheder Gergely Dominik	2 "
Adelffi	2 "
Pekete	2 "
Zaschnitz Nándor	2 "
Hentaller Gáspár János	2 "
Lang György Rudolf	2 "
Wojta Károly Antal	1 "
Hentaller Ignác	1 "
Hentaller Szaniszló	1 "
Deadda Lajos	1 "
Hentaller Ferencz Antal	1 "
Morgenbesser Ferencz Antal	1 "
birtokos nélkül	4 "

128

1749 május 31-én feljegyeztetett, a város határozata, hogy ezentul Uj Szt.háromság tárnára vonatkozó minden követeléseiről lemond, és gróf Erdődy, valamint a többi részesek nyugodtan bírhatják részeiket.

A bernleutheni Jakab tárnának Hodruson volt költsége:

1742-ben 3/64, 3/513, 7/12 rész után	47 ft 11 1/2 kr
1743-ban 465/12 után	39 " 29 "
1744-ben 475/12 után	94 " 10 1/2 "
1745-ben 544/12 után	114 " 51 1/2 "
1746-ban 544/12 után	69 " 29 1/2 "

365 " 12 "

termelés pedig volt:

1744-ben 475/12 után	32 ft 30 kr
1745-ben 544/12 után	38 " 59 "

71 " 29 "

tehát veszteség

293 " 43 "

1749 május 31-én feljegyeztetett, hogy a Johannes és Jakobistolln egyesült ezüst és aranybányákhoz Hodruson a Beerleiten hegyben tartozik 5 tárna, 1 altárna, és 1 akna.

Részesek:

Richter József örökösei	1325 tizenketted
Szmrecsányi Imre	768 "
Schmidt Mihály örökösei	544 "
Walla György	463 "
Klitaka Venczel örökösei	384 "
Fábrí Katalin asszony	192 "
Fleischer Gottfried János	192 "
Feill Benedek	190 "
Steller Mihály János	185 "
Mikoviny Lajos	157 "
Schneider Eva asszony	157 "
Hernek Jakab	144 "
Kugler Jeromos	144 "
ifj. Schmidt Mihály János	136 "
Lezius Gottfried Lajos örökösei	128 "
Kästner Vilmos János örökösei	119 "
Fiedler Mihály	96 "
Starts Gottlieb Kristóf	78 "
Bernhardini Lajos János	59 "

Lanser Lipót László	55	tizenkettő
Masoch Ferencz	50	"
Kraudy Ehrenreich György	48	"
Lorberer György	48	"
Klausner János	48	"
Scholtz Jakab János	48	"
Wutschig János	48	"
Trentschanszky János	48	"
Mindszenty József	48	"
Fantschnig András György	48	"
Hellenstemer Antal	24	"
Perger Ferencz Károly	24	"
Mainhard Lukács	24	"
Sayboldt Ádám	24	"
Schwartz Antal János	24	"
Schöltz György János	24	"
Gölner Márton	24	"
Kechl János	24	"
	6144	

1749 május 31-én feljegyeztetett, hogy a Paulistolln und Rosenstolln vasbányák Hodruson részei:

Richter József örökösei	1325	tizenkettő
Szmrecsanyi Imre	768	"
Schmidt Mihály örökösei	544	"
Walla György	463	"
Klitska Venczel örökösei	384	"
Fabri Katalin asszony	192	"
Fleischer Gottfried János	192	"
Feill Benedek	192	"
Staller Mihály János	185	"
Mikoviny Lajos	156	"
Schneider Éva asszony	156	"
Herneck Jakab	144	"
Kugler Jeromos	144	"
ifj. Schmidt Mihály János	136	"
Lexius Gottlieb Lajos örökösei	128	"

Kästner Vilmos János örökösei	119	tizenkettő
Fidler Mihály	96	"
Stertz Gottlieb Kristóf	78	"
Bernhardiny Lajos János	59	"
Lanser Lipót László	55	"
Masoch Ferenc	50	"
Kraudy Ehrenreich György	48	"
Lorberer György	48	"
Klausner János	48	"
Scholtz Jakab János	48	"
Wutschig János	48	"
Trentsanszky János	48	"
Mindszenty József	48	"
Pantschnig András György	48	"
Hellensteiner Antal	24	"
Perger Ferenc Károly	24	"
Mainhard Lukács	24	"
Saybold Ádám	24	"
Schwartz Antal János	24	"
Scholtz György János	24	"
Göllner Márton	24	"
Kechl János	24	"

6144

1749 június 24-én feljegyeztetett, hogy a Hodruson levő Mária tárna vasbánya 1744 december 19-én újra adományoztatott, és most részesei:

Steltal Mihály	2048	tizenkettő
Schwartz György	2048	"
Steltal Mátyás	2048	"

6144

1750 május 2-én feljegyeztetett, hogy a Hodruson a kinostári alsó kohó alatt fekvő János tárna részesei:

A Mariahimmelfahrt tárna társulat	2976	tizenkettő
A kinostár	821	"
Friedenliebi Fritz Lipót András	395	"

Maria Casimira Mitrovszky báróné	488	tizenkettő
Trentsánszky Anna Katalin	363	"
Fritz Susanna Sofia	226	"
Kaschnitz József	106	"
Szeles Erzsébet	105	"
Bernhardini Mihály János	96	"
Ösv. Lumitzer István	79	"
Blander János	27	"
Preisz György	24	"
Bayer András	24	"
Obernauer Nándor	11	"
Göllner János	11	"
Halbendienst János	192	"
	6144	"

1750 május 2-án feljegyeztetett, hogy Melangobánya és Szt. Nicolai Erbstolln Hodruson szemben a Kisslával vagy Mariahimmelfahrt tárnával a Kaschivar és Ehrleingrund között fekszik, és hozzá 4 szűz tartozik, melyek előtt a Maria-himmelfahrt tárnához tartoztak.

Részesei:

A Mariahimmelfahrt tárnai társulat	2976	tizenkettő
A kincstár	821	"
Friedenliebi Fritz Lipót András	595	"
Maria Casimira Mitrovszky báróné	488	"
Trentsánszky Anna Katalin	363	"
Kaschnitz József	106	"
Fritz Sofia Susana	226	"
Szeles Erzsébet	105	"
Bernhardini Mihály János	96	"
Ösv. Lumitzer István	79	"
Blander János	27	"
Preisz György	24	"
Bayer András	24	"
Obernauer Nándor	11	"
Göllner János	11	"

Halbendienst János

192 tizenkettő

6144

"

1750 december 1-én feljegyeztetett, hogy a felső Kehrling, vagy Lacherstolln vashánya Hodruson; részesei

Schultz Illés

8/16 részzel

Lassab György János

8/16

"

III. BÉLABÁNYA

1. Bányaigazgatósági adatok, 1651-1746

1651 július 2-án kéri Bélabánya városa az adminisztrátort, hogy az eddigi őrséget ne oszlassa fel, mert a törökök a legközelebbi időben is elraboltak egy fiút, és ők éjjel nappal veszedelemben vannak.

1651. december 6-án kéri Bélabánya városa az adminisztrátort, hogy ne hagyja őket pártfogása nélkül, most, midőn a királyi biztos az altárnára előlegesett 38,877 ft 97 denár kamarai költséget tőlük vissza követeli, ők pedig, ha mindentűket eladják is, még sem tudnák az összegnek tizedrészét sem megfizetni, mely csak a bányának egykori jövedelméből lesz megtéríthető.

1652 július 30-án kéri Bélabánya városa az adminisztrátort, hogy hozzájuk őrséget rendeljen, nehogy úgy járjanak, mint Bakabánya.

1652 szeptember 11-én megköszöni Bélabánya városa, hogy az adminisztrátor megküldte a felvett 12 hajdú félhavi bérét, és kéri, hogy a mostani nagy veszedelemben a hajdúkat még tovább is megtarthassák a kincstár költségén.

1653 június 28-án jelenti Bélabánya városa az adminisztrátornak, hogy, midőn az elhalt lelkésszel délután eltemették, 5 török lovas megrohanta a várost, és egy fiút, s egy leányt elrabolt. Kéri, hogy néhány fegyverest küldjön védelmükre.

1653 június 30-án válaszolja az administrator, hogy Verebéllynél 1000 magyar lovas fekszik, és ezek majd elkergetik a törököt, megengedi azonban, hogy 10 hajdút felvegyenek egy hónapra a kamara költségére.

1653 július 28-án jelenti Bélabánya városa az administratornak, hogy ismét megrohanta őket a török, egy embert levágott, és 2 leányt rabeszközlésbe vitt. Kéri, hogy a 10 hajdút még tovább is megtarthassák védelmükre.

1653 november 7-én jelenti Bélabánya városa, hogy 4-én ismét 30 török rohanta meg a várost, a kapuig jött, és 7 férfit és 1 asszonyt fogságba vitt egy férfit pedig összevagdalt. Kérnek sürgősen segítséget, és lövő szerezket.

1653 november 8-án írja az administrator Bélabányának, hogy miért hanyagolják el a vigyázatot, és engedik, hogy a török őket mindig meglepje. Jóváhagyja, hogy 10 hajdút még tovább is tartsanak kincstári költségén, és küld 1/4 mázsa puskaport és 1/2 mázsa ólmot.

1654 január 11-én értesíti Bélabánya városa az administratorot, hogy a török veszedelem elkerülhetése végett Puchhaimb tábornagnak akarnak írni Komáromba, hogy 50 katonát küldjön Bélabányára.

1654 január 13-án válaszolja erre az administrator, hogy a bányavárosok biztonsága gróf Forgách tábornokra van bízva, és azt javasolja, hogy Érsekújvárra Forgáchhoz forduljanak segítségért, amiben ő is pártolni fogja őket.

1654 január 21-én rendeli az udvari haditanács elnöke, hogy gróf Forgách tábornok Bélabányára 50 katonát küldjön, s azokat ott, úgy mint Bakabányán történik, saját költségükön tartsa.

1656 május 9-én jelenti Bélabánya városa az administratornak, hogy a katonák, kiket Forgách tábornok két év előtt oda rendelt, tegnap elmentek, és így ők megint védelem nélkül maradtak, pedig ma reggel is 3 embert vittek el a törökök a mezőről. Kéri, hogy az administrator eszközöljön ki nekik ismét védő katonákat.

1656 június 4-én rendeli a király gróf Forgách tábornoknak Érsekújváron, hogy a nála levő Puchhaimb féle re-

gimentből 25 ember Béalabányára és 10 embert Düllén-re küldjön, hogy mind a két helyet (!) megvédjék a törökök ellen.

1656 július 24-én írja Forgách tábornok, az adminisztratornak, hogy 30 egynehány német katonát küld Béalabányára őrségül.

1656 július 29-én jelenti Béalabánya városa az adminisztratornak, hogy gróf Forgách tábornok oda katoná őrséget küldött, de mivel ezeket az erdőkbe való csirkálásra használni nem lehet, kérik, hogy az eddig ott tartott hajdukat még tovább is nálok hagyja.

1656 augusztus 19-én írja az adminisztrator Béalabánya város tanácsának, hogy Holzberger az őrség főnöke panaszkodott, hogy a városiak nem akarnak neki segíteni a város megerősítésében, se fafuvarozással, se napszámokkal; ezért megdorgálja őket, és inti, hogy biztonságukról maguk is gondoskodjanak, mert különben a katonaság is ott fogja őket hagyni.

1657 október 30-án írják a körmezesiek a palatinusnak, hogy 25-én a törökök megint megrohanták Béalabányát, és kérnek tőle segítséget.

1676 június 7-én panaszkodnak a béalabányaiak az adminisztratornak, hogy a városba kirendelt katonaság őket zsarolja, és a polgárokat bezáratja a megbünteti. Kérnek tőle védelmet.

1677 július 15-én felterjesztetik az adminisztratorhoz a javaslat a bresznicskai vasgyár felépítésére. A bánya már meg van nyitva, és 283 parn ércz van készletben. A kohót oda kellene építeni, ahol most a malom áll, az épület 12 öl hosszú és 7 öl széles lenne, a mester 160 ftot kér a felállításért. Az olvasztó (Playofen) 2 öl hosszú, 2 öl széles és 3 öl magas.

1678 január 16-én neveztetik egy latin levélben először Bellabanyensis Magistratus. A levelet gróf Balassa Bálint írta Korponáról, és figyelmezteti benne Selmecz és Béalabánya hatóságokat, hogy a törökök és felkelők nagy számban gyülekeznek Hatvannál és Vásonál, és a bányavárosokat akarják megrohanni.

1678 február 5-én jelenti Schultz Tóbiás könyvvivő, Fischer Mihály gondnok segéd, és Feistenhaller Tóbiás kohótiszt, hogy a múlt év november havában megnézték a bresznicskai vasbányákat, és úgy vélik, hogy itt tartósan lehetséges lesz sok és jó vasérczet termelni; van már készletben 1660 parn, és a feltárások úgy a régi Javortsok bányában és Wainsta bányában, mint az újabb kutatásokban igen jól néznek ki a termelés pedig mindeddig csak a feltárásból származik. A kohó már fedél alatt van, és az olvasztók is fel vannak építve, de nem kész még a viaszoték, melyet jó lenne vízmérővel tűzni ki, hogy az esés tökéletesen felhasználhassék. Palmayer Rudolf a sáfár.

1678 február 11-én jelenti a besztercebányai kamara az udvari kamarának, hogy a bresznicskai vasbányákat megnyitatta, és ott igen jó érczeket talált, a miután ezekből Rhonitson nagyon jó vasat csináltak, felépítettett Bresznicskán két kis kemenoszt, melyekben bocokat készítenek, s ezeket a besztercebányai hámborban kidolgozzák rudvasra. Engedelmet kér, hogy oda Pollmayer Rudolfot alkalmazhassa sáfárrul, ki a vasgyártást Rhonitson megtanulta.

1678 március 26-án megengedi a király, hogy a bresznicskai vasbányák újra megnyitassanak, mert az ottani vasérc gazdag, és a termelt vas jobb, mint a rhonitsi és szepességi.

1678 augusztus 8-án megemlittetik, hogy a bresznicskai vasgyárnál Pollmayer Rudolf György a sáfár.

1678 november 12-én megerősíti a király Pollmayer Rudolf Györgyöt mint bresznicskai sáfárt.

1681 december 19-én értesíti a főkamaragróf a selmeczi főtisztakat, hogy Hörtter Mihály bányapolgár kineveztetett béalabányai bányamesterre, Béalabánya városának pedig megengedettett, hogy eszentul is szedje a fuvarosoktól az ugynevezett szénfillért, de ezt a pénzt erdőőrök tartására fordítsa.

1686 július 30-án határoztatik, hogy a bresznicskai vasbányák bejárattassanak, és a vasérczekkel bizottság előtt próba olvasztás tétessék, mert a bányák művelése már régóta nem ad jövedelmet.

1687 június 17-án selmeczi bányatisztek járták be a breznicskai vasbányákat, velők voltak még Burmeister János besztercebányai bíró, Feistenhaller Tóbiás besztercebányai kohótiest, egy urvölgyi bányatügyelő, és a sáfár és tügyelő.

As első régi tárna 12 óra irányban észak felé hajtattott, van benne még vasérc, de a tárna végén egy ér által elvágatik. Est az eret keresztül kellene törni, és ott a vasérczet felkeresni.

A középső régi tárna 9 óra irányban nyugat felé hajtattott, ebből csak omadványokban nyertek vasérczet, és most is minden be van omolva. A sáfár és bányatügyelő azt mondják, hogy nincs már benne semmi.

A harmadik régi tárna 3 óra irányban kelet felé hajtattott, 10 öl hossz, jelenleg szünetel. A vasércz nagyon lapos dűlésű. Még kellene még tovább vizsgálni.

As első Javohorsky tárna 4-5 óra irányban hajtattott kelet felé, ebben volna még ércz fejthető, de a bányatügyelő azt mondja, hogy az ércz rossz, és nem érdemes a fejtesre.

A mélyebb Javohorsky tárna 4 óra irányban kelet felé, ebben is van még szép vasércz, de Lanszer János sáfár azt mondja, hogy az ércz nem jó, s nem lehet belőle jó vasat csinálni.

A másik heggyen van a Wanisch tárna, az is szünetel, nagyon a heggyen fekszik, és nagy vasércz készlet van előtte, de a sáfár azt mondja, hogy nem ér semmit.

Még kell még említeniük, hogy rosszul gazdálkodnak. A bányatügyelő mellett van 7 vájár, 1 ács ember, 1 fiu és 2 csillér, és mégis nagyon keveset dolgoznak a bányákban. A bányatügyelő azt mondja, hogy a sáfár hetenkint 3-4 embert a maga hasznára alkalmas, s ezért nem lehet a bányában előre haladni.

1687 november 12-én bejárta a breznicskai vasbányákat Philip Jacob Hassens von Hirschberg és jelenti, hogy a felső Javortsok tárnában, mely 6 óra irányban kelet felé hajtattott, 7 ölnyre a tárna szájától van egy 3 óra irányban kelet felé menő vágat, mellyel az alsó Javortsok tár-

nával lyukasztottak. E vágat most szünetel, van ugyan benne vékony vaséroz, de igen homokos. Tovább a tárnában felfelé törtek, s ott van 2 kalapács vastagságú vaséroz, de nagyon tisztátalan, úgy, hogy mosni sem lehet.

Az alsó Javortsok tárna 3-4 óra irányban kelet felé hajtattott, ebben az irányban hajtatik a vajatvége is. Az egész tárnában csak vékony nyoma van a vaséroznek, mely csak ritkán válik vastagabb lencsékké.

Az első régi tárnában a selmeosi bányatisztek utasítása szerint áttörték az elvágó eret, de nem találtak vasérozet.

A 2-ik régi tárna már 4 év óta szünetel.

A 3-ik régi tárna 3 óra irányban kelet felé hajtattott, most egy vágat hajtatik belőle észak felé, nagyon kevés eredménnyel, a múlt héten csak 4 csille vasérozet termeltek. Ezt is bővebben megvizsgáltatták a selmeoziak, de eredmény nélkül.

1687 november 15-én javasoltatik, hogy a breznioskai bányák közül csak egyedül az alsó Javortsok tárnó tartassék üzembn azon reményben, hogy a fészkenként előjövő vaséroz jobban tömörülni fog. A többi mivelés abbahagyandó.

1687 november 24-én kimutatták, hogy Breznioskán az érckészlet 1683 november utólján volt	4,423 parn
1686 végéig termeltetett	1,909 "

Összes	6,332 "

Ebből feldolgoztatott	2,535 "

Ebből készült 141 darab bocsa (Rauchmaass), ezeken kívül még 470 darab bocsa dolgoztatott fel a hámorban, tehát összesen 884 darab bocsa, melyekből lett összesen 375 mássa 96 font rudvas. Az összes bánya és kohóköltségek tettek

	3,900 ft 44 dr
a vas mássája eladatott 5 ftjával	1,879 " - "

tehát volt veszteség	2,021 ft 33 dr

Egy mássa vas került 10 ft 37 7/8 denárba.

Egy kísérlet alkalmával lett

1, a 3 font boosból (régi érozekből)	66 font vert vas
- 93 " " (a régi tárnából)	50 " " "
- 110 " " (Javortsok tárnából)	72 " " "
- 105 " " (Hrab tárnából)	62 " " "
- 42 " " (Banist tárnából)	15 " " "
- 117 " " (vegyes érozekből)	42 " " "
- 99 " " (a rhonitsi rossz érozekből)	39 " " "

1708 február 28-án írja a béalabányai bíró a besztar-
osebányai főtiszteknek, hogy 4 hordóban a forgalomból ki-
vont részpénzt felküldötte, és minden hordóra fel van írva:
Béalabánya.

1723 október 29-én a béalabányai elhalt bányamester Her-
tinger János helyett kinevezetik béalabányai bányamesterre
Halbendienst Jakab János.

1726 március 5-én folyamodik Béalabánya városa a fő-
kamaragrófhoz, hogy pártolja kérelmüket az udvari kamaránál
arra nézve, hogy ezután is szállithassanak sört Felsőbieber-
táró számára, mert a város nagyon sokat áldozott a bányami-
velésre, különösen a béalabányai altáró fenntartásával, me-
lyet 1504-től kezdve mostanáig a táró szájától kezdve a be-
járó aknáig 820 ölnyire, innen pedig a visaknáig 224 ölnyi-
re maga erejéből jó karban tartott; ezután pedig 1724-ig
a visaknától Miklós akna felé 170 ölnyire kitakarított, és
valamint a Miklós akna is 72 ölnyire helyre állíttatott a
légosere eszközlése végett és szállításra is berendeztetett.
Ettől az aknától még 95 ölnyire takarított ki az altáró
a Nádor aknáig, és ennek kitakarítása is megkezdetett, de
mivel a selmeczi részesek az ő részeit abbahagyták, ez az
akna ismét beomlott, és azóta ismét csak a maguk erejére
vannak utalva, bevételük pedig, a bányásszat pangása miatt,
semmi sincs, és nagy szegénységben vannak.

1727 április 6-án rendeli a főkamaragróf, hogy a bé-
labányai György tárói társulat beváltmányában levő arany
márkája 78 dukáttal, az ezüst márkája pedig 20 1/2 forint-
tal váltassék be, mert a vállalat már sokba került és nagyon
jó reménységű.

1728 szeptember 26-án kéri Neffzer János Jakab beszterczebányai főpénztáros a főkamaragrófit, hogy a béalabányai György tárdi társulat beváltmányai számára a magasabb beváltó árakat megengedje, mert a bányát 1720 szeptember 1-én kezdték, és mind eddig nagy veszteségben vannak. Kikutatja egyszersmind a költségeket és bevételeket mint következők:

	kiadás			bevétel			veszteség		
	ft	xr	d	ft	xr	d	ft	xr	d
1720 1/9-1720 28/12	759	55	2	.	.	.	759	55	2
1720 29/12-1721									
27/12	2151	26	.	.	.	.	2151	26	.
1721 28/12-1722									
26/12	2028	5	.	.	.	.	2028	5	.
1722-ben szűz építés	116	40	.	.	.	.	116	40	.
" olvasztási költség	364	.	.	.	.	.	364	.	.
	5420	6	.						
a beváltott érozékért				1364	49	.	4055	17	.
1723-ban bányá	2699	50	2						
kohó	318	25	.						
	3018	25	.	2358	20	.	659	55	2
1724-ben bányá	6139	5	.						
kohó	1024	29	.						
különféle	104	25	.						
	7267	59	.	6167	16	3	1100	42	1
1725-ben bányá	6705	21	.						
kohó	1316	56	3						
különféle	301	21	2						
	8323	39	1	5722	38	1	2601	1	.
1726-ban bányá	7184	38	.						
kohó	672	36	3						
különféle	4	18	.						
	7861	32	3	2261	6	2	5600	26	1

	kiadás			bevétel			veszteség		
	ft	xr	d	ft	xr	d	ft	xr	d
1727-ben bánya	6938	39	3						
kohó	1093	52	.						
különféle	17	18	.						
	8049	09	3	7468	45	.	580	24	3
1728-ban 4/9-ig									
bánya	4428	48	1						
kohó	229	28	.						
	4658	16	1	1771	24	.	2887	52	1
Összes veszteség							17183	19	.

1731 október 8-án kinevezi a főkamaragróf Lányi Jánost béalabányai bányabíróvá az elhalt Halbendienst János helyébe.

1743 április 29-én megengedi a főkamaragróf, hogy a béalabányai altáró és Mariahülf tárói társulatok beváltmányai a magasabb árakkal váltassanak be. A társulat megemlített esiránti folyamodványában, hogy a selmeczi részesek (109) társulattá alakultak, nagy veszteséggel dolgoztak, és végre abbahagytak minden munkát. Ekkor egy új társulat alakult, mely még most is fennáll, de csak nagy áldozatokkal működhetik.

1744 augusztus 9-én jelentést tesz Staberhofer a kör-mőczi főpénztáros, hogy miután az olvasztáshoz szükséges kéneskövet nagyon nehezen tudják megszerezni: a kéneskő helyett vasérczet fognak az olvasztáshoz adni; és ez okból megnézte a Zelezna Breznitaka határában levő régi vasbányákat, melyek vagy 60 év óta hevernek fölhangya.

A falu előtt volt az olvasztó. A falu felett egy hegyoldalon volt egy bánya a parasztok állítása szerint. Azt mondják, hogy a bánya 40 öl hosszú volt, és a táróból jobbra s balra voltak vágatok, melyekből vasérczet termeltek. Azonban sem ennek a tárónak, sem a hányónak nyoma sem látszik.

Ettől kelet felé és mélyebben a völgyben volt egy 2-ik táró, melynek a hányóját észre lehet venni. A hányóban vaséroz darabok is voltak, melyekből próbát vett. E hányó felett van egy másik hányó, melyből szintén vett próbát.

A falu felett a Javortsik völgyben a Javor hegyben 3 táró van. A legalasó táró még egy kovácsé nyitva van a föntje alatt, észak-keleti irányban van hajtva. E táró hányójából vette a 3-ik próbát.

Feljebb a hegyoldalban van a középső táró elég nagy hányóval. Ebből vette a 4-ik próbát, mely a legjobbnak látszik.

A breznicskai völgyben a falu felett a Banske Strana nevű hegyben is volt egy táró, melynek a hányója látható, és benne sok szép vaséroz található, ebből vette az 5-ik próbát, a táró kelet felé volt hajtva. Ez a hányó a szántóföldek közepén fekszik, innen tehát csak aratás után lehetne valamit elszállítani.

Ezek a vasérozpróbák mind tisztábbaknak látszanak, mint a hodrusi és vihnyei vasérozok.

1745 január 15-én jelentést tesz Keyling György János bányaezfársegéd a breznicskai vasbányáknál a múlt évben végzett munkálatokról. Megnyitották a múlt évi augusztus 9-én tett jelentésben említett 4-ik és 5-ik bányát.

A 4-ik bánya a falu felett északkeletre fekszik a Javor hegyben, 4 emberrel megnyitattott, és kitakarítottattott 11 ölnyre 5^h irányban, és asután 8 ölnyre 24^h irányban, elérték a vájatsvéget, mely egészen maddé homokos kőzetben áll. Ettől 1 ölnyre visszafelé feltártak egy 4' vastag vöröses agyagot, melyben vaséroz darabok is voltak láthatók, de 2^h irányban észak felé 2 1/2 ölnyre haladván az érozdarabok egészen kimaradtak. Ezt a munkálatot tehát elhagyták, mert nem volt reménység, hogy elég érozet találjanak.

Megnyitották asután a falutól kelet felé a Banske Strana hegyben jó magasan fekvő 5-ik bányát, melynek hányóján szép vasérozdarabok voltak láthatók. 6^h irányban kelet felé 6 ölnyre kitakarították, asután az érintetlen kőzetben még 2 1/2 ölnyre haladtak, a helyenként kis vaséroz

fészkeket találtak, itt azonban egy régi emelkedésbe lyukasztottak, mely az alattuk levő evésekből hajtattott föl-felé. Ezek az evések igen terjedelmesek, de a hozzá férhető oldalakon mindenütt csak meddő homokos kavics látható. Elhagyták tehát ezt a bányát is, melyben az ércz valószínűen csak tömzsszerűen jött elő. A kutatás összes költsége 190 ft 8 1/2 kr.

1746 július 5-én bizonyítja Rust erdőmester, hogy a Béalabányai bányabírónak hetenként csak 1 ft 30 xr a fizetése, a Mariahilf tárói társulat pedig bizonyítja, hogy a Béalabányán a bányamivelés hosszú idő óta szünetelt, és csak a bányabíró Lányi fáradozásainak köszönhető, hogy a Mariahilf tárói társulat megalakult, és már termelt is és terméseit beváltotta.

IV. BAKABÁNYA

1. Bányaisgazgatósági adatok, 1651-1747

1651 október 11-én jelenti Bakabánya városa, hogy az nap 50 német katona gróf Forgách Ádám tábornok rendelete szerint oda megérkezett.

1652 július 29-én betörték a törökök, és elhajtották a marhákat, és rabságra vittek 20 embert.

1652 augusztus 5-én jelenti Bakabánya városi tanácsa, hogy július 29-én délből, midőn az egész nép kint volt a földeken, és aratott, és a munkától elfáradva pihent, akkor ütöttek rájuk a törökök, kik többen mint kétezeren voltak; 21 embert elfogtak, kettőt össze vagdaltak, és minden marhájukat, mintegy 500 darabot, elhajtottak. A városban levő őrség nem is mozdult védelmükre, mert a parancsnokuk azt mondja, hogy ő csak a város védelmére van oda rendelve, nem pedig arra, hogy kint a mezőn csatázzon. Nem mernek most a polgárok sem kimeenni a városból, és nem tudják miként fogják behordani az aratást? A szőlőkre sem mernek menni. Hajdukat kérnek, kik a környéken szirkáljanak, és az ellenségét elriasszák, vagy pedig közeledésüket tudtul adják.

1654 márczius 4-én jelentik Pauer Márton köröczi sáfár és Himmelreich János selmeczi bányatiszt, hogy az administrator rendeletére bejárták Bakabányán a Weitzsch nevű bányát, melynek 8/6 része a kincstáré, és melyből 6/16

részt a város a Galleson társulatnak átengedett. A Weitezech tárna 12 óra irányban dél felé 85 ölnyre áll nyitva, innen tovább 6-7 óra irányban még 65 ölnyre van hajtva, és több eret vágott át, melyeknek vastagsága 1-2 kalapács, ezek az erek meg is vizsgáltattak a főtében és talpban, de valószínű, hogy nem találtak bennük semmit, mert a próbák helyeket a bejárók most vettek, nem tartalmaznak aranyat. A 85-ik öltől dél felé vagy 20 ölnyre több beomlott akna helye látható, és azt mondják a bakabányaiak, hogy azokban érczek is voltak; meg lehetne tehát egy vágattal ezek alá vizsgálni a helyet, de előbb fel kellene azt mérni. Ha aztán csakugyan van ott műrevaló telér, akkor vizet kellene Preittendorfból (Prandorf?) ide vezetni, és szuzókat építeni.

1654 márczius 23-án utasítja az administrator Galluss ellenőrt, hogy ha a Galleson társulatnak kedve volna a bakabányai Weitezech bányát az ő 6/16 részével műveltetni, a kincstári 8/16 részre is megadassék az illető költség; ha pedig a Galleson társulat a bányát még heverni hagyja, maradjon ugy.

1654 május 5-én jelenti Gallus György ellenőr, hogy a kir. bányatiszt, Ungedew, és a Galleson társulat sáfárjai kint voltak Bakabányán, és a Weitezech tárnába két embert állítottak, hogy a Rumpfler telér felé egy vágatot hajtsanak, mely nem lesz hosszabb 12 ölnél. A vizeket a város fogja fel csatornába, de csak annyi viz van, hogy egy eseten csak 3 nyilat hajthat, azonban lehetséges lesz 3-4 ilyen kis szuzót állítani egymás alá. Két embert megbistak, hogy a Weitezech-ből szuzóérceket termeljenek készletbe.

1720 február 4-én bakabányai bánya- és erdő mesterré kinevezetik Nemeskay János bakabányai jegyző.

1722 november 26-án Kirchner Mihály Miksa jelentése a cs. bizottsághoz a bakabányai régi bányákról.

A bakabányai bíró Lemoni János György a f. év január havában elhozta hozzám régi bányajárások leírásait, melyeket vele együtt átnéztem, és ő elhatározta, hogy az 1632-ben részletesen leírt Jakabtárót felnyitattja. Ez megtör-

ténvén nevezett bíró június 13-án folyamodott a selmeczi kamarához, hogy a megnyitott bánya bejárása végett egy tapasztalt bányász oda kiküldessék, a főpénztáros távol léteben a fő könyvvivő Halvax János jelentésttevőt utasította a bejárásra. E végre jelentésttevő június 17-én Bakabányára utazott, és még az nap délután megtekintette kívülről a felnyitott Jakabtáró helyiségét.

A hegység a tárótól nyugatra meglehetősen magasságra emelkedik csekély lejtősséggel és délről észak felé hosszasan elnyúl.

Június 18-án reggel bejárta a bányát a város bíróval és egy pár városi tanácsnokkal.

A táró nyílása 6 óra irányban nyugat felé van. A táró csak a nyílásánál volt beomolva. Különben szilárd kőzetben áll, és az 55-ik ölben egy keresztvágathoz ért, melyen túl a vágat még tovább megy nyugat felé, de csak 9 ölíg járható, tovább be van iszapolva, és sok víz jön ki a vágatból. Egy 1630-iki jelentés szerint a táró a 101-ik ölben érte el a főeret, melyből 38 ölre visszafelé egy erecske után kitérő vágatot hajtottak.

E vágat az említett kereszt vágat, mely egy erecske után kitakarított, és a 30-ik ölben egy légaknához ért, melyről a jelentésekben 1622-ben és 1630-ban említés történik.

A légaknán beomlott törcsöt most ácsolattal kellően fölfogták, és a légaknán túl 5 ölnyire a régiek megállottak s innen nyugat felé törtek és ez áttörésben az 1-ső ölnél egy függőleges göngörítő mellett elmenve a 2-ik ölben elérték a főeret, amint ez a régi jelentésekben is pontosan meg íratott.

A régiek itt a keresztvágatot 6 óra irányban nyugat felé tovább is hajtották, és az ér után 9 óra irányban nyugat felé mentek, de most mind a két vágat telve van beomlott kőzettel; az ér után menő vágat föntjénél azonban erősen huz be a levegő, a miből azt következtethetjük, hogy a légaknával közlekedik.

Innen vissza ment az említett függőleges göngörítőhöz, mely 2 1/2 öl mély, és egy nagy évésbe nyílik, melyet

16 ölnyre dél és kelet felé megvilágítottak és csudálkozva látták, hogy a régiek ott milyen nagy mennyiségű érc-közetet raktak be és falazatképen elhelyezték a kemény quar-csot, s csak a lágyabb értőlteléket és gazdagabb érczeket szállították ki. Az ér olyan vastag, hogy egy 5 öles ke-resztvezéssel nem érték el a vastagság határát. Mind ez az 1630-iki és 1632-iki jelentésekben is hiven le van írva.

Innen vissza mentek, és a táró száján kiszállottak.

A Jakabtárotól azután egy szép réten mentek kelet fe-lé 184 ölnyre a Györgytárho hányójáig. Györgytárho össze van omolva, de kivehető, hogy 7 óra irányban nyugat felé van hajtva. A hányó már egészen fedve van növényzettel, melyek közt jó vastag fák is láthatók.

Innen nyugat felé az emelkedő hegyre fölmentek, és annak tetején találták a Jakabtárho légaknáját, mely szilárd kőzetben mélyítettett, és nagyrészt nyitva áll.

Innen a hegy vonulata szerint dél felé menve, több-nyire szőlő ültetvények között 479 ölnyre le jutottak egy szép réten álló aknához, melyből egy tágas cső áll ki füg-gőlegesen, mellette pedig az aknából bőségesen víz ömlik, úgy, hogy malmot hajthat, és van is rajta 2 örlő malom. A víz télen nyáron egyenlő.

Ebben a völgyben, melyben a 2 malom van, látható a ré-gi altárho helye is. Ez az altárho a Weinrebner Gang mivélé-seinek víztelenítésére szolgált, és a torkolata be van töm-ve, hogy a víz mögöttes 7 öltre fölemelkedhessék, és az em-lített csőnél kifolyhassék, és több szűz és örlő malom haj-tására szolgálhasson.

Innen vissza mentek a városba, és délután megnéztek egy 6 nyilas új szűzt a város mellett, a szűz még nincs be-födve, és a várostól keletre fekszik. Csak ritkán dolgoz-hatik vízhiány miatt; de néhány nap előtt járt 6 óráig, és a jakabtárhoi szűzőrozekből szűzt össze egy kis mennyisé-get, melyet a kézi szerkén megpróbáltak és jó aranytartal-munak találtak.

Innen egy völgyben a város felé vissza menvén 4 régi szűzhelyet találtak, melyek most örlő malmok, és egész éven át dolgozhatnak.

Junius 19-én reggel a városbíróval és jegyzővel kimentek a városból észak felé, itt látták, mi az oka annak, hogy az új zuzó vízhiányban szenved. A város lakosai ugyan is nagyban üzik a kertészetet, és különösen a hagyma termesztést, és e okból a vízárakból minden kertész lecsapol annyi vizet, amennyire szüksége van, s így a vizet teljesen felémeztik. A városbíró pedig nem meri nekik a víz használatát megtiltani, mert azután a jobb módú gazdák ellene működnek.

A patak után észak felé menve föl felé 8 helyet találtak, melyeken a régiak az érczetek őrlötték, némelyiknél még a malomkövek is ott feküdtek, a kövek igen kemények, és jelentéstartó sehol a vidéken nem ismer hasonló kemény követ; a régi bányászok azt mondják, hogy a köveket Erdélyből hozták volna.

A várostól mintegy 1/4 órányi távolságban találtak egy beomlott tárot, melyből a völgyben folyó patak kiömlik.

A táro nyugat felé volt hajtva, de a nevét senki sem tudta; jelentést adva azt véli, hogy ez a Kristóftáro lehetett, melyről egy 1602-ben kelt jelentésben említés történik.

Innen vissza mentek a városba, és ebből az országúton Selmech felé északi irányban egy jó 1/4 óra múlva jutottak a melegpatakhöz, melyen túl nem messzire egy régi beomlott tárohoz jutottak, melyből annyi víz folyik, hogy azonnal hajthat egy malom kerekét.

Ezen a vidéken van erdő és víz elegendő, és csak sajnálni lehet, hogy a bányamivelés egészen elhagyatott.

A város a Bocskay felkelése alatt és azután a törököktől és tatároktól sokszor elpusztított, és lakossága annyira lepadt, hogy a törökök kiűzése után Turóczból és Árvából költöztek be tótok az elhagyott telkekre, s így a lakosság, mely eredetileg német vala, most egészen tót.

A lakosok hajlandók a bányamivelésre, de Rákóczy forradalma alatt is sokat szenvedtek, 2 év előtt pedig kétszer nagy tűz pusztította a várost, tehát el vannak szegényedve, és alig bírják az adót fizetni.

Az 1632-ben kelt jelentés szerint a vizeket együtvé akarták vezetni és egy szűt 2 köpűvel és egy szirelővel akartak 2000 ftnyi költséggel felépíteni; jelentést tevő azt hiszi, hogy azt olcsóbban is meg lehetne tenni.

Czélsszerű lenne itt is, valamint a többi bányavárosokban megszüntetni az adót, s a helyett elrendelni, hogy a polgárok a bányamivelésre fordítsanak megfelelő összeget. Ebből a kincstárnak bizonyára sokkal nagyobb haszna lenne, mint az adóból.

Ha a kincstár itt a mivelés megújítását pártolná, czélsszerű lenne Lemoni városbírók kinevezni bányamesterre, hetenkint 1 tallér fisetéssel, és az ő felügyelete alá helyezni az erdőket is, melyekre a selmeczi bányászatnak nagy szüksége van.

1727 január 8-án megengedi a főkamaragróf az udvari kamara rendelete következtében, hogy a bakabányai templom helyreállítására egy évig hetenkint egy forinttal hozzá járjon a selmeczi kamara.

1727 január 15-én megengedi a főkamaragróf, hogy a bakabányai Jakab tárdi társulat beváltmányaiában levő arany márkája 78 db dukáttal az ezüst márkája pedig 20 ft 30 krrel fizetessék meg.

1727 december 5-én írja a főkamaragróf Heubl főkönyvivőnek, hogy nagyon óhajtja a bakabányai bányának, melyre a társulat már 2000 ftnál többet költött, rendbe hozását és megélénkítését, az okból a beszterozebányai részekkel tanácskozott, és elhatározták, hogy most a bányában semmi egyebet ne csináljanak, csak a Györgytáró lyukasztását Jakabtáróval szorgalmazsák éjjel-nappali munkával, ha ez megtörténik, akkor Györgytárón lehet a szűs érczeket kiszállítani. Ezt a munkát tehát mind a két tárdóból egymás ellen kell gyorsan fogatosítani, és hogy az irányt el ne tévesszék, jó lenne Selmechről egy ügyes értelmes vágó munkást oda küldeni hetenkint 1 ft 30 xr. fisetéssel, hogy a felügyeletet végezze, és maga is dolgozzék.

A mostani szűs alatt még 2 szűt kellene felállítani, és a végett a körmezi ács mestert Bukowa Lőrincset oda hívni, s vele megalkudni.

Az írásbeli dolgokat Nemeckay városi jegyzőre lehetne bízni, a pénzt pedig kezelhetné Heübl főkönyvvivő, és a számadásokat az új könyvvivő Staberhofer vizsgálhatná meg.

1727 december 5-én megtiltja a főkamaragróf, hogy Kirchner bányagondnok Bakabányára járjon, mert ott csak zavart csinál, itthon pedig elhanyagolja a szolgálatát. Hagyja tehát, hogy bakabányai részeit eladja.

1729 december 16-án értesítettik Bakabánya városa, hogy a császári bizottság Bakabányára utazik, tehát gondoskodjanak szállásról és ellátásról. A bizottság Bakabányán keresztül utazik Bécsbe és Bakabányán tölti az éjjel.

1730 február 5-én tartatott me Bakabányán a bíróválasztás, miután az eddigi bíró Nemeckay leköszönt. A közösség Knoohay lutheranust akarta bírónak választani, de a kincstári biztosok (Geramb és Rust) ezt nem engedték meg, hanem katolikust kívántak. Ennek következtében azután Chorváth katolikus választatott bírónak és meg is erősítették. Egyszersmind Umgang Mihály Ernest, és Banowitz Mihály katolikusok választattak meg tanácsosokká, és Bakkay Márton és Banovitz János katolikusok aljegyzőkké. Javasolják, hogy egy ügyes bányász küldessék Bakabányára, ki ott mint tanácsos és egyszersmind bányamester a bányamivelésre felvigyázzon.

1731 február 9-én jelenti Geramb és Conradetz, hogy Bakabányán Lemoni György János választatott bírónak. Veldoner bejárta a Jakab és György tárói bányát, munkában találta György-tárót, mellyel ezelőtt 2 héttel egy régi évésbe ütöttek. Ez a bánya 1/2 órányira fekszik a várostól, a táró nyugat felé hajtattott. A most megütött évésben 1' vastag kvarc van a lágy töltemény mellett, de a berakat nem érdemes a szűsre, dél felé, pedig az ér meddő. Ez okból a besztrozobányai részesek fölthagyták részeiket, és a bakabányaiak is fel akarják hagyni ezt a bányát, s helyette az Orestok nevű tárót a hegyben nyitni meg, melyet legutoljára Jenkner nyitott.

1731 február 23-án jelenti a selmeczi bányabíró, hogy Jenkner az ő leschnai bányájában Bakabánya mellett dolgozó munkásoknak 300 ftot meghaladó összeggel tartozik.

1731 május 10-én rendeli a főkamaragróf, hogy Willidiner Ferdinand eddigi ujbányai bányabíró Bakabányára helyettesek át mint bányabíró és erdőmester, Miller Mihály ujbányai bányagondnok pedig végezze ezentúl a bányabírói és erdőmesteri teendőket Ujbányán.

1731 szeptember 15-én jelenti Lemoni János Bakabányáról, hogy a Baba dolinában van egy régi akna, melyet ő megnyitott, és szép ólomérczet talált benne. Felajánlja a kincstárnak. A főkamaragróf azt válaszolta, hogy nincs szándéka a kincstár számára új bányákat átvenni, hanem szívesen pártolja, ha rész magánosok vállalkoznak.

1733 február 2-án meghalt Lemoni a bakabányai bányabíró.

1735 szeptember 3-án tett próbák bakabányai színporokkal:

	A próba liszt súlya		a színpor tartalom				A próba liszt ezüst tartalma			
	egészben		a színpor belőle							
	font	L	font	L	font	l	q	d	l	q
1. György táro-
ban a legmé-
lyebb érből	25	1	1	20	-	1	2	104	.	1/2
2.	10	.	1	16	-	4	.		.	1
3.	15	.	.	5	-	-	3		.	1/2
4.	15	.	.	10	-	6	.		.	1
5.	25	.	1	10	-	.	1		.	1/2
6.	15	.	.	16	-	2	3		.	1/2
7.	15	.	.	9	-	.	2	nyom		
8. György táro-
ban a 2-ik
érből	15	.	.	20	-	.	1	32	nyom	
9. " " a 3-ik
érből	25	.	.	25	-	.	2		nyom	
10. " " a 3-ik
érből	20	.	.	5	-	3	2	28	.	3
11.	15	.	.	8	-	1	.			
12. A Baba-doli-
nai érből	8	.	.	9	-	.	3	nyom		

	A próba liszt sulya		a színpor tartalom		A próba liszt ezüst tartalma					
	egészben		a színpor belőle							
	font	L	font	L	font	l	q	d	l	q
13. A Baba-dolinai aknából	25	.	.	13	60	1	.	2	.	1
14. }	1	.	.	5	-	2	.		.	1
15. }	2	.	.	9	-	2	.		.	1
16. Thatiár a város felett	1	.	.	9	-	1	.	14	nyom	
17. }	.	12	.	4	-	1	1		.	1
18. }	20	.	1	16	-	.	1		nyom	
19. " " lejebb	2	.	.	2	-	.	1/2		nyom	
20.	.	28	.	9	-	nyom			.	.

1735 szeptember 20-án rendeli b. Mitrovszky, hogy amint után a bakabányai György táróban nyerhető zuzó érczek jó aranytartalmuk, meghagyta az ottani bányamesternek Leitner Józsefnek, hogy egy pár száz mázsát termeltessen belőlük, és egy nagyobb próbát tegyen febucztatásukkal, utasítja tehát a főpénztárost, hogy az erre szükséges költségeket Leitner utalványaira kifizesse.

1736 május 29-én van az iratok közt a bakabányai bányabírósg Leitner József bizonyítványa, mely szerint Potter és Costebadie ketten mivellették a Baba-dolinai bányát, de azt 1728-ban abbahagyták, a munkásoknak azonban 68 ft 22 krral adósok maradtak.

1737 december 18-án Leitner József eddigi bányabíró és erdőkerülő kiküldetik Steinfeldre Karinthiába egy kincstári bánya igazgatójául, és helyébe Geramb Jakab Ferdinand eddigi szinmérő a várostelki kohónál neveztetik ki bakabányai bányabírónak és erdőkerülőnek.

1741 május 31-én rendeli a főkamaregróf báró Mitrovszky, hogy az eddigi bakabányai bányabíró és erdőkerülő Geramb Jakab Ferdinand hivatalától és fizetésétől felfüggesz-

tessék, mert Keyling Ádám János selmeczi főpénztáros ellen az udvari kamaránál és a főkamagrófi hivatalnál nagyon súlyos vádakkal lépett fel, melyekből semmit sem tudott bizonyítani, a főpénztáros pedig bebizonyította, hogy az elene felhozott vádak mind hamisak. Geramb helyett Henthaller József, addigi ércsmérő neveztetett ki bányabíróvá és erdőkerülővé.

1743 december 20-án a Lieschnai völgyben Bakabánya mellett dolgozó Gottesgab tárói társulat emlékiratot nyújtott át a főkamagrófnak a vállalat érdekében teendő intézkedésekről.

1. Fel van építve egy zuzó 6 nyilvassal, szükséges lenne a hozzá vezető utat is megcsináltatni, hogy tavasszal és ősszel, ha víz lesz, a zuzóérczet oda hordani lehessen;

2. a légaknát a felsőtáró hányója alatt minél előbb be kell végezni, mert az altáróban nincs levegő, és vajat-vege e miatt szűnetel;

3. a Jentner örökösök 21/16 részét köteles a társulat költséggel ellátni mindaddig, míg jövedelem nem lesz; ez a kötelezettség nagyon terheli a társulatot, arra kell tehát törekedni, hogy jövedelem legyen, amit el lehetne érni, ha a felső táró ereszkedéséből, melyben gazdag érczetek hagytak, kihúzzák a vizet, és ott a termelést folytatják. Az altáró hajtása is e célból történik.

4. A vájó munkásokat csak a bányában kell alkalmazni, és pedig nem régen 3 hónapig nem dolgozott senki a bányában. A külső munkákra mindég lehet kapni embereket.

5. Szükséges a bányához egy jó bányatügyelő, a ki a szúómunkához is értsen.

6. Mióta a társulat Kirchner gondnoktól a bánya egy részét átvette, a régi társulatot illető fizetések is törtek és Kirchner a heverő részekből nehányat eladott, a gondnoknak kötelessége ezenkívül is számat adni.

7. A város, mely a bánya principalisa, kívánja igen helyesen, hogy a bányánál egy irtók alkalmaztassék, ki a számadásokat elkészítse, a részesek állományát nyilván tartsa, a költségeket kirója.

8. Kirchner gondnok mint igazgató ellenzi a bányáinak alkalmazását, pedig erre a társulatnak nagy szüksége van, mert Kirchner ur a társulat nevében fizetéseket is teljesít, melyeket a társulat leróni nem köteles.

9. A társulat nem emel nehézségeket Kirchner ur igazgatása ellen, de megkívánja, hogy az igazgató koronként megbeszélje a bánya ügyeit a részesekkel, és csak az ő beleegyezésükkel intézkedjék.

10. Ki kellene a kamaránál eszközölni a magasabb beváltásárakat.

1744 június 3-án jelentést tesz Henthaller a bakabányai bányamester, hogy Kirchner nem akarja megengedni a leschnai bányához küldött munkásoknak az ott dolgozást, hogy Kirchner a Lieschnára rendelt bányatügyelőt avval fenyegette, hogy agyonlövi.

1745 január 9-én értesíti a főkamagróf a főtisztet, hogy az udvari kamara Bakabánya városának hetenként 3 ft pénzsegélyt engedélyezett 3 évre, és miután a múlt évben a lesnai bánya, melyet most már Gottesgab tárnak neveznek társulattá alakult, melyben 1 1/2/16 részzel Bakabánya város is részt vett, és az év folyamán erre a bányára 220 ft 6 xrt költött, utasítja a főkamagróf a főpénztárt, hogy Bakabányának ezt az összeget megtérítse, mint segélyt.

1745 január 29-én fel szólítja Mittrovesky főkamagróf Kirchner bányagondnokot, hogy az ellens a leschnai társulattól beadott panaszra 14 nap alatt választ adjon.

1745 október 28-án bizonyítják, hogy a Georgi stollner társulat Bakabányán veszteséggel dolgozik, és a magasabb fizetését kéri.

1747 április 6-ikán meghalt a bakabányai bányabíró, Berhamb.

2. Bányabíróági adatok, 1654-1742

1654 február 13-án átengedi Bakabánya városa a Weitezech bányánál birt 8/16 részéből Ottavio Lumago bécsi városi tanácsosnak	2/16 részt,
Gallerna Antalnak	2/16 részt,
Ungedew Andrásnak	1/16 1/32 részt
Ernst János sáfárnak	1/32 "

1654 július 20-án főbejárás tartatott Bakabányán: Legelőszőr megnézték Leuttentárnát, mely mindjárt a város felett van, s mely nem régen ujittatott meg. E tárnától a szőlőhegyeken és szántóföldeken át egy vízvezeték vezetetik a város alatt épített szűzőhöz. A város lakói minden ellenvetés nélkül megengedték a vízvezeték csinálását, csak Bartakovitz János nem akarja szöllején át megengedni az árok keresztül vitelét.

Másnap megnézték a Weite Zech bányát, melynek fele a kincstáré, még mindég a kitakaritással vannak elfoglalva. De elértek már egy vörös, vastag, és könnyen vájható eret, mely aranyban jól tartalmaz.

Feljebb a hegyen megnyitottak a Gulden Rosenkranz részesei egy régi tárnát, mely Unterm Kleingappel-nek nevezetik.

Azután a hegyen túl megnézték a Gulden Rosenkranz bányát, melynek kutatásai közé Ehrenreutter ur is beszo- ritotta magát, de miután a hely nem volt elfoglalva, úgy ítéltetett, hogy Ehrenreutter a kutatását megtarthatja, s ebbe belenyugodott a város is.

1655 április 17-án átadta a kincstár nevében Gallus György könyvvivő és Reittinger Kristóf ellenőr a Bakabányán levő Jakab tárnánál és Weitenzechen tárnánál birt kincstári részeket, mindegyik tárnánál 8/16 részt Ottavio Lumago, és Antonio Galleson vállalkosoknak hűbérbe 3 évre avval, hogy a termelésnek 1/17 részét adják bérül. Az erre vonatkozó szerződés július 10-én bejegyeztetett.

1669 február 9-én voltak a bakabányai János tárna részesei:

Winkler Jakab János	6/16 részre
Motlár Márton	2/16 "
Merzler Gyurko	2/16 "
Datsu János	2/12 "
Scharinger Mátyás	1/16 "
Mayerle György	2/16 "
Prohotzka Márton	1/32 "
Hofflinger Vilmos János	1/32 "

A költség hetenként 1 ft volt 1/32 részre.

1670 deczember 6-án megintette a Bányabíró a bakabányai bányapolgárokat, hogy a bányaköltségeket rendszeresen fizessék, mert különben el fogják őket hagyni a munkások.

1672 július 16-án Sercznek Dániel, Schmidt Pál, Turcsók Mihály, és Tentzer János eladják a bakabányai Gulden Rosenkranz nevű bányánál birt 1/32 részüket Pastorowitz Abrahamnak 4 tallérért.

1675 márczius 16-án panaszkodtak a bakabányai Gulden Rosenkranz tárnai vájárok, hogy a város már január 12-ike óta nem adott nekik fizetést, pedig a város a bánya fő ura. A bányabíróság megintette a várost, hogy mint egyike a bányavárosoknak ne engedje a határában levő bányaszerkeztet elpusztulni.

1679 augusztus 2-án írja a bányabíróság a bakabányai bírónak, hogy Aurora János panaszképen jelentette nála, hogy most, midőn ő és társai Gulden Rosenkranz bányát ismét munkába venni akarták, a bakabányai bíró lefoglalta bányasszerszámaikat. Figyelmezteti a bányabíró a bakabányai bírót, hogy ezt ne tegye, mert ő Felsége érdeke ellen lenne a bányavédelést akadályozni.

1680 május 4-én átengedték a Rochener örökösök a bakabányai Gulden Rosenkranz bányából 1/64 részüket Roth Herman Jánosnak avval, hogy ha jövedelem lesz, nekik ezért 3 márka ezüstöt adjon.

1690 február 9-én főbejárás volt Bakabányán, és fellejegyeztetett, hogy a Hüllgottes tárnában 6 óra irányban nyugat felé a múlt évben 20 öl vágatott ki, és egy 16 alaku ér vágatott át, mely most észak felé föltáratik.

1700 május 14-én kinevezte a főbányagrófi hivatal administratora Nemetschkay György János bakabányai városi jegyzőt bakabányai bányamesterre és erdőmesterre (A selmeczi bányabíró a kinevezést károsnak tartja).

1731 december 7-én kiegészkedtek Jenckner és Fontani a Lieschna nevű bánya főrészesei Bakabányán az új részesekkel, hogy a régi bányaköltségek megfizettessenek, és Jenecknernek 2/16 rész az előleg lerovásáig fenntartassék a társulat költségén.

1733-ban Geramb Mándor volt Bakabányán Bergmeister.

1742-ben Henthaller József volt bakabányai bányabíró.

Készült az MTESZ Házi Nyomdájában
200 példányban
Eng. szám: 1005.-6365-900.
Táskaszám: 10632